

V V V

AZ ORSZÁG KIRÁLYI

KÉPZŐMŰVÉSZETI

ÉS FŐISKOLA

ÉVI KÖNYVE

1937/38 - 1938/39

SZERKESZTETTE

DR. FERENCZY JÓZSEF

FŐTITKÁR

V V V

AZ ORSZÁGI
KÉPZŐMŰVÉSZETI
FŐISKOLA

ÉVKÖNYV

1937/38 - 1938/39

SZERKESZTETTE

DR. FERENCZY JÓZSEF.

FŐTITKÁR

A címlap Moosz János v. V. é. hallgató terve.
A közreadott négy portré Varga N. Lajos r. tanár fametszetei.
A fej- és záródíszeket Nagy Lajos volt IV. é. rtj. tervezte.

6948. Attila nyomda részvénytársaság Budapest
I. kerület, Szász Károly-u. 3-5. — Telefon: *1-500-80.
Igazgató: KULCSÁR ANDOR.

FŐISKOLÁNK ALAPÍTÁSÁNAK ÉS FEJLŐDÉSÉNEK FŐBB MOZZANATAI.

A Főiskolát törvényhozási felhatalmazás alapján az 1871. évben Pauler Tivadar, akkori közoktatásügyi miniszter alapította. Felállításának eszméje még Eötvös József bárótól, a nagy magyar állambölcseletől és közoktatásügyi minisztertől eredt, azonban a kivitelben közbejött halála megakadályozta. A Magyar Királyi Országos Mintarajztanoda és Rajz-tanárképezde címen létrejött, majd pár évvel később már Magyar Királyi Országos Mintarajziskola és Rajztanárképző nevet nyert intézmény első igazgatója Keleti Gusztáv „akadémiai képíró” lett.

Az intézmény 1871—1876-ig a Rombach-utcában bérelt helyiségekben folytatta működését, majd 1876-ban Trefort Ágost közoktatásügyi miniszter gondoskodásából a Rauscher Lajos tervei szerint feépült jelenlegi Andrassy-uti épületbe került át.

A Főiskola 1871. évi eredeti tanterve az 1877/78. tanévben felsőbb helyen jóváhagyott új tantervi és új rajztanárvizsgálati szabályzattal módosított (32.195/1877. V. K. M. sz. r.). E szerint a rajztanárképzés ideje még három éves, azonban e képzési idő tartama az 1886. tanévtől kezdve a 23.569/1886. és 26.391/1886. V. K. M. sz. rendeletek alapján már négy évre emeltetett fel s négyféle képesítési nem íratott elő.

A Főiskola tanulmányi szabályzata és evvel kapcsolatban az 1878. évben felállított Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság szabályzata azóta is több ízben gyökeres változáson ment át. Így 1893-ban (41.200 V. K. M.

sz. r.), 1894-ben (1146. V. K. M. sz. r.), majd 1897-ben, amikor is a rajz-tanár- és rajztanítójelöltek és művésznövendékek teljesen külön tantervet és órarendet kaptak (20.929. V. K. M. sz. r.), 1898-ban, amikor esti szabadiskola létesült (94.318/1898. V. K. M. sz. r.), 1903-ban (12.952. V. K. M. sz. r.). Több pótlás történik a 75.069/1907. és 61.071/1913. V. K. M. sz. rendeletek alapján, végül 1921-ben a 159.000/1921. V. K. M. sz. r. folyamánaként történt alapvető változtatás, amely a Főiskola szervezetét is gyökeresen átformálta. E rendelettel nyerte intézetünk főiskolai jellegét s autonómiáját. Az új rend megszüntette az igazgatói tisztséget és a vezetést a rektor és a Rektori Tanács kezébe adta át az újjászervezett Főiskola felett, amelybe ilyképp beolvadtak az 1908/óta Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola címen együtt igazgatott Rajztanárképző és Szépművészeti Akadémia, valamint az alábbi, szintén az 1908. évtől fogva közös adminisztráció alá vont mesteriskolák és női festőiskola. Ezek: az 1882-ben önállóan megnyílt Benczur-féle, az 1897-ben önállóvá lett Lotz-féle festészeti és az ugyanakkor felállított Strobl-féle szobrászati mesteriskola s az 1891-ig önálló, az 1891—1897-ig beolvasztva volt, majd újból önállósított Deák-Ébner-féle Női festőiskola.

Az intézet igazgatója: 1871—1902-ig Keleti Gusztáv; majd művészeti igazgatók: Székely Bertalan 1902—1904-ig és Szinyei Merse Pál 1905—1920-ig. Mint adminisztratív igazgató működött mellettük Várdai Szilárd 1902—1920-ig.

Az 1921. évben életbelépett szervezeti és tanulmányi szabályzat azóta az 1930. évi november hó 11-én kelt magas kormányzói elhatározással jóváhagyott új szabályzattal módosult. Ez az új szabályzat a Főiskolának a 10 év előtti reformjában nyert új szervezetét és tanulmányi rendjét — melyeket a lefolyt idő tapasztalatai igazoltak — alapelveiben nem érinti, csupán több gyakorlati irányú, módosítást, illetve pótlást tartalmaz, amelyek a szervezetben a tanári kari ülések hatáskörének szélesbítésére, a tanulmányi részben pedig a művész- és a középiskolai rajztanárképzés idejének öt évre való felemelésére vonatkoznak.

Az 1920. év közepén Lyka Károly mint megbízott igazgató veszi kezébe a Főiskola reformjának ügyét s a következő 1921. évben, e tisztéről lemondva, a 159.000/1921. V. K. M. sz. r. hatálybalépésével rektora lesz a főiskolai jellegűvé emelt intézetnek egészen 1923-ig. A következő rektorok: Csók István 1923—1925-ig, Glatz Oszkár 1925—1927-ig, Réti István 1927—1931-ig, Andreotti Károly 1931. okt. 1—1932. februárig, Réti István 1932. februártól 1935. októberig, Benkhard Ágost 1935—1937-ig, Meyer Antai 1937—1939-ig.

A Főiskola a Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztérium hatósága alá tartozik.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1932. október 1-től 1938. május hó 12-ig, majd 1939. február 17-e óta újból

Nagyméltóságú

HÓMAN BÁLINT ÚR,

bölcsészeti doktor, a bolognai egyetem irodalom- és történettudományi karának, a heidelbergi Ruprecht Károly egyetem állam- és közgazdaságtudományi karának, a varsói Pilsudski egyetem irodalom- és történettudományi karának, a berlini Frigyes Vilmos egyetem, a budapesti kir. m. Pázmány Péter tudományegyetem és a pécsi m. kir. Erzsébet tudományegyetem bölcsészettudományi karának s a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bánya- és erdőmérnöki karának honoris causa doktora, m. kir. titkos tanácsos, országgyűlési képviselő, Pest vármegye törvényhatósági bizottságának virilis tagja, a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, a Magyar Érdemrend I. oszt. keresztje és középkeresztje, a Corvinlánc, a pápai Nagy Szent Gergely-rend, az olasz királyi Korona-rend, a lengyel Polonia Restituta-rend nagykeresztjének, az osztrák Érdemrend I. oszt. nagykeresztjének, a finn Fehér Rózsa-rend nagykeresztjének, az észt Fehér Csillag-rend nagykeresztjének, a németbirodalmi Vörös-Kereszt I. oszt. érdemcsillagának, az I. o. német Olympiai díszjelvénynek, az észt Vörös Kereszt díszjelvény I. oszt. 1. fokozatának tulajdonosa. A Magyar Tudományos Akadémia igazgató- és rendes tagja, a Szent István Akadémia tiszteleti, az Országos Pázmány Egyesület és a Magyar Statisztikai Társaság rendes tagja, a Magyar Történelmi Társulat elnöke, a Magyar Néprajzi Társaság védnöke, a Magyar Heraldikai és Geneológiai és a Magyar Numizmatikai Társulat tiszteleti elnöke, az Országos Magyar Régészeti Társulat, a Budapesti Philológiai Társaság tiszteleti tagja, a Magyar Nyelvtudományi Társaság stb választmányi tagja, Székesfehérvár szab. kir. város díszpolgára, stb.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1938. május 13-tól 1939. február
16-ig

Nagyméltóságú

széki TELEKI PÁL gróf ÚR,

bölcsészeti doktor, m. kir. titkos tanácsos, a Magyar Érdemrend nagykeresztese, a Corvin-lánc tulajdonosa, az Ezüst Farkas cserkész kitüntetés tulajdonosa, az Olasz Koronarend, a lengyel Polonia Restituta Rend és az észt Fehér Csillagrend nagykeresztese és tulajdonosa a Máltai Lovagrend magistrális nagykeresztjének, országgyűl. képviselő, egy. ny. r. tanár, volt m. kir. vallás- és közoktatásügyi, m. kir. külügyminiszter, volt és e. i. m. kir. miniszterelnök, az Egyetemi Közgazdaságtudományi Karnak három ízben volt dékánja és 1937/38-ban a m. kir. József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetemnek rektora. A szegedi Ferenc József tudományegyetem dízdoktora, a new-yorki Columbia egyetem dízdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Földrajzi Társaság tiszteleti tagja, a Külföldi Collegium Hungaricumok kuratóriumának elnöke, a Carnegie alapítvány Európai Bizottságának tagja, a cserkészek állandó nemzetközi bizottságának tagja.

7

A FŐISKOLÁT KORMÁNYZÓ REKTORI TANÁCS.

REKTOR:

MEYER ANTAL

PROREKTOROK:

BENKHARD ÁGOST

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN

ANDREETTI KÁROLY (1938. szept. 28-ig.)
(1938. okt. 4. óta.)

TANÁCS TAGOK:

HORN ANTAL

DR. LECHNER JENŐ

SIDLÓ FERENC

KANDÓ LÁSZLÓ

RUDNAY GYULA

VARGA NÁNDOR

TANÁCSI PÓTTAGOK:

RÉTI ISTVÁN
(1938. július 31-ig.)

BORY JENŐ

BARANKSI E. LÁSZLÓ

BURGHARDT REZSŐ
(1938. okt. 4. óta.)

A FŐISKOLA TANÁRI ES OKTATÓ SZEMÉLYZETE 1871–1939-ig.

(Belefoglalva a volt mesteriskolák és a volt női festőiskola igazgató-tanárai is.)

N é v	S z a k t á r g y	Tanít, illetve tanított mettől-meddig	Jegyzet
I. Rendes tanárok: (A rendes tanári kinevezést megelőző itteni működésére vonatkozóan lásd a következő II–IV. sz. táblázatokat is.)			
vitéz Aba Novák Vilmos	alakrajz és festés	1939– ~~1941~~	+ 1941
Aggházy Gyula	alakrajz és festés	1897–1919	+ 1919
Andreetti Károly	építészeti enciklopédia	1923– ~~1943~~	
Balló Ede	alakrajz és festés	1894–1922	+ 1936
Baranski E. László	vízfestés, rajztanítás módszere	1923– ~~1929~~	+ 1941
Benczur Gyula	I. sz. Festészeti Mesteriskola igazgató-tanára	1882–1920	+ 1920
Benkhard Ágost	alakrajz és festés	1923– ~~1940~~	+ 1961
Bory Jenő	szobrászat	1918– ~~1946~~	+ 1959
Bosznay István	étképményes rajz, szemléleti látszattani rajz, alakrajz és festés	1911–1932	+ 1944
Bottka Miklós	geom. tárgyak	1916–1936	+ 1941
Burghardt Rezső	alakrajz és festés	1938– ~~1948~~	+ 1963
Csók István	alakrajz és festés	1923–1932	+ 1961

N é v	S z a k t á r g y	Tanít, illetve tanított megtől meddig	Jegyzet
Deák Ébner Lajos	Női festészeti tanf. ig. tanára, majd főisk. festő tanár	1885—1922	† 1934
Dudits Andor	művészeti technikák	1925—1932	+ 1944
Edvi Illés Aladár	vízfestés	1906—1935	+ 1958
Erdőssy Béla	ékitményes rajz, szemlél. látsz. tani rajz	1903—1924	† 1929
Ferenczy Károly	alakrajz és festés	1906—1917	† 1917
Glatz Oszkár	alakrajz és festés	1914—1923	1923—1938
Greguss János	alakrajz és festés	1871—1875	† 1892
Gyulay László	alakrajz és festés	1897—1905	† 1911
Havranek Ferenc	építészet, iparművészet	1897—1919	† 1919
Hegedüs László	alakrajz és festés	1899—1903	† 1911
Horn Antal	mértani tárgyak	1923—	
Huszár Adolf	szobrászat	1875—1885	† 1885
Izsó Miklós	szobrászat	1871—1875	† 1875
Kandó László	alakrajz és festés	1933—1949	† 1950
Karlovsky Bertalan	alakrajz és festés	1928—1935	† 1938
Kovách Géza	ábr. geom. és látszattan	1890—1897	1897—1924
Krocsák Emil	mértani rajz	1939—1975	+ 1981
Dr. Lechner Jenő	építészeti enciklopédia	1928—1945	+ 1962
Lotz Károly	gyakorlati festészet II. sz. Fest. Mesterisk. vezető tanára	1882—1904	† 1904
Lyka Károly	művészettörténet	1914—1920	1920—1935
Meyer Antal	iparművészet	1920—1941	+ 1948
Mészöly Géza	női festészeti tanfolyam r. tanár	1885—1887	† 1887
Molnár Ernő dr.	művészettörténet	1938—1949	
Nádlér Róbert	ékitményes rajz, iparművészet	1889—1917	† 1938
Neogrády Antal	vízfestés	1893—1931	
Olgyai Viktor	művészeti grafika	1906—1929	† 1929
Pécsi Pilch Dezső	Állat- és mozgástanulmány, műv. bonctan, szeml. látszattani rajz	1918—1948	+ 1949
Radnai Béla	szobrászat	1904—1918	† 1923
Rauscher Lajos	ékitményes és iparművészeti rajz	1873—1884	† 1913
Réti István	alakrajz és festés	1923—1938	+ 1945
Révész Imre	alakrajz és festés, a kecskeméti művésztelep vezető tanára	1904—1932	
Rudnay Gyula	alakrajz és festés	22 1923—1952	+ 1952

N é v	S z a k t á r g y	Tanít. illetve tanított mettől-meddig	Jegyzet
Schulek Frigyes	építészet, ékítményes rajz, geom. tárgyak	1871—1903	† 1919
Sidló Ferenc	szobrászat	1925— ~~1948~~	† 1957
Liptóújvári Strobl Alajos	szobrászat és a Szobr. Mesterisk. ig. tanára	1885—1926	† 1926
Strobl Zsigmond	szobrászat	1925— ~~1961~~	† 1975
Szentgyörgyi István	szobrászat	1925—1938	† 1938
Székely Bertalan	alakrajz és festés művészeti bonctan	1871—1910	† 1910
Szőnyi István	alakrajz és festés	1938— ~~1959~~	† 1960
Tardos Krenner Viktor	alakrajz, művészeti bonctan, mozd. kompozíció	1911—1924	† 1927
Uhl Sándor	ékítményes és iparműv. rajz	1884—1888	
Varga Nándor Lajos	művészi grafika	1931— ~~1944~~	†
Vaszary János	alakrajz és festés	1923—1932	† 1939
Várdai Szilárd	szeml. látszattani és ékítményes rajz	1892—1923	† 1936
Zemplényi Tivadar	alakrajz és festés	1904—1917	† 1917

II. Megbízott, felkért, tiszteletdíjas és óraadó tanárok és szakelőadók:

v. Aba Novák Vilmos festőművész	alakrajz és festés	1939— ~~1941~~	
Aggházy Gyula iparműv. isk. tanár	alakrajz és festés	1892—1897	† 1919
Alszeghy Zsolt dr. gyak. gimn. tanár	magyar irodalom	1929— ~~1961~~	
Andreotti Károly építész	építészeti stíl és alaktan	1915—'930 és 1931—1934	
Antos Mihály gimn. tanár	rajzpedagógia és gyak. tanítás	1912—1919	† 1938
Arányi Miksa dr. középisk. tanár	francia nyelv	1887—1890	
Badics Ferenc dr. tanker. kir. főigazgató	magyar irodalom	1893—1914	† 1939
Baranski E. László gimn. tanár	rajzpedagógia és vízfestés	1920—1923	
Benczur Béla iparműv. is. tanár	csendéleti és műhelyrajz	1894—1903	
Benkhard Ágost főv. iparrajzisk. tanár	alakrajz és festés	1920—1923	
Bokor László gyak. gimn. tanár	ábrázoló geometria	1913—1914	
Bory Jenő szobrászművész, okl. építész	szobrászat	1911—1918	

N é v	S z a k t á r g y	Tanít, illetve tanított megtől-meddig	Jegyzet
Bosznay István középisk. tanár	tájképfestés, szemléleti látszattani rajz	1909—1911	
Bottka Miklós festőműv., okl. középisk. tanár	ábrázoló geometria	1910—1911	
Br. dr. Brandenstein Béla egyet. nyilv. rk. tanár	bevezetés a filozófiába	1929—1933	
Dr. Brooszer Béla főorvos	iskolaegészségtan	1934— ~~1940~~	
Dr. Brunner Ernő főv. iparrajzisk. tanár	fest. és szobr. anyagtan	1938—	
Burghard Rezső festőművész	alakrajz és festés	1938— ~~1940~~	+ 1963
Calabro Paolo dr. a perugiai kir. olasz egye- tem tanára	olasz nyelv	1927—1935	
Császár Elemér egyet. ny. r. tanár	magyar irodalom	1893—1918	
<i>Deed</i> Dex Ferenc okl. középisk. tanár	műtárgyak konzerválása	1939— ~~1945~~	
Dörre Tivadar reálisk. tanár	iparművészet	1893—1918	+ 1933
Edvi Illés Aladár festőművész	vízfestés, ékítményes és látszattani rajz	1903—1906	
Ferenczy Károly festőművész	alakrajz és festés	1906—1911	+ 1917
Gachot Francois nyelvtanár	francia nyelv	1927— ~~1940~~	
Glatz Oszkár festőművész	alakrajz és festés	1914—1919	
Gyulai Ágost dr. polg. isk. tanárképző int. ig.	nevelés- és tanítástan, magyar irodalom	1915—1929	
Haász József	katonai helyszínrajz	1871—1872	
Hegedűs László festőművész	esti aktraajz	1899—1903	+ 1911
Hekler Antal dr. tud. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1914—1917	
Henszlmann Imre dr. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1875—1888	+ 1888
Horn Antal gimn. tanár	geometriai tárgyak	1920—1923	
Iványi Grünwald Béla festőművész	alakrajz és festés	helyettes 3 hó 1925-ben	
Kampis Antal dr. tud. egyet. tanársegéd	művészettörténet	1937—1938	
Kovács Erzsébet rajztanárnő	iparművészet	1919-ben	
Kovách Géza iparműv. isk. tanár	geometrikus tárgyak	1890—1897	

N é v	S z a k t á r g y	Tanít, illetve tanított mettől-meddig	Jegyzet
Kovács József gimn. tanár	ábrázoló geometria	1917—1921	
Krocsák Emil okl. középisk. tanár	mértani tárgyak	1939— —	
Lórányi Antal iparműv. isk. tanár	mintázás	1890—1905	† 1926
Dr. Gino Lorenzi	olasz nyelv	1935—1937	
Lyka Károly műv. író	művészettörténet	1914—1920 és 1935-36	
Dr. Molnár Ernő okl. polg., közép és tan. képző int. tanár	művészettörténet	1938—1949	
Muhits Sándor iparműv. isk. tanár	Miskolczi művésztelep vezető tanára	1920—1926	
Nagy Sándor festőművész	festészeti technikák	1935— —	
Nicosia Francisco	olasz nyelv	1938— —	
Olgyai Viktor festő és graf. művész	művészeti grafika	1906-ban	† 1929
Raffaello Paladino	olasz nyelv	1936—1937	
Pasteiner Gyula dr. egy. ny. r. tanár	művészettörténet	1889—1914	† 1924
Péterfy Sándor dr. áll. polg. tanítk. int. tanár	nevelés- és tanítástan	1885—1902	† 1913
Pilch Dezső műgyetemi tanársegéd, okl. rajztanár	ékitményes és állatrajzolás	1911—1918	
Plósz Pál dr. orvos	honctan	1871-ben	
Pórszász József reálisk. igazgató	geometrikus tárgyak	1872—1914	† 1916
Prohászka Lajos dr. tud. egy. ny. r. tanár	bevezetés a filozófiába	1933—1934	
Radnai Béla szobrászművész	szobrászat	1904—1912	† 1923
Rakssányi Dezső festőművész	esti akt- és alakrajz	1911—1921	
Réti István festőművész	alakrajz és festés	1913—1920	
Révész Imre festőművész	alakrajz és festés	1903—1904	
Rucsinszky Anna áll. nőiparisk. tanár	iparművészet	1919-ben	
Rudnay Gyula festőművész	alakrajz és festés	1922—1923	x
Sidló Ferenc szobrászművész	szobrászat	1924—1925	

N é v	S z a k t á r g y	Tanit, illetve tanított mettő- ^{ig} meddig	Jegyzet
Strobl Paula gimn. tanár	női kézimunka encikl.	1920—1924	
Strobl Zsigmond szobrászművész	szobrászat	1924—1925	1961
Szentgyörgyi István szobrászművész	szobrászat	1924—1925	
Székely György dr. Erzsébet Nőisk. tanár	nevelés- és tanítástan	1913—1914	
Szilágyi Ede dr. orvos	művészeti bonctan	1872—1876	
Szőnyi István festőművész	alakrajz és festés	1934-35-ben 3 hó és 1938	
Tardos Krenner Viktor festőművész	alakrajzi kompozíció, állatfestés, bonctan	1903—1911	† 1927
Telleyesniczky Kálmán dr. tud. egyet. ny. r. tanár	művészeti bonctan	1902—1913	
Tóth Géza dr. főisk. tanár	neveléstan	1929— —	
Várdai Szilárd iparműv. isk. tanár	ékítményes, iparművészeti és szemléleti látszattani rajz	1878—1892	† 1936
Weszely Ödön dr. egy. ny. r. tanár	nevelés- és oktatástan	1902—1918	† 1937
Zemplényi Tivadar festőművész	alakrajz és festés	1903—1904	† 1917

III. Szerződéses tanárok:

Csók István festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	
Glatz Oszkár festőművész	alakrajz és festés	1922—1923	
Meyer Antal iparművész	iparművészet	1920—1923	
Réti István festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	
Vaszary János festőművész	alakrajz és festés	1920—1923	

IV. Segédtanárok:

Bory Jenő szobrászművész	szobrászat	1912—1918	
Bottka Miklós festőművész	ábrázoló geometria	1911—1916	
Erdőssy Béla festőművész	ékítményes rajz	1897—1903	
Greguss János festőművész	alakrajz és festés	1871—1875	
Morelli Gusztáv fametsző	fametszés	1871—1896	
Radnai Béla szobrászművész	szobrászat	1913—1918	
Tardos Krenner Viktor festőművész	aktrajzolás és bonctan	1903—1911	

N é v	S z a k t á r g y	Tanit, Ille:ve tanított mettől-meddig	Jegyzet
V. Tanársegédek és kisegítő tanerők:			
Buday Gyula okl. testnev. tanár	testnevelés	1930—1932	
Böhmman Frigyesné okl. tstnev. tanár	női testnevelés	1932—1937	
Dénes Jenő okl. középisk. tanár	építészeti enciklopédia	1936—1938	
Dex Ferenc okl. középisk. tanár	iparművészet	1926—1927	
Farkas András szobrászművész	szobrászat	1933—1934	
Gecső Sándor szobrászművész	szobrászat	1935—1936	
Gulyás György okl. testnev. tanár	testnevelés	1930—1931	
Gyárfás Ferenc	építészet és iparművészet	1875—1877	† 1877
Jantschi Béla okl. középisk. tanár	iparművészet	1931—1936	
özv. Komócsy Józsefné okl. rajztanár	női osztályokban alak- és ékítményes rajz	1893—1896	
Krocsák Emil okl. középisk. tanár	mértani rajz	1933—1939	
Liszy Ferenc okl. vívómester	testnevelés	1930 és 1932-1935	
Monokiné Fr. Magda okl. testnev. tanár	női testnevelés	1937— —	
Stettka Gyula festőművész	I. sz. Festészeti Mesteriskolában	1882—1925	† 1925
Sebestha Loydolt Ferenc okl. középisk. tanár	iparművészet	1936—1938	1941
vitéz Szabó Zoltán okl. testnev. tanár	testnevelés	1937—1942	
Török Dezső okl. po'g., közép és tan. képző int. tanár	geometrikus tárgyak	1924—1928	
Takács Andor okl. testnev. tanár	testnevelés	1931—1938	
Varga Nándor grafikus művész	művészeti grafika	1927—1929	

I N M E M O R I A M :

K A R L O V S Z K Y B E R T A L A N

1858. X. 24.—1938. IV. 10.

*

N Á D L E R R Ó B E R T

1858. IV. 22.—1938. IV. 7.

*

S Z E N T G Y Ö R G Y I I S T V Á N

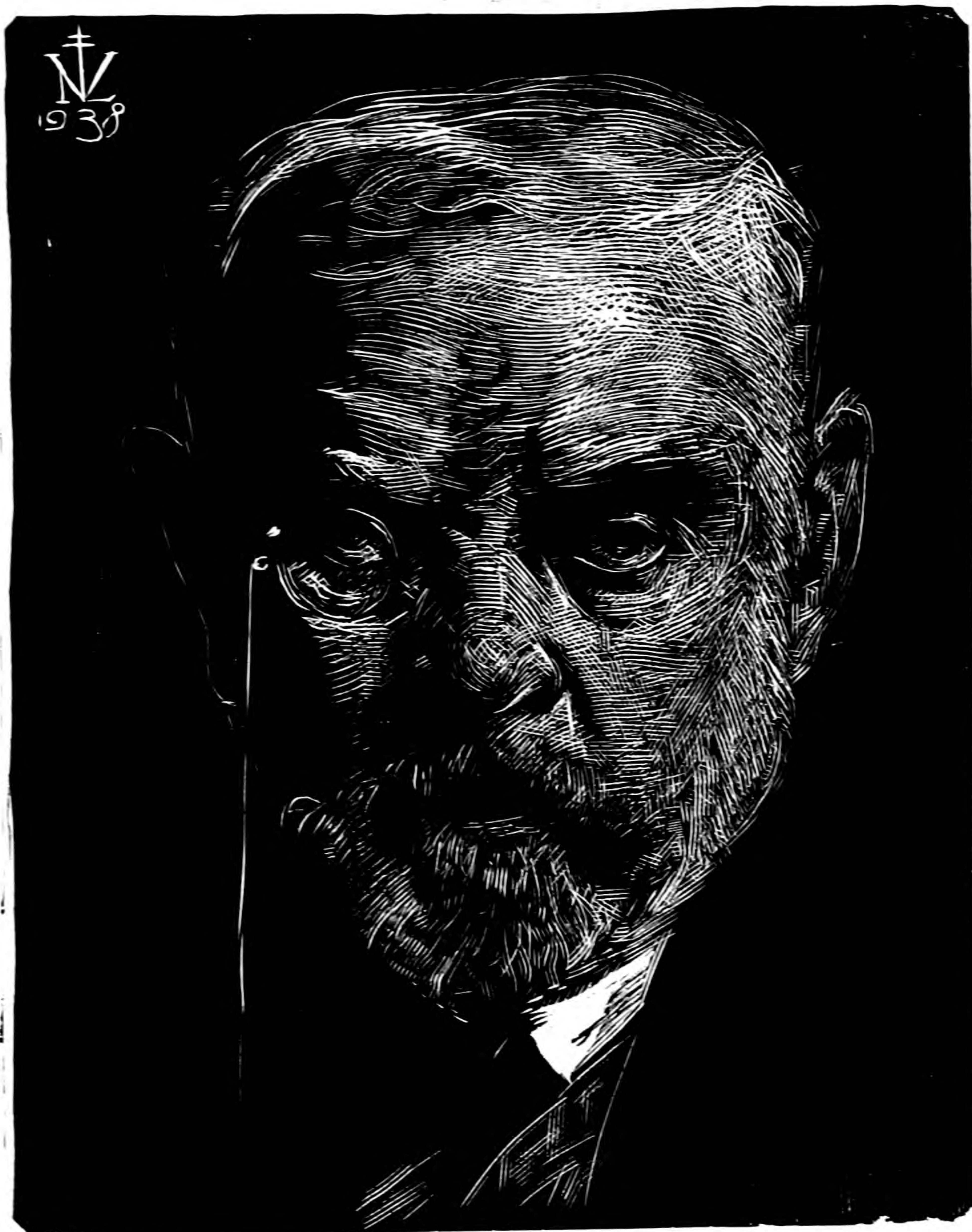
1884. VI. 20.—1938. IX. 28.

*

V A S Z A R Y J Á N O S

1867. XI. 30.—1939. IV. 19.

Wassilowsky Bertalan

KARLOVSZKY BERTALAN

Az 1938-ik esztendőben nemcsak a magyar művészvilágot, de vele együtt az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolát is nagy veszteségek érték: a magyar művészi élet három kiváló művész egyénisége és velük a Főiskola nagynevű két volt tanára. — Karlovszky Bertalan és Nádler Róbert — és egy tényleges tanára — Szentgyörgyi István — költözött el az élők sorából.

Időrendben Karlovszky Bertalan hunyt el először: 1938 április 10-én. Az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola — amikor most itt, az évkönyvében e sorokkal is megadja volt tanárának a végtisztességet — magáévá teszi azokat a nemes szavakat, mellyel a Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége Karlovszky Bertalant elbúcsúztatta: „Most, amikor Karlovszky Bertalan eszmévé finomult lényé él csupán közöttünk tovább: most érezzük át mélységesen annak a veszteségnek a nagyságát, amely a mai generációt érte azzal, hogy visszaadta lelkét Teremtőjének.”¹ Valóban így van, mert Karlovszky Bertalan nagytehetségű művész, kiváló művészpédagógus és egyenes jellemű, érdekes ember volt.

Karlovai és kralováni Karlovszky Bertalan bölcsője ugyanabban a városban ringott, ahol a nagy Munkácsy Mihályé: Munkácson született 1858 október 24-én. Atyja Karlovszky Gusztáv.

¹ A fentnevezett szövetség levele Karlovszky Vilmoshoz.

anyja Miticzky Ida. Testvérei: az idősebb Endre és Géza és a fiatalabb Vilmos. Atyja táblabíró és kiváló jogász, anyja jeles író, kiváló elbeszélő, akit nem kisebb ember, mint Kemény Zsigmond, bíztatott az írásra. Endre testvére is már diákkorában költő, akinek az 1870-es években szívesen közölte a verseit Vadnay László a „Fővárosi Lapok“-ban, melynek „kedves hasábjairól indult el annak idején minden valamire való fiatal poeta.“² A múzsák szeretete általános volt a Karlovszky családban. . .

Ebből a környezetből indult el a kis Karlovszky Berci az élet rögzős útjaira. Ezek első állomása a Székesfőváros belvárosi reál-tanodája volt, melynek alsó tagozatát be is fejezte. Berci ebben az időben még korántsem művészi, mint inkább az úgynevezett kamaszkori hajlamoknak adott korához illő kifejezést. Szász Károly meséli, hogy abban az időben együtt laktak a múzeumutcai Zichy-házban, ahova többször hazajárt Zichy Mihály is, aki a háztulajdonos gr. Zichy Antal testvéröccse volt. Berci ekkor már negyedéves realista, nagy legény, aki ott várt reá a lépcsők melletti homályos zúgban, hogy alkalmas pillanatban szíjrafűzött korcsolyájával őt fejbevégi. A jóval kisebb Szász Kárcsi sohase mert megfelelő kíséret nélkül a lépcsőházban megjelenni. Hogy mi volt ennek a szörnyű haragnak az oka, azt, ma már persze senki se tudja.³

Berci harcias természetével mellett is hallgatag ifjú volt, aki egyelőre kevés érdeklődést mutatott az emberek és a tudományok iránt. A szülők csakhamar belátták, hogy Bercire, nem várakozik jövő a tudományos pályán. Így kerül 1875-ben 17 éves korában a hírhedt Neugebäudeben volt katonai iskolába. Azonban itt sem tartozott a jobb tanulók közé. Ellenben ekkor már jelentkezik nála a művészet iránti hajlandósága: „Feljebbvalói rendszerint csak rajzaiért hunytak szemet mulasztásai előtt. Csodálták ügyességét, mellyel egy-két vonással sebtében papírra vetette pajtásainak és tanárainak arcképét és ő, aki sohase tanult rajzolni, az alakok egész sorával illusztrálta egyik tanárának sajtó alá rendezett kézikönyvét.“⁴ Ezért Pyrker őrnagy, a katonai iskola egyik tanára azt tanácsolja az édesanyjának (az édesapja időközben meghalt), hogy beszélje le a fiát a katonaságról és adja művészi pályára.

A fia sorsáért aggódó, gondos és szerető édesanya a tanácsot

² Szász Károly tárcacikke: A Zichy ház.

³ Szász Károly id. tárcacikke.

⁴ Chroniqueur: Karlovszky Bertalan. Művészet XII. évf. Bp. 1913. 247. l.

megfogadta. Ily előzmények után került Bertalan 20 éves korában az 1877—78. tanévre az Andrássy-úti Mintarajziskolába a művészi ismeretek rendszeres elsajátítására. Azonban az ifjúhoz fűzött remények kezdetben nem látszottak valóra válni, mert Székely Bertalan és Kelety Gusztáv őt, mint tehetségtelet még az első tanulmányi évben útnak bocsátja.⁵

A budapesti Mintarajziskolából Karlovszky élete hajóját a sors szele Münchenbe hajtja, ahol beiratkozik a művészeti akadémiára. Itt először Benczur Gyula növendéke. Azonban csakhamar elhangzik a Mester lesújtó ítélete: „Menjen suszterinasnak.“ Bertalant a kudarcok sorozata sem töri le. Seitz Ottó tanítványa lesz. Münchenben négy évet (1878—1882) tölt gondosan előkészítő és rajztudásra nevelő tanulmányokkal. E négy év alatt Benczur jóslata ellenére gyorsan halad és természet után készült tanulmányiért érmet is kap.⁶

A müncheni tanulmányi évek végén ismét a szerető édesanya gondoskodása lép közbe. Karlovszky Gusztávné Munkácson gyermekkorától fogva ismerte Lieb Miskát, a később hírnevessé vált Munkácsy Mihályt. A jó édesanya közbenjárása révén fia Munkácsy Mihálynak egy müncheni átutazása alkalmával bemutatkozhatott.⁷ Karlovszky addigi munkássága a nagy mester érdeklődését felkeltette annyira, hogy az őt nyomban meg is hívta Párisba. Az ifjú művésznak ezzel titkos vágya teljesült: máról-holnapra az ünnepektől nagy Mester mellé került. Karlovszky érdekes eseteket tudott elbeszélni ebből az időből a nagy magyar mesterről. Történt egyszer, hogy együtt mentek Wilhelm Leibl kiállítására, ahol a német mesternek egyik legkiválóbb műve, a „Dachau asszonyok“ című képe volt kiállítva. Munkácsy a kép látára megrökönyödött, hogy Leibl művészetével szemben lemarad.

⁵ Dr. Pipics Zoltán: Karlovszky Bertalan emlékezete. Rádióelőadás. (1938. . . .)

⁶ Chroniqueur id. cikke.

⁷ Munkácsy levele Karlovszky édesanyjához: Tekintetes özv. Karlovszky M. Ida úrnőnek, Budapest (Hongrie) Vámház-körút 8. szám. II. 12. — Bélyegző: 1882. jan. 31. — „Mélyen tisztelt Asszonyom! Nagyon csodálom, hogy sem Kegyed, sem Berci fia nem vették válaszomat, melyben meglehetősen hosszan írtam. Miután azonban nemsokára személyesen beszélhetünk mindenről, nem ismétlem mindazt, amit levelemben írtam. — Münchenben átutaztomban kedves fiával szintén fogok beszélni s munkáit megnézni. Már írtam neki, hogy átutazásomról tudassam. A Munkács városi hatóságtól a meghívást vettem. De bármennyire óhajtanám szülővárosomat látni, nagy zavarban vagyok e feleletre nézve, mert nem tudom jut-e idő reá, hogy azon megtisztelő meghívást elfogadhassam. Azt csak Budapesten mondhatom meg biztosan. A viszontlátásig mély tisztelettel. Munkácsy.“ — A levél Wertheimer Károly birtokában.

„Ez az igazi művészet, én is úgy fogok ezentúl festeni“, mondta. Csak tanítványai hosszas rábeszélésére volt hajlandó letenni ebbeli tervéről.

Párisban csakhamar jelentkeznek Karlovszky első sikerei is, amelyekhez részben saját tehetsége, de főleg Munkácsy támogatása révén ért el. „A névtelen kezdő művei a nagyhírű mester ajánlatára . . . csaknem ugyanazokon az árakon keltek el és vándoroltak képszerűtő emberek vagy gyűjtők tulajdonába, mint . . . az elismertetés révébe ért művész dolgai.“ Ezeket a sorokat Rippl Rónai írja⁸, aki Karlovszkyt megelőzőleg, sőt részben vele egy időben volt Munkácsy tanítvány. E sorok állnak Karlovszkyra is, aki ugyancsak Munkácsynál kezdte meg a párisi érvényesülés útját. Így Karlovszky „Merveilleuse“ című képét megvásárolta 3000 frankért a Rippl Rónai által is emlegetett Kleinberger képkereskedő, akitől a képet még aznap 4000 frankért Hodjek amerikai műkereskedő vette át, ez utóbbi viszont 24 óra leforgása alatt egy amerikai magánzónak 16000 frankért adta el.⁹ Karlovszky ezen a sikereken felbuzdulva párisi korszaka alatt sok képet festett, melyek azonban az amerikai műkereskedők révén nagyobbrészt tengerentúlra kerültek. Ez az oka annak, hogy Karlovszky párisi munkásságáról nem alkothatunk magunknak áttekinthető képet.

Időközben Karlovszky megnősült. 1885-ben egy svájci francia nőt — Wolf Henriette — vett el feleségül, akiben valóban megértő házastársra talált. Wolf Henriette maga is művészlélek: festőművésznő, akinek Budapesten festőiskolája is volt; szép és kedves megjelenésű nő, aki férje nem egy korai képének ihlető muzsája és modellje; jó feleség, aki kellemes modorával férje művészetének sok támogatót szerzett. 1936-ban 52 évi házasság után halt meg.¹⁰

Közel két évtizedes párisi élet után Karlovszky Bertalan családjával együtt visszatért hazájába. Párisból elűzte az új művészi forradalmak lángja, és haza hozta a honvágy és az itthoni érvényesülés reménye. Ez időtől fogva itthon, Budapesten élt és dolgozott, mint az akadémikus képírás legfőbb képviselője és egyben korunkbeli művésztársadalom egyik sajátos egyénisége.

Karlovszky itthon az 1910-es években kimondottan képmásfestő lesz. Körülbelül 25 éven át a magyar közélet, a származás

⁸ Rippl Rónai József: Emlékezéseim. Budapest, 1911. Nyugat kiadása. 9. lap.

⁹ Chroniquer id. cikke.

¹⁰ Karlovszkyék Párisban az Avenue des Ternes-en laktak. A házasságból egy fiú született: az ifj. Karlovszky Bertalan, aki 1904 óta Amerikában él.

és pénzarisztokrácia alakjairól a képmások hosszú sorát festette meg. Ehhez a munkásságához fűződik az az érdekes eset, mely Klebelsberg Kunó gróf, volt kultuszminiszter és közte esett meg. Karlovszky Klebelsberg képmását festette. A miniszter délelőtt 10 órára jelezte érkezését, de csak fél 12 órakor jött meg díszmagyar helyett utcai ruhába. Sőt a díszmagyar is csak déli 12 órakor érkezett meg az inas karján. Fél egy felé végre hozzá láthatnának a munkához. Igen ám, de a miniszter mellére még a sok kitüntetést is fel kell még rakni: ilyen csillagot, olyan rendjelet. Hogy a dolog gyorsabban menjen, rendjel felrakosgatásban Karlovszky is segít, majd megszólal: „Rám meg nem is gondoltok!” — „Hisz csak nemrég kaptad a Corvin koszorút. Hát ez nem is elég?” feleli a miniszter. — „No nem úgy értettem, hanem úgy hogy van szívetek velem ezt a sok csillagot megfestetni!” válaszol Karlovszky.

Karlovszky Bertalan az arcképfestés terén elért nagy sikereit annak köszönhette, hogy képmásait a legteljesebb részletességgel és természetűséggel festette. És mégis! Az a festő, aki oly nagy megfigyelő volt a művészetben, teljesen ellenkező természetű volt a gyakorlati, mindennapi életben. Ime itt a jellemző eset: „Egyszer két álló hétig sántikált a daliás termetű és délceg járású művész. De egyszer csak megunt: „Gyorsan a susztert!” adta ki a parancsot. A suszter alázattal jő és szól: „Tessék” — „120 pengőt fizettem ezért a cipőért és még sem jó.” A suszter lehúzza a cipőt, azután egyszer a cipőre néz, majd meg a mesterre és megkönnyebbülten mondja: „Kérem, a talpbetét van fordítva!”

Karlovszky még az 1900 években Biharival és Stetkával együtt Budapesten festőiskolát is tartott fenn. Nem idegen területre tévedt tehát akkor, amikor a Kormányzó 1928-ban, 70 éves korában az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskolára tanárrá kinevezte.¹¹

Karlovszky nagyon szeretett tanítani és szerette tanítványait, de viszont ők is tisztelték, szerették és becsülték az ősz mestert. Az ifjú művésznemzedéknek készségesen adta át magasrendű művészetének szellemét és minden technikai csinját-binját. A legnagyobb munkakedvvel látta el professzori tisztét 1935-ig, amikor is megvált a főiskolától.

— A követő időkben a mindig magasabb életkor felé haladó mester szorgalmasan dolgozott egész haláláig: egyre gyarapítva

¹¹ Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola irattára. 59723/928 ügyirat.

alkotásainak hatalmas sorát. E képsorozatnak legnagyobb és száma legfontosabb részét itt közöljük.¹²

Különféle helyen található képek:

Kiállított képek:

1897. Női tanulmányfej. Edmond Faye tulajdona. — XIII. Lajos korabeli lovag. Glück Frigyes t. — A szél allegóriája. Keszthelyi Ernőné t. — Női fej. (Kann Gyula t.) dr. Glückstahl Samu t. — 2 női fej. Szemere Attila t.
1899. Női arckép. (H. J. t.) Dr. Nagy Dezső t. — Női arckép. H. J. t. — „Nem tesz fel a kislány magában egyebet.“ Illusztráció az Atheneum új „Petőfi“ kiadásához.
1900. Női arckép. Heltay Ferencné-t. J. „Pipázó katona“. „Aug. 5-én“. „Itt van az ősz, itt van újra.“ „Vasárnap volt.“ „A varrólány.“ Illusztrációk az Atheneum új „Petőfi“ kiadványához.
1906. báró Feilitzsch Berthold arck. Nyíregyháza. Felsőszabolcsi Ármentesítő Társulat t.
1908. Magyar parasztasszony. Bpest. Szfv. Képtára.
1910. Dezseri Rudnyánszky Magda arck. dr. Rudnyánszky Béla t. — Lampl Hugó arck. Budapest, Szfv. Képtár.
1911. Kléh István arck. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1913. Szalavszky Gyula. Magántulajdon.
1914. örgróf Pallavicini Ede arck. Magyar Általános Hitelbank t.
1915. Egy ifjú körgalléros arképe. Magántulajdon. (?)
1918. dr. Zólyomi Wagner Géza arck. A Képzőművészeti Társulat t. — Walder Gyula arck. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület t. — bárcziházi Bárczy István dr. arck. Magántulajdon.
1919. gróf Andrássy Gyula arck. Mgt. — Hódossy Gedeon arck. ceruzarajz. Magántulajdon.
1920. Wessely Tibor arck. özv. Wessely Tiborné t. — Női arckép. (Pollák Emil t.). Bpest. Szépművészeti Múzeum t. Férfi arckép. özv. Lévy Adolfné t.
1923. gr. Eszterházy Miklós arck. Mgt. — gr. Desseffy Aurél arck. Mgt. — gr. Eszterházy Sándor arck. Mgt.
1924. gr. Cziráky Antal arck. A Magyar Ált. Hitelbank t. — József főhr. arck. József Ferenc fhr. t.
1925. Nagybányai vitéz Horthy Miklós arck. Miniszterelnökség t. — gr. Wenckheim József arck. Mgt.

¹² A Műcsarnok és a Nemzeti Szalon kiállítási tárgymutatói. Budapest, Szépművészeti Múzeum könyvtára. K. 85/sz. — Megjegyezzük, hogy a Karlovszky műveinek teljes jegyzékét — a hosszas utánjárás ellenére — sem adhatjuk, mert ennek egyenlőre leküzdhetetlen akadálya az, hogy a Mester Párisban festett képei nagyobb részben Amerikába, ismeretlen helyre kerültek. Ellenőrizhetetlen értesüléseink szerint az amerikai műkereskedők Karlovszky Párisban festett képeit Amerikában Meissonier nevére írták át, hogy azokat, mint Meissonier képeket horribilis összegekért eladhassák. A teljes felsorolás egyébként célunkon kívül is esik. — Karlovszky képei legnagyobb részben olajfestmények, így külön csak a rajzokat jeleztük.

1927. A művész önarcképe. Dr. Rudnyánszky Béla t. — Bárczy István arck. Bpest, Szkfv. t. — dr. Rudnyánszky Béla arck. Az Uri Klub t.
1928. dr. Becker porosz közoktatásügyi miniszter arck. Budapest, Szépművészeti Múzeum t. — dr. Sztranyavszky Sándor arck. Balassagyarmat. Vármegyeház t. — dr. Lenhossék Mihály arck. Mgt. — dr. Kenyeres Balázs arck. Mgt. — gr. Wenkheim Dénes arck. Mgt.
1929. özv. Verebélyi Lászlóné arck. Mgt. — Zavadovszky Alfréd arck. Legfőbb Számvevőszék t. — Odry Árpád arck. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1930. Biró Zsigmond arck. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület t.
1931. Bednártz Róbert arck. Mgt. — Gerlóczy Tamás arck. Mgt. — dr. Hódossy Sándor arck. Mgt. — Ákos Erzsébet arck. A művész hagyatéka. — Gyurgyenováci Rosenberg Hermann arck. Mgt. — dr. Ripka Ferenc arck. Bpest. Szkfv. Gázgyár t.
1932. Tóthvárady Asbóth Istvánné arck. Mgt. — Tamásy József arck. Mgt.
1933. gr. Klebelsberg Kunó arck. Belügyminisztérium t. — gr. Eszterházy Mór arck. Miniszterelnökség t.
1934. dr. Sipőcz Jenő arck. Bpest. Szkfv. Közl. Rt. t. — Toroczkai Wigand Ede arck. Mgt. — dr. Szalay Gábor arck. Postakari Egyesületek Szövetségének t. — Samarjay Lajos arck. Magyar Államvasutak t.
1935. gr. Zichy Aladár arck. Mgt.
1936. dr. Fabinyi Tihamér arck. Kereskedelmi Minisztérium t. — Mackensen Hans Georg arck. Mgt. — dr. Rakovszky Iván arck. A Közmunkák Tanácsa t. — báró Harkányi János arck. A Magyar Általános Hitelbank t.
1937. Akttanulmány. Dr. Harmos Alfréd t.
1938. Báró Feilitzsch Berthold arck. A johannita lovagrend ruhájában. — Bihar vármegye tulajdona. Berettyóújfalu. — Fleischmann Oszkár arck. Mgt.

1921. A gyűjteményes kiállítás anyagából:

Álom. Kézdi Kovács László t. — Zala Gizella arck. Bpest. Szkfv. Képtár t. — Női arckép. Szunyogh Gáborné, báró Bánffy Dóra t. — Férfi arckép. Tóthvárady Asbóth István t. — Női arckép. Wessely Tiborné, báró Baich Bébi t. — Meszlényi Adrienne arck. A Nemzeti Színház t. — Angyal József arck. A Nemzetgyűlés háznagyi Hivatalának t. — Férfi arck. Szunyogh Gábor t. — néhai csetei Herzogh Péter arck. Az Angol-Magyar Bank t. — Női arckép. Tanser Árpádné t. — Fiú arckép (Pick Adolf t.) Fleischmann Oszkár t. — Férfi arck. Zlinszky István t. — Női arckép. Báró Matyasovszky Zoltánné, Rudnyánszky Magda t. — Rózsavölgyi Gyula arck. Bpest, Szkfv. t. — Női arck. Siménfalvy Székely Ádámné t. — Női arck. Pollák Emilné t. — Misterieuse (gondolatokban elmélyedve). Dr. Rudnyánszky Béla t. — Gyermek arckép. László Ferencné t. — Fiú arckép. Nádas Gyula t. — Női tanulmányfej. Néhai Littke Ernő hagyatéka t. Pécs. — dr. Elischer Gyula arck. Rajz. Mgt. — Schanzer kisasszony arck. Rajz. Mgt. — Hódossy Gedeon arck. Rajz. Mgt.

1939. A gyűjteményes kiállítás anyagából.

Hollandi leányfej, dr. Rudnyánszky Béla t. — Selyemruhás nő. Farkas Sándor t. — Halott Krisztus. A művész hagyatéka. — A művész sógornője arck. A művész hagyatéka. — dr. Vuk Mihály arck. Mgt. — Női arckép. Be-

niczky Ödönné t. — Rudnyánszky György arck. Mgt. — gr. Teleki Pál arck. Miniszterelnökség t. — Lakner Károly arck. Mgt. — Női arckép. Littke Ernőné t. — Női arckép. Székács Tivadarné t. — Lisznyai Damó Tihamér arck. A Hunnia csónakázó Egyesület. (Megsérült a kommün alatt). Nadas Gyula arck. Mgt. — Női arckép. Pap Ilona t. — Női akt. dr. Rudnyászký Béla t.

Kiállításon kívüli képek.

1908. Eöttevényi Olivérné, sz. báró Feilitzsch Erzsébet arck. Mgt. Cegléd.
1912. gr. Hugonnay Kálmánné, sz. báró Feilitzsch Cecile arck. Mgt. Gömbös Gyula arck. Miniszterelnökség. — gr. Tisza Kálmán arck. Mgt. — gr. Pongrácz Jenő arck. Mgt. — csetei Herzogh Péter arck. cs. Herzogh András t. — Wolf Henriette (Aranyhátteres) dr. Deutsch József t. — Fleischmann Oszkárné arck. Mgt. — Munk Miklósne arck. Mgt. — Gyermekefej. Esterházy hrg. t. Pottendorf. — Lila virágok. Csendélet. Bpest. Szépművészeti Múzeum. — Virágcsendélet. özv. Hubay Jenőné t. — Báró Feilitzsch Berthold arck. Ceruzarajz. Báró Feilitzsch Jenő t.

Brammer Ödön (Budapest) magángyűjteménye.

1917. Brammer Ödönné arck. — Brammer Ödön arck.
1925. A művész önarcképe. (Brammer Ödönnének ajánlva.)
1929. A művész önarcképe.
1936. Dinnyecsendélet.
A művész önarcképe (1921) — Wolf Henriette arck. — 2. fekvő nő és 1 álló női akt. — 3 női tanulmányfej.

Báró Feilitzsch Berthold (Bpest) magángyűjteménye.

1906. báró Feilitzsch Berthold arck.
1907. báró Feilitzsch Bertholdné, losonci báró Bánffy Alice arck.
1912. báró Feilitzsch Jenő arck.
Női akt. Vázlat.
1920. Női akt. Ceruzarajz.
— Ákos Erzsébet arck. — Losonci báró Bánffy Dezső arck. Ceruzarajz.
— Tanulmány a „Halott Krisztus“-hoz. Ceruzarajz.

Dr. Nékám Lajos (Budapest) magángyűjteménye.

1925. Dr. Nékám Lajos arck. — dr. Nékám Sándor arck.
1926. Ifjú dr. Nékám Lajos arck.
1928. dr. Nékám Lajos arck.
1932. dr. Nékám Lajosné arck.
Női gitárral (1895) — Wolf Henriette interieurben — Wolf Henriette 2 arck. — Wolf Henriette és egy heverésző alak — Villetz Jánosné, Nékám Irén 2 arck. — 1 női tanulmányfej. — 2 kisebb tanulmány.

Wertheimer Károly (Dunaharaszti) magángyűjteménye.

1880. Női fej. Ceruzarajz. München.
1900. Heltay Ferencné arck.
1921. Melancholia.
1923. Wertheimer Károlyné arck.

1924. Wertheimer Károlyné arck.
 1925. Wertheimer Károlyarck. — Sáray Szabó Aranka arck.
 1926. Wertheimer Károlyné arck.
 1927. Ifjú férfi tanulmányfej. — Dante tanulmányfej.
 1929. A művész önarcképe. Wertheimer Györgynek ajánlva. — A művész önarcképe (kis méret).
 1930. Szmrecsányi Pimi arck. — Női tanulmányfej.
 1931. József főhrög.
 1932. Női akttanulmány.

Beniczky Ödönné, Blum Irma — Wolf Henriette — Kallós Ede és Tubay Lulu képmásai.

5 férfi, 7 női, 1 Madonna tanulmányfej.

Női akttanulmány Farkasházy Zsigmondnak ajánlva. — 10 különböző méretű női akttanulmány.

„Tavaszi“. Tanulmány a budai királyi palota képeihez.

Interieur a művész párisi lakásából.

Rembrand önportréjának másolata (kisméret).

A „Magyar Szalon“ képes havi folyóirat címlapja.

Magunk előtt látva Karlovszky műalkotásait és életrajzi adatait, nagy vonásokban megrajzolhatjuk művészi pályafutását.

Karlovszky erős művésztehetség és önálló művész egyéniség. Művei teljesen egyéni jellegűek. Egyéniségének legszembevetőbb vonása a természet — sokszor végletesen — hű ábrázolása. Ezen az alapon egyénisége már igen korán, még művésznövendék korában kialakul: a müncheni akadémián a természet után készült tanulmányaiért érmet kap.¹³ Karlovszky ezt a sajátos vonását a különféle hatások ellenére is mindvégig megtartja.

Karlovszkyt, mint sok más művészt sokféle benyomás érte. Így Munkácsy házába kerülve, természetesen, hogy a mester hatása alá került — Munkácsy művészetének csúcspontján állott ekkor. Sok művészetpártoló mecénás boldog volt, ha a nagy mestertől másolatot szerezhetett. Munkácsy e másolatok készítését tanítványaira bízta: így járult hozzá kiválóbb tanítványai erkölcsi és anyagi felemeléséhez. Ily szerencsében részesült Koroknyai Ottó, Rippl-Rónai és Karlovszky.¹⁴ — Egy ma is élő festőművész kortárs elbeszélése szerint Rippl-Rónai és Karlovszky, a két teljesen ellentétes természetű művésznövendék mesterien tudták Munkácsy képeit utánozni. Munkácsy meg is volt elégedve a két tanítvány teljesítményeivel: csak néhány ecsetvonást húzott itt-ott a másolatokban vagy még ezt se tette, hanem egyenesen a nevét írta alájuk. A tanítványok pedig boldogok voltak.¹⁵

Ez a boldogság természetesen csak addig tartott, míg rá

¹³ Chroniquer id. cikke.

¹⁴ Rippl-Rónai: Emlékezéseim. 19. l.

¹⁵ Rippl-Rónai: Emlékezéseim. 20. lap.

nem eszméltek arra, hogy a másolás vagy a mestert utánzó képek festése csak másodrendű festői eljárás. Sokkal erősebb egyéniség és tehetség volt mindkét tanítvány, semhogy ezzel beérték volna. Azért előbb Rippl-Rónai, utóbb Karlovszky — megköszönve a mester sok jóságát — elhagyták a nagy jötevő házáat, iparkodtak megállni saját lábukon az életben és — a művészetben is. Rippl-Rónai azidőtájt diadalmasan előretörő modern festészet: az impresszionizmus, Karlovszky pedig a népéletfestő Meissonier művészete felé hajolt el.

Meissonier volt akkor a legünnepeltebb francia festők egyike, aki képei eladásánál épp oly hatalmas összegeket ért el, mint Munkácsy. Kisméretű, miniatürszerű katonaképeket és XIV—XV. Lajos korabeli zsanerképeket festett. Képeiben a kosztüm és az interieur megfestése volt a főcél, aminek megfelelőleg stílusa is aprólékosan részletező.¹⁶ Meissonier stílusa Karlovszky művészi alaptermészetének nagyon megfelelt. Karlovszky Meissonier hatása alatt festi az ugyancsak miniatürszerű, hasonló tárgyú és aprólékos kidolgozású népéletképeit. (*Borozó lovag, Mámoros lovag, XIII. Lajos korabeli alak*).¹⁷

Azonban a Meissonier hatás nem megy Karlovszky egyénisége rovására és nem is tart nála örökké. A népéletfestés mellett sűrűn ellátogat a csendélet, az akt (*Fürdő nő, Leányakt*) és mind-sűrűbben a képmásfestés területeire. A kemény és részletező modort — némelyek szerint Carriere hatása alatt¹⁸ — gyakran váltja fel a lágy, összefoglaló, tónusos formai kifejezés. Főleg női tanulmányfejein láthatók ily irányú törekvések. E tanulmányfejeket vagy meleg barnásvörös (*Álom*) vagy hideg szürkészöld tónusban (*Hollandi leányfej*) festi. Képei méretben is lassan megnövekednek.

Karlovszky érdeklődéssel fordult az illusztráló művészet felé is. A *Magyar Szalonba*, a *Magyar Géniusba* és az *Új Időkbe* készít lehelletfinom rajzokat.¹⁹ Résztvesz az *Athenaeum* új „Pettőfi“ kiadványának illusztrálásában is. Karlovszky enémű munkásságában a müncheni akadémiái szigorú rajztanulmányok hangja cseng vissza. A „Nő a gitárnál“ című és több más képe arról tanuskodik, hogy a japán művészet finom vonal és tónus szépségei sem kerülték el figyelmét. Ellenben az impresszionizmus és postimpresszionizmus művészeti forrongásai őt nem ér-

¹⁶ Éber: Műv. Lexikon 489. lap.

¹⁷ E lovagképeknél bátyja, Karlovszky Géza volt a modell.

¹⁸ Genthon István: Az új magyar festőművészet története. Budapest. Magyar Szemle Társaság. 1935. 108. lap.

¹⁹ Genthon id. könyve.

dekelték, amint hogy nem érdekelte a tájkép sem. A tájképről azt szokta volt mondani, hogy „Párisban csak az festett tájképet, aki tehetségtelen volt”. A „Halott Krisztus” című képéhez is más művész festette a tájképi háttérét. Élete végén ebbeli nézetét mégis megváltozatta. Amikor a sok képmásfestés következtében megszokottság vett erőt rajta, akkor azt mondotta, hogy „a portréfestőknek nyáron tájképet kellene festeniök, hogy felszabaduljanak”.²⁰ Így tette jóvá a tájképfestésen elkövetett sérelmet.

Karlovszky már párisi korszakában szívesen festett arcképeket, de kimondottan arcképfestővé a világháborút megelőző években (1908—1914) fejlődik. A világháború után pedig nem is fest mást, mint arcképet, az arcképek hosszú és érdekes sorozatát, mellyel Benczur Gyula és László Fülöp mellett a leghiresebb magyar arcképfestők sorába emelkedik. Karlovszky ezt az előkelő helyet hosszú küzdelemmel és kiváló művészi képességeivel szerezte meg.

Karlovszkynek a képmásfestésről az volt a nézete, hogy az mindenféle festészet teteje. Minden törekvése arra irányult, hogy az embert a belső lelkiességéhez és külső megjelenéséhez híven ábrázolja. Karlovszky maga is nyerseségig őszinte ember lévén, a portré festésben is a könyörtelenségig őszinte volt.

A belső lélek ábrázolására kiváló megfigyelő és jellemző ereje képesítette. A külső megjelenés, az optikai látvány hajszálpontos visszaadására elsőrendű rajztudása, forma és színérzéke, anatómiai ismeretei és miniatürista multja segítette. A formák megrögzítésében élesszemű és biztoskezű rajzoló. A képmásfestésben a rajzot alapvető fontosságúnak tartotta. E tekintetben főleg Holbein képmásait csodálta. Szokása volt mondani: élne az ember 200 évig: konyítana valamit a rajzhoz; élne 400 évig, tökéletes festő lehetne.“ Voltak kritikusok, akik a rideg valóságához való tapadást terhére rótták Karlovszkynek és fényképszerűséggel vádolták. Való igaz, hogy munka közben Karlovszky segéd-eszközül felhasználta a fotografiát, de hogy mily szuverén módon vette igénybe, anélkül, hogy művészete fölé engedte volna emelkedni, legjobban látjuk bizonyítva akkor, ha a fénykép után dolgozó közepes tehetségek arcképeit összehasonlítjuk Karlovszky remekeivel”.²¹

Karlovszky természetesen a *színek* tökéletes visszaadására is törekedett. Ezt éppoly fontos dolognak tartotta, mint a rajzot. Ezirányú törekvéseiben finom színérzéke segítette. Céljának megfelelőleg színei komolyak, képei színben ünnepélyesek,

²⁰ Dr. Pipics Zoltán id. rádióelőadása.

²¹ Dr. Pipics id. rádióelőadása.

mint ahogyan ünnepek azok az öltözetek, melyben a portretizált egyének megjelennek. Színeit iparkodik tónusegységben és valóban megtartani. Java alkotásain ez elsőrendűen sikerül is. Néha azonban formaelemző, részletező eljárása ezt az egységet megbontja. Persze ez nem annyira a drapéria, mint inkább a fej színeinél fordul elő.

Karlovszky *festésmódja*, festői eljárása is egyéni volt. Képeit legtöbbször deszkára vagy ritkábban vászonra festette, melyet saját szisztémájú fehér alappal látott el. Az alapra vékonyan kente fel a festéket. A lazurt nagyon szerette, főleg a drapéria és háttérnél volt ennek nála nagy szerepe. Így a fehér alap átvilágított a festményen. Rendszeres festői eljárással dolgozott. Precízen megállapította, hogy melyik színnel mit fessen. Így például megvolt a fülkagyló befordításának a többé kevésbé meghatározott színe. Fehér festéket sohse használt; annál inkább szerette a chambrian sárgát alkalmazni. Kedvelt hideg szürkéit elefántcsontfeketéből hozta ki, de ezek nem lettek nála piszkosak, mert előállításuk alkalmával háromszoros szikkativot használt.

Karlovszky képei úgy hatnak, mintha fáradságos, verejtékes munka árán markolná meg a hasonlóságot.²² Ez azonban, mint minden festőnél, úgy nála is, csak akkor fordult elő, ha a megfestendő egyéniség nem volt neki rokonszenves. Egyébként nem az egész képen dolgozott, ami a mai festőknél szokásos eljárás, hanem a képnek csak egy részén; azonban ezeket a részeket gondos mérlegelés után *alla prima*, azaz azonnal készre festette. Ily értelemben szokta mondani, hogy ösztönszerűen kell festeni. Naponta nem festett többet két és fél óránál.

Karlovszky képmásfesző munkássága is több fejlődési fokot ment keresztül. Párisban és Budapesten is egyideig túlnyomóan női arcképeket és tanulmány fejekeket fest. A párisi időszakból való *Nékám Irén kékgalléros arcképe*, amely még miniatűr képeinek aprólékos stílusában marad. Ilyen *Meszlényi Adrienna képmása*, melyen az ábrázolt személy semmivel se fontosabb a környezetnél. Később a kemény, részletező formai kifejezést lágyabb, tónusos, széles ecsetkezelés, ugyanakkor a miniatűr alakot nagyobb képméret váltja fel. Sajátos korszakot képvisel *Zala Gizella képmása*, mely aranyozott háttérével a szecessziós dekoratív felfogás érdekes emléke.

Karlovszky tulajdonképeni képmásfestő korának első és egyben egyik legfőbb emléke a *Magyar parasztasszony*. Ezen a tanulmányfőn a rajzi, tónus és színfinomságok meglátására Hol-

²² Genthon id. könyve.

bein és Leibl vezette, akiket legnagyobb festőknek tartott. Ezidőben alakul ki a korábbi portréstílusa, melyben az optikai látvány hű megrögzítésére törekszik, de arcképei nem túl rajzosak, több bennük még a tónus is és szélesebb az ecsetjárás. Ez időtől fogva munkásságában mindig több lesz a férfi képmás. Ennek a korának kiváló példája *Kléh István képmása*. Ezen a kiváló egységes összhatású képmáson feltűnő a kezek ábrázolása: ezeket valósággal összegyurja, később mindinkább sajátos ismertetőjegye lesz Karlovszky műveinek a kezek ilyen ábrázolása és a jellemzésbe való bevonása. Ezután következnek sorra *gr. Pallavicini Ede, Wagner Géza, Waelder Gyula, Brammer Ödönné* stb. képmásai.

Később Karlovszky stílusa mindjobban részletezőbb, rajzosabb és egyben könnyörtelenebb is lesz. Ecsethúzásai szálkásak, rovátkásak. Színei is megváltoznak. A mester ezirányú fejlődésében szerepet játszik az is, hogy időközben bal szeme látását csaknem teljesen elveszti.²³ Karlovszky e második portréstílusa egybeesik azzal az idővel, melyben mint közéleti férfiak (*Horthy Miklós, József fhg., Eszterházy Miklós, Ripka Ferenc*) képmásfestőjeként szerepel. Ez időbeli képein szinte lenyúzza a modell bőrt, hogy az arc vagy a kéz szerkezetéhez hozzáférjen.²⁴ Ezen, szinte túlzásba vitt részletező stílusa dacára is a magasabb egységbe foglalt képmások egész sorát alkotja: *Odry Árpád Hamlet jelmezében, gr. Wenckheim József zöldvadász ruhában*.

A művész Karlovszky után essék szó az *emberről* is, aki nem választható el a művésztől. Külsejében elegáns megjelenésű, magastermetű, délcegjárású, franciaszakállas szőke férfi. Külsejével egyező belső természete: kemény, makacs, hajlíthatatlan, igazmondó, szava szentírás. Önző, telve a művész önzésével, a „sacro egoizmo“-val. Kiállításra sohse ment, legkevésbé akkor, ha az ő képei is a falon lógtak. Gögös, nagyúri természet. Szerette az arisztokráciát és — a szegény népet. Ebben a vonatkozásban mondotta egy fiatalkori barátja, ma már a magyar szellemi élet egyik kiváló képviselője: „gyöngylelkű ember annak, aki őt közről ismerte“. És örök ifjú: „A európai művész és előkelő világhi vonzó, nagyúri keveréke“.²⁵

Benczur Gyula halála után Karlovszky Bertalan László Fülöppel együtt képviselték felső fokon az akadémikus magyar képmásfestészetet. László Fülöp az elegáns és könnyed, Karlovszky a komoly és elmélyedő portré képviselője. László Fülöp külföl-

²³ Dr. Pipics id. rádióelőadása.

²⁴ Genthon id. könyve.

²⁵ Reggel 1938. IV. 11-iki száma.

dön, Karlovszky itthon aratta erkölcsi és anyagi sikereit. Karlovszky idehaza a legjobban fizetett arcképfestő volt, akinek 5—6000 pengőt fizettek egy-egy képéért.²⁶ De erkölcsi sikereiben és elismerésben is bőven volt része. Karlovszky a következő díjakat és kitüntetésekét nyerte el:

1881. Ehrenmünze der königl. bayer. Akademie der bildenden Künste. — Nagy Bronzérem a természetutáni tanulmányokért.
1897. Gr. Károlyi Tibor-féle 1000 forintos díj. — „XIII. Lajos korabeli alak“ című képére.
1900. A Magyar Képzőművészeti Társulat 4000 kor. díja — „Pipázó katona“ című képére.
1900. Expositione Universelle Internationale 1900. Republique Francaise.
1900. Állami nagy aranyérem. — „Magyar parasztasszony“ című művére.
1908. Néhai Ráth György-féle 1200 kor. díj. — „Magyar parasztasszony“ című művére.
1911. I. Ferenc József király által alapított 5000 kor. jubileumi díj — „Kléh István arcképé“-re.
1912. Ufficiale dell ordine della Corona d'Italia con facolta di fregiorsi delle inseque per tale Equestre grado stabilite.
1915. Panama Pasific International Exposition San Francisco. Medal of Award — Nagy Bronzérem.
1920. A Horovitz arckép díj Brammer Ödönné arcképére.
1927. A Magyar Képzőművészek Egyesületének nagy aranyérme.
1931. Corvin koszorú.
1932. A Kisfaludy Társaság Greguss díja.
- ? . Vittoria Regina, Crimea 1854.
- ? . Louis Napoleon.

Magyar királyi kormányfőtanácsos.

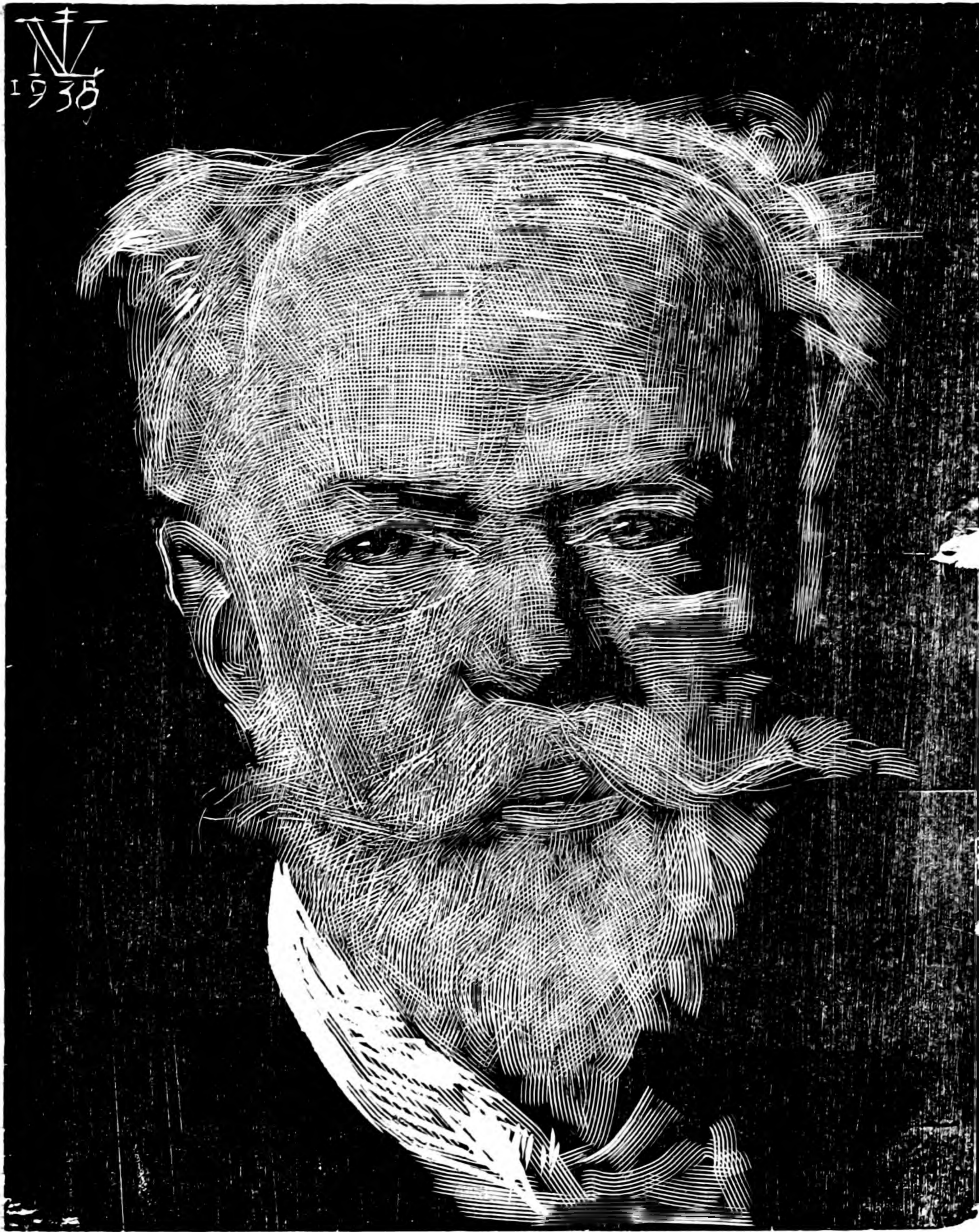
Az Irodalmi és Művészeti Tanács tagja.

Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat tiszteletbeli tagja.

Karlovszky Bertalant munkás, alkotásokban és sikerekben egyaránt gazdag élete után érte utól a halál, melytől mindig egész életén át annyira félt, hogy soha senki temetésére el nem ment. A közös sors ugyan utólérte: testét kikisérték a kerepesi temetőbe, de itt maradt és tovább él közöttünk nagyratörő halhatatlan lelke és nagyerejű, munkás, alkotó művészi szelleme.

Dr. Molnár Ernő.

²⁶ Dr. Pipics id. rádióelőadása.

Ernst Ribben

NÁDLER RÓBERT.

Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola újonnan átalakított derűs és világos hangulatú könyvtári olvasótermébe egymásután gyülekeztek össze az Orsz. Magy. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság tagjai, hogy az 1938 évi pedagógiai vizsgálatokra előkészítő gyűlésen részt vegyenek. Az előkészítő ülésnek volt egy — ugyan hivatalos — de bensőséges pillanata is, melyben a Rajztanárvizsgáló Bizottság elnöke, a Főiskola Rektor Magnificusa: Megyer Meyer Antal, szeretettel köszöntötte a mellette ülő társelnököt, egy fehérarcú és fehérhajú nyájas öreg urat: Nádler Róbertet 80-ik születésnapja alkalmából. — És ugyanarra a helyre, ahol pár nappal előbb az ősz mester és pedagógus ült, az Elnök egy nemzetiszínű szalaggal átkötött babérkoszorút helyezett a Bizottság és a Főiskola mélységes gyásza kifejezéséül, mert Nádler Róbert festőművész, a József Nádor Műegyetem ny. r. tanára, a Rajztanárvizsgáló Bizottság 50 éven át volt tagja és al-elnöke, a Képzőművészeti Főiskola 30 éven át volt szeretett tanára 1938. június 7-én váratlanul elhunyt.

Nádler Róbert 1858. ápr. 22-én született.¹ Nádler Róbertet

¹ Nádler Róbert életére és munkásságára vonatkozó adatok: A Mester saját jegyzetei. Özv. Nádler Róbertné tulajdona. — A Műcsarnok 1928. évi őszi kiállításának tárgymutatója 3. lap. — Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola irattára. —

— egy fiú és hét leány testvérével együtt — a nagyműveltségű, jómódú és minden áldozatra kész szülők, a nevelés és oktatás minden elérhető javaiban részesítették. 1873-ban a jó édesanya a gyermekekkel Münchenben, majd Bécsben telepedett meg néhány évre, hogy azok minél kiválóbb mestertől nyerhessenek kiképzést. Münchenben Kaulbach, Liezenmayer és mások voltak gyakori vendégeik. Budapesten a 60—70-es években Nádlerék háza az akkori pesti zenei életnek nevezetes központja volt. Liszt Ferenc, Volkmann Róbert, Thern Károly gyakran fordultak meg itt házi hangversenyeken. A művészet tehát a család mindennapi kenyeré volt. . .

Ebben a kedvező családi légkörben végezte Nádler Budapesten a középiskoláit. Már diák korában szeretett festeketni. A reáliskolát korán kezdve, annak felső osztályba való lépése előtt egy évet a mintarajziskolán töltött, ahol az egészen fiatal Székely Bertalan volt a tanítómestere. Ugyanekkor Izsó Miklóshoz is eljárt mintázni. Mégis, amikor a reáliskola befejezése után pályaválasztásra került a sor, az építészeti hivatás mellett döntött. Előbb a müncheni, utóbb a bécsi Polytechnikum építészeti tanfolyamaira járt; végül a bécsi Képzőművészeti Akadémiára iratkozott, ahol Hansen Teofilnek, a bécsi építészet akkor egyik legfőbb képviselőjének, tanítványa lett. Rajzoló-festő kedve azonban ekkor sem hagyta békében, mert Münchenben Etrehüber „Antiken Klasse”, Bécsben Eisenmenger esti akttanfolyamait látogatta szabad idejében.

Nádler Hansennél befejezve tanulmányait, építészeti irodákban dolgozott. Enemű munkásságát, mint építésvezető, Bécsben Emil Ritter von Försternél kezdte meg. De Bécsből csakhamar hazajött Budapestre, ahol Ybl Miklós és Schmal Henrik² mellett működött. Yblnél azonban nem szerkesztési, hanem művészi kiképzést szolgáló tervekkel foglalkozott. Ekkor tervezte meg Ybl megbízásából az Operaház belső nézőterének művészi kiképzését.

Természetes, hogy Nádler idejét az építészeti feladatok meglehetősen igénybe vették. Mindazonáltal talált módot rá, hogy a festészetnek is éljen. Ha csak volt egy kis ideje, mindig festetett. Így történt, hogy a festészet iránti szeretete csak fokozódott, ahelyett, hogy szünt volna. Egy nyári alpesi tanulmányút után két évre Schindler Emil³ tanítványa lett. Ezidőből való tanulmányai nyomán festette a „Salzkammerguti fűrészmalom” című első, je-

² Hamburgi születésű kiváló építész, aki fiatalon Budapestre került. Ittkezdetben Ybl mellett dolgozott és az Operaház építője volt.

³ Emil Jacob Schindler osztrák festő, aki a régi holland tájfestő kismesterek és a barbizoniak hatása alatt festette finom hangulatú képeit.

lentékenyebb tájképét, melyet a budapesti Műcsarnok 1884. évi őszi kiállításon mutatott be a közönségnek. A siker teljes lett: a képet I. Ferenc József vette meg. Egy év múlva, 1885-ben pedig résztvett a Székesfőváros budapesti látképekre kiírt pályázatán, melyen Ballóval, Fesztyvel, Tölgyessy és Ligetivel szemben az I. díját nyerte meg.

Ezek az első, átütő sikerek Nádler élete további kialakulásában persze döntő szerepet játszottak, mert ezek hatása alatt az építészeti pályát elhagyta és végleg festő lett. 1885-től kezdődően körülbelül 3—4 évet töltött el külföldi utazásokkal és önálló festészeti tanulmányokkal. Hosszabb időt töltött Déltirolban (1885), Olaszországban (Velencében 1886—1887), Egyiptomban (Kairóban 1887—1888) és Németországban (Münchenben 1888—1889) és festette szebbnél szebb képeit.

Az 1889-ik év ismét döntő fontosságú Nádler életében: ekkor nyert meghívást a Magy. Kir. Mintarajziskola és Rajztanárképzőn az ékítményes rajz és iparművészeti tervezés tanszékre, ahol évtizedeken át nevelvén az újabb és újabb művész és tanár nemzedékeket, messzeható és széleskörű pedagógiai munkásságot fejtett ki. Hosszú tanári működésének e színhelyétől 1915-ben vált meg, hogy az Orsz. Magy. kir. Iparművészeti Iskola igazgatását átvegye. Ezt a tisztséget azonban csak ideiglenesen vállalta, 1916-ban a Magy. Kir. József Nádor Műegyetemen a rajz, vízfestés és ékítménytan tanári székét vette át, ahol ismét elég szép időn — közel 13 éven — át élhetett az általa annyira kedvelt pedagógiai hivatásnak. Innen vonult jól megérdemelt nyugdíjba 1929-ben.

Ez a zökkenésmentes élet keretezte Nádler hosszú művészi és nevelői munkásságát, melyet a továbbiakban méltatunk.

Nádler rendkívül termékeny festő volt. A Műcsarnoknak és Nemzeti Szalonnak (a Céhbeliek Társasága és Magyar Aquarell és Pasztelfestők Egyesületének keretében) állandóan kiállító művésze volt. Sohse szerepelt a kiállításokon úgy, hogy legalább 3—4 műve ki ne lett volna állítva. Tekintettel képeinek nagy számára, azok teljes felsorolásától el kell tekintenünk és itt csak a legfontosabbak említésére szorítkozunk.⁴

1884. Salzkammerguti Fűrészmalom. Olajf. I. Ferenc József vette meg. Budai kir. palotában.

1885. Mezőgazdasági termények csarnoka. Olajf. Bpest. Szkfv. tulajdona.
Fővárosi pavillon. Olajf. Bpest, Szkfv. t.
Keleti pavillon. Olajf. Bpest, Szkfv. t.
Horváth-szlavon pavillon. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
Kiállítási műcsarnok. Olajf. Bpest. Szkfv. t.

⁴ A Műcsarnok és Nemzeti Szalon kiállítási tárgymutatói. Budapest. Szépművészeti Múzeum könyvtára. K. 85. sz.

- Kiállítási pavillon. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
1886. Az 1885. évi kiállítás korzója. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
1887. A két nővér. Olajf. I. Ferenc József vette meg. Budapesten a Szépműv. Múzeumban van.
Budapesti Bombatér. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
1888. Beduin szállás. Olajf. I. Ferenc József vette meg.
Sultan Kalann mecset bejárata. Olajf. I. Ferenc József vette meg.
1889. Duett. Olajf. Alpár Ignácné t.
1891. Érdekes olvasmány. Olajf. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1892. Terefere mosás mellett. Olajf. I. Ferenc József vette meg.
1905. Utca Raguzában. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
1906. Csendes tenger. Olajf. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1909. Mocsaras Balaton. Vízf. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1911. Drávasztárai oszlopos ház. Olajf. Bpest. Szépm. Múzeum t.
1913. Drávamenti parasztudvar Somogyban. Olajf. Bpest. Magy. Kir. Földmívelésügyi Minisztérium t.
Tromzói este. Olajf. Bpest. Szépművészeti Múzeum t.
1920. Részlet a műteremből. Olajf. Bpest. Szkfv. t.
Udvar Raguzában. Bpest. Szépműv. Múzeum t.
1926. Magyar parasztudvar. Bpest. Magy. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium.
1927. Juhok az itatónál. Bpest. Szkfv. t.
Veteményes kert. Bpest. Szépműv. Múzeum t.
1928. Szt. Cecilia. Bpest. Lipótvárosi bazilika.
Horváth Istvánné arcképe. Magántulajdon.
Raguzai udvar. Bpest. Szépműv. Múzeum t.
Holt Drávaág. Vízf. József kir. hrg. t.
1929. Dr. Pongrác Jenőné arcképe. Olajf. Mgt.
1930. Dr. Krepuska Géza arcképe. Mgt.
Gálócsy Árpád arcképe. Olajf. Mgt.
1931. Ráthonyi Ákosné arcképe. Olajf. Mgt.
Dr. Krepuska Gézáné arcképe. Mgt.
Berán Lajosné arcképe. Olajf. Mgt.
1932. Duna Gellérthegyel. Bpest. Szkfv. t.
1934. Kairói Udvar. Vízf. Bpest. Szépműv. Múzeum t.
1937. Önarckép. Olajf. Mgt.

E szűkreszabott felsorolás elsősorban világosan mutatja, hogy Nádler festészeti munkássága mily nagy volt időben; közel 6 évtizeden át forgatta kezében az ecsetet. De meggyőző bizonyosságot ad arról is, hogy mily széles skálát ölelt fel témakörben: egyaránt festett táj- és városképeket, népéleti, szalon, zsánertémákat és — bár kisebb számban — képmásokat.

De bármily változatos is volt tárgy szerint festészete, igazában legerősebb volt benne a tájfestés szeretete. Nádler vérbeli tájfestő volt. Egyuttal vérbeli turista. Ugyszólván a félvilágot bejárta, hogy annak változatos, csodás szépségeit vászonra vagy papírra varázsolja és idehaza a kiállításokon a közönség előtt feltárja. Beutazta egész Európát: a skandináv félszigetet és Ang-

liát, Francia- és Németországot, a komoly szépségű Svájcot, a vadregényes Balkánt és főleg a kékegű Itáliát, nemkülönben a forrótalajú Északafrikát.

E szép utazásairól Nádler maga is beszámol: „Fiatalkoromban jártam az Alpések hatalmas gleccsereit és a Dolomitok félelmetes kéményeit . . . Festettem az Atlanti Óceán gigantikus szürke hullámain és a Földközi tenger sötétkék, feketébe játszó színeit“.⁵ Világjáró kedvét megtartotta öregségében is. Hopp Ferenc példáját követte, aki 70 éves korában harmadszor szándékozta körüljárni a földet, hogy még egyszer meggyőződhessék annak gömbölyűségéről. Nádler is, öreg korában is ismételten újra meg újra szerzett meggyőződést a föld szépségeiről és változatlan erővel s fiatalos hévvel számolt be képein úti élményeiről.

Ez azonban az éremnek csak egyik oldala. Mert Nádler nemcsak a nagyvilág festőturistája, hanem a hazai, magyar föld szépségeinek áhítatos rajongója és tolmácsolója. Festett idehaza a Duna és a Dráva mentén, Dunántúl és Gömörben, Tátrában és Erdélyben, Balatonszemesen és Szepezden, több nyáron át Kene-sén. Ez utóbbi helyen festette azt a vízfestmény sorozatát, mellyel 1892-ben az Eszterházy-féle vízfestménydíját nyerte meg.

Ezen előzmények ismeretéből Nádler művészi fejlődése teljesen megérthető. Nádler *művészi stílusának kialakulására* kezdetben tanítómestere, a tájfestő Schindler volt hatással. Mi sem természetesebb ennél. Ezt Nádler maga is megjegyzi: „A *Salzkammerguti fűrészmalom* című képén, mellyel 1884-ben először lép a nyilvánosság elé, mesterének hatása még félreismerhetetlen“.⁶ Később Velencében Biharival, Skuteczkyvel és Pettenkofen-nel kerül közelebbi ismeretségbe. Ezek közül főleg Pettenkofen hatott rá. Önéletrajzában ezt is megírja: „Utóbbi osztrák mester, Szolnok festői szépségeinek felfedezője különösen mély hatással volt rám“.⁷

Ezek a hatások azonban mihamarabb leperogtek róla és egyéni stílusa csakhamar kialakult. Egyénisége kialakulásában legnagyobb szerepet a természet játszotta, ahogyan ezt is megírta: „A legkorábbi időtől fogva első és egyetlen tanítómesteremnek a Természetet tekintettem. Már kora gyermekkoromban voltak művészi próbálkozásaim és amennyire ezekre az időkre vissza tudok emlékezni, a benyomások, melyek piktorális kifejezésre indí-

⁵ Nádler Róbert: Turistaság és Művészet. Magyar Turista Élet. VI. évf. 11. szám. 1938. június 15.

⁶ A Műcsarnok 1928. évi őszi kiállításának tárgymutatója. 3. lap.

⁷ A Műcsarnok 1928. évi kiállításának tárgymutatója. 3. lap.

tottak, mindig a természetből származtak“.⁸ Ezt az önvallomást habozás nélkül elfogadhatjuk attól a festőtől, aki élete végéig oly nagy szenvedéllyel járta a világot.

Nádlerről, a művésről alkotott képünk nem lenne teljes, ha nem vennők figyelembe építészeti multját. Amint a festészet nem hagyta nyugton építészeti tevékenysége idején, úgy építészeti képzettsége is nyomot hagyott festői munkásságán. Erre is saját szavai világítanak rá. Azt mondja, hogy a Székesfőváros budapesti látképekre kiírt pályázatán őt „építészeti ismeretei, párosulva tájfestészeti tanulmányaival segítették diadalra“.⁹ Ez a festői pályája kezdetén volt. De azt is látjuk viszont, hogy tájképei később is tekintélyes számban városképek.

Nádler egyéni stílusa — amint mondtuk — hamar kialakult és a hosszú idők, évtizedek folyamán nem is változott, változott azonban az *előadás módja*. Eleinte, olaj és vízfestményein egyaránt, „a rajza szigorú, a szín terén tartózkodó“ — nyilván építészeti tanulmányainak hatása nyomán —, „később a festői elem jut túlsúlyra“. „Erőteljessé, tüzesekké válnak színei“, „az előadás könnyed, szinte magától értetődő lesz“.¹⁰

Nádler művészi mondanivalóit a hön szeretett természetről, uti és népeleti élményeiről az olaj és vízfestés nyelvén mondta el. Olajfestményeinek száma jóval több, mint a vízfestményeié. Mégis inkább a vízfestésben — főleg magyar tárgyú vízfestményeiben — volt közvetlen és nagy. Ebben a műfajban „a nyolcvanasévek műemlékein, a kilencvenes évek Balatonjain át eljut a finom színhangulatú Tatra vázlatokig . . . majd . . . : a bodrogi közeli szépséges magyar levegőjű képekig“ Valóban „a magyar vízfestés egyik nagy mesterét tiszteltük benne“.¹¹

Nádler sokoldalú művész volt. Sokoldalúságára jellemző, hogy az iparművészet terén is a legnagyobb sikereket (állami nagy aranyérem) érte el. Tervezett díszokleveleket, szőnyegeket, lakásberendezéseket stb. E tekintetben kimagasló művei: Budapest Székesfőváros Milleniumi dízszerlege, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektori és dékáni díszjelvényei, a Ludovika Akadémia arany misekelyhe stb.

Nádler eddig vázolt művészi munkássága már magábanvéve is nagyjelentőségű. De még nagyobb fontosságúvá lett azáltal,

⁸ Nádler Róbert nyilatkozata művész-hivatásáról. Szegedi Friss Ujság. 1937. ápr. 12.

⁹ A Műcsarnok 1928. évi őszi kiállításának tárgymutatója. 3. lap.

¹⁰ Baranszki E. László: Előszó. A Magyar Aquarell és Pasztell-festők Egyesülete XXIII. kiállításának katalógusa. 1938. nov. 20.—dec. 4.

¹¹ Baranski E. László előbb idézett előszava.

hogy munkásságának java eredményeit a legnagyobb szeretettel és önzetlenséggel adta át a következő nemzedékeknek.

A Magy. Kir. Mintarajziskola és Rajztanárképzőn 20 esztendőn át tanította az ékítményes rajzot és iparművészeti tervezést. E munkahelyén „lelkes odaadással munkálkodott a magyar képzőművészeti kultúra érdekében“ és „hervadhatatlan érdemeket szerzett a rajzi szakos tanárképzés szolgálatában“.¹² Nádlernek főiskolai tanárságára esik korszakalkotó rajzpedagógiai munkássága. „A modern rajztanítás, a rajzoktatás megreformálása az, ami Nádler — ebben a nemben agitáló, harcot kezdő és harcot nyerő — munkásságához fűződik a Györgyi Kálmáné mellett“.¹³ A régi rajzoktatás a mértanból, a pont, vonal, sík és testből indult ki. Nádler és társai pedig azt akarták, hogy a rajzoktatás a szemlélet alapján történjék. Erre a meggyőződésre Nádler ismert természet szeretete és az 1900 évi párisi világkiállítás angol-amerikai iskolai rajzgyűjteménye vezette. Ettől kezdve szóval és írásban állta a harcot. 1901-ben Hamburgba, 1903-ban az angol és francia iskolák tanulmányozására küldték ki. 1904-ben a középiskolai, 1905-ben a tanítóképzőintézeti rajztanároknak tartott az új elvekről nyári tanfolyamot. Végre is társaival együtt ő lett a győztes. Ezért teljes joggal foglalhatta össze pár szóval egy életrajzírója ezirányú érdemeit e szavakban: „Nádler az első magyar rajzmester“.¹⁴ Ugyanezek az elvek és Walter Crane budapesti kiállítása vezették el Nádler az iparművészeti oktatás régi, hamis útjáról: a történeti stílusok utánzásáról az új, helyes útra: a természet és a népművészet tanulmányozására. Különösen úttörő nagy érdeme, hogy a gondjaira bízott fiatal művész és tanárjelölt sereget a magyar népművészet kincsesházába elvezette, rámutatván arra, hogy a magyar iparművészet innen táplálkozva, megtalálja majd a maga magyar karakterét és fejlődésnek bőséges aratását, amint azt a mai magyar iparművészet nagyszerű teljesítményeiben szemlélhetjük.

Nádler a Mintarajziskolából az Iparművészeti Iskola igazgatói székébe került. E dologban egy újságírónak így nyilatkozott: „Alkotni és tanítani: nagy örömem telt benne mindig“, „de az igazgatói állásban sok adminisztratív munkát is kell vállalni. Ez pedig nem nekem való“.¹⁵ Ezért csak ideiglenesen és erkölcsi kötelesség-

¹² Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola gyászjelentése.

¹³ Chroniquer: Nádler Róbert. Művészet 1911. X. évf. 197. lap.

¹⁴ Chroniquer előbb idézett cikke. 197. l.

¹⁵ R. V. Látogatás Nádler Róbert műtermében. Új Nemzedék 1921 november 13.

ből vállalta. Nem is volt Nádler itt tovább 2 évnél. — Ekkor azután átment a Magy. Kir. József Nádor Műegyetemre, ahol a rajz, vízfestés és ékítménytani tanszéken gondmentesen folytatta nevelői munkásságát, mellyel itt is sok kiváló fiatal tehetséget vezetett el az alapos tudás útjára.

Nádlernek a művészi alkotó munka és nevelői hivatás sem volt elég. Hosszú élete folyamán munkaerejéből és idejéből sokat áldozott a hivatalos és nem hivatalos művészeti intézmények s mozgalmak fellendítésére. Hosszú sort tesz ki ama hazai és külföldi hivatalos kiküldetések, hazai és művészi hivatalos intézmények és társadalmi egyesületek száma, amelyekben Nádler sokszor nem is akármilyen, hanem jelentős szerepet vállalt.

Igy a hazai intézményeknél: az Orsz. Magy. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság 50 éven át tagja és alelnöke; a Magyar Rajztanárok Orsz. Egyesületének elnöke; az Irodalmi és Művészeti Tanács, továbbá a Szépművészeti Múzeum Rendező Bizottságának tagja. — A Magyar Képzőművészek Egyesületének volt elnöke. az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat alapítótagja. — Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat kiállító Bizottságának elnöke, Bíráló Bizottságának és választmányának tiszteletbeli tagja. — A Magyar Nemzeti Szalon igazgatósági örökös tagja, a Magyar Aquarell- és Pasztellfestők Egyesületének elnöke és a Céhbeliek tiszteletbeli tagja. — A műbarátok köre és a Gyermektanulmányi Társaság választmányi tagja.

Külföldön: Az Angol Rajztanárok Egyesületének dísztagja, az angol Art Teachers Guild tiszt. és a bécsi Hansen-Verein tagja.

Kiküldetései itthon:

1904. Gimn. rajztanárok szünidei tanfolyam vezetője.

1905. Tanítóképzőintézeti rajztanárok és rajztanítók szünidei tanfolyam vezetője.

Külföldre:

1893. München: „Kongress für rationelles Verfahren.

1900. Páris. Világkiállítás.

1901. Hamburg: „Kunst im Leben des Kinden.“

1903. A francia és angol művészi iskolák tanulmányozására.

1905. Velence: Nemzetközi Kongresszus.

1908. London Nemzetközi művész- és rajzoktatásügyi kongresszus.

Ezt a nagy és széleskörű művészi, nevelő- és társadalmi munkásságot méltán kísérték az elismerés itt felsorolt külső jelei.

1887. Ráth György féle 300 frtos díj a „Két Nővér“ című olajfestményére.

1889. Budapesti látkép, pályázaton I. díj.

1890. A londoni Cristall Palace művészeti kiállításon bronzérem.

1892. Eszterházy-féle 300 frtos vízfestménydíj a Balatonról festett vízfestménysorozatra.

1896. A Milleniumi kiállításon kiállítási érem.

1900. A párisi világkiállításon ezüstérem.

1900. A londoni kiállításon bronzérem a „Kairói mecset“ című képére.

1906. A milánói nemzetközi kiállításon Diploma di Bene Merenza és Diploma d'onore.

1907. A pécsi országos kiállításon állami aranyérem.

1908. A londoni Earls Court magyar kiállításán aranyérem.

1909. A budapesti iparművészeti kiállításon az állami iparművészeti nagy aranyérem.

1911. Bruxelles. Medaille Commemoratif.

1927. Krakow. Oklevél.

1929. Barcelonai világkiállítás. Bronzérem.

Ezt a munkában és eredményben gazdag életet csak Nádler kiváló emberi tulajdonságaival magyarázhatjuk. Nádler kistermetű, de sportban és turisztikában edzett, szívós ember volt. Hófehér hajjal koronázott arca barátságos, derüs és mosolygós: „Egyszerű fekete művésznykkendő felett Munkácsyéhoz egészen furcsán hasonlatos feje, alig rebben beszélgetés közben.”¹⁶ E nyugodt és mosolygós arc mögött Nádler kiegyensúlyozott, derüs lelke honolt. „Jobban szeretem a világosságot a sötétségnél, az optimizmust a pesszimizmusnál és hiszek az embernek eredendő jóságában. Szívesebben festem a napsütést, mint a vihart, a mosolygó embereket, mint a boldogtalanokat. Szeretem lehetőleg a derüt juttatni érvényre, hogy ezáltal derüs perceket juttassak az embereknek,” írja a már említett művész-hitvallásában.¹⁷ Ez a külső és belső nyugalom Nádler szíve jóságából fakadt. Jószívű volt és önzetlen. Addig nem nősült meg, míg az édesanyja élt és a gondjaira bízott három leánytestvérét ki nem házasította. Ezért a Gondviselés késői, de mégis hosszú, boldog házas- és családi élettel ajándékozta meg őt. Művészkollégáiért és a közérdekért is mindig tette és áldozatra kész ember volt. Ezzel az áldozatos szellemmel együtt érett meg benne a legmagasabb fokon a kötelességteljesítés erénye. Sokszor késő éjjelig dolgozott, de kötelességéből soha semmit el nem mulasztott.

Hisszük, hogy e dolgozó, munkás és nemes élet után az Ur, minden szépnek és jónak forrása, elvezette az örök derü honába Őt, aki még a művészetével is arra törekedett, hogy vele derüs perceket juttasson az embereknek.

Dr. Molnár Ernő.

¹⁶ R. V. előbb idézett cikke az Uj Nemzedékben.

¹⁷ Lásd 8. jegyzetet.

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN.

Szentgyörgyi István alkotóereje teljében, tragikus hirtelenséggel hagyott itt bennünket. Halála előtt egy héttel a kari ülésen, — mint mindig és ahogyan a lobogó temperamentumához ez illet is — ő volt a lehangosabb, a legvidámabb és legkedélyesebb. A halála előtti estét is a legjobb hangulatban töltötte el az otthonában. És másnap reggel 8 órakor már nem volt az élők sorában. A hatalmasan lobogó fáklya hirtelen lobbot vetett és a gyász sötétségbe borította a szíveket: az érzőszívű jó magyar embert, a kiváló tanítómestert és a nagytehetségű művészt sirattuk benne.

Szentgyörgyi István Bégaszentgyörgyön született 1881 június 20-án.¹ Az elemi alapvetés után Szentgyörgyi a nagybecskereki piarista gimnázium alsó tagozatát járta végig. De már ekkor nagyon szeretett faragni. Ezért az apa 1894-ben beadta fiát a szegedi fa- és fémipari szakiskolába. Az ifjú Szentgyörgyi a szakiskolában a fafaragás minden fortélyát megismerte.

A szakiskolát befejezve, Szentgyörgyi nekivágott a nagy világnak. Megfordult Salzburgban, Innsbruckban, Münchenben, több svájci városban, utóljára Zürichben, ahol a kőfaragás mesterségét ismerte meg alaposan. Időközben megkapta a Kultuszminiszté-

¹ Szentgyörgyi István életére s művészetére vonatkozó adatok: A művész saját feljegyzéseiben. Özv. Szentgyörgyi Istvánné tulajdona. — Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola irattára. — Felvinczi Takács Zoltán: Szentgyörgyi István. Magyar Művészet. 1926. II. évf. 219—229. I. — Kampis Antal: Szentgyörgyi István újabb művei. Magyar Művészet. 1937. XIII évf. 297—311. I.

Henry O'Grady

rium 400 koronás ösztöndíját, aminek hírére hazajött és beiratkozott az Iparművészeti Iskolába, ahol Mátrai Lajos lett a mestere. Azonban Szentgyörgyinek az iparművészeti tervezések nem voltak valami nagyon az inyére: ellenben annál jobban ment az aktmin-tázás mestersége. Oly mozzanat ez, amely élesen rávilágít későbbi sikereire, művészi fejlődésére.

Szentgyörgyi az Iparművészeti Iskolából kikerülve, a további tanulmányok végzésére Brüsszelbe utazott. Brüsszelben a képzőművészeti Akadémián Van der Stappen legkiválóbb tanítványainak egyike lett és a legtöbb akadémiai díj nyertese. Itteni tanulmányainak eredménye a „Panasz“ című első önálló, nagyjelentőségű műve, mely őt az akadémiai keretből egyszerre az önálló művészek sorába lendítette. Szentgyörgyi a „Panasz“-t a Múcsarnok 1908. évi téli tárlatán mutatta be. A szobornak nagy volt a sikere, mert vele Szentgyörgyi a 2000.— koronás Röck Szilárd-díjat megnyerte, az állam pedig a Szépművészeti Múzeum számára bronzban megvette. Ezzel Szentgyörgyi idehaza a hírnevét egyszer és mindenkorra megalapította. E nagy siker után még két évet töltött Brüsszelben sok munka közepette, majd 1910 október havában 29 éves korában végleg hazajött Budapestre. Budapesten nem annyira eseményekben, mint inkább munkában gazdag négy esztendő következett ekkor Szentgyörgyi életében. Erre a szélcsendes időre esik két olaszországi útja. 1911-ben végigjárja Rómát, Firenzét, Prátót, Pistoíát, Luccát, Pisát, Bolognát és Ravennát, 1912-ben pedig Nápolyt keresi fel. Ez a két út nagy hatással volt Szentgyörgyi klasszikus stílusának kialakulására.

1914-ben a világháború viharai zúdultak hazánkra. Szentgyörgyi csendes éveit is mozgalmas idők váltották fel. A háború kezdetén bevonult katonának és Szegeden lett kiképzőtiszt. A szobrászatot azonban lehetőleg ebben az időben sem hagyta el. Ez időben készítette el a szegedi áldozatkészség szobrát, az ú. n. fahonvédet, amely később az ottani múzeumba került. A dolognak az lett a vége, hogy a kettős munka végzése beteggé tette. Ezért félévi szabadságot kapott egészsége visszaszerzésére. E betegszabadság alatt készült a második Erzsébet-szobor pályázatra beküldött pályaműve, mellyel az első díjat megnyerte. Majd felettes katonai hatósága újra behívta és szolgálattételre előbb Lembergbe, utóbb Stryjbe rendelte. Nem sokkal később — egy orvosi felülvizsgálat után — 1916 decemberében szerelt le.

A leszerelés után Szentgyörgyi újból teljes erővel munkához lát. 1918-ban mintázta egyik legfínomabb női mellszobrát: Gunszt Klári képmását. Az 1921-ik esztendő is jelentős a művész életében: ekkor volt az első gyűjteményes kiállítása az Ernst Múzeumban.

Innen kezdve Szentgyörgyi életpályája nemcsak alkotásokban, de külső sikerekben is folyton gazdagszik és felfelé ível. A pályázatokkat sorra megnyeri, egyik művészi díj és kitüntetés a másikat éri. 1924-ben meghívják az Orsz. M. kir. Képzőművészeti Főiskolára. 1927-ben van a második gyűjteményes kiállítása a Nemzeti Szalonban. 1929-ben a harmadik a Műcsarnokban. 1930-ban a Corvinkoszorút kapja. 1937-ben a Tengerész emlékművet alkotja. 1938-ban Sipőcz Jenő harmonikusan szép síremlékét mintázza. Szentgyörgyi szervezetét közben a lázas munka alattomosan aláássa és élete folytonosan égő-lobogó fáklyáját 1938 szeptemberében megdöbbentő hirtelenséggel oltja ki.

Szentgyörgyi műveinek sora időrendben:²

1908. A panasz	életn. női akt	bronz	Bp. Szépm. Múz.
1908. Passion	kettős akt	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1909. Korunk leánya			
1909. Éva	kis női akt	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1909. Teniszező	kis női akt	bronz	több magántul.
1909. Virágzás	.....	bronz	.....
1909. Férfi tanulmányfej	.....	gránit	magántulajdon
1910. Kígyóbüvölő	életn. női akt	bronz	Bp. Szépm. Múz.
1910. Fenyegetés	.....	bronz	.....
1911. Dr. A. D.	mellszobor	márv.	.....
1911. Nyilas	.....	bronz	Szkhv. megvette 1916-ban
1911. Was t'en.	kis női akt	bronz	Bp. Szépm. Múz.
1912. Táncosnő	kis női akt	bronz	Szkhv. megvette 1917-ben
1913. Marczali Póli	mellszobor	gipsz	dr. Marczali H. tul.
1913. Lenkeffy Ica	mellszobor	gipsz	.....
1913. Keleti tánc	dombormű	bronz	.....
1913. Hólabda	kis női akt	bronz	több magántul.
1914. Tallián Emil	emlékmű	kő és bronz	Törökkanizsa
1915. L. I. őrnagy	férfi fej	bronz	magántulajdon
1916. Tisza Kálmán	emlékmű	fa, kő és bronz	Berettyóújfalun feláll. 1928.
1917. Női tanulmányfej	mellszobor	márvány	Bp. Szépm. Múz
1917. Mátrai Erzsé	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1918. Öröm	kis férfi akt	bronz	több magántul.
1919. Szentgyörgyi Istvánné	mellszobor	márvány	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1919. Márkus László	férfi fej	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.

² Az Ernst Múzeum, a Nemzeti Szalon és Műcsarnok tárgymutatói. Budapest. Szépművészeti Múzeum könyvtára. K. 85.

1919. Felv. Takács Z. dr.	férfi fej	bronz	F. T. Z. dr. tul.
1919. Gunszt Klári	mellszobor	márvány	Bp. Szépm. Múz.
1920. Délvidék	emlékmű	műkö	Bp., Szabadságtér
1920. Herczeg Ferenc	mellszobor	márvány	Hg. F. tulajdona
1920. Fekete lovas	Hg. F. plakett	bronz	több magántul.
1920. Leány teknős- békával	díszkút	bronz-márvány	Szt. Gellért-szálló halljában
1920. Bigéző	életn. fiú akt.	bronz	Bp., Szépm. Múz.
1920. Megvetés	férfi akt	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1920. Gyufatartó (Andris)	gyermek akt	bronz-márv.	több magántul.
1921. Danaida	kis női akt	fa	Kultuszm. vette meg 1936-ban
1921. Bruchsteiner I.-né	mellszobor	márvány	B. I.-né tul.
1921. Anya	szoboresoport	bronz	több magántul.
1921. dr. Herczeg L.-né	mellszobor	márvány	dr. H. L.-né tul.
1921. Andriska	gyermekfej	márvány	Sz. A. tul.
1921. Fiú csigával	díszkút	bronz-márvány	magántulajdon
1923. Bölcselkedés és bölcsesség	szoboresoport	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1923. Vocation	kis női akt	bronz	több magántul.
1923. Zádor Istvánné	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1923. Fürdő után	kis női akt	bronz	több magántul.
1923. Május	kis női akt	bronz	több magántul.
1923. Megriadt	kis női akt	bronz	több magántul.
1923. Berzeviczy Albert	plakett	bronz	Bp. Kultuszm. tul.
1924. Mécses	életn. női akt.	bronz	Bp. Szkf. megvet- te 1928-ban
1924. S. Lengyel Olga	mellszobor	márvány	S. L. O. tul.
1924. Verebély Tibor	plakett	bronz	V. T. tul.
1924. Szeptember	kis női akt	bronz	magántulajdon
1924. Jézus Szíve szobor	kétszer. életn.	kő	Gödöllő, Premontrei gimnázium
1925. Hősi emlék	.....	kő-bronz	Szolnok
1925. Fekete Tamás	gyermekfej	márvány	dr. Fekete S. tul
1925. Hősi emlék		kő	Kiskunhalas
1926. Leány kacsával	díszkút	bronz-márvány	Szkfv. Városh. udv.
1926. Gyenes László	síremlék	kő-bronz	Bp., Kerepesi-temető
1926. Hősi emlék		kő-bronz	Soroksár
1926. Szegedi vívóklub	plakettje	bronz	több magántul.
1926. Róth Miksa	férfi fej	bronz	R. M. tulajdona
1926. Hősi emlék		kő-bronz	Csávoly
1927. Szentgyörgyi István	férfi fej	bronz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1927. Fischer Gizike	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1927. Seenger Béla	férfifej	bronz	S. B. tul.
1927. Lovagi torna Nagy Lajos korában	szoboresoport	bronz	Bp. Orsz. Levéltár
1927. Pajtások	szoboresoport	bronz	Sz. A. tulajdona

1927.	Szilády Áron	emlékszobor	bronz	Kiskunhalas
1927.	Dr. Kaszáné, Anderlyk Eugénia	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1927.	Petőfi Sándor	emlékmű	kő-bronz	Kiskörös
1927.	Leány korsóval	női akt életn.	műkö	Bp. Széchenyi-fürdő
1928.	dr. Seelig Árpád	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1928.	Szüret	díszkút	márvány-bronz	Seenger-cég tul.
1928.	Manno Margit	síremlék	márvány	Bp., Kerepesi-temető
1928.	Kertész K. Róbertné	mellszobor	márvány	.....
1928.	Magyar Igazság kútja	díszkút	kő-bronz	Bp. Szkf. könyvtár előtt
1929.	dr. Vass József	mellszobor	márvány	Szekszárd H. M. közkórh.
1929.	Pesthy Pál	mellszobor	márvány	Szekszárd H. M. közkórh.
1929.	Csaholy F. halála	dombormű	bronz	Szeged
1929.	IV. Béla városi rang	dombormű	bronz	Szeged
1930.	Nb. vitéz Horthy M.	kétsz. n. mellsz.	bronz	Szekszárd H. M. közkórh.
1930.	Szegedi egyetem alap.	dombormű	bronz	Szeged
1930.	Lieber Erzsike	leányfej	márvány	özv. Lieber E.-né t.
1930.	Paulheim család	síremlék	kő-bronz	Bp., Kerepesi-temető
1931.	Hármas csoport	díszkút	bronz-márvány	Bp., OTI. halljában
1931.	dr. Ripka Ferenc	mellszobor	bronz	dr. R. F. tul.
1931.	Hősi emlék		kő-bronz	Komárom, 5-ös Ra- detzky huszárok
1932.	Nagyatádi Szabó I.	emlékmű	kő-bronz	Bp., Kossuth L.-tér
1932.	Harminckettesek	emlékmű	kő-bronz	Bp., Harminckette- sek-tere.
1932.	Puszták művésze	fiú akt	bronz	Krausz-cég tul.
1932.	Nb. v. Horthy M.-né	mellszobor	márvány	Nb. Horthy M.-né t.
1932.	Csók Istvánné	síremlék	márvány	Bp., Kerepesi-temető
1933.	Déry Béla	férfifej	gipsz	Nemzeti Szalon
1933.	Gaál Endre	mellszobor	bronz	G. E. tul.
1933.	Gaál Józsa	mellszobor	márvány	G. J. tul.
1933.	Szöts Ernő	mellszobor	bronz	Bp. M. Táv. Iroda.
1933.	Hősi emlék		kő-bronz	Mezőtúr
1934.	dr. Kasza József	férfifej	bronz	dr. K. J. tul.
1934.	Buttykay Antal P.	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1934.	Klebelsberg K. gr.	mellszobor	gipsz	„ „
1934.	Juditka	leányfej	márvány	Krivoss Árpád dr. t.
1934.	Kelety Dénes	mellszobor	bronz	Bp., MÁV.
1934.	Biszterszkyné Andrelyk Camilla	mellszobor	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1935.	Návay Lajos	emlékmű	kő-bronz	Makó
1935.	Hubay Jenő	mellszobor	márvány	H. J. tulajdona
1935.	Papp Géza br.	síremlék	márvány	Bp., Kerepesi-temető
1936.	Tarnay Kornélia	mellszobor	márvány	Tarnay Ivor tulajd.
1936.	Terbócz Tamás	fiúfej	bronz	Terbócz Imre tul.

1936.	Kínai államférfi	férfifej	bronz	Sanghai
1936.	Perlmutter Izsák	síremlék	márvány	Bp., Kerepesi-temető
1936.	Bartha György dr.	férfifej	bronz	Bp., Piarista gimn.
1936.	Ágoston Géza	síremlék	márvány	Bp., Kerepesi-temető
1936.	Költsey-Kende Pál	férfifej	gipsz	özv. Szentgyörgyi Istvánné tul.
1936.	Nb. v. Horthy M.	mellszobor	márvány	Bp., H. M. Szeretetotthon, Maglódi-út
1937.	Tengerészemlék	műemlék	kő-bronz	Bp., H. M. híd.
1937.	Réti István	mellszobor	gipsz	Bp., Képzőműv. F.
1937.	Szentgyörgyi Albert	plakett	bronz	Sz. A. dr. tul.
1938.	Sipőcz Jenő dr.	síremlék	bronz-kő	Bp., Kerepesi-temető
1938.	Scholtz Kata	gyermekfej	márvány	Scholtz Andor tul.
				.....
?	Környei Béla	férfifej	bronz	özv. K. B.-né tul.
?	Erzsébet királyné	plakett	bronz	Genf.

Szentgyörgyi (e) nagyszámú művei között egy sincs, mely a mai értelemben vett modern szobrászattal tartana rokonságot. De Szentgyörgyi nem is akart modern lenni: „Semmi sem volna könnyebb, mint csatlakoznom valamely izmushoz“, jelentette ki saját maga.³ Épp így nem tartozik ő a „konzervatívak“ közé sem, noha művészete a múltban gyökerezik. Ez a múlt azonban nem a közel, hanem a távol múlt: Szentgyörgyi művészete az antik szobrászművészet tiszteletén épült fel. Nagyon érdekes figyelemmel kísérni, hogy hogyan jutott el ő ide?

Szentgyörgyi a brüsszeli művészeti akadémián az antik szobrászati osztályba került — „a legnagyobb kétségbeesésére⁴ — mert ekkor még a friss, festői mintázás volt a kedvére. Az antik szobrokat mereveknek és hidegeknek tartotta: ezeknek plasztikai ereje még ismeretlen volt előtte. Ezért Van der Stappen a természet utáni tanulmányok osztályába helyezte át. Brüsszeli szobrásznövendék korában megfordul Párisban is, ahol ugyan antikellenes érzülete dacára is megfogta a samotrakei Nike plasztikai szépsége, mégis legfőképpen azért Rodin festői naturalizmusa (Keresztelő Szt. János) ígézte meg. Azok a szobrászati alkotásai is, amelyekkel első nagy sikereit aratta (a Panasz, Kígyóbüvölő) szintén a festői és valóságos mintázás jegyében keletkeztek.

Az első sikerek lezajlása után azonban Szentgyörgyinek az antik szobrokkal szemben táplált ellenszenve a már említett két nyári itáliai út hatása alatt mégis csak kezdett felengedni. Különösen a nápolyi antik bronzgyűjtemény volt rá nagy átalakító hatással. Most már más szemmel kezdte nézni az antik szobrászat

³ Kampis id. cikke M. M. 1937. 297. 1.

⁴ F. Takács Z. idézett cikke M. M. 1926. 220. 1.

mesterműveit. Így persze lassankint átalakult a szobrászi felfogása és a stílusa. Az átalakulás nem ment gyorsan. A gyakorlati eredmény — talán részben a világháború közbejötté miatt is — csak évek múltán jelentkezett. 1917-ben, a leszerelés után hazaérve, otthon egy női tanulmányfej került a szeme elé. Észrevette, hogy a fejen a festői mintázás miatt a plasztikai formák alig érvényesülnek. Ezért azon melegebben hozzálátott a felesleges részletek lefaragásával a formák megtisztításához. Szentgyörgyi „ezzel az egyszerű ténnyel a megmunkálásban is a klasszicizmus útjára lépett.”⁵ Szentgyörgyi ezen az úton végleg meg is maradt és tovább is haladt: amennyiben későbbi művei nemcsak felfogásban és megmunkálásban, hanem kompozícióban, beállításban és mozdulatban is igen sokszor antik szobrokra emlékeztetnek. (Bigéző, a szolnoki hősiemlék, a Tengerészemlékmű, portrék.)

Szentgyörgyi művészetének kialakulásában nagy szerepet játszottak az olvasmányai. Ezek fejlesztették ki benne a természetnek egyébként is annyira megfelelő idealizmusát. „Különös szerencséje, hogy világszemléletének művészi fejlődése legkezdetén adhatott biztos alapot.”⁶ Ezzel az ideális világszemlélettel alakítja ki magában a művészetéről alkotott véleményét, amely szerint a művészet nem öncélú tevékenység: a „l'art pour l'art” elve halálos jelige a művészet számára,⁷ írja feljegyzéseiben. A művészet szerinte az ember lelki és érzelmi életének anyagi köntösbe öltöztetése, az ember gondolatainak és érzelmeinek tolmácsolója: ezért szeret műveinek gondolati tartalmat is adni. Műveinek gondolati tartalma — az emlék és arckép jellegű alkotásait kivéve — a család körül összpontosul. Szentgyörgyi, a kifelé nagy sikereket elért művész, befelé melegszívű, érzőlelkű ember, férj, apa volt, aki a hivatásán kívül egyedül családjának élt. Különösen a gyermek fogalma volt szent előtte. Műveinek jelentős része András fiával áll összefüggésben. (Anya, Bölcselkedés és bölcseség, Szüret stb.)

Az eszmei tartalom azonban Szentgyörgyinéél sohasem megy a külső forma rovására. Sőt nagyon is gondos a formakeresésben. Szentgyörgyi műveinek formai tökéletességét elsősorban művészi fegyelmezettsége biztosítja, melyet részben Brüsszelnek, részben az antik szobrászatnak köszönhet. Brüsszelben Delvil professzor, „megkövetelte, hogy tanítványai ne szénnel, hanem krétával hozzák ki a formákat. Ezzel kényszerítette őket a fokozott megfigye-

⁵ F. Takács Z. id. cikke, M. M. 1926. 226. l.

⁶ F. Takács Z. idézett cikke, M. M. 1926. 220. l.

⁷ Kampis idézett cikke, M. M. 1937. 308. l.

lésre, a teljesen szabatos rajzra és a szigorúbb értelmű plasztikus felfogásra. Szentgyörgyi nagyon hálás ezért régi mesterének.⁸ De megfegyelmelte őt az antik szobrászat is, melyben „a görög szobrász isteneinek és istennőinek hátoldalát is pontos lelkiismeretességgel faragta meg, holott azok a templom magas orommezőibe kerültek s hátoldalaikat legfeljebb a madarak láthatták.”⁹

A külső forma tökéletességét Szentgyörgyinéél — a fegyelmeltségen kívül — még az örök szépség eszménye garantálja. Szentgyörgyi kiindulása a szobrászi megmunkálásban a természet. Kifejezési eszközeit innen veszi. De ezekből az eszközökből céljának megfelelően válogat: „a természeti elemekből annyit használok, amennyi eszmémnek kifejezésére éppen elég.”¹⁰ Ebben a válogatásban az örök szépség a vezérlő csillaga. Szobrászi alkotásaiban mindig a szépet keresi s ha ezzel ellenkező kerül eléje, azt is megszépíti. Nemes belső szellem és külső tökéletes forma az ő művészetének két együtthatója.

Szentgyörgyi emellett sokoldalú művész volt, aki egyenlő szeretettel mintázott képmást és emlékművet, kútat és síremléket, kerek szobrot és domborművet, aki egyenlő tudással bánt az agyaggal és fával, a bronzsal és márvánnyal.

Nemes belső szellem, tökéletes szobrászi forma és mesterségbeli tudás: ezek voltak a fegyverek, melyekkel Szentgyörgyi a harcot a művészetért önmagában és az életben győzelemmel megvívta.

(Szentgyörgyi kitüntetései és elnyert díjai:

1906/7. Academie des beaux Arts. Bruxelles. Medaille en vermeille.
3 drb.

1908. A Képzőművészeti Társulat 2000 frtos „Rökk Szilárd“-díja
„A panasz“ bronzszoborra.

1910. Brüsszeli világkiállítás. Bronzérem.

A Lipótvárosi Kaszinó díja a „Kígyóbűvölő“-re.

1919. Állami kis aranyérem. Gunszt Klári mellszobrára.

1921. Az Erzsébetvárosi Kaszinó díja „Leány a teknősbékával“
című kútfigurára.

A Céhbeliek művészi elismerése és ezüstérme az „Anyá“-ra.

1922. Budapest Székesfőváros díja a „Bigéző“-re.

A Szinnyi Merse Társaság díja a „Bigéző“-re.

1923. A Céhbeliek babérkoszorúja és aranyérme a „Bölcselkedés
és bölcsesség“ szoborcsoportra.

1924. Monzai kiállítás. Oklevél.

⁸ F. Takács Z. idézett cikke, M. M. 1926. 221. l.

⁹ Kampis id. cikke, M. M. 1937. 310. l.

¹⁰ Kampis id. cikke, M. M. 1937. 310. l.

1925. A Műcsarnok aktkiállításán I. díj a „Mécses“-re.
 1928. Philadelphiai kiállítás. Ezüstérem.
 Krakkói kiállítás. Dícsérő oklevél.
 1929. A Műcsarnok hősiemlék tervpályázatán I díj.
 Barcelonai világkiállításon ezüst érem és Grand Prix.
 1931. Corvin koszorú.
 1934. Sportművészeti kiállításon jutalomdíj.

*

1926. Magy. Kir. Kormányfőtanácsos.

1939. Signum Laudis.)

— Szentgyörgyi (a halhatatlan műalkotások hosszú sorával örök-
 re beírta a nevét a magyar művészettörténet aranykönyvébe. [Nagy
 művészi teljesítményeivel és a kivívott külső sikerekkel így az Orsz.
 Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskolának is hírnevet és megbecsü-
 lést szerzett. Azonban Ő nemcsak kifelé volt értékes tanára a Fő-
 iskolának, hanem befelé is: mint elsőrendű művészpédagógus is
 elévülhetetlen érdemeket szerzett. Szentgyörgyi 15 éven át volt a
 Főiskolán a szobrászat nagytudású tanítómestere. E tisztét „ben-
 sőséges odaadással és belső elhivatottsággal“¹¹ teljesítette. Ki-
 váló tanári működésének eredménye a keze alól kikerült kiváló
 ifjú szobrászművészek egész serege, akik a hazai szobrászatunk-
 nak jövő reménységei, a Képzőművészeti Főiskolának pedig büsz-
 keségei. Tanári működésének e kiváló eredményeit két körülmény
 magyarázza. Az egyik az, hogy a munkában és törekvés-
 ben tanítványainak maga adta a példát. A másik az, hogy növen-
 dékeinek atyja is volt egyuttal, aki tanítványaiért, ha kellett,
 tűzbe is ment. Szentgyörgyit tanítványai, de tanártársai is egy-
 aránt szerették és nagyrabecsülték. A tanári karban megértő mun-
 katárs volt, igazi kolléga és mindenki által megbecsült jó barát,
 aki a Karral egyetértve őszinte szívvel és meggyőződéssel dolgo-
 zott a magyar művészi kultúra áldozatos szolgálatában.

(Szentgyörgyi az ember meghalt, de Szentgyörgyi a művész él.
 „Emlékezetét fenntartják művei, de szívünkben is felejthetet-
 lenné teszi azt példaadó művésztanári működése“.¹²)

Dr. Molnár Ernő.

¹¹ és ¹² Az Orsz. Magy. Kir. Képzőművészeti Főiskola gyászjelentése.

V.M.C.

939

Vasrany Jainy

VASZARY JÁNOS.

„A művész király, nem szolgálhat senkinek és nem szolgálhat ki senkit” . . .

Hevesi S., Wilde Oszkár: A szépség filozófiája.

Jó tíz éve, hogy a párisi Trocadero csodás etnográfiai gyűjteményének szemléletébe merülve, a feszült figyelem folytán már fásult kábultsággal haladtunk az egyik teremből a másikba. Az egyik sötét terem a franciaországi Font de Gaume barlang ősemberének művészi bölényképeit mutatta nagyméretű mesterséges sziklákon másolatokban. A sötétben két úr gesztikulálva vitatkozik: „De uram, hisz a művészet örök! Csak annak kifejezésformái, eszközei időnkint mások; ezek és interpretálói mindig azt a kort jellemzik, amelyből valók. A cromagnoni barlanglakó ősember bölényrajzából épp úgy a saját korszellemét sugározza, mint a quattrocento preraphaelista művésze is csak saját korát adja. Éppen ezért a jövő kialakuló művészetéhez több köze lesz egy lokomotív-nak, mint Rafaelnek!”

A magyar szó felrázott fásultságomból. Ki beszél itt Párisban így? A vitatkozó ember Vaszary János volt.

Ezen epizód óta sok víz folyt le a Dunán, a művészet helyes értékelése tekintetében is tisztábban látunk. A sokszor kikacagott Csontváry Tivadar már rég meghalt, elköltözött körünkből Rippl-Rónai József is, általános megbecsülést érdemelve ki végre a magyar közélettől. Ezidén Rippl-Rónai barátja, vállvetett tűzharcosa, Vaszary János is kidőlt a haladó magyar művészetért küzdő harcosok sorából. Pedig Vaszary fáradhatatlan, bátor har-

cosa, fő zászlóvivője volt a magyar művészek e kis csoportjának. Helye pótolhatatlan ürt hagy lelkünkben, a magyar művészet virágos kertjében épp úgy, mint a magyar művészi nevelés terén.

Vaszary János családja Bakony vidékéről származik, ő is magát gyakran bakonyi embernek nevezte. Nagyatyja Antal, Vaszary Kolozs hercegprímás féltestvére volt, egészen tanulatlan kis iparos, ennek fia Mihály, tehát Vaszary János atyja, kaposvári tanár volt. Mindketten költői lelkületű emberek voltak: fiatal korukban verseket is írtak. Kétségtelen, hogy Vaszary János művészi tehetségét a Vaszary családból kapta, ellenben a mellette mutatkozó, szinte emberfeletti energia, munkaszeretet és kitartás, ami nélkül aligha lett volna azzá, amivé vált, anyai örökség volt. Hosszufalusi Szabó Kornélia volt édesanyja, aki páratlan önfeláldozással tartotta össze a kilenc gyerekes családot. A kissé erélytelen apa, mint családfő, kevésbé állta meg helyét, barátai, rokoni, ismerősei kihasználták jószívét: a család csekély vagyona rövidesen elmorzsolódott, a kaposvári ház, a város határában levő szőlő hamarosan idegen kézre került.

Vaszary János 1867. évi november hó 30-án született Kaposvárott. Gyermek éveit még a szülői házban s a szőlőben töltötte; itt voltak ifjúkorának leghangulatosabb, legharmonikusabb órái, midőn „a szőlőhegyen egy fa alatt heverészve, a völgyben legelő bivalycsorda kolompját hallgatta.” A család anyagi helyzetének változásával a nyomasztó légkörben sokat szenvedett az érzékeny lelkű fiú. Az anyagi gond lehetett oka annak, hogy Vaszary Jánost 1882. évben Kolozsvárt a piarista gimnáziumban találjuk, ahová saját elhatározásából ment. Itt felszabadulva a nyomasztó kaposvári légkörből, lakás- és ellátásért a tanároknak mindenféle szolgálatokat végez a könyvtárban, szertárakban; most már jobb eredménnyel végzi felső középiskolai tanulmányait, sőt az érettségit kitüntetéssel teszi le.

A rajzolás és festés iránti érdeklődése, tehetsége már ifjú éveiben jelentkezett. Ezért a 18 éves ifjú 1885. év szeptemberében Pestre került a Mintarajziskolába, hol Székely Bertalan tanítványa lett. Két évig volt mellette, 1887. évben azonban Münchenbe megy, hol az Akadémiára járt, Hackl és Löffitz tanárokhoz. Ezen időkből már javult anyagi helyzete, mert nagybátyja, Vaszary Kolozs, pannonhalmi főapát lett s szívesen vállalta János tanulmányainak költségeit.

A müncheni évek alatt Vaszary nem tudott sehogyse megbarátkozni az akkori akadémiai szellemmel. Inkább a Hollósy Simon köré csoportosult fiatalsággal tartott s azok körében tartózkodott szívesen. Sokat panaszkodott ezekre az évekre, melyekre

nem szívesen gondolt vissza örömmel: „sokat kellett erőlködnöm, hogy lehántoljam magamról az avult német festői kulturát, amit Münchenben reámraktak“.

Rövidesen ott is hagyja Münchent s 1889. évben Párisba megy s ott az Ecole de Julien-ba jár. Ez már jobban megfelelt az ő egyéniségének, azért is, mert mint mondotta, „ott nem tanítottak, csak a környezetből, az iskola légköréből szívtam magamba az értékes francia festőkulturát; Teny Robert Fleury egész idő alatt kétszer fordult meg az osztályban“.

Hazatérve, 1893. év tavaszán először állít ki a Műcsarnokban: Vaszary Kolozs hercegprímás arcképét (e kép jelenleg Esztergomban van). Ezzel indul el alkotó művészi pályája, szorgosan kiállítva a Műcsarnok tárlatain. 1902. évben társulati kis aranyérmét nyer „Részesaratók“ című festményével, melyet Ferenc József király vett meg a budai vár számára. Ezen években számos külföldi kiállításon is szerepelt, így Páris, London, Turin, San Francisco stb. Egyházművészeti téren is értékes alkotásaival találkozunk, számos oltárképet, így köztük az esztergomi alsó templom főoltárképét a hercegprímás rendeletére készítette. 1904. évben ismét Párisban találjuk, szorgos látogatója a Louvre és egyéb múzeumoknak szabad idejében. 1905. év tavaszán hosszabb tanulmányutat tett Spanyolországban, mely tanulmányút értékes élményekben és leszűrt tapasztalatokkal gazdagította Vaszary művészetét. Spanyol útjáról hazatérve, a nyarat felesége szüleinek birtokához közel fekvő nógrádmegyei Rétságon töltötte; itt festette két nagyméretű impressionista felfogású festményét, a „Pihenő bucsusok“ és „Nógrádi parasztasszonyok“ c. képét. 1905. év novemberében, 37 éves korában nősült meg, felesége Rosenbach Mária; a fenköltgondolkodású, magas műveltséggel bíró neje hűséges segítője volt mindvégig férje művészi törekvéseinek.

Spanyolországi s ezen időben itthon a magyar népeletből merített festményeiből 1906. évben rendezte első kollektív kiállítását a Nemzeti Szalonban. 1907. évben megalakult Magyar Impressionisták és Naturalisták Köre kiállításán mint annak egyik kimagasló tagja vett részt. 1912. évben rendezte második kollektív kiállítását a Művészházban. Művészetének iránya ezidőtájt a sokféle kísérletezés folytán nagy változásokon esett át; élénken igazolja eme átalakulást az ezidőben keletkezett nagyméretű képe: „Lázár feltámasztása“.

A világháború kitörése itthon találja a 47 éves művészt s a hívó szóra a sajtóhadiszálláson teljesít szolgálatot 1914—1916-ig. Több hadi kiállításon vesz részt Wienben és Budapesten. Kiváló szereplése elismerésül 1917. évi július 6-án a hadiékítményekkel

díszített Ferenc József-rend lovagkeresztjével lett kitüntetve. 1917. évtől a háború végéig a m. kir. I. honvéd pótzászlóaljnál segédszolgálatú pótszázadban mint őrmester szolgált.

A világháború után elkövetkezett forradalmi idők eseményeitől teljesen visszavonult. Arisztokratikus lelki felépítése távol tartotta őt mindenkor az utcák zajától. Visszavonultan dolgozott tatai nyaralójában, egyedül művészi terveivel foglalkozott. „Inkább szenvedő hőse volt a proletár uralomnak. Minden élelmiszerjegyet megvontak tőle s így a tatai Esterházy—Marx szállóban volt kénytelen étkezni családjával. „Egy alkalommal nagy kellemetlenségbe keveredtünk, a zenekar ugyanis az Internationalét játszotta, mire mindenki felállt, csak mi maradtunk ülve, az elvtársak szitkolódása ellenére. Szerencsére néhány napra a kommün megbukott.“ Ebből is világosan kitűnik, mennyire távol állott Vaszary egyénisége, művészete — pedig sokat írták, mondták róla! — minden felforgató politikai, forradalmi gondolattól; sőt még megrendelést sem fogadott el tőlük.

Az 1920. esztendő fordulópontot jelentett Vaszary életében. A Képzőművészeti Főiskola nagyhírű vezetői, Szinyey, Benczúr, Deák-Ébner, több tanára, Ferenczy, Zemplényi, Hegedüs, elhaltak s a Főiskola teljes átszervezés előtt állott. Az újjáépítés nagy munkáját végző Lyka Károly, akkori megbízott igazgató a figurális oktatásban biztosítani akarta a különféle irányok mellett a modern művészi törekvések oktatását is a Főiskolán s így Vaszary János személyét is bekapcsolni kívánta. Mint szerződéses tanár 1920. év október hó 13-án kezdte meg működését s ily minőségben 1923. évi december hó 6-ig működött, amidőn véglegesen, rendes tanárrá neveztetett ki az állami tisztviselők V. fizetési osztályába. Ily minőségben teljesített szolgálatot 1932. év novemberéig, amidőn betelvéen 65. életéve, megvált a Főiskolától.

Vaszary János tanári évei alatt is teljes erővel, sőt mondhatni felfokozott erővel folytatott művészi tevékenységet. Gróf Klebelsberg Kunó, akkori vallás- és közokt. miniszter szép feladat elé állította Vaszary művészetét, midőn 1928. évben rendeletére a tihanyi halbiológiai intézet részére a tengeri életről elkészítette nagyméretű festményét. Tanári évei alatt számos nagyszerű gyűjteményes kiállítást rendezett Budapesten a Heliconban, a Nemzeti Szalonban és az Ernst múzeumban 1918, 1924, 1930, 1935, 1937. években, mindannyiszor nagy erkölcsi és anyagi sikerrel. Tanári évei alatt rendkívül sokat utazott. Ha csak tehette, felkereste Páris aktuális kiállításait s az olasz tengerpart festői szépségeit, melyek rendkívül nagy hatással voltak reá.—

Tanári állásától megválva nem szünt meg tovább folytatni

művészpédagógiai tevékenységét s a fiatalság művészi oktatását. Két szabadiskolában is hirdeti a művészet új elveinek szép ígését s iparkodik a hazának a jelenkor igényeinek megfelelő festőgárdát nevelni. Művészkritikai tevékenységét kiszélesíti az irodalom terére is s a napilapokban sokat foglalkozik ezidőtájt az aktuális művészi kérdésekkel. 1937. évben részletesen beszámol a párisi világkiállításon szerzett tapasztalatairól, minden alkalommal az új művészi törekvések létjogosultságát hangoztatva. Emellett műtermében fiatalos erővel serény munka folyik, a hetven éven felüli mester lankadatlan energiával veti vászonra színálmait. 1938. év őszén újra együtt van egy nagy kiállítás anyaga, hogy télen bemutatthassa. A nyugtalanító európai helyzet, a háborútól való aggodás — úgy vélte — nem alkalmas egy nagyméretű kiállítás megrendezésére; csekély kilátás volt erkölcsi, anyagi sikerre. Elmaradt.

Az 1939-es esztendő erőltetett munkával kezdődött; egész napon át fest, újabb és újabb képek készülnek, esténként pedig olvas művészesztetikai könyveket és sokat ír, aktuális művészeti és művészpolitikai kérdésekkel foglalkozva. Pedig akkor már lapangva jelentkezett betegsége. Husvét táján már komoly tünetek mutatkoztak, de nem pihen, megírja „Husvét-i cikk“-ét a Pesti Napló számára.

Husvét hétfőjén a természetet oly csodás színekben látó szemem még gyönyörködött egyszer utoljára a Svábhegy festői lejtőjén az örökké ébredő természet szépségeiben, hogy aztán örökre búcsút vegyen tőle. A következő napokon betegsége egyre súlyosbodott, ezért úgy tervezte, hogy feladja pesti műtermét s tatatóvárosi nyaralójába költözik. Környezete megnyugvással, csaknem boldogan vette a mester elhatározását, hisz ezzel remélte, hogy távol a lüktető fővárosi élet mozgalmasságától, ott gyógyulás, nyugodt, békés esztendők következnek reá. De már késő volt ehhez. A kór elhatalmasodott, nem így történt, a tatatóvárosi pihenőből semmi sem lett. 1939. évi április hó 19-én kidőlt Vaszary János az élők sorából. Nem vonult vissza falusi magányába a nagyvárosi élet emésztő terétől, mely voltaképpen egész életén át eleme volt; nem hátrált meg előtte. „Élete utolsó pillanatáig az maradt, aminek a jó Isten teremtette: magasan lángoló fáklya, mely kilobbant egy pillanat alatt, de békésen pislogó családi lámpa soha sem lehetett . . .

Vaszary Jánost a farkasréti temető halottasházában ravatalozták fel. Itt búcsuzott el az Irodalmi és Művészeti Tanács, a Képzőművészeti Főiskola, a Szinyei Merse Pál Társaság, az Új Művészek Egyesülete. Másnap Tatatóvároson temették. A be-

szentelés után Megyer-Meyer Antal rektor, Csók István, Pécsi Pilch Dezső és Antal József mondott bucsubeszédet.

Vaszary János művészetének kellő méltatása nem lehet feladatunk egyúttal egyrészt a rendelkezésre álló hely szűke miatt, másrészt azért, mert arra a független művészi kritika, nem pedig az elfogult jóbarát illetékes. Teljesség kedvéért azonban, rövidre fogottan bár, foglaljuk össze művészi fejlődésének főbb mozzanatait.

Vaszary János művészi pályafutása pontosan egy fél évszázadot tesz ki. A tizennyolcéves ifjú Székely Bertalanhoz kerül a budapesti Mintarajziskolába, két év után Münchenbe megy. Sem ott, sem Münchenben az Akadémián nem találta meg egyéniségének megfelelő vezetést, inkább Hollósy Simon neve alatt csoportosult ifjúság körében érezte magát jól. A részletekbe merülő rajzkultúra, a szigorú szabályokon felépített kompozíció fullasztó nyügg volt az ifjú művésznak, ki már akkor, négy évi akadémiai tanulmány alatt hallott a *plain air*-ről, a szabad természet szépségeiről s a modern Páris levegőjébe vágyott.

Páris ezidőtájt Bastien Lepage művészetének hódolt, ez volt a művészek érdeklődésének központja. Kivonultak a sötét, komor hangú műtermekből s a verőfényes természet csodás szépségeinek tanulmányozását tűzték maguk elé. Vaszary János is felszabadult a müncheni Akadémia nehézkes szabályaitól s a Julien Akadémia tehetséges fiatalságának körében és irányító hatása alatt a modern látás felé fordult figyelme. Már Bastien Lepage természet formakultusza és részlethalmozása is zavarta a fiatal Vaszaryt s merész lendülettel a Puvis de Chavannes stilizáló, a természetből leszűrte magasabb művészi egység felé törekedett. Leszűrte a részletező vonalat, leegyszerűsítette, finom szürke, ezüstös tónusba foglalta dekoratív hatású képeit.

Vaszary János festészetének fejlődésére döntő hatással voltak a népies témák, melyek párisi útja után a tiszta színek felfokozásához vezették őt. Puvis de Chavannes hatása után a mindinkább szinesedő Vaszaryt eleinte még a tárgy és jellemtanulmány érdekli (Vaszary Kolozs arcképe, Részes aratók, Öregek), lépésről-lépésre azonban képein a szín vezetőszerephez jut, melyre alkalmat szolgáltat az ezidőtájt gyakran feldolgozott népies tárgyú kép is, így Nógrád vidékén festett képei, amelyeknél a népviseletből természetszerűleg fakadó színes elemek készséggel szolgálták művészi célkitűzéseit.

Spanyolországban végzett tanulmányútja — melytől tán különösebb változást várhatott volna — csak rövid ideig tartó kihatással volt reá, egy időre ismét színgazdagságra való törekvés he-

lyett ezüstös fátyolt lehellett képeire. Ez azonban rövid idejű változás volt, mert ezzel végleg búcsút mondott a finom színhatások szimfoniájának, hogy szabad érvényesüllést engedjen a tiszta színeknek, melyeknek sötét, fekete alapon ragyogását szinte a végletekig fokozni törekedett. Ezen korabeli képeit felejthetlenné teszik a Helicon és Ernst múzeum helyiségeiben rendezett rendkívüli sikerű kollektív kiállítása. Sokan vannak a műértők és kritikusok, kik még ma is Vaszary legszebb, legfrappánsabb művészi szereplésének ezen etappeját tartják.

Nagyon helytálló megállapítása Kállay Miklós műkritikusnak Vaszaryról az, hogy „ő volt az a festőművészünk, aki többször beérkezett, mert amikor egy művészi stílusban tökéleteset alkotott, akkor hátat fordított neki és egészen új kifejezési formákat, új színharmóniákat, új képleket keresett és hamarosan ebben az új irányban is nagyszerűt alkotott.“ Egyszerre hirtelen eltűnik a fekete alap, mely mint egy színes középkori ragyogó, szikrázó üvegablak foglalhatja, a színek ragyogását fokozta. A festési modor is egyszerre könnyebb lesz, a zsíros széles foltok eltűnnek s egyszerre minden megkönnyebbedik. Az alap felvilágosodik s szín-szenvedélye elementáris erővel tör ki vásznain a háború után. A feketével ellentétben, világos alapra tiszta színekkel festett képeiből igyekszik kihagyni mindent, ami a szín ragyogását, tüzeit elbágyasztaná. Káprázatos színhatásokat keres, oly témákat, melyeknél akadálytalanul csaponghat színszimfóniáiban: kékek, orangeok, cinoberek, zöldek és a kihagyott alapozott fehér vászon csodás harmóniában zsonganak. „Riviera“, „Kelet nyugat“, „Virágcsendélet“ azok a mérföldkövek, melyek művészetének ezen zenitjéhez vezetnek.

Ezen műveiben mindinkább frisseségre, az előbb impresszionista festő mindinkább a maiságra törekszik, a mai agyonzaklatott ideges ember formanyelvén beszél, kinek nincs ideje, ideje és türelme ahhoz, hogy heteken át pepecseljen egy kép részletén. Szinte két dimenzióba foglalja látomásait, kerüli a formát és árnyékokat, mindent a színnel és konturral fejez ki.

Művei élete végén az expressionizmus területén mozognak, a lázas lüktetésű élet mai megnyilvánulásain, azt értékelte, ezzel épp oly hűséges interpretálójává válik a technikailag örült ütemben fejlődő mai korunknak, mint az a quattrocento művésze, aki művészi alkotásaiban ugyancsak korát, bizonyára annyira nem a modern ideges ember életét, tükrözte vissza.

Összegezve Vaszary János rövidrefogott művészi méltatását, noha művészete több irányváltáson esett át, ezen irányváltások mindenkor a merészvágatású lovas lendületéből fakadtak.

Mindenkor ura tudott és akart maradni paripájának, nem ragadta el őt soha — mint annyi más nagy művészt idebent és külföldön — ingoványos, bizonytalan területekre, zsákuccákba, szakadékokba (kubizmus, pointilizmus, surrealismus stb.), ahonnan nincs kiút. Ő művészetében — mint Szinyei mondta egy ízben a jó billiárdozóról — egyik lábával mindig a biztos talajon, a naturán állott.

Kitüntetések egész sora jutott életében osztályrészül: Kiállítási érem, Budapest, 1896; Medaille de Bronze, Paris, 1900; Társulati díj, Budapest, 1902; Kis aranyérem, Budapest, 1902; Diplome d'honneur, Milano, 1906; Ezüst érem, London; Nagy arany érem, San Francisco, Nagy aranyérem, Bruxelles, Künslerbund Hagen levelező tagja, Olasz commendatore, Venezia, 1928; Nagy aranyérem, Genova, 1929, stb.

Kárpáti Aurél kiváló műkritikus szavaival kell élnem, ki gyönyörű nekrológban bucsuzik el Vaszarytól: „az európai magyarság egyik legkiválóbb reprezentatív képviselője volt... Hű önmagához, művészetéhez, magyarságához és emberségéhez, a nemzet legnemesebb tradícióihoz, melyeknek alapjait ősidők óta a nyugati kultúra pillérei támasztják alá

Egész különálló helyet kell szentelnünk Vaszary János művészkritikai és írói tevékenységének, mert ezen a téren is oly kiváló képességekről tett tanuságot, oly mesterien forgatta a tollat is, hogy önkénytelenül Rózsa Miklós szavaival kell élnünk: „nem tudni, vajjon az író, vagy a festő volt-e nagyobb Vaszary Jánosban, mert legalább is oly jó író volt, mint festő“ ...

Legelső sorban művészkritikai felfogásáról kell pár szót mondanunk. Kritikáiban mindenkor a progresszíve, abszolút modern álláspontot képviselte. Ebben intransigens volt mindig. Elvi vitákban, melyeken jelen sorok írójának annyiszor volt alkalma tapasztalhatni, mindig az elvi, eszmei magaslaton maradt, soha sem tért át személyeskedésre, noha nem egyszer nyilott volna erre alkalma. Ami neki nem tetszett, nem nyilatkozott róla.

Művészkritikai nézeteit az 1922. évben „Természetlátás és Képszerűség“ c. kis kiadványában foglalta össze. Ebben élesen szembeállítja az ortodox és haladó ízlést; a forma, a tér és kompozíció, a szín és fény szerepével foglalkozik s a képszerűség kérdését méltatja.

Sokszor hangoztatta tanári évei alatt művészi nézeteit, elveit a napilapok hasábjain. Értékes élmény volt mindannyiunk számára az a sajtóvita, mely a huszas évek közepén, Vaszary—Glatz Oszkár és más festők között folyt a művészet céljáról, hivatásáról, lehetőségeiről és jövő útjáról.

Éveken keresztül a Pesti Naplóban megjelenő Húsvéti Cikkek nemcsak művészkritikai, hanem írói szempontból is rendkívül érdekesek voltak. Írói értékének szellemes megnyilatkozásai voltak az új Művészet Barátainak Egyesülete estélyein elmondott aforizmái a modern művészetről, a mai életről.

Miként az ecsettel, a tollal is Vaszary a saját haladó művészi hitvallását interpretálta.

Művészpédagógiai tevékenységének ezen a helyen egy külön fejezetet kell szentelnünk.

Lehet azon vitatkozni, hogy helyesek voltak-e elvei, vagy pedig túlzások, noha „azok kellő megítéléséhez, mint minden nagyság megítéléséhez a földön, kellő távolság, tér és idő szükséges“, de nem vitás az, hogy Vaszary művészpédagógiai elvei egyéniségéből folytak, a tiszta l'art pour l'art szemszögéből.

Ő nem taníthatott másképp!

Intransigens, megalkuvást nem tűrő művészi hitvallása tán még progresszívebb volt, mint saját művészi pályafutásának mesgyéje. Mint a nyitott ablakon beáradó üde, friss levegő, modern művészi szelleme, tanítványainak palettájára egyszerre fényt, ragyogást sugárzott s rendkívüli teljesítményt tudott kicsiholni belőlük. A Főiskolának ezen 1920—30-as évei egy értékes szép felvirágzás korszakának volt joggal nevezhető s ez nagy mértékben az ő nevéhez fűződik.

Főelve volt mindvégig, hogy a tanár dolga nem annyira oktatni, korrigálni, hanem inkább irányítani, legfőképpen pedig lelkesíteni. Tehát nem a modellhez kötött korrektúra a fontos, hanem a kor szellemének áélése. Valóban kevés tanárnál volt tapasztalható oly szuggesztív hatás a tanítványokra, mint az ő osztályában, amiáltal tanítványaitól teljesítőkétségének maximumát kapta ellenértékül.

De olvassuk, miként látja volt tanítványainak egyik legtehetségesebbje, Hincz Gyula Vaszary Jánost, a tanárt?

„A modern humanista és tanítómester sokrétű igényével kezelte s irányította növendékeit. Előadásaiban a művészet kérdéseinek megvilágításához a zene, irodalom és tudomány analog kérdéseivel gyakran vont párhuzamot, hogy a tárgyra vonatkozó megjegyzése minél gazdagabb és világosabb legyen tanítványai előtt.

Tanításának lényege: a természet leábrázolása és a művészet két külön világ. Az első bevezető rész, amit tudni kell. A másik, a tulajdonképeni: véleménynyilvánítás a világról; egy kor szellemének megfogalmazása, egyúttal kontrolja is; etikai magatartás az esztetika törvényeivel. Egyszóval művészet.

Sokat kívánt és mindent jól. Növendékeivel szemben a köz-

vetlen hangra megközelíthetetlen és tisztelet parancsoló volt, de lebilincselő előadásai alkalmával az eszmecserének tág teret engedett. Előadásai és korrektúrái nem voltak elvontak. Dúsak voltak szellemes fordulatokban és érzéken színesek a szavak megválogatásában. Növendékeinek munkáiban megkívánta az elv ismeretét, a világos és tömör fogalmazást, rabulisztikamentes, de színes s a gondolat világosan fedő előadását. Célkitűzése alapján nem a modell volt az irányadó, hanem az elébe tárt munka. A leíró festés ismerveit megkívánta, de annak oktatásával csak kivételes alkalmakkal foglalkozott. Pongyola szellemű munkát nem tűrt. Tiszteletet kívánt a gondolattal és a munkával szemben.

Tanterembe léptekor minden növendéke érezte, hogy egy nagy művész és nagy pedagógus lép eléjük s érezte, hogy az küldetésének teljes felelősségével van jelen növendékei közt. Modorában volt valami hűvös és tartózkodó, és valami rendkívüli gyöngédség. Mindenkiel szemben figyelmes és figyelmet keltő volt.

Pedagógiai módszere nem a probléma részenkénti megismeretetéséből állott, hanem mindég totális megragadása a feladatnak s nem demonstratív (azt megalázonak tartotta), hanem kritikai. Nem állított fel fokozatot a fej, alak s kompozíció, — rajz és festés között. Módszere mindég az egész művészire, az esztétikaira való reávilágítás volt (kompozíció annyit jelentett, mint egy fej megoldása s fordítva). A természet után való munkát és a komponálást párhuzamosan gyakoroltatta, egymás kontrolljára. A festői diszciplinák közül a szín és tömör szerkezet tanítását kedvelte leginkább és tanította, gyakran példázva a francia művészet emelkedett színizlésével. Elméleti utasításai mellett gyakran tett gyakorlati és technikai utasításokat, még oly kérdésben is, hogy hogyan kell a szenet, pastellt stb. kezelni, hogy a vonal, szín, folt stb. hatása minél érzékibb és szebb legyen.

Vaszary János, mint tanítómester teljes hitével az élő művészetre nevelte növendékeit, távozó növendékének meghagyván a haladás parancsát, a művészet tiszteletét és az etikus magatartást az alkotásban. A segítségért és a vezetésért köszönetet nem fogadott el: „nem Önért tettem — hanem a művészetért“ szokta mondani végszóként az Epreskertből távozó növendéknek.

Tanári kötelességének teljesítésében rendkívül pontos és fáradhatatlan volt.

Ritka érték volt nála, hogy tanítványainak művészi tevékenységét figyelemmel kísérte a Főiskola falain túl is s az ifjú nemzedék érdekében sokat tevékenykedett. Mint a modern művészet hivatott harcosa, elveit nemcsak a Főiskola falai között hirdette, hanem nyugalombavonulása után két szabadiskolában

s főképp az életben is terjeszteni kívánta. Ezért vett oly élénk részt a művészek társadalmi életében, egyesületek alapításában, így a Szinyei Merse Pál Társaság, a KUT, az UME, az UMBE munkájában, mely utóbbi kettőnek díszelnöke is volt.

Legvégre maradt, hogy Vaszaryról, mint emberről is pár szóban megemlékezzünk.

Rendkívüli egyéniség volt ő, noha kevesen ismerték közletről, aminek oka robusztus külseje által is nagy mértékben támogatott zárkozott, arisztokratikusnak látszó modora, fellépése volt. Ez nem annyira veleszületett családi vonás volt, hanem erre a modern művészet művelőinek magasabbrendűségében való hite szolgált alapul.

Ezért tudtak kevesen hozzá közel férközni; művészetéről sokat, magáról soha sem beszélt. Barátjainak száma kevés, per tu csak Rippl-Rónai, Csók István. Lelkesedett mindenért, ami új és modern: a rádió, televízió, a színes mozgóképpel mind érdekelte. Csak magas kora miatt nem szállt repülőgépre.

Külseje választékos, tökéletesen beszélt németül, franciául. Nem dohányzott, nem ivott alkoholt soha. Megjegyzései találóak, nem egyszer szellemes ríposztjaiban az irónia is felcsillant. A zenét szerette, de nem művelte.

Amit a művészetéről mondott, abban fanatikusán hitt is.

Vaszary János nincs többé! Ritka egyénisége, fáradhatatlan cselekvőkészsége, csodásan világító szelleme, a lángoló fáklya, nincs többé. Pedig mintha most már mind jobban és jobban megértenék őt, mint húsz évvel ezelőtt. Már csodálják, mármár elismerik őt.

— Mintha igaza lenne neki! — Miért? — Mert művészi euvre-jével korát szolgálta, azt adta.

Kisért ismét a Trocadero sötét Font de Guame barlangja, a cromagnard ősembere millieuje; érezzük: a művészet szinte örök életű! Ismét hallom: „Mais Monsieur! Comment pensez vous? hisz a jövő kialakuló művészetéhez több köze van egy lokomotivnak, mint Rafaelnek!“

— Mintha igaza lenne Vaszarynak . . .!

Pilch Dezső.

Jegyzet. Források: az Orsz. M. kir. Képzőművészeti Főiskola irattári anyaga, Vaszary János: Természettudomány és képzőművészet. 1922. — Bálint Jenő: Vaszary János művészete. 1927. — Az 1939. évi április havi napisajtó közleményei. — Mindezekon kívül az özvegy közvetlen közlései, melyekért ez-
 uton is hálás köszönetét fejezi ki a szerző.

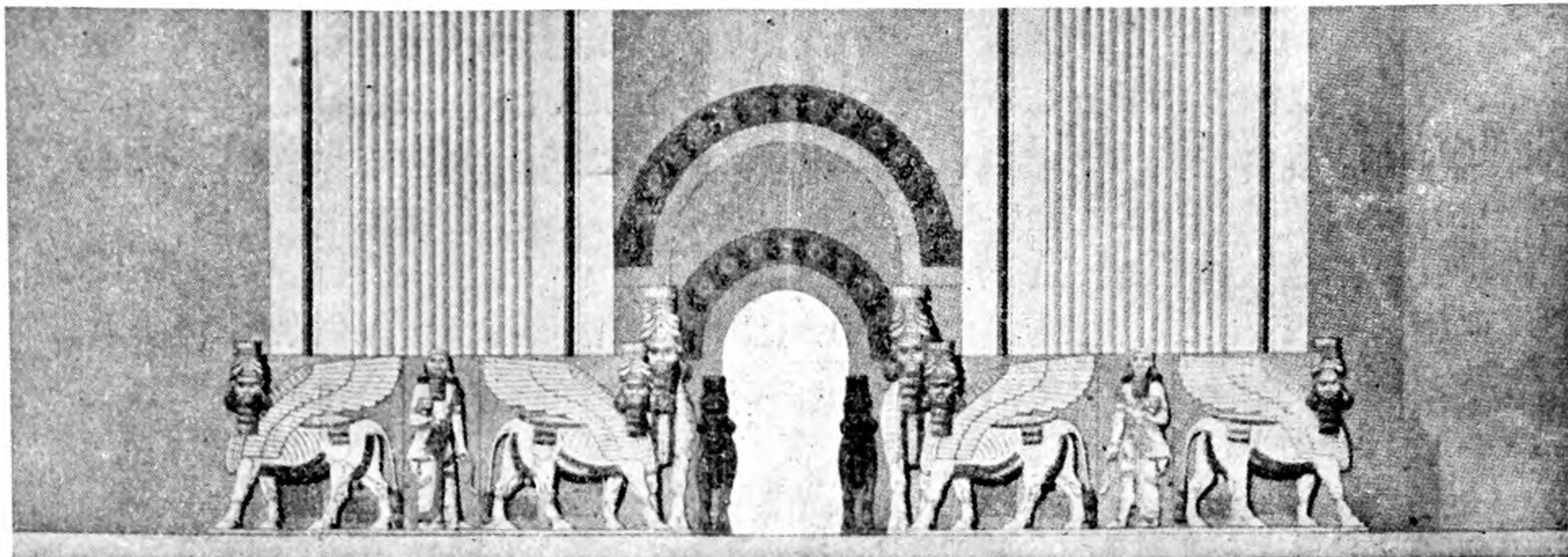
ÉPÍTŐMŰVÉSZET ÉS A KÉPZŐMŰVÉSZETEK

DR. LECHNER JENŐ

építész, r. főisk. tanár tanulmánya.

Asszir palota kapuzata a boltozatot alátámasztó domborművekkel.

Mióta ember él a földön és kulturéletének legkezdetlegesebb nyomait ismerük, épít, rajzol, pasztikát gyúr és farag, de mióta művelődésének fejlődését a történetírás feljegyezheti, szép-művészeti tevékenységét a legszorosabb összefüggésben látjuk az építőművészettel. Ha volt is öncélú képzőművészet, helyesebben szép-művészet az asszir-babilonai, vagy az egyiptomi birodalomnak a hagyományok ködébe vesző multjában, már legősibb műemlékeik igazolják ezt a szoros kapcsolatot. Közismert frázis, hogy az építészet a művészetek anyja, de nem kevésbé vitatott állítás is. Pedig semmi esetre sem tagadható, hogy az építészet a művészetek fejlődéstörténetének minden korszakában hordozója volt a társművészeteknek és kimeríthetetlen munkateret biztosít számukra. Az ő emlőin fejlődtek, erősödtek, az ő fejlődése adott szárnyakat ahhoz a hatalmas magaslatra emelkedéshez, amelyet az elmúlt századokban a művészetek története feljegyzett.

Amikor e tanulmányomban megkísérlem áttekinthető képet adni az építőművészetnek a testvérművészetek kialakulására gyakorolt irányító szerepéről, legyen szabad tárgyamtól kissé letérve olyan megállapításokat is leszögezni, amelyek az építőművészet történetének közismert megállapításaival szemben új felfogást képviselnek. Minél jobban igyekeztem főiskolai művésznövendé-

keim számára az építéstörténet fejlődésmenetét egyszerűen összefoglalni, annál világosabbá váltak előttem a művészettörténet-író esztéták egyes téves megállapításai. Ez okból megragadom itt az alkalmat, hogy okkal-móddal azokra is kitérjek.

Bár az emberi művelődés legősibb nyomait a mezopotámiai ősi kulturterületeken kell keresnünk, a művészi tevékenység legrégibb monumentális emlékeit az egyiptomi építőművészet hagyatéka nyújtja.

Már harmadfél évezreddel Krisztus előtt a tökély legmagasabb fokán álló építészeti alkotásokon szerves harmóniában egybeolvadva találjuk a testvérművészeteket az építészet szolgálatában. Bár később az arcképfestés a mumiatokokon és a plasztika öncélú alkotásai jelentős szerepet játszanak az egyiptomi művészetben, mégis tagadhatatlan, hogy a festészet és szobrászat legjelentősebb tevékenységét az építészet szolgálatában fejtette ki, főleg a síremlékek és a templomépítészet keretében. Előbbiek belső falsíkjai mellett a külső homlokzatok is tág teret kínáltak a szobrászok vésőinek, akik a falfelületeket teljes egészükben elborították laposan metszett ún. koilanaglyph reliefekkel. Miután többnyire ezeket is bevonták színes mészfestéssel, ezek alig különböznek a belső falakra alkalmazott falfestményektől. A homlokzatoknak ily módon való színezése indokolt az egyiptomi éghajlat

Téglarétegekből rakott falburkoló dombormű. (Susa.)

Egyiptomi templom kapuépítménye vésett domborművekkel. (Edfu.)

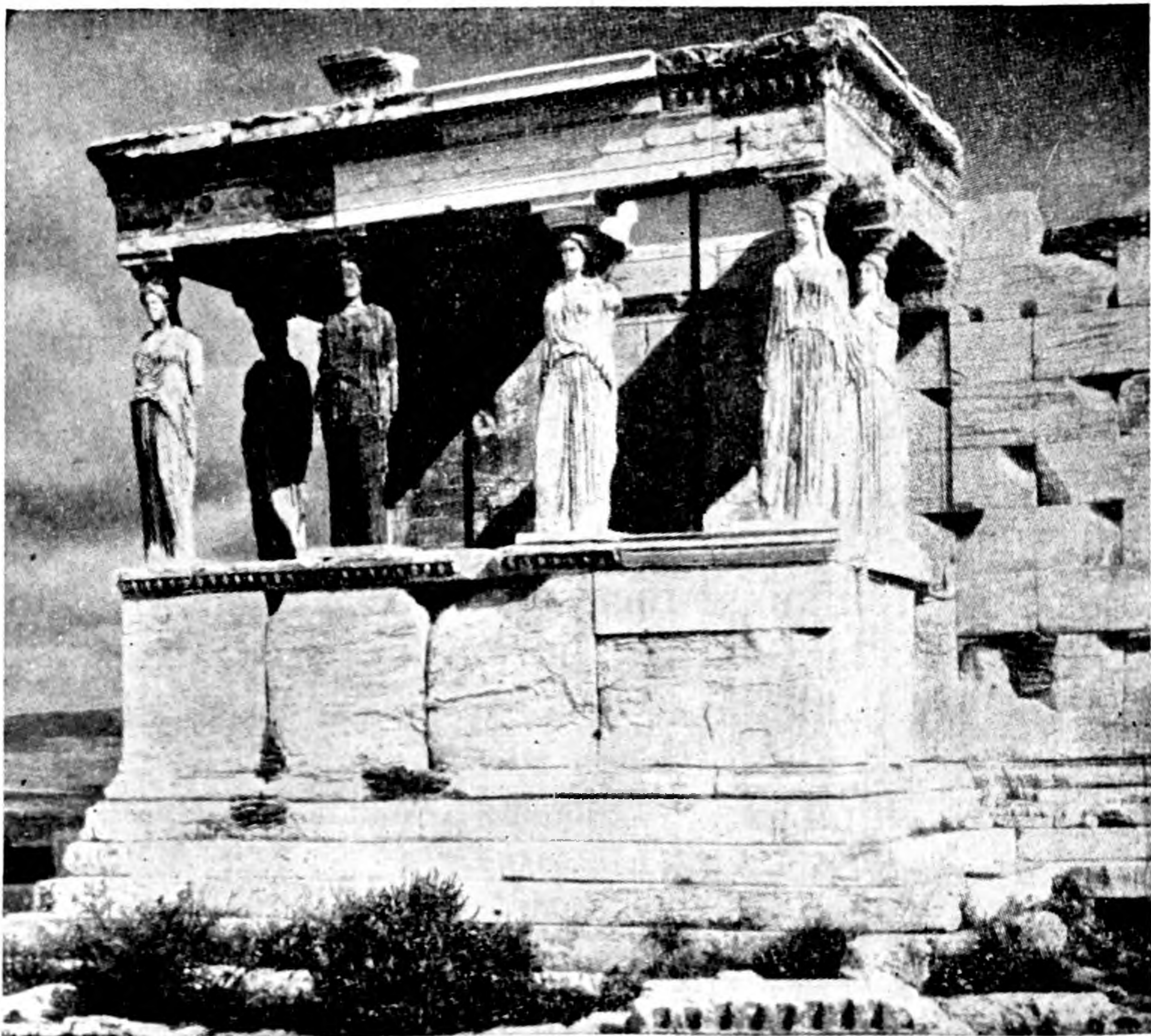
erőteljes világításában. A trópusi nap szikrázó tűzében égő színek friss elevenséggel enyhítik a faltömegek izzását. A karnaki, luxori vagy az edfui templomok roppant épülettömegei festői sátorábraként tűnhettek fel az egyiptomi tájképekben. Egészen felesleges hogy az oknyomozó műtörténetírás ezeknek a csonkagúla alakú pilonépítményeknek, melyeknek ferde falsíkjaikat teljesen elborítják e valóságos krónikákat megörökítő ábrázolások, a nilusi gátépítés tektonikus alakításában keressen magyarázatot. Ezek az épülettömbök falai inkább a festett vászon, vagy gyékénylapokból készített sátrak mintájára készültek; megerősítik e feltevést a sátorpóznákat mimelő körszelvényű kőtagozatok is, melyek a falsíkok találkozásánál az éleket beszegik. Structoll, vagy pálmalevél koszorú szolgáltatta a pilonokat koronázó homorú párkánytag előképét.

A falsíkokat és oszloptörzseket is tapétaszerűen beborító reliefeken és falfestményeken kívül a monumentális szobrászat

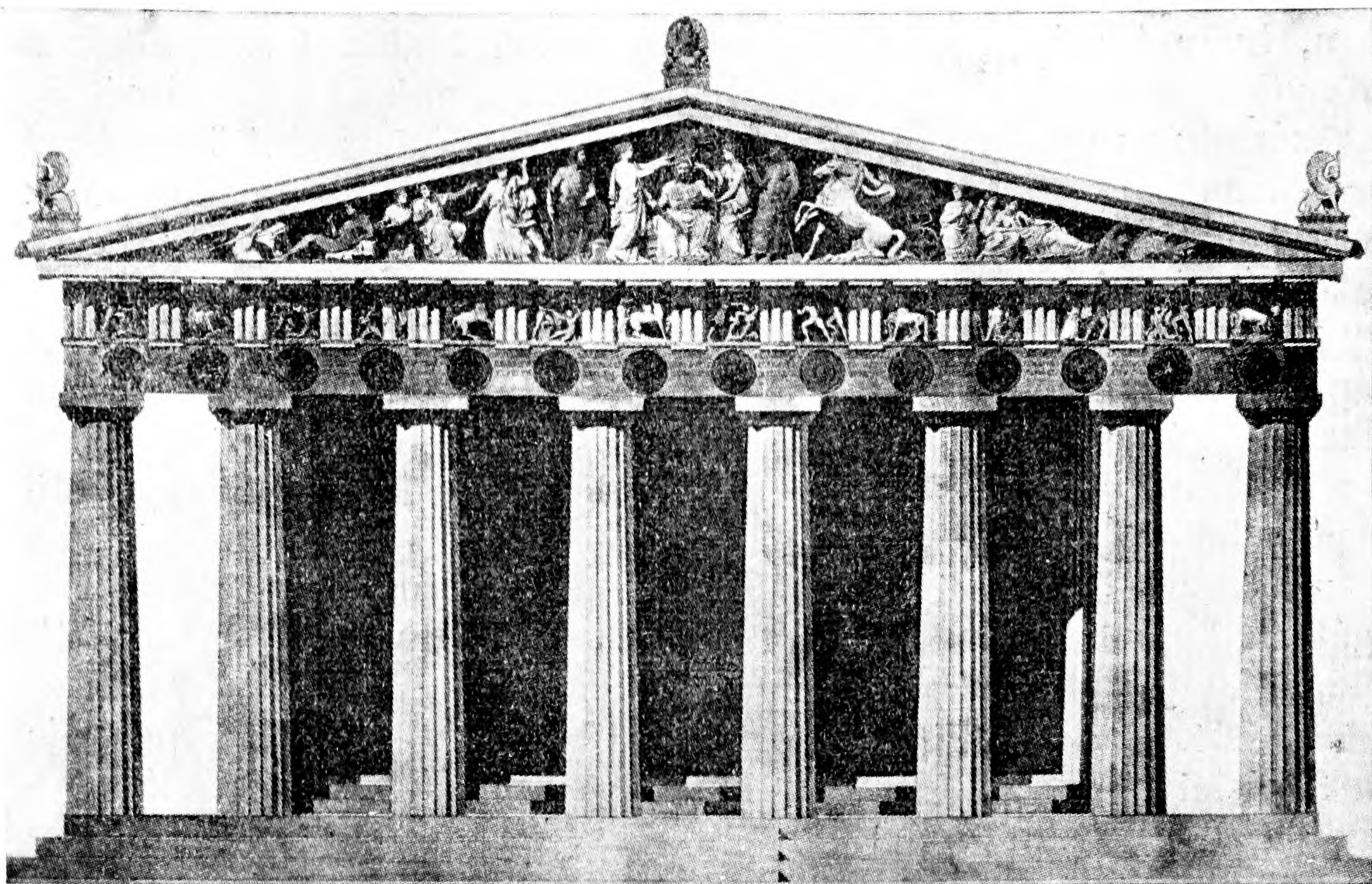
más formában is szolgálta az építőművészetet. Hatalmas oszlopfejeket találunk stilizált Hathor fejezetekkel, vagy egész emberi alakokat támasztó pillérszerkezetként alkalmazva, mint a thébai Rhamassezeumban.

Hasonló szerep jutott az egykori mezopotámiai építőművészetben is a figurális szobrászművészetnek. Az asszir-babilonai paloták kapuboltozatai óriási méretű stilizált szárnyas bikákra támaszkodnak, mint Szargon király khorzabadi palotáján. A falakat a belsőben, sőt néha a külsőn is figurális reliefek borították, sőt itt a téglákból rakott falak színes mázzal burkolt felületei is hatalmas reliefmunkák, mint a kujundsiki oroszlánrelief, vagy a susai harcosok domborművei. Nem falsíkokra applikált művek ezek, hanem a téglafal alapanyagából szervesen alakulnak ki a domborművek.

Ugyanílyen figurális építészeti alakításokkal találkozunk a persepolisi romok között is a palotakapuzatoknál. Itt is a szobrász vésője egyike a legfontosabb építőszerszámoknak.

Oszlopokat helyettesítő szoborművek. (Athén: Erechteion.)

Görög templom homlokzati szobordísz. (Athén: Parthenon.)

Az ókorban a görög népeknél bontakozik ki először a képzőművészetek öncélúsága. Festészetéről keveset tudunk, emlékek híján inkább feltevésekre vagyunk utalva, magas színvonalára csak a pompéji falfestményekből következtethetünk, melyek a római festészetnek még görög befolyás alatt álló korszakában keletkeztek, bár ezek csak másodrendű provinciális alkotások. Valószínű, hogy a festészet túlnyomólag az épületek falaira szorítkozott, bár írott adatok szólnak fejlett táblafestészetéről is, és a szobrászművészet ismert teljesítményei mellett nincs okunk kételkedni a festőművészet hasonló színvonalában. Mégis tagadhatatlan, hogy a szépművészetek az építőművészet szolgálatában nem játszottak alárendeltebb szerepet, mint az ókor többi kultúrnépénél. A görög művészet fénykorában Pheidias legkiválóbb alkotásai az athéni Parthenon metopái és timpanon mezőjéhez készültek, szigorúan és szervesen igazodva az architectura követelményeihez.

Nem mulaszthatom el itt, hogy szembe ne szálljak azzal a felfogással, mintha a görög építészet minden időkből soha felül nem múlt tökéletessége vitán felül állana. Amennyire tagadhatat-

lan, hogy kikristályosodott oszloprendszerei alapul szolgáltak a római művészetén át a későbbi korok formakialakulásainak és évszázadok múltán ismételten vissza-vissza tért az építőművészet a formakincsek e kimeríthetetlen tárházához, mégis, éppúgy, mint a nemkevésbé magasszínvonalú egyiptomi építészet is, az az építészet igazi feladatait illetően, a belső téralakítások terén még gyermekcipőkben járt. E tekintetben a világ első nagy igazi építőmesterei a rómaiak, akik a boltozás technikájának bevezetésével szárnyat adnak az építészet jövő fejlődésének.

Az egyiptomi templomok oszloperdővel zsúfolt hypostil csarnoka a téralakításnak éppoly kezdetleges típusa, mint a görög templomok keskeny cellái, melyek az istenség szentélyéül szolgáltak. Legyen szabad itt kitérnem arra is, hogy feleslegesnek ítélem a cellák mennyezeteinek megoldása feletti csaknem évszázados vitát. Felfogásom szerint erre a kérdésre világosan megadja a feleletet a prehellen megaron alaprajza, cellájának közepében a nyitott mennyezetű tűzhellyel, mely körül négy oszlop hordozta a falakhoz támaszkodó féleresz tetőzeteket. Ez a rendszer szemlátomást kiinduló pontja úgy a görög templomalaprajznak, mint a lakóházak alaprajzi sémájának. Mind a kettőnél az épület magvát a megaron fedetlen tűzhelyteréből lezármazott udvar alkotja. Ez az udvarszerű középtér a görög lakóházak legegyszerűbb, legszegényesebb feltárt példáin sem hiányzik, nagyobb lakóházaknál peristyl udvarrá szélesedik. Ez az oszlopos udvarrendszer folytatódik azután a római lakóház típuson keresztül a későbbi, itáliai palotaépítkezések loggiás udvarában.

A lakóházak falfestményein és a templomok fentemlített szobordíszsein kívül kevés teret nyújtottak a testvérművészeteknek s miután az épülettípusok a görög építészet 8 évszázados fejlődése folyamán alig nyújtottak változatosságot, a szobrászat is függetlenebb módon fejlődhetett.

Traján oszlopa az oszloptörzsön felcsavarodó domborművel. (Róma.)

Szobrászművekkel díszített római diadalkapu.

Nem tartozik tárgyamhoz, de mégis itt nyílik alkalman a művészettörténészeknek a görög építést illető alapvető nagy tévedésére rámutatnom. Beszélnek kisázsiai és attikai ion oszloprendszerekről, holott ilyen csak egy van és ez az ázsiai fakonstrukciókból kialakult kisázsiai ion-rendszer, az európai dór rendszertől teljesen eltérő födémszerkezetből kialakult képszék nélküli párkánnyal, ahol a dór rendszer triglifonos középtagozatát egy sűrű fogrovatsor helyettesíti, a födémrendszer sűrűgerendás szerkezetéből kiformált tagozatokkal. A dór gerendázat síma, magas architravját itt 3 lemezes egymás fölé helyezett gerendákból keletkezett architráv alkotja. Az attikainak nevezett európai ion gerendázatok képszékes profiljai, mint az Erechteion, vagy az athéni Niké szentélye, nem egyebek, mint az Ázsiából ideszármazott képszék nélküli ion gerendázatok dór arányokba öltöztetett és így képszékekkel is kiegészített kombinációi. Egyébként az athéni Erechteion kariatid csarnokának gerendázata is hamisítatlan kisázsiai típus, mint aminők a priénei Minerva templomé, a halikarnassosi Mausolos emléké, vagy a pergamoni Zeus oltaré. Hasonló szerkezeteket látunk a kisázsiai lykiai és a mezopotámiai ó-perzsa sziklasírok architecturáiban, jeléül annak, hogy mindezek közös

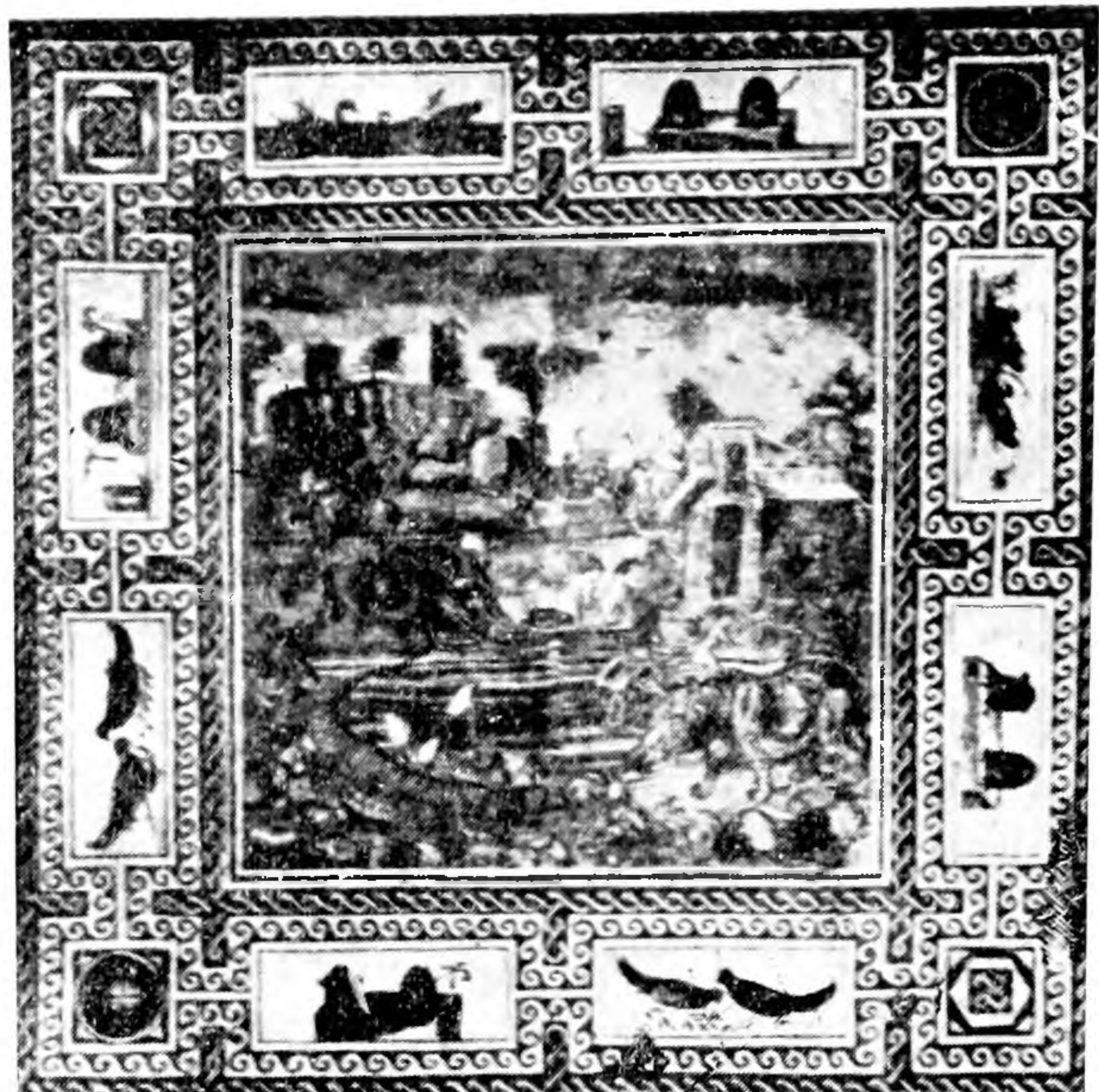
ősi forrásból fakadt alakítások és merőben különböznek az európai területen keletkezett dór alakításoktól. Az elébb említett kariatidák csarnokában egyébként szép példáját látjuk az architectura szolgálatába állított szobrászatnak, amikor a tartóoszlopok statikai szerepét stilizált női alakok veszik át.

A görög művészetet fejlesztették tovább a rómaiak. Itália földjén az őket megelőző etruszk kultúrában az egyiptomi művészettel rokon vonású falfestményekkel ékes sírépítményekkel találkozunk. Az etruszk építészet jelentősége mégis abban van, hogy az átöröklött görög formavilágot a boltozás szerkezeti rendszerével gazdagítja és ennek segítségével megindítja annak a szédítő térépítő művészetnek, mely a római építészetet az ókor népeinek addigi szintje fölé emeli. A római Pantheon kupolás tere óriási fejlődési fokot jelent a görög templominterieurhoz képest, s ha kupolát egyelőre csak zárt köralaprajzú tér fölé tudtak csak emelni, keresztboltozataikkal viszont nagyszabású térkapcsolásokra voltak képesek. A thermák hatalmas méretű, keresztboltozatos tepidáriumi és a Maxentius bazilika bámulatos térkompozíciója egyben a monumentális falfestésnek és a stucco szobrászatnak is hasonlíthatatlanul nagyobb teret nyújtottak, mint a

Római falfestmény. (Pompei.)

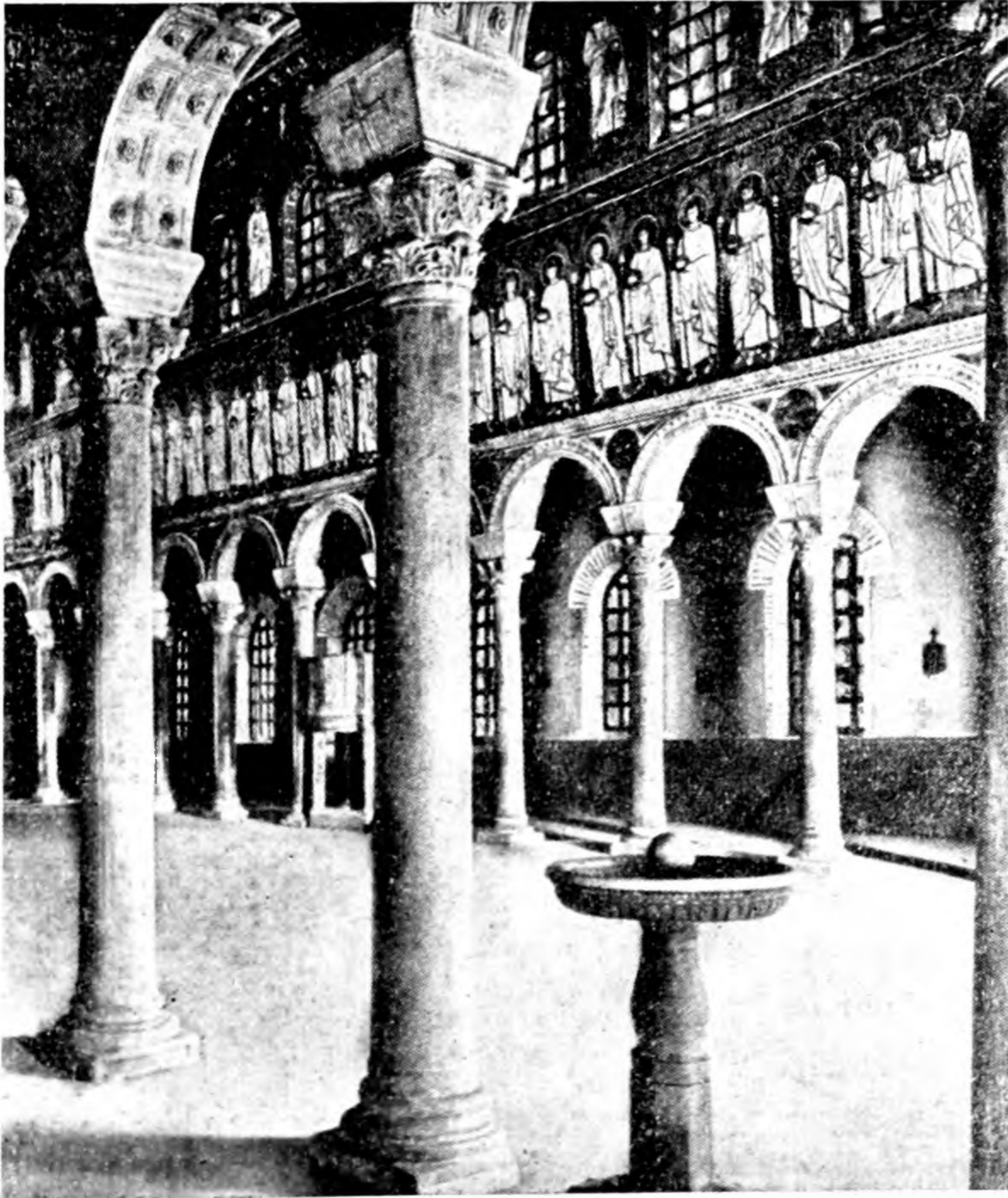
Római mozaikpadló figurális ábrákkal.

görög építmények. Épületeik a legváltozatosabb külső kialakítást nyerték, párkányaikon, íves nyílások mellvédjein szabadon álló szobrok díszletek, diadalkapukat reliefek, medaillonok, szabad figurák élénkítették. Marcus Aurelius és Trajanus császárok óriási emlékoszlopain az oszloptörzseket csigavonalban felcsavarodó domborművek ékesítik. A thermák padozatait hatalmas mozaik-képek alkották, melyek magas színvonaláról a nápolyi múzeumban őrzött terjedelmes Nagy Sándor csatáját ábrázoló mozaikkép nyújt fogalmat. Ez a festménynek beillő alkotás egyszer mind fogalmat ad a római festőművészet magas színvonaláról, melyről, egyéb művek híján, nagyrészt a pompéji falfestmények tájékoztatnak. Pompéi még a római művészet fénykorát és önálló kifejlődését megelőzve, esett a Vezuv kitörésének áldozatául, falképei tehát még a görög művészet közvetlen hatása alatt álló festészetet őrizték meg, bár nem elsőrendű alkotásokkal. Annál inkább alkalmasak annak bizonyítására, hogy a falfestésnek itt feltárt módja mennyire általános jellegű lehetett úgy a görög, mint a római földön. A festészet tehát úgy a mozaik technikában, mint a monumentális falfestés művelésében az architectura szolgálatában állott. Maguk a festmények is inkább építészeti kereteket ábrázolnak, fantasztikus oszlopokkal és egymásba torkoló belső terek perspektíváival, s csak a falmezők egy-egy pontján szerepelnek festett figurális ábrázolások. Ezek viszont nagy fejlődést mutatnak az egyiptomi falfestés merev ábrázolásaival szemben. Vaj-

jon nem valószínű-e, hogy a festészet e nagy fejlődését az építészet segítette elő, amidőn bőségesen adott működési teret számára.

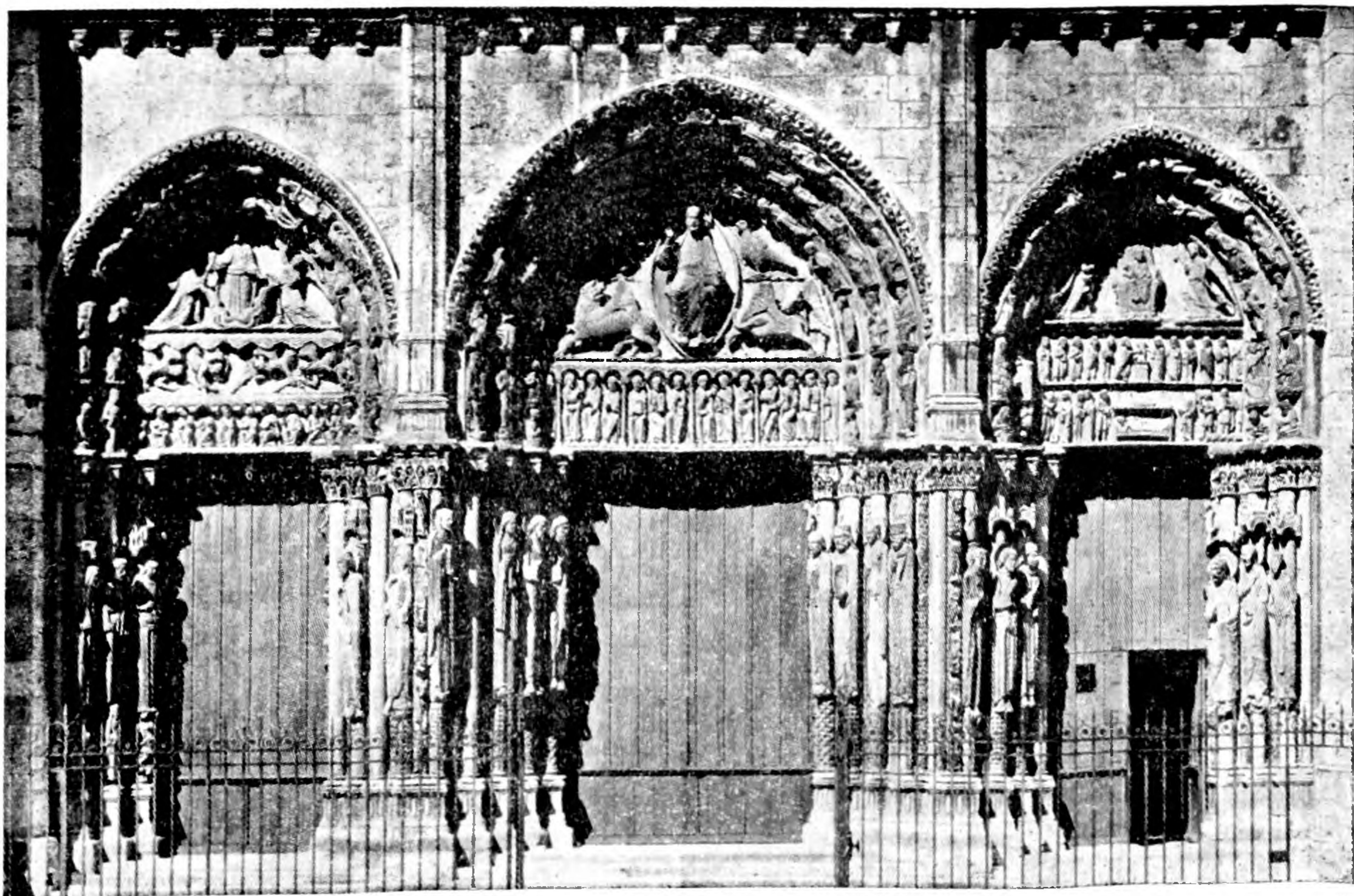
A római birodalom Európa jórészére kiterjeszti politikai hatalmát és egységes kultúráját, hogy ez majdan melegágyul szolgáljon eljövendő, új népek műveltségének. A görög földön kijegecesedett építészeti alakítások a római világhatalom közvetítésével így lesznek tápláló forrásává a Nyugateurópában kibontakozó középkori építőművészetnek is. A roppant birodalom lassan szétmorzsolódik a szomszéd barbár népek mindinkább szorító gyűrűjében. A népvándorlás évszázados viharai előbb kettészakítják, majd végkép felőrlik összetartó erőit, népei egyidejűleg átszellemlenek a diadalmaskodó kereszténység új eszmevilágában. A művészet természetesen hű tükre ennek a nagyszabású korszellemváltozásnak. A túlrejt, dekadens római építészeti alkotások már a Krisztus utáni III.—IV. században szinte a felismerhetetlenségig elvesztették eredeti jellegüket, a túlhalmozott dekoráció felemészette az antik oszloprendszerek világos, értelmes tagozását, majd az ókeresztény világ hitéletének szimbolumaival szövődnek át, vé-

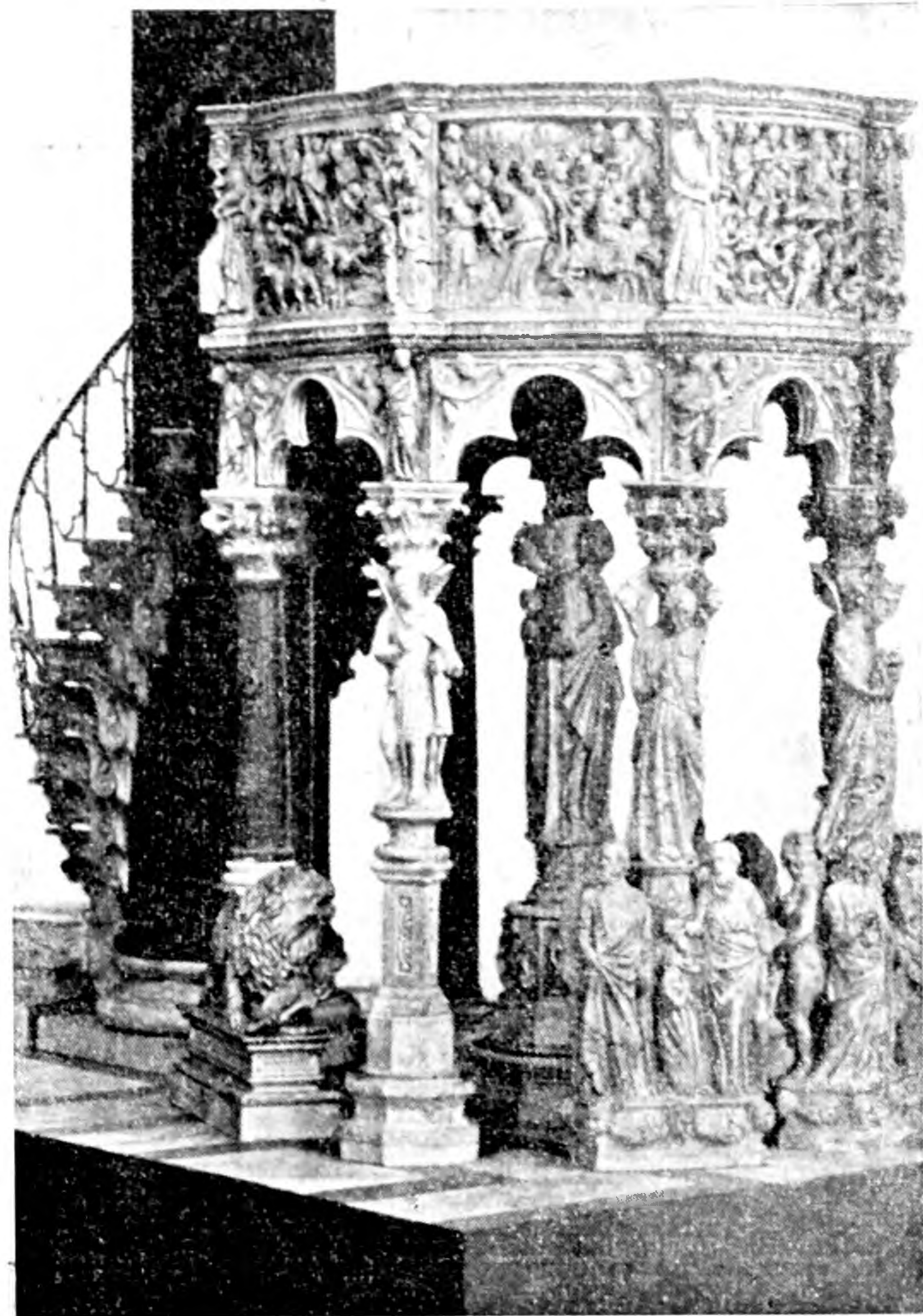
*Ó-keresztény templombelső mozaikfestménnyel.
(Ravenna: S. Apollinare.)*

gül megtermékenyülnek az új honfoglaló germán, turáni és izlám népek ősművészetének motívumaival és hosszú évszázadokon át nyugaton a latin ókeresztény, keleten a bizánci stílus fejlődésén át a XI. században kialakítják az ú. n. román stílust. Nyugaton a bazilikák téralakításai szolgáltatják a vezérszerepet játszó épület-típus előképét, a bizánci császárság területén főleg a centrális kapotatér divik, a csegelyekre emelt gömbkupola nagyjelentőségű megoldásával.

A kereszténység első templomépítésétől egy évezreden keresztül a keresztény templom a művészetek melegágya, sőt csaknem kizárólagos hordozója a festészetnek és szobrászatnak az egykorú építészet keretében. A templombelsőknél nyugaton is, keleten is legelterjedtebb faldekorációi a római mozaiktechnikával készült falképek. Az anyag és elkészítés technikája meghatározta a rajz és a színezés karakterét. Amazt a kemény kontúrrajz, ezt a foltszerűen alkalmazott tónusfelületek jellemzik, többnyire inkább archeológiai jelentőséget adva a fennmaradt műemlékeknek, mintsem abszolút festőművészeti értéket. E falképek dekoratív építé-

A chartresi székesegyház kapuzata.

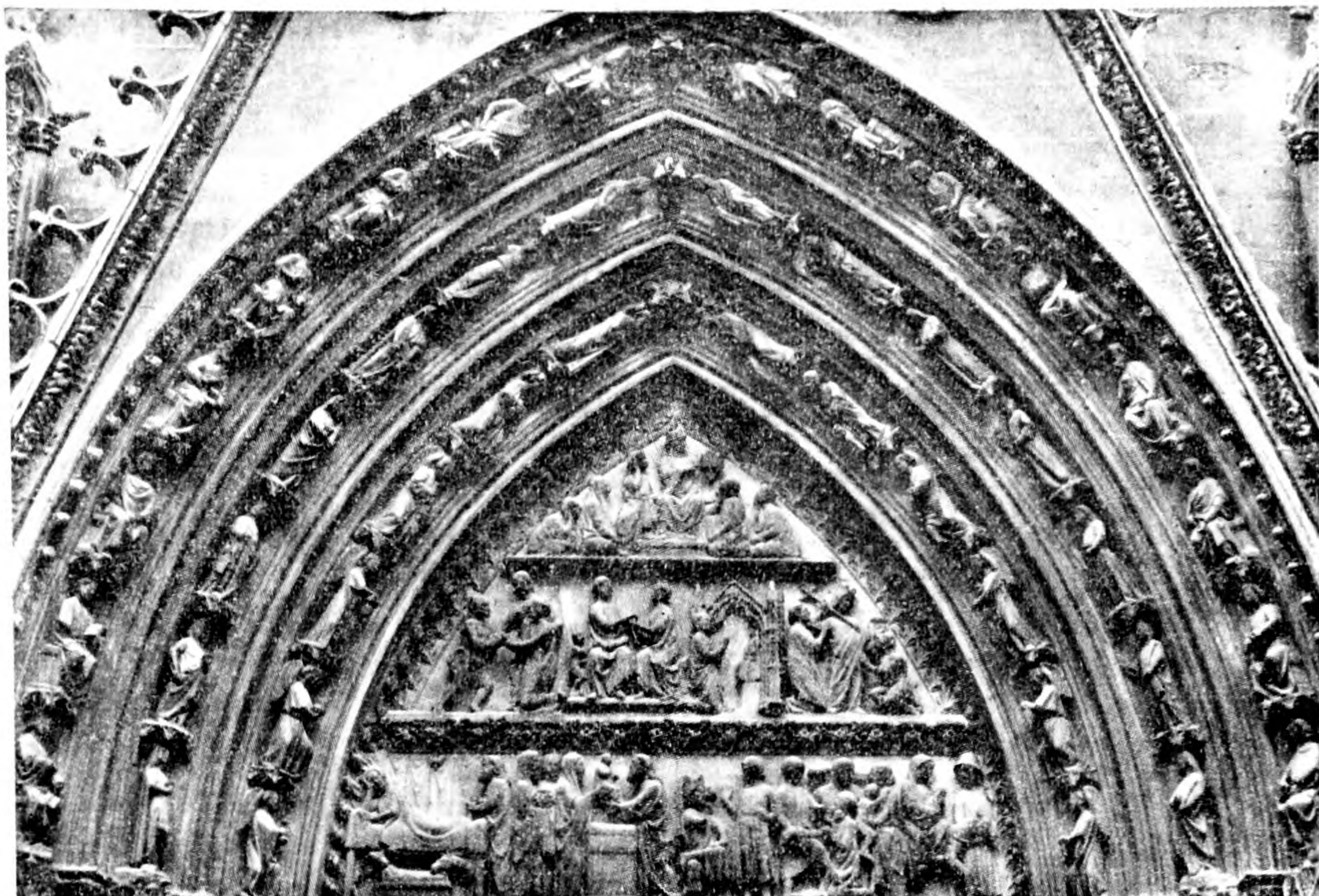

*Szobrászati elemekből
felépített szószék.
(Pisa: Dom.)*

szeti hatást szolgáltak és ezt a feladatot tökéletesen ki is elégítik, a durva technika azonban nem alkalmas a szellemi tartalom kifejezésére. A bizánci művészetben később az egyházi táblafestés is jelentékeny volt, de itt mindvégig jellegzetes maradt a kánonszerű merev, kifejezéstelen, folytonosan önmagát ismétlő ábrázolási mód.

Itália területén, szerényebb templomocskák falán bontakozott ki elsőnek a X. század körül a realistikusabb ábrázolásmód. Ott, ahol a drága mozaik képeket festéssel kellett pótolni. Később Cimabue, majd Giotto iskoláján át erősödik a festőművészet e szabadabb szellemű irányban, még mindig a falakon, tehát az építészetnek, mint anyaművészetnek a szolgálatában.

Az ókeresztény szobrászat is kizárólag a hitéletet szolgálja, főleg síremlékeken, faragott oszlopfőkön, frízeken. Megítélésem szerint kezdetleges művészi alakítások ezek, csak évszázadok táv-

*Csúcsíves kapuzat az építészeti kerethez simuló szobordísszel.
(Paris: Notre-Dame.)*

latán át szépültek meg, a maguk korában többnyire esetlen, műérték nélküli faragványok voltak. Csak a régiség patinája adja mai becsértéküket, mivel rég letűnt nemzedékek szellemiségét tükrözik. Ezek többnyire az építészeti keretbe való szerves illeszkedésüknek köszönhetik művészi hatásukat. Korunk előszeretettel csüng ezeken az alkotásokon, talán azért, mert a primitívizmusban rejlő friss szellemnek őszinte megnyilatkozását értékeli bennük.

A román stíluskorszak szépművészeti alkotásainak zöme hasonló jellegű, de összehasonlíthatatlanul fejlettebb izlésű művészkezek munkája. De nem kevésbé az az építőművészetben is, ahol egyébként a XI. és XII. században csak fokozódik a szigorú kapcsolat az építészet és a társművészetek között. Nicola Pisano márványszéke a pisai székesegyházban bájos példája a szobrászi eszközökkel megszerkesztett építészeti alkotásnak. A tartó oszlopokat kariatida figurák helyettesítik, a mell-

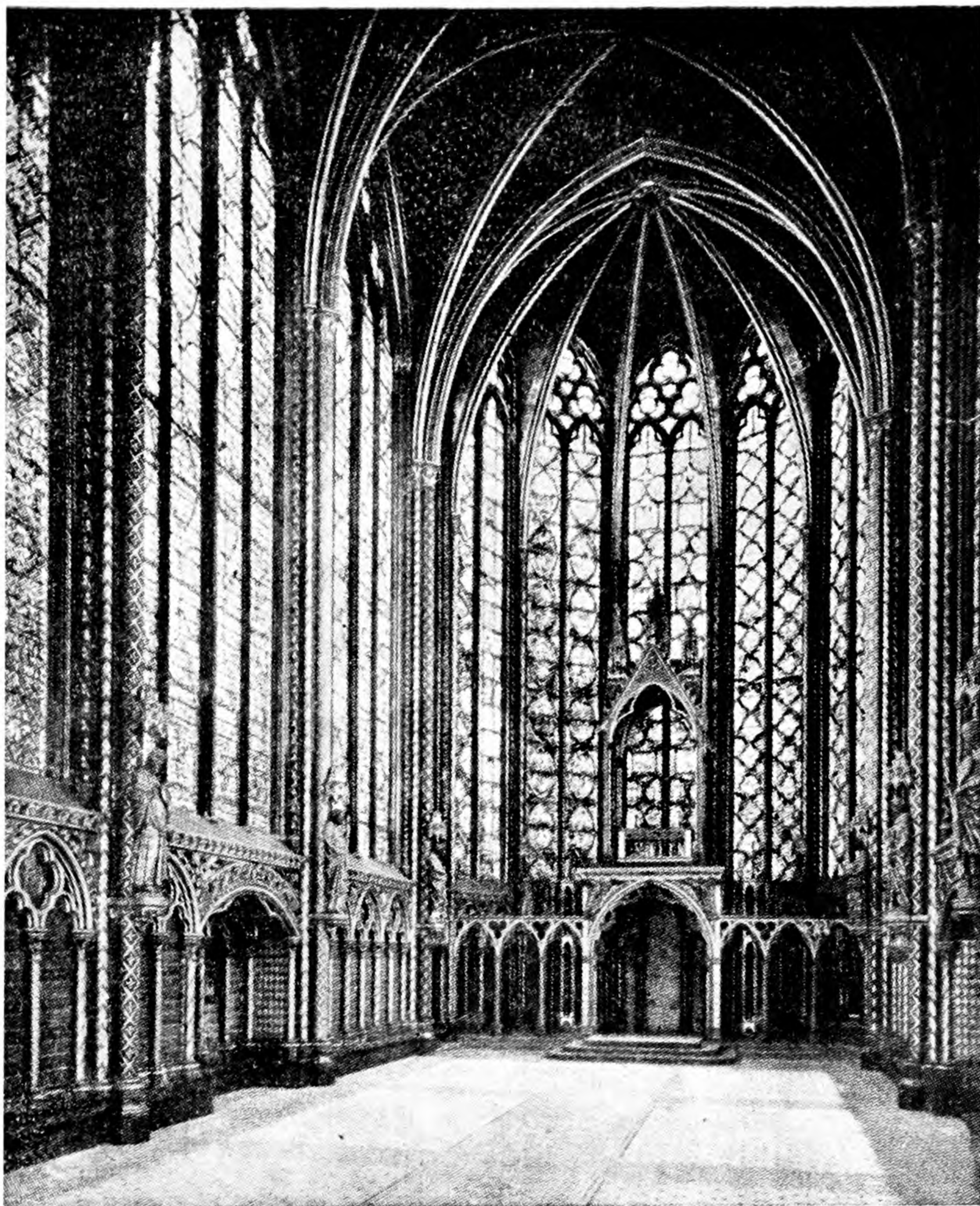
védet domborműves faragványok alkotják, sarkait is faragott alakok hangsúlyozzák. Csupa szobormű és relief az egész, mégis szervesen felépített architectura.

A szobrászat megőrzi ezt a szigorú egybeforrottságot a következő évszázadok gotikus művészetében is. Elég egy gazdagon faragott csúcsíves templomportált szemügyre vennünk, hogy megállapítsuk, milyen mértékben ura és parancsolója a szobrászművésznak az építőmester. Az oszlopok átmérőjéhez idomuló karcsú figurális faragványok híven követik a csúcsíves boltövek hajlását, mit sem törődve az emberi alak helyzeti statikájának törvényeivel. A fülkés frizeken a tökéletes szobrászi tudással faragott szentek figurái oszlopos fülkék ritmikus sorába állítva csak építészeti hatást nyújtanak, anélkül, hogy művészi kivitelük érvényesülne. Az architectura pazarul foglalkoztatja a szobrászatot, de műveiknek önálló érvényesülést csak kivételesen enged.

A középkor művészettörténetének tanulmányom szempontjából legérdekesebb fejezete kétségkívül az, amelyben az építőművészetnek a festészet fejlődésére gyakorolt nagyjelentőségű irányító hatása tagadhatatlanul megnyilvánult.

Előre kell itt bocsájtanom egy kis építészettörténeti fejtegetést, hogy megértsük, hogyan vesztette el a középkori templomokban lassan a festészet a falfelületeket és ezzel életadó működési terét. Amikor a bazilikák könnyű famennyezeteit a dél-francia területen létező római boltozatos építmények mintájára boltozott mennyezetekkel helyettesítették, egyszeriben megváltozott a belső tér képe: a könnyű oszlopokat zömök pillérsor váltotta fel, amelyekből, a román keresztboltozatok bordás szerkezeteinek alátámasztására, kialakultak a középkori bazilikák kötegpillérei. A római, kizárólag négyzetes alaprajzra szerkesztett, dongaszelvényekből kialakított keresztboltozat helyébe a román keresztboltozat lépett, ahol a pilléreket az átlós ívek irányában boltozati bordákkal hidalták át, miáltal nemcsak az alapidom kötöttségét lehetett megszüntetni, hanem a kiugró és alulról látható kőbordák kialakításával előállt az a forma, melynek a középkori boltozattechnika fejlődésében vezető szerep jutott. A boltozatokban fellépő statikai erőket a bordák közvetítésével az épület egyes pontjaira lehetett koncentrálni. Így alakult ki a gótikus templom támpilléres rendszere, ami által a pillérek közötti faltömb felszabadult a teherhordástól és mind nagyobb és nagyobb ablaknyílások létesítését tette lehetővé. A fal végül egé-

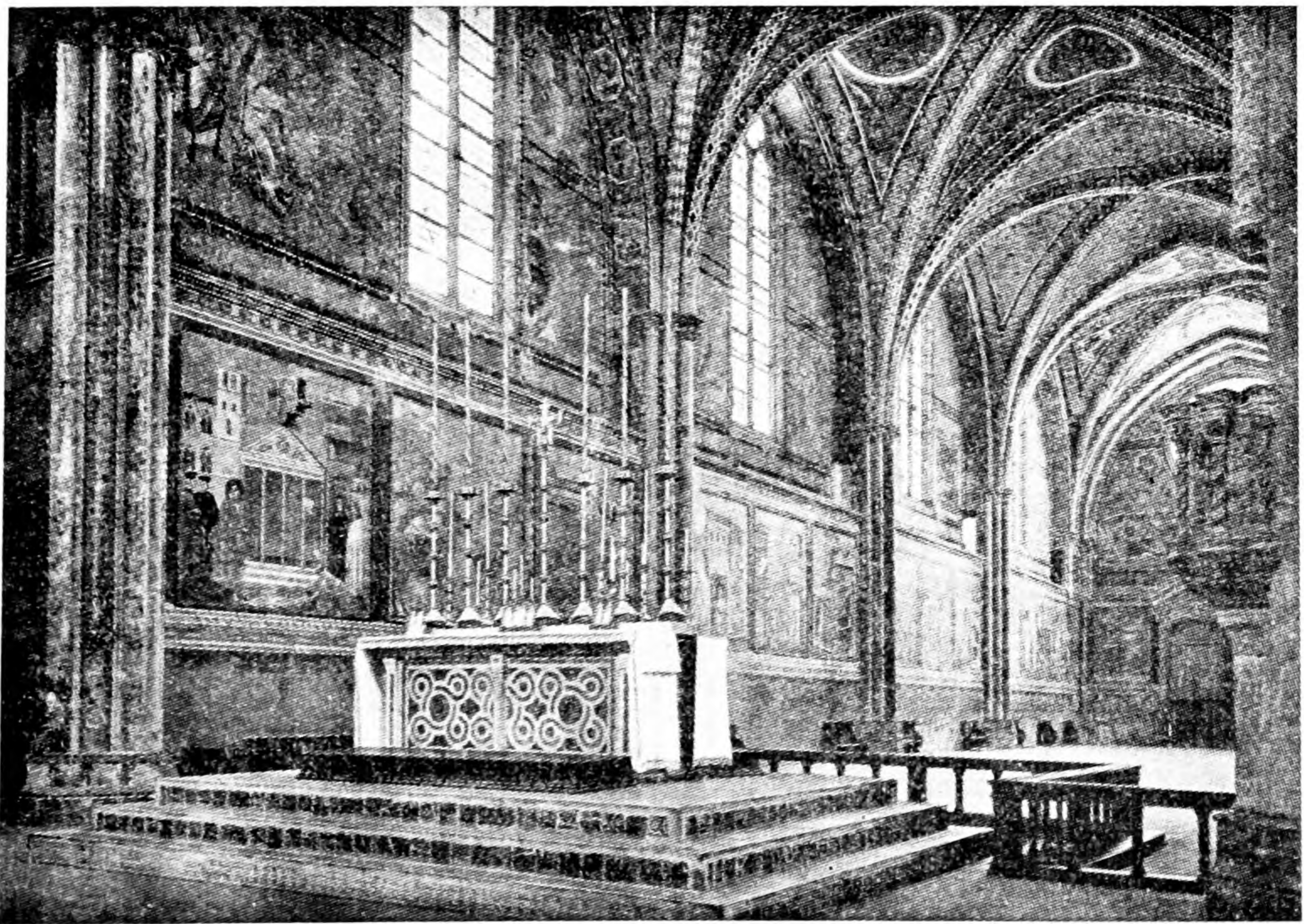
*A gótikus templomokban nincs falfelület a festőművész számára.
(Paris: St. Chapelle.)*

szen eltűnik és helyébe gazdag rajzú kőbordákkal osztott ablakrácsok lépnek, egyben kiszorul a templomokból a falfestés, elvesztvén alkalmazásának területeit, de új feladatot kap a monumentális üvegfestészet terén. A színes üveglablakokon átszűrt, tompított világítás a szárnyas oltárok festett képeinek a színskáláját is befolyásolta, erőteljesebb, harsogóbb színek alkalmazására kényszerítette a mestereket. A falfestés nagy méreteinél fogva természetes iskolája a nagyobb szabású kompozícióknak. Ilyen feladatok híján a festészet kiszorulván a templomokból, ahol csak az oltárok kisméretű fatábláin él tovább, a profán világban keres érvényesülést. Így születik meg fokozatosan a németalföldi tájkép, portrait és csendélet festészet is, ahol nem annyira a

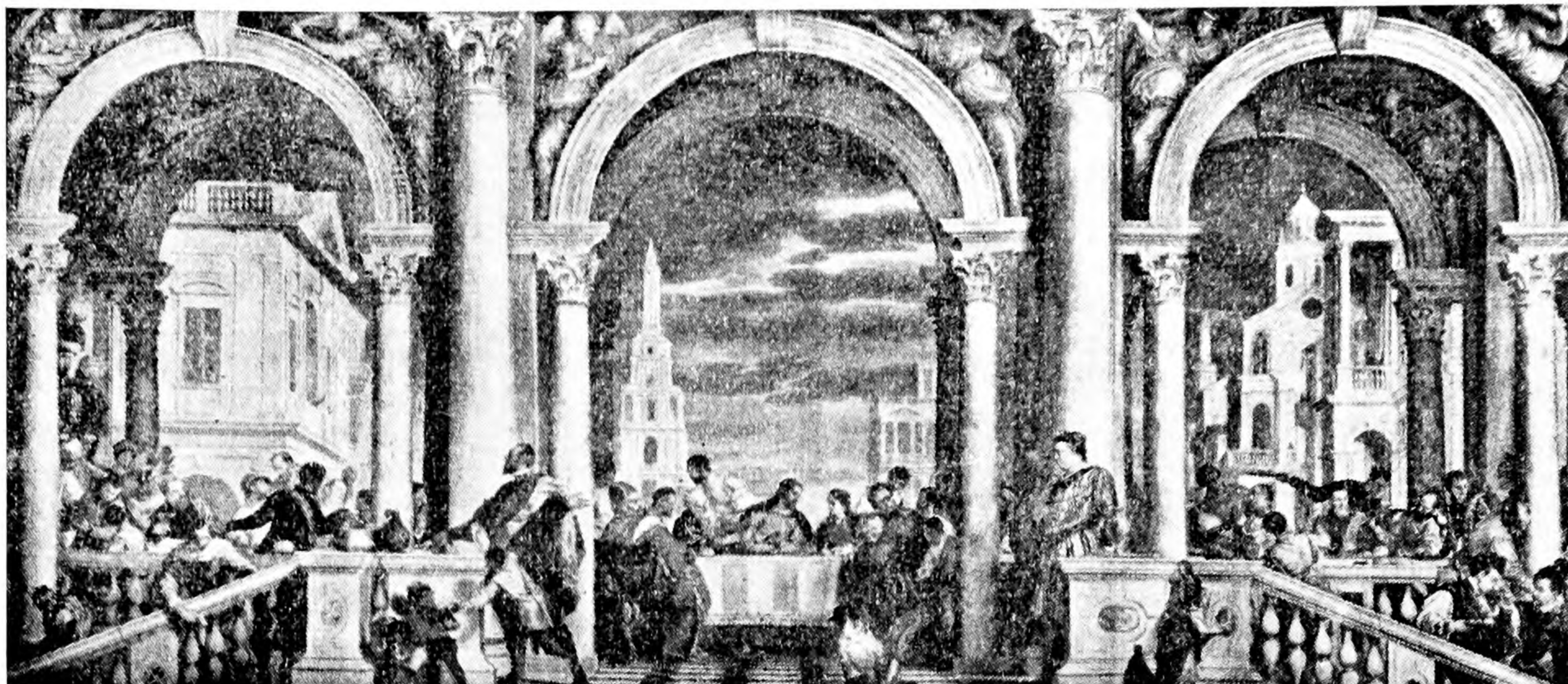
kompozíció a fontos, hanem a részletek gondos megfigyelése és kidolgozása.

Itáliában a csúcsíves építés nem követte az északi népek gótikus szerkezeteit. Az antik építészet erőteljes hagyományai a középkorban tovább élnek. A templomterek a csúcsíves formák alkalmazása mellett is megmaradnak tágas, öblös, antik szellemű interieuröknek. Megmarad a falfelület és zavartalanul tovább fejlődik Cimabue és Giotto iskolájának megtermékenyítő munkája. Így válik érthetővé a nagy különbség az északi népek egykorú festészete és az itáliai quattrocento és cinquecento monumentális festészete között. A festészet ott kicsinyes, polgári tágakörben mozog, itt monumentális kompozíciókban éli ki magát és érthetővé teszi azokat a bámulatos eredményeket, melyeket a XV. és XVI. század művészete Itália földjén elének tár. Nem lehet lekicsinyelni, vagy éppen letagadni itt az építőművészet fontos irányító szerepét.

Az a hatalmas szellemi megújulás, mely a XIV—XV. században fellép, lényeges változást jelent az emberi művelődés minden területén és természetesen, hogy a középkor transcendens

*Az itáliai gótikában megmarad a falfelület a festészet számára:
(Assisi: S. Francesco.)*

Paolo Veronese festménye a kompozíció vezető motívumát alkotó építészeti kerettel. (Velence: Accademia.)

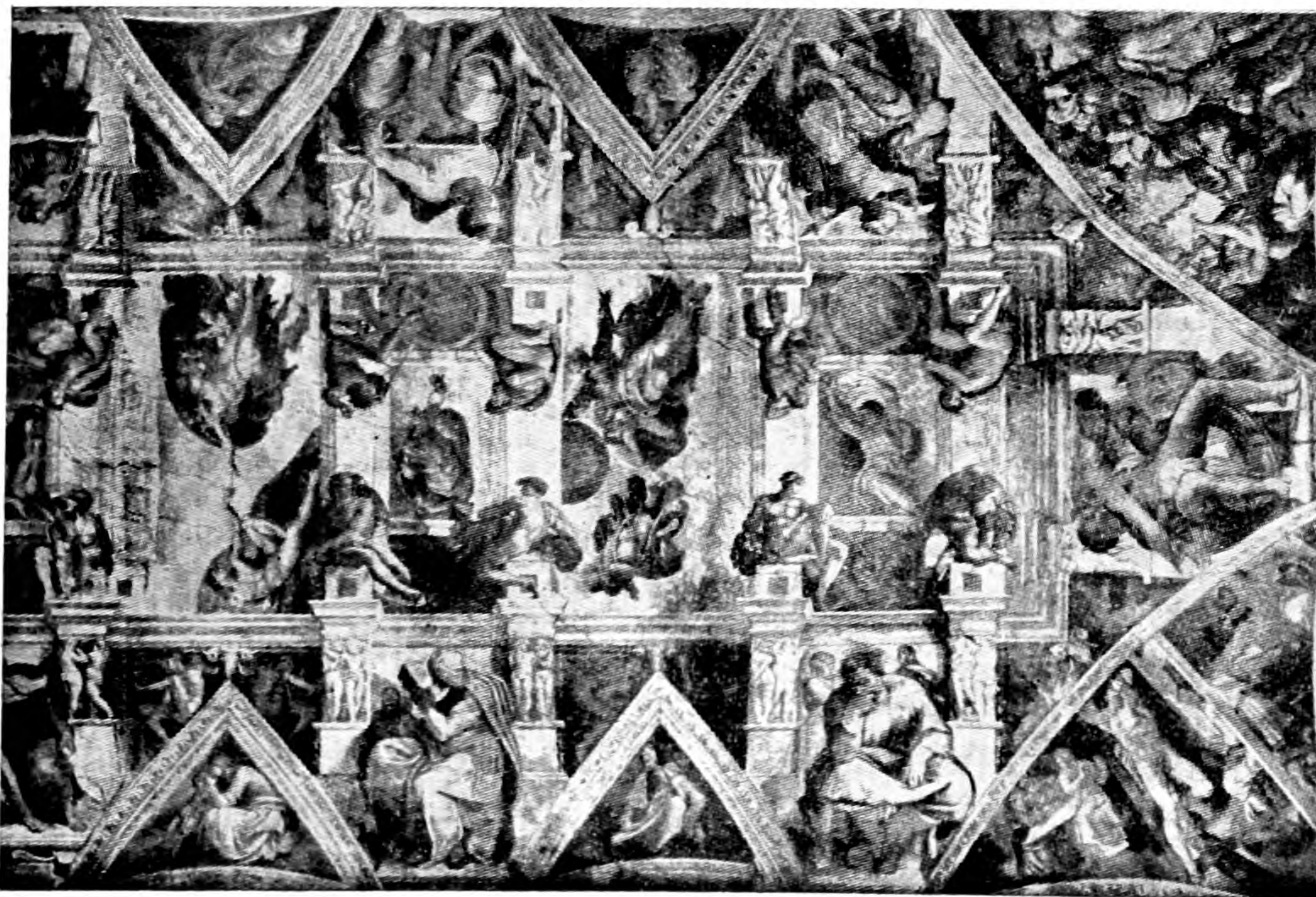
világszemléletével szemben megnyilatkozó szabadabb életfelfogás legelsősorban a művészek alkotásaiban tükröződik. Logikus következménye, hogy az egyházi művészet mellett egyenjogúságra törekszik a profán művészet is és vele széles mederben megindul a szépművészetek öncélú tevékenysége. Mindazonáltal szó sincs arról, hogy akár a festészet, akár a szobrászat megszakítaná azt az élénk kontaktust az építészettel, melyet évszázadokon át vele fönntartott, de a kapcsolat lazább lesz, azaz az építészet mind szabadabb érvényesülést biztosít a testvérművészeteknek. A képek a falakról legtöbbszörre a mennyezetekre és boltozatokra kerülnek, ahol keretezett tükrökbe helyezve önállóbban érvényesülnek, igen gyakran vászonra festett és a mennyezetre erősített önálló festmények formájában. A nagy építőmesterek többszörre maguk is kiváló festők vagy szobrászok, mint Michelangelo, ki nek a Sixtusi kápolna-mennyezetén az építész és szobrász szinte legyőzi a festőművész munkáját és elgondolásaival urrá lesz a hatalmas festményen. Rafael is a legnagyobb építőművészek egyike, amit nemcsak építészeti alkotásai igazolnak, de a festményein ábrázolt pompás architektúrák is, mint a Sposalizio háttérében szereplő centrális kápolna, vagy az athéni iskola gyönyörű építészeti háttere. A szobrászok közül Sansovino válik ki építőművészi kvalitásaival, míg Donatello építészeti tudása mögötte marad szobrászi tehetségének. Naiv architektúrája csak

bájos és őszinte primitivizmusával kap meg. Élénk bizonyosága ez annak, hogy a szobrász nem mindig csalhatatlan kritikusa kísérő architecturájának.

A reneszánsz festészet a vásznanon is előszeretettel dolgozik architectonikus elemekkel. Hogy csak néhány jellemző példát említsek: Paolo Veronese Levi lakomáját pompás hármás építészeti keretbe komponálja, Bellini finoman átérzett korareneszánsz architecturát fest Madonnái háttéréül.

A pompaszerető fejedelmek és főurak palotaépítkezései egyaránt bőséges alkalmat nyújtanak a művészeknek s a nagyteljesítményű korszak termékei jórészt az építészet szolgálatában keletkeznek.

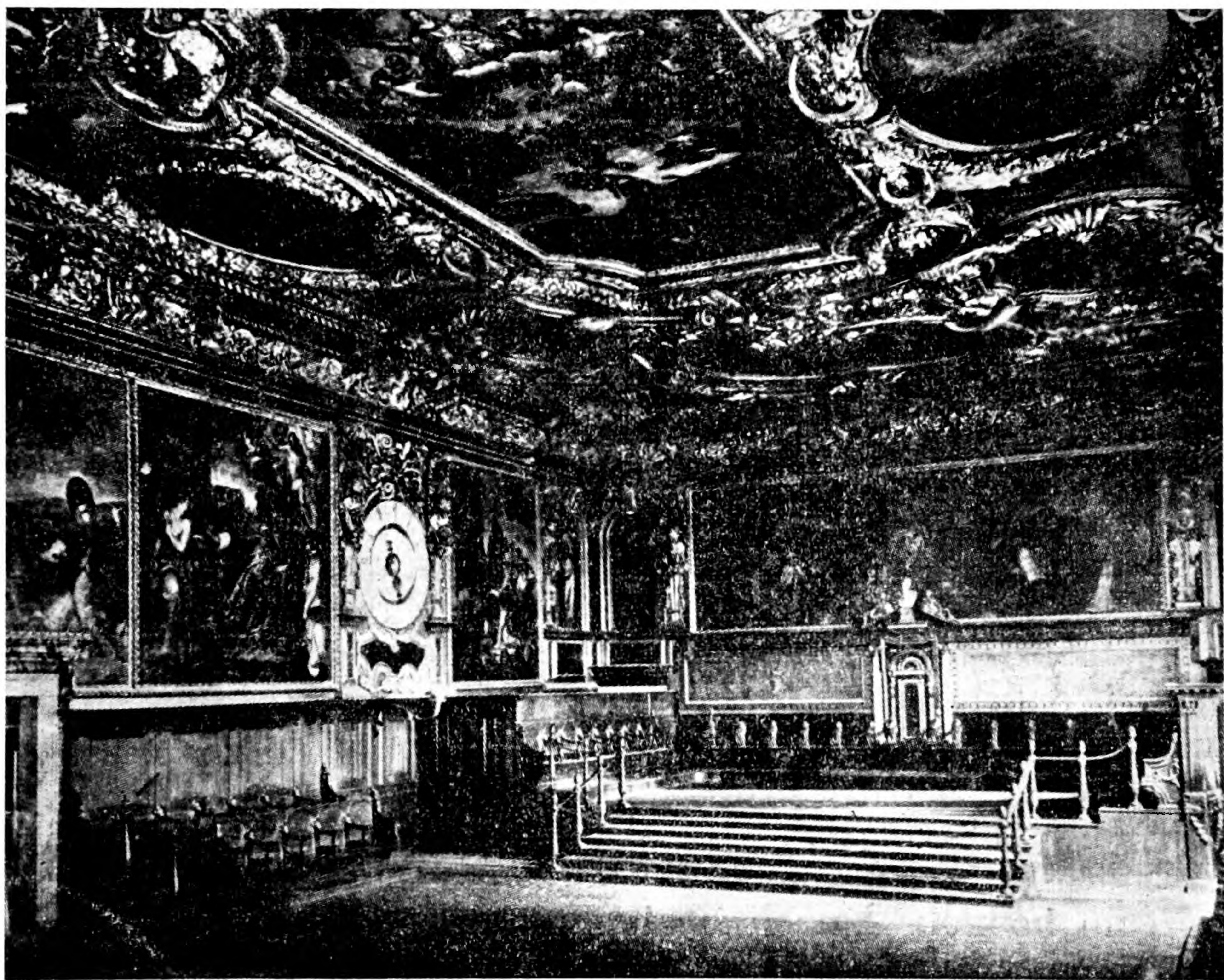
A XVII. és XVIII. században csak fokozódik ez a harmonikus együttalkotás. A barokk szellemű festői képzelet szabadabb felfogásban átformálja az antik eredetű építészeti tagozatokat, kíséretében a festészet és szobrászat is követi ezt a szinpadias hatásokra törekvő pathetikus szellemet. Az oszloprendszerek az épületek külsején és belsején elvesztik statikai szerepüket, dekoratív elemekké, az építőmester fantáziájának játékszerévé válnak. A megtört, megszaggatott párkányokon mozgalmas szobor-

Michelangelonak, az építész-, szobrász- és festőművészek mennyezetkompozíciója. (Róma: Cap. Sistina.)

alakok ülnek, repülnek, az architectura nem fegyelmezett kerete a képeknek és szobroknak, hanem egyenrangú szerepet juttat nekik. Soha architectura, festészet és szobrászat olyan egyenértékű harmoniában nem állottak az építészet szolgálatában, mint a barokk idejében. A vezérlő szellemet az építészetben is a festői elgondolás képviseli, az építész maga is inkább festőművész, mint architectus. A paloták lépcsőkarjait emberi alakok hordozzák a görög kariatidák módjára, de a figurák realiztikusan, mozgalmas pózokban görnyedeznek a vállukra nehezedő teher alatt. A drezdai Zwinger tipikus példája a szobrászi eszközökkel dolgozó építészeti homlokzatkompozícióknak.

A barokk építőművészettel tulajdonképpen lezárultak az építőművészet fejlődéstörténetének lényegét tartalmazó fejezetei.

*Reneszánsz terem keretarchitekturába foglalt festményekkel.
(Velence: Doge palota.)*

Terem Raffael freskóival díszített falakkal. (Róma: Vatikán.)

Mégis ez a pathetikus, festői lelkületű korszak egészen új értelmet tudott adni a reneszánsz korában újjászületett antik formavilágnak. Új térkompozíciói az építőművészet igazi, nagyszabású feladatkörében is merőben új eredményeket hoztak létre, melyek keretében eddig soha nem ismert gazdag érvényesülési teret nyújtottak a művészek ecsetjének és vésőjének.

A XIX. század építőművészete, bár szintén korszerű új tartalommal, de lényegében mégis eklektikus jellegű tevékenységben merül ki és valóban ki is merül a szó legteljesebb értelmében. A XVIII. század második felében a teatrális barokk formák visszaszelídülnek az antik építőművészet eredeti formáira, a XIX. század elején pedig eltérőleg a XVI. századi itáliai klasszikus újjászületés szellemétől, inkább a görög építőművészet alakításai ihletik az alkotó géniust. Római és görög formák ízléses kombinációi jellemzik e kor architektúráját, a római boltozatos interieurök görög oszloprendek tagozatai köntösében pompáznak. A Magyar Nemzeti Múzeum homlokzatán a római Pantheon oszloprendje szerepel, timpanonja azonban jellegzetesen görögös arányú, főbejárata is az athéni Erechteionról mintázott. Előcsarnokának lapos boltozása a görög építészet gerendaszerű mennyezeteit érezteti, eme-

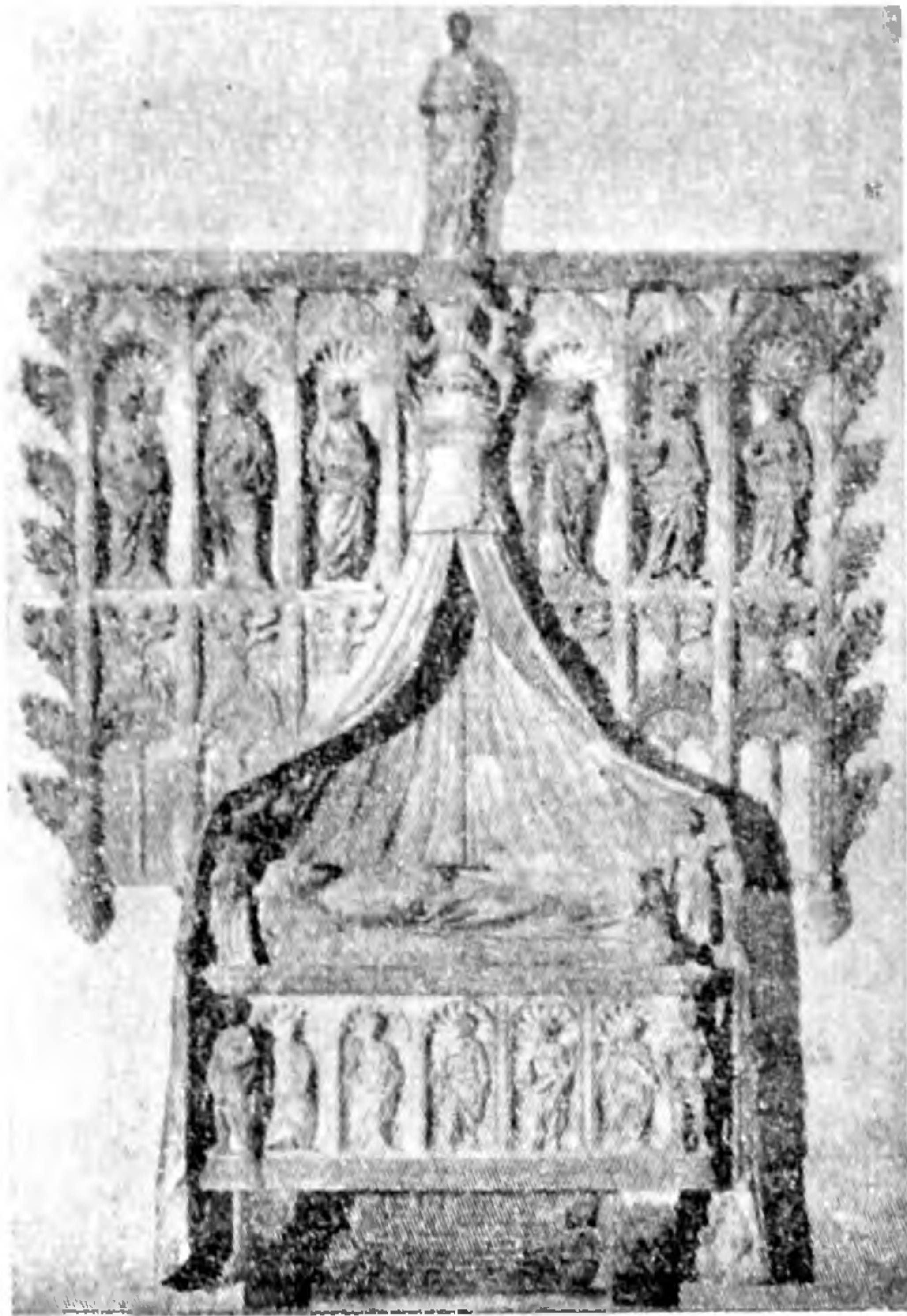
*Colleoni lovasszobra.
(Velence.)*

leti előcsarnokában viszont a görög korintusi oszlopok és párkányzat fölé római kazettás kupola borul.

Tévedés az, hogy e kor leegyszerűsített formaképzése a francia forradalom és a napoleoni háborúk után kimerült világ elszegényedésének következménye. A kor építőművészete és annak pompás keretében a szobrászat és festészet nem volt kevésbé gazdag nagystíli alkotásokban, mint az építőművészet korábbi produktív korszakai. Elég, ha a párisi Pantheon, a Madeleine vagy a börze épületeire, Németországban Langhans, Schinkel, Klenze nagystíli alkotásaira, a londoni britt múzeum vagy a washingtoni Capitolium nagyszabású példáira vagy akár, a szegényebb hazai területen, a váci, esztergomi, egri hatalmas székesegyházakra, a nádor korabeli Pest nagyszabású építkezéseire, a Lánchíd és Alagút-kapuzat monumentálisan megépített

architecturáira gondolunk. A szerényebb biedermeier sem szegényszagú művészkedés, amint azt botorul feltüntetni szeretik. Ez a szépművészetet is bőkezűen foglalkoztató irányzat a francia forradalmi eszmék győzelméből megszületett új társadalmi osztálynak, a polgárságnak, szerényebb igényeihez alkalmazkodó művészi tevékenység a hatalmasok műalkotásainak jegyében. Szó sincs takarékoságról, vagy a kivitelben szem előtt tartott szerénységről. A műipar legkedveltebb anyagai a legfinomabb fánemek, alabástrom, aranyozott réz- és bronzveretek mindennapos eszközei a mestereknek.

A század második fele azután a kor romantikus hajlamaitól vezéreltetve az elmúlt korszakok építőstílusának applikálásá-

*Tommaso Mocenigo doge síremléke,
(Velence: S. Giovanni e Paolo.)*

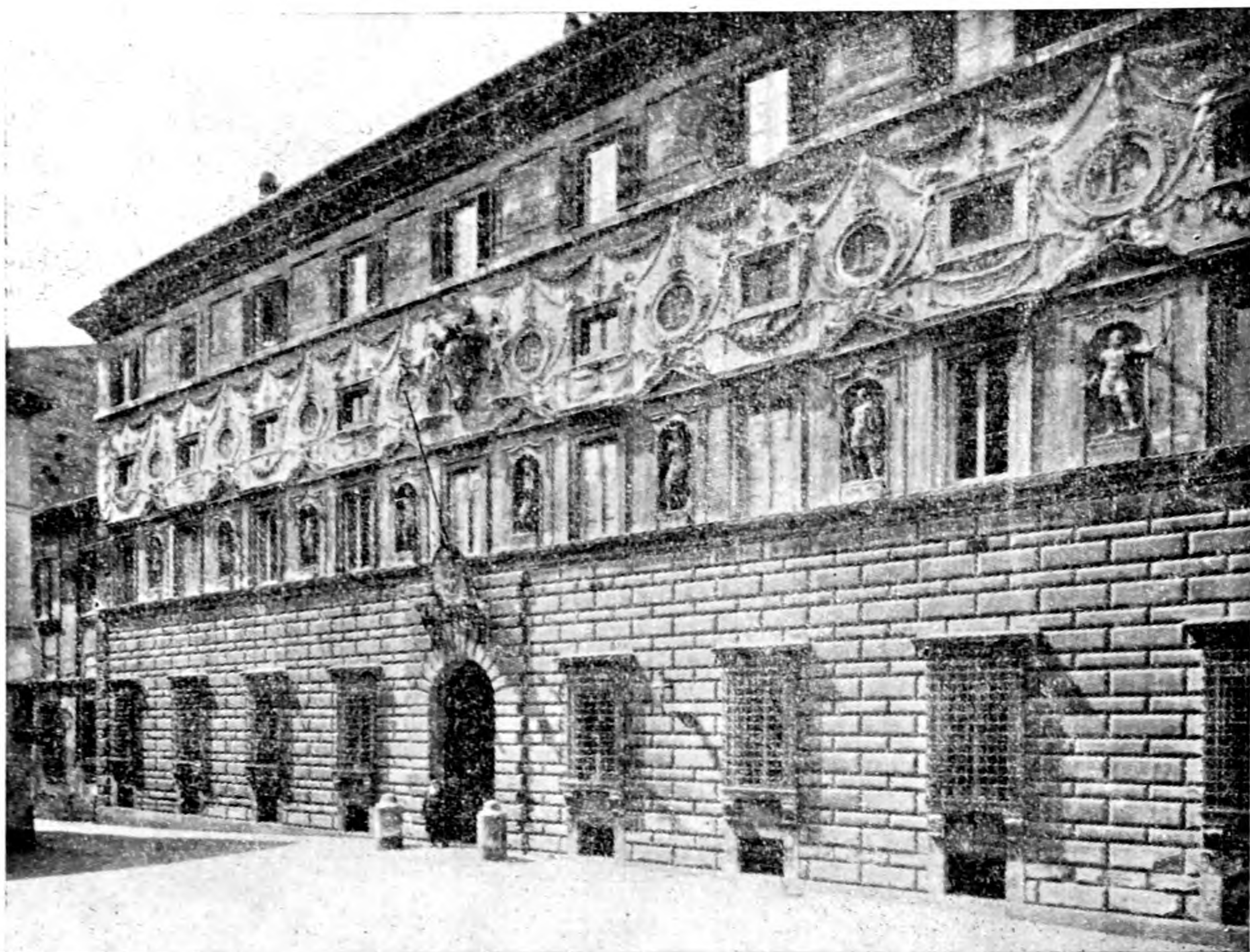
szobrászat és építőművészet. Utóbbi évtizedeken át ugyancsak a külső formák keresésében vél megújhódní, mígnem napjainkban rátalált a megújhódás egészes útjára, amikor épp úgy az új építőszerkezetek és anyagok irányítják a formai fejlődést, mint az ó és középkorban. Az üveg, a vas és a korlátlan téralakítási lehetőségeket nyújtó vasbetonkonstrukciók épp úgy megteremtik a maguk esztetikai eredményeit, mint ahogy az építőművészet fejlődéstörténetében következetesen megállapíthatjuk, hogy minden építészeti forma valamely szerkezeti gondolatban gyökeredzik és csak később for-

ban lelte örömét. A század egész folyamán élénk tevékenységre készletí az architectura a képzőművészeteket, de a polgári társadalom fejlődéséhez igazodó festészet és szobrászat lassan elveszti azt az intenzív kapcsolatot a monumentális építőművészetel, melyet a mult nagy korszakában fenntartott. Utjaik szétváltak. Az eklektikus művészkedéstől megcsömörlött művészvilág új utakon keresi önmagát, saját korának kifejező eszközeit. Elöljár a festőművészet a szépirodalom nyomán és stíluskeresési lázában megfeledkezik tárgyi feladatairól, teljesen a technikai előállítás, a festés módjának mikéntje lesz kitűzött céljává. Csak később követi ezen az úton a

Bronzkapu Ghiberti reliefjeivel. (Firenze: Baptistarium.)

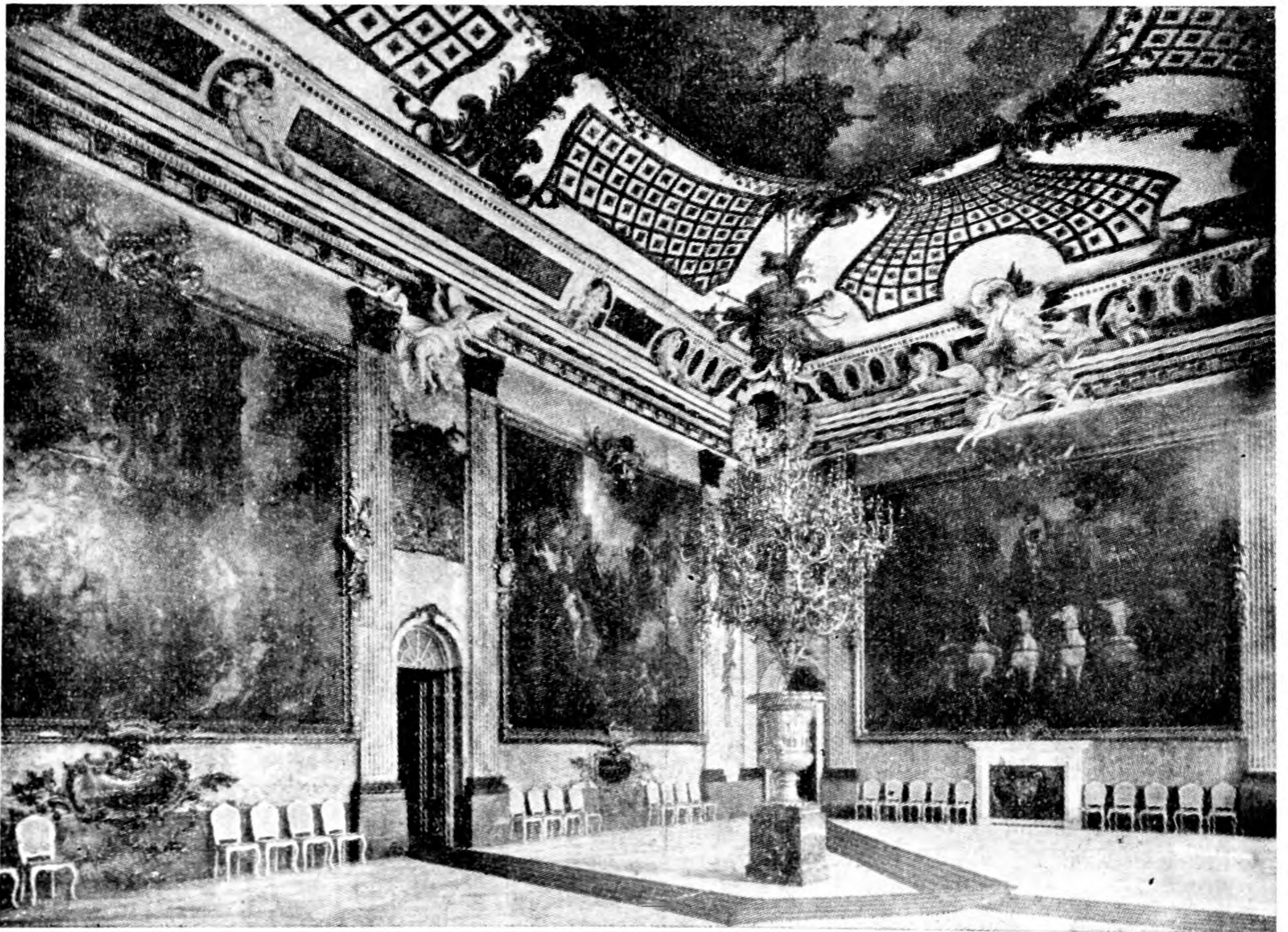
Palotahomlokzat plasztikus stucco-díszítéssel. (Róma: Pal. Spada.)

málódott át az építőművész fantáziájában. Korunk építőművészetének ez a lázas stíluskereső periódusa lassan lezárult és újjászületett, megállapodott nagystíliú formavilágában kezdi ismét a kontaktust keresni a sokáig mellőzött testvérművészetekkel.

Utóbbiaknak az építőművészettől való teljes elkülönülése egész jellegében megváltozott. Technikai felkészültségükben hatalmasan fejlődtek, ugyanakkor eszmei tartalmukban talán leszegényedettek. Érdekes megfigyelni, mint terelődnek mindinkább ismét az építőművészet ölelő anyai karjaiba, ahol a nagyobb szabású feladatok monumentális kompozíciók kidolgozására készítetik és a tökéletes technikai készség egy magasabbrendű belső tartalom szolgálatába szegődik. Építészet és képzőművészetek ismét egymásra találhatnak, hogy újabb nagystíliú fejlődési korszakot nyissanak a művészetek történetében.

Nem zárhatom le e szerény tanulmányomat anélkül, hogy

meg ne emlékeznek azokról az építőművészi feladatokról, melyekben a szobrászművész kifejezetten nemhogy egyenértékű szerepet játszik az építésszel, de egyenesen főszereplő. Ilyen feladatkör a síremlékművészet, a fali epitafiumok, kutak, hősi emlékművek, nyilvános tereken felállított szoborművek postamentumai stb. A temetőművészet már a görög sztélákon és a római sírköveken és szarkofágokon szigorú harmoniában egyesíti a szobrászatot az építészettel. Fokozott mértékben fennáll ez a kapcsolat a középkorban és a reneszánsz nagy síremlékkultuszában. Ugyancsak a reneszánsz kor termeli ki az architectonikus szobortalapzatokat a gazdag Colleoni lovasszobor postamentum, vagy a monumentálisan egyszerű Gattamelata talapzat mintájára. A közutak a középkornak, reneszánsznak, a barokknak és az eklektikus XIX. századnak egyaránt közkedvelt témái. Korunk építőművészete ebben a feladatkörben példás fegyelmezettséggel

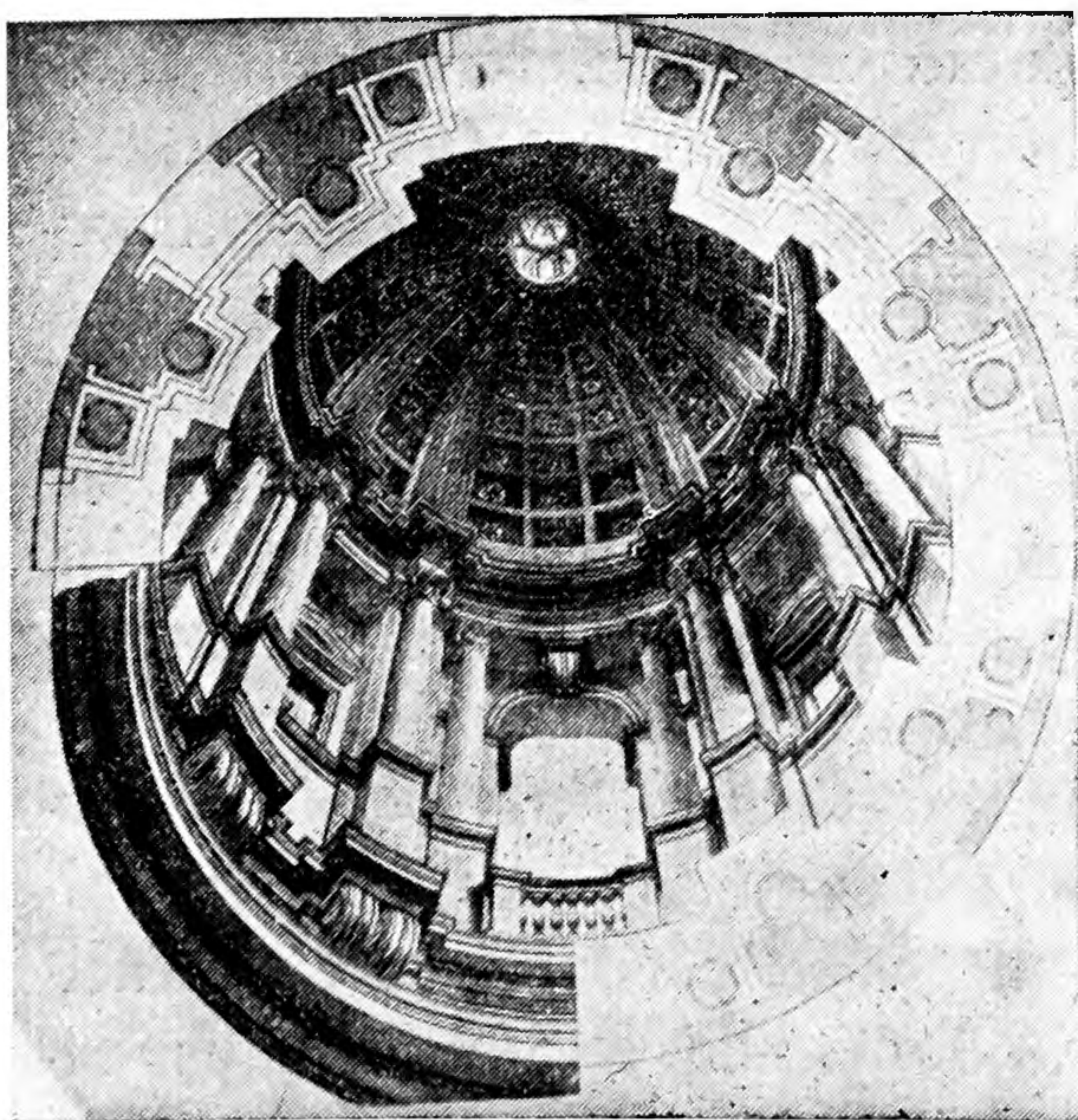
*Karokk terem kiegyensúlyozott építési, szobrászi és festői kiképzésekkel.
(Potsdam: Kir. palota.)*

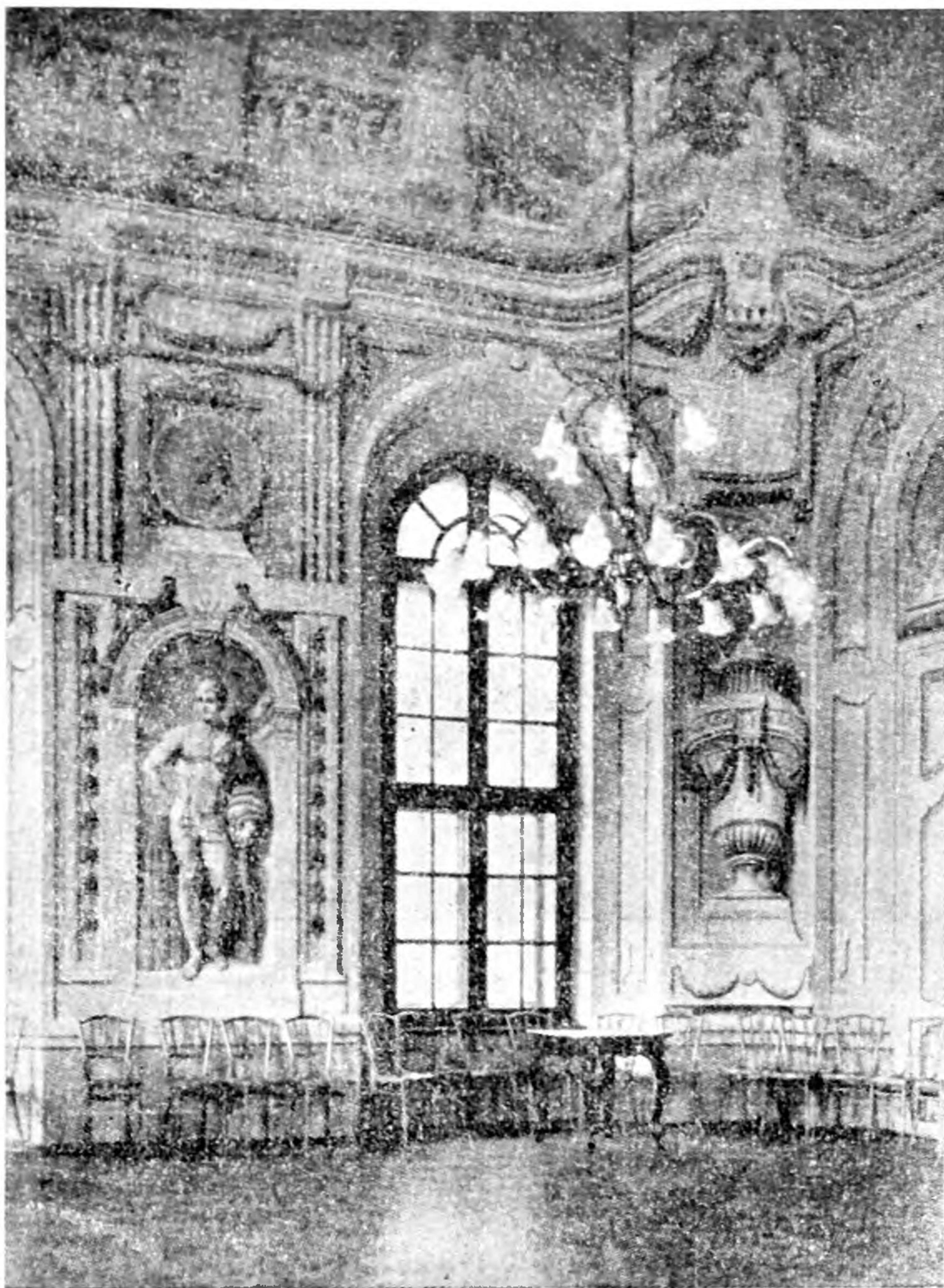
Boltozatot alátámasztó szoboralakok. (Bécs: Belvedere.)

siet a szobrászművész segítségére, azzal a világos célzattal, hogy szerény egyszerűségének kontrasztjával a maximumig fokozhassa a testvérművész szobrászi alkotását. De egyszerűség és tartózkodás önmagukban még nem biztosítják az építőművészi követel-

mények kielégítését, azért éppen e szorosán vett szobrászművészi feladatok területén mellőzhetetlen követelmény az építésszel való harmonikus együttműködés, amihez viszont elengedhetetlen a szobrászgenerációnak az építőművészet szellemébe való bevezetése. A képzőművészeti főiskola építészeti tanszékén ezt a célt tűztem ki főfeladatommá.

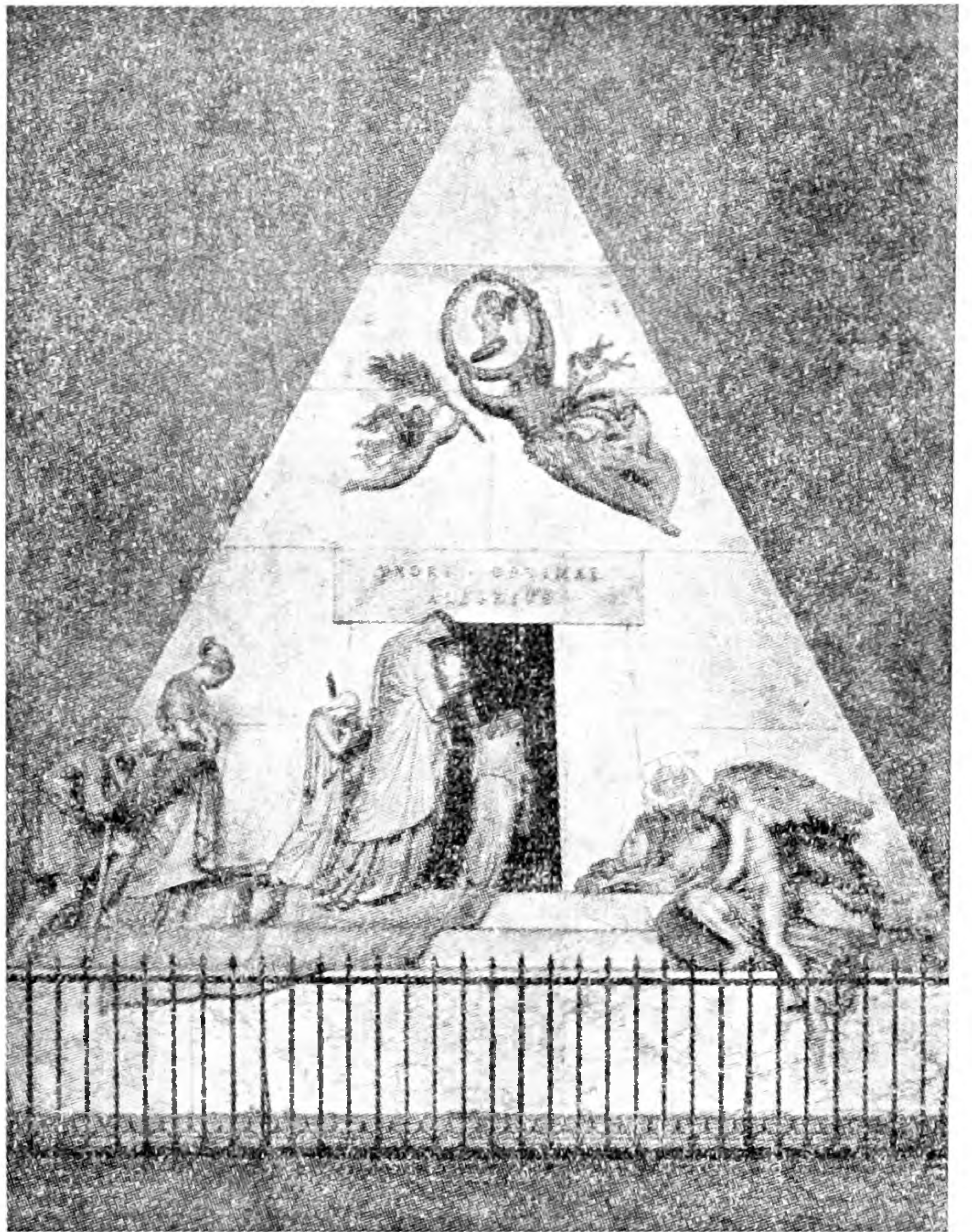
*Vízszintes mennyezetre festett kupola
A. Pozzo-tól. (Róma.)*

Festett architektura az aszói Podmaniczky kastély dísztermében

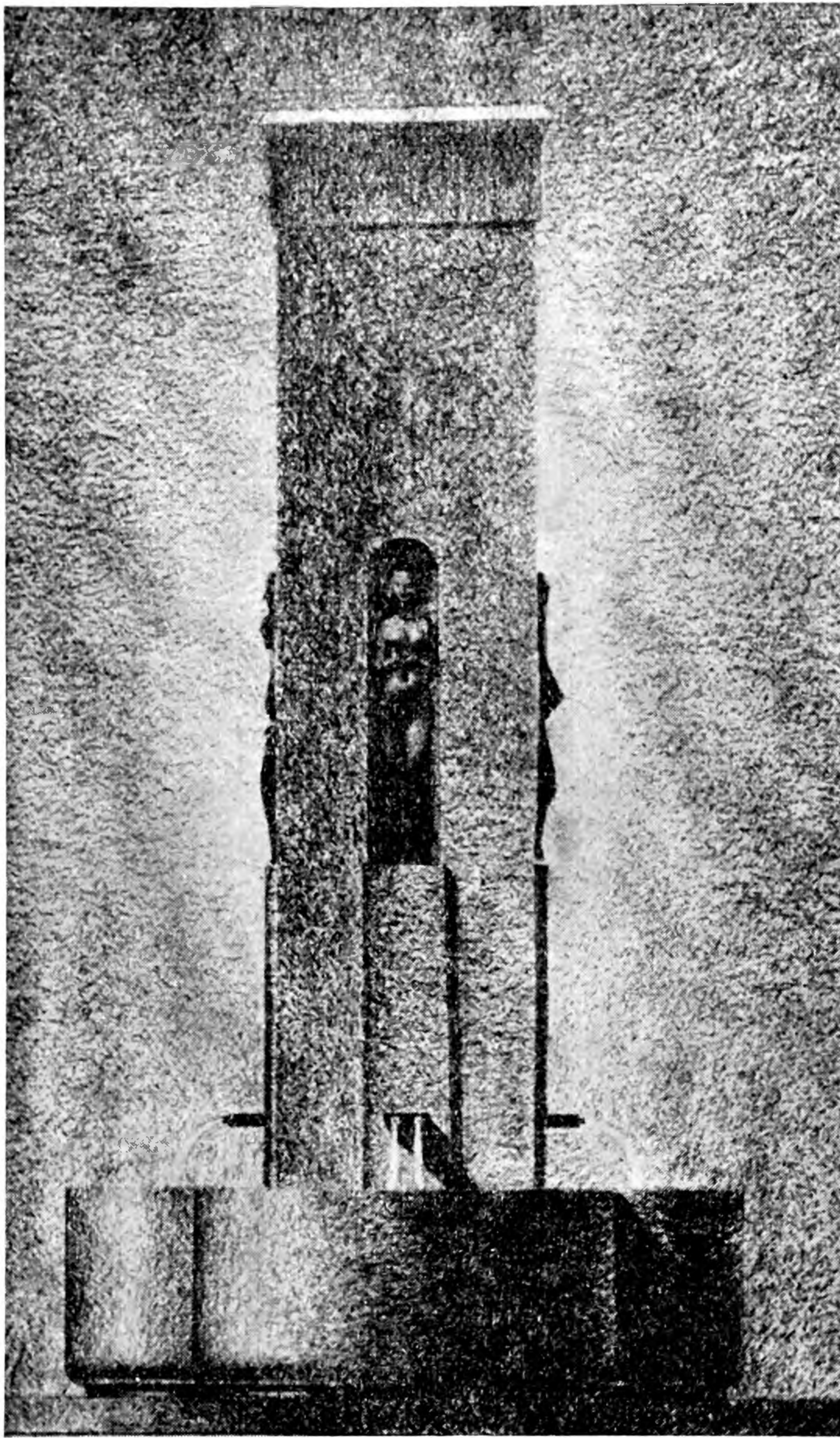
Sok hibát követnek el mestereink egyrészt a szoborművek postamentumainak megfogalmazásával, amikor figyelmen kívül hagyják a szobormű helyének és leendő környezetébe való harmonikus beilleszkedésének követelményeit, másrészt az építészeti keret megrajzolásánál a szerkezeti összeépítés évszázados gyakorlatában kialakult technikus szempontokat. Szomorú tapasztalat, hogy a szoborművek conceptusa többnyire a műtermek zárt falai között születik meg, el is készülnek és az illetékesek csak utólag állapodnak meg a felállítás helyében. Így történik meg azután, hogy szélesen elterjeszkedő négyszögű talapzatok háromszögalaprajzú terekre kerülnek, mint a Várban a honvédemlék, vagy az Apponyi-téri szobrok, melyek talapzatai sarkaikkal bántó szervertlenséggel rugaszkodnak a gyepmezők szélének. Az építészeti felfogással ellenkező gyakorlat az is, hogy a városi terek aszfalt-szigetein sírdombszerű gyephantokra helyezik a lépcsőzetes al-

A monumentális építészeti keret leegyszerűsítésének iskolapéldája. (Canova műve a bécsi Augusztinus templomban.)

építményt, miáltal a lépcsőzet elveszti értelmét és az egész emlékmű ahelyett, hogy szerves kapcsolatba kerülne környezetével, attól teljesen elszigetelődik. Az is előfordul, hogy a láncos kerítés köpilléreit a lépcsőfokra állítják, ami teljes félreértése ennek a kedvelt régi motívumnak. Amint számos nagyszabású példa igazolja, mint pl. József császár bécsi lovasszobránál, ez a motívum rendkívül felfokozza az emlékmű távlati hatását, helytelenül alkalmazva értelmetlen és kicsinyes díszítő elemmé zsugorodik. A szobrászattal kapcsolatos építőművészi megfontolásoknak még sok hasonló példáját idézhetném.

A kőfaragó technika szabályai ellen való sok égbekiáltó vétség többnyire a takarékos kivitel jegyében esik meg, amikor szobrászaink rábízzák magukat a kőfaragótelepek művezetőire, akiknél nem mindig az építőművészi szempontok kielégítése elsősorban irányadó. Az építőanyagok helyes megválasztása, az anyag helyes megdolgozásának különböző lehetőségei mind olyan ismereteket feltételeznek, amelyeknek birtokában hatásos eszközök-höz jut az alkotó mester. Kívánatos, hogy ezeket az ismereteket

*Építési tanszékemen készült
kúttervezet (1936.)*

a Képzőművészeti Főiskolán tervezgetés közben sajátítsa el a művésznövendék, és ne a gyakorlati életben saját művészi reputációja árán. A nemes anyagok szeretetére is rá kell nevelni a jövő generációt, mert az anyagnak döntő fontosságú szerepe van a műalkotásoknál. E téren a közelmúlt évtizedekben a művésziellen hatású és időt sem álló rossz műkő és egyéb szurrogátum anyagokkal szobrászművészeink túlon túl visszaéltek.

Főiskolánk növendékserege ma már a festészet és szobrászat terén egyaránt olyan technikai felkészültséggel kerül ki, aminő az itt kipallérozott szellemi képességeikhez méltó.

A FŐISKOLA 1937-38. ÉS 1938-39. TANÉVEINEK ESEMÉNYEI.

I. A FŐISKOLA VEZETÉSÉT ÉRINTŐ ÜGYEK.

Jelen évkönyvünk két tanév eseményeiről számol be: a főiskola alapításától számított 66. és 67. iskolai évekről, amelyek egyben az 1937. évi június hó 21-én tartott rektorválasztó kari ülésen megválasztott új vezetőség két éves működési idejét is felölelik. Új formában adjuk tehát most a főiskola szokásos évi nyilvános beszámolóját, amelynek részbeni kiadására az elmúlt évben, a lüktető események és kialakulóban lévő számos fontos tennivaló mellett sor nem kerülhetett. Így bárha az 1937/38. tanév krónikája valamelyest elkésettnek tűnik is fel, beszámolónk egészében időszerűséget nyer azzal, hogy egy teljes rektori ciklusnak, egy két éves kormányzásnak összefogó képét adja.

*

Az 1937/38. tanévvel megkezdődött új kétéves rektori ciklusra a Kar a fentebb említett ülésében a lelépő *Benkhard Ágost* helyett *Meyer Antalt* választotta meg rektornak. Ugyanakkor a Szervezeti Szabályzat 12. §-a értelmében *Benkhard Ágost* tanárt I. prorektornak nyilvánította ki s II. prorektorul *Szentgyörgyi István* r. tanárt választotta meg. A Kar ezen határozatait a V. K. M. a 12.374/1937. III. sz. alatt kelt leiratával vette tudomásul és nevezetteket tisztségükben az 1937/38—1938/39. évek tartamára megerősítette. Ugyanezen leirattal vette tudomásul a V. K. M. a Rektori Ta-

nácsnak a Szerv. Szabályzat 7. §-a alapján történt részbeni felújítását is, amelynek során a Tanácsba új tagokul *Horn Antal*, dr. *Lechner Jenő* és *Rudnay Gyula* r. tanárok kerültek be s póttagokul megválasztottak: *Baranski E. László*, *Bory Jenő* és *Réti István* r. tanárok. A kormányzó testület illetén összetételében időközben haláleset, illetve nyugalombahelyezés következtében változás állt be, amennyiben a tragikus hirtelenséggel elhunyt *Szentgyörgyi István* prorektor helyébe a kar 1938. október hó 4-én tartott ülésén *Andreetti Károly* r. tanárt, a nyugalomba vonult *Réti István* r. tanár helyébe pedig tanácsi póttagul *Burghardt Rezső* r. tanárt választotta meg. E választást a V. K. M. 15.049/1938. sz. leiratával vette tudomásul s egyben *Andreetti Károlyt* prorektori tisztében megerősítette.

Az új vezetés tisztébe az 1937. szeptember hó 1-vel lépett, amely nap a 12.704/1937. s az azt fenntartó 13.254/1937. III. V. K. M. sz. leiratokkal az új tanév kezdeteként megjelöltetett. Ilykép a régi gyakorlat, amely a főiskola Tanulmányi Szabályzata 40. §-ának azon pontjára támaszkodott, hogy a tanítás itt október hó 1-vel indul meg, megszűnt s ezzel a hivatalos tanév tartama főiskolánkon is a társfőiskolák tanévével esik egybe. *Benkhard Ágost* lelépő rektor a kar 1937. évi augusztus hó 31-én tartott ülésében tartotta meg beszámoló beszédét, amelyen az új rektor, *Meyer Antal*, a következő székfoglaló beszédet tartotta:

„Mélyen tisztelt tanári kar!

Most, midőn a rektori fogadalmat letettem és a rektori széket elfoglalom, első érzésem a hála és köszönet a lelépő rektor úr kedves szavaiért és azért a bizalomért, mellyel kedves tanártársaim megajándékoztak rektorrá választásomban. Eddigi munkám és életem útja egyenes, őszinte, nyílt és tiszta volt, s az marad ezután is mindig. Szavaim elejére tűzöm oda mindjárt, hogy: a szabályzat alapján állok.

A magyar művészi kulturát szolgáljuk itt mindnyájan, legjobb tudásunkkal, legjobb akaratunkkal, egyforma kötelességgel és egyforma jussai; és ha vannak árnyalati differenciák — hiszen hát egyforma emberi lélek nincs —, az nem lehet a meglevő javak rovására. Akarásunk csak egy cél érdekében éreztetheti hatását, a mi intézetünk az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola erkölcsi és anyagi helyzetének feljebb emelésében, beleértve természetesen a Tanári Kar erkölcsi és anyagi helyzetének előbbre vitelét is.

Ez leszen egyik fontos pontja az én rektori működésemnek is, mint minden rektornak, amíg a személyi sérelmek orvosolva nem lesznek.

De rektori feladatomban tűztem ki a Főiskola belső életének és külső megjelenésének főiskolai, egyetemi ranghoz méltó kiépítését. Szerényen, szürkén történt meg sok minden főiskolai életfunkció, ami más főiskolákon és az egyetemeken ünnepélyes keretek között, láthatóan és hallhatóan szokott lebonyolódni. A magunk főiskolai tanári presztizse kívánja ezt, de az ifjúság életében is nagy fontossággal bír, mert minden ünnepélyes aktus

maradandóbb emlékekkel tölti meg lelkét és ünnepélyesebb hatásánál fogva egyes események, intézkedések és kötelességteljesítések nagyobb erkölcsi súlyt kapnak.

Művészeket, művésztanárokat nevelünk, akiknek érzékeny lelki életére ez nem lehet közömbös, akiknek önérzetét ez erősen alátámasztja, színe-sebbé, öntudatosabbá teszi kifejlődésüket, hiszen az életben sokszor leszen és legyen is sok ünnepben résziük, amelyeken művészi megbecsülésüket érezzék.

Ezen ünnepélyesebb életfunkciók kiépítéséhez hozzátartozik a rektori szimbolumok és jelvények megszerzése és használata, ezért törekvésem lesz, hogy szorgalmazzam és megszerezsem úgy a Nagyméltóságú Miniszter Ur-tól, mint a Főméltóságú Kormányzó Urunktól az engedélyt ezek használatára.

A szükséges terveket elkészítem és szerzek hozzá adományozó mece-nást is. De addig is, míg ezek használatára az engedélyt megkapjuk, az is-kolai eseményeket máris főiskolához méltóan megjelentetjük.

A tanévnyitó ünnepélyt Veni Sanctéval kezdjük és az utána lefolyó ünnepe-ségen fogadjuk majd be újonnan felvett hallgatóinkat. Nem óhajtok semmi más főiskolai szokást utánozni, mi megteremtjük a magunk ünne-p-tartásunkat. Nemzeti érzésükben, magyar öntudatukban meg kell erősí-teni hallgatóinkat, azért az ifjúsági egyesületeknek havi összejöveteleinken szereplő kiváló előadók meghívásában segítségükre leszek.

Nagy programot adni nem tartom helyesnek, mert hiszen a Főiskola lüktető élete maga nyújtja esetről-esetre az el nem kerülhető programpon-tokat. Ezeket kell megoldani, a mult megoldatlanul maradt anyagi és sze-mélyi kérdéseit. És ha ezeket sikerül türhetően, valahogy megnyugtatóan megoldani, akkor már sikeresnek tekinthetjük a rektor munkáját. De bár-mit is kell elintézni, elvégezni, mindenki tudja és aki a rektori székbe ke-rült, érzi legjobban, hogy csak úgy tud megfelelni, ha a mélyen tisztelt Ta-nári Kar ehhez segítségét nyújtja hozzá. Közös célért, közös munkával. Ezért szeretettel kérem kedves kollégáimat és a mi kedves Ferenczy főtit-kárunkat, hogy munkámban támogatni szíveskedjenek. Ami tőlem telik, egész szívvel, egész lélekkel fogom szolgálni ügyünket, a Képzőművészeti Főiskola ügyét, az ifjúság ügyét. A munkától nem félek, de a Tanári Kar és a főtitkár úr segítségét kérem.

Isten áldását kérem munkánkra!"

A rektori székfoglalóban körvonalazott irányelveknek megfelelően indult el az 1937—38. tanév, hosszú évtizedek után első ízben ünnepélyes tanév megnyitóval, amely az 1937. évi október hó 23-án ünnepi gyűlés ke-retében folyt le.

Az ülés megnyitását Serédi Jusztinián hercegprimás úr Őeminenciá-jának a városligeti jáki kápolnában pontifikált miséje és Veni Sancte előzte meg. Maga az ülés $\frac{1}{2}$ 12 órakor a könyvtár olvasótermében kezdődött, amelyet e célból már az új rektor tervei szerint átfestetett és átrendezte-

tett. A hercegprímás úr Öeminenciája ez ülést személyes megjelenésével tisztelte meg s azon a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviselőjében vitéz dr. Haász Aladár, min. osztályfőnök úr, a V. K. M. művészeti ügyosztályának főnöke jelent meg, a V. K. M. számos magasabb tisztviselője s képviseltette magát a Debreceni gr. Tisza István Tudomány Egyetem. A Műegyetem képviselőjében Csányi Károly ny. r. tanár jelent meg. A Főiskola részéről Tanári Kara s az ifjúság.

Az ülést a Főiskola ifjúságának énekkara a „Magyar Hiszekegy“ el-éneklésével nyitotta meg, amit Benkhard Ágost lelépő Rector Magnificus beszámoló beszéde követett. Ebben átfogóan ismertette a Főiskola legutolsó két évi helyzetét és örömét fejezte ki annak javulása felett, amit a V. K. M. megértő és cselekvő jóindulata tett lehetővé. Részletesen vázolta ezután a történet átalakításokat és tatarozásokat, majd beszámolt a Főiskola tanulmányi ügyeiről, tanárváltozásokról stb. Végül kiemelte a Főiskola által rendezett kiállítás nagy sikerét, ami a Főiskola mai szervezeti és oktatási rendjének beszédes igazolása.

Ezután Meyer Antal e. i. Rector Magnificus tartotta meg a tanévnyitó beszédét, amely egyuttal ünnepélyes rectori székfoglaló volt, a következőkben:

„Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Midőn a 66-ik tanévet megnyítjuk, hálás köszönetünknek kell első-sorban kifejezést adjak.

Köszönöm Öeminenciájának nagy kegyét, amellyel kitüntetni méltóztatott.

Köszönöm a mi Miniszter Úrunk Önagyméltóságának kitüntető kegyét, hogy ünnepélyünkre elküldötte képviselőjét: vitéz dr. Haász Aladár min. tanácsos Úrunk Öméltóságát.

Köszönöm a Felekezetek kegyelmes és méltóságos képviselőinek, az Egyetemek és Főiskolák kiküldötteinek, a miniszterium egyes osztályainak megjelent Tanácsos Urainak, a Művészeti Tanács képviselőjének, a Székesfőváros megbízottjának, és minden kedves Vendégeinknek kitüntető megjelenését, amellyel ünnepünk fényét emelni kegyesek voltak.

Hosszú évtizedek, egy fél évszázad után ismét ünnepélyes megnyitót tartunk, a sok szerény, csendes, ünnep nélküli tanév kezdésével szemben, mert úgy tartjuk, hogy a mai élet megkívánja tőlünk is az egyetemek és főiskolák tradicionális tanévnyitó ünnepségének megtartását.

Kinyitjuk kapuinkat, jöjjön be rajta mindenki, kit érdekel, ki a művészetet, ki a magyar kultúrát egészében szereti, lássa mi munka folyik itt, komoly, 5—6 éves, nehéz munka, reggel 8-tól este 8-ig, a szentistváni gondolatot szolgáló, nemzeti öntudattal telített, szebb jövőt építő munka.

És amikor ezen az ünnepélyes évnyitón első rectori beszédemet megtartom, úgy érzem, kötelességem 66 év távolába visszatekinteni, az első

vezető kezét megfogni és az intézet alapítójáról, mi több, a magyar művészeti fejlődés nagy úttörőjéről: Kelety Gusztávról megemlékezni.

66 évvel ezelőtt minden magyar tehetség nyugatra, külföldre volt kénytelen menni, ha tanulni akart. Bécsbe, Münchenbe, később Párisba mentek, látni, tanulni, boldogulni. Idehaza nem volt lehetőség a tanuláshoz.

Br. Eötvös gyermekei mellett nevelősködött Kelety Gusztáv, ki jogot tanult és mellette kultúrszenvedélyének is hódolt: festeggett. Tanulmányai folytatására Bécsbe, majd Münchenbe ment, ahol a jog mellett hűségesen a művészetet is szolgálta. Külföldi tartózkodása alatt állandóan és kitarítóan levelezett kedves kis tanítványaival és e levelek komoly tartalma hívta fel br. Eötvös figyelmét a finom, udvarias modorú és mélyen gondolkodó Keletyre, mivel ő maga is levelező viszonyba lépett. Művészi elgondolásai tetszésre találtak az akkori kultuszminiszternél is, ki érezte és látta e téren való nagy elmaradottságunkat, és aki e téren akart is cselekedni. A kiegyezés utáni szerencsés politikai helyzet nagy fejlődés megindítására lehetőséget is nyújtott. A miniszter megbízta Keletyt a külföldi művészi intézmények tanulmányozásával; nemcsak tanintézetek, hanem múzeumok és egyesületek szervezeteinek, működésüknek és eredményeik átkutatására s megfigyelésére hívta fel. Nemzeti művészetünk kifejlődésére majdnem minden előfeltétel hiányzott. Kelety feladatát nagyon komolyan vette, helyesen látta meg a megindítás lehetőségeit, s aszerint tette meg, terjesztette elő javaslatait. Nem akadémia alapításával kezdette, hiszen nem volt műízlés, nem volt így mecenás sem, nem volt kritika sem, előkészületlen volt hozzá a talaj és csak pályatévesztett egzisztenciák számát szaporította volna.

Kezdte a népiplés nevelés szempontjából elsőnek: a rajztanítás reformjával, s vele kapcsolatosan jó rajztanárok képzését tartotta szükségesnek.

„Alkossunk inkább egy a művészetekre előkészítő iskolát, nevezzük a nagyhangzású „akadémia“ helyett csak „mintarajziskolának“, de vegyük fel tantárgyai közé a mintázást is“ szól az előterjesztése. És hogy milyen átgondolt volt terve, és mi mindent hozott létre, legyen szabad rövid pontokban jelezni.

1. 1869-ben nyújtja be tanulmányútján szerzett tapasztalatait és javaslatait. 1871-ben alapítja meg az iskolát és vele a magyar művészeti fejlődés lehetőségének első alappilléret.

2. Sürgette állami műtermek létesítését, ahol a külföldön tanult magyar művészek kapnak művészi otthont és munkálkodásra helyet és ahová a fiatal kezdőket betekinteni engednék, hogy az ott látottak serkentőleg hassanak.

3. Műgyűjtemény alapítását javasolja: ezért a Kisfaludy Társaságban tartott székfoglaló beszédében az Eszterházy képtár megvételét kéri, mely vétellel művészettörténeti múzeumok alapja létesülne.

4. Évente, vegyes hazai és külföldi anyagból való, műtárlat rendezését kívánja, állami támogatással.

5. Ezeken történő és a múzeum anyagát bővítő képek és szobrok állami vásárlását javasolja, hogy e jó példával a közönséget is vásárlásra buzdítsa. Ismerve a mi jó nagyurainkat, e kiállítások rendezését a lóversenyek tartásának idejére kéri.

6. A közoktatásügyi minisztériumban egy művészeti szakreferensnek beállítását tartja szükségesnek.

7. Pályázatok és díjak létesítését ajánlja; így a „Prix de Rome“ létesítését is.

8. A változott és megbékült helyzet következtében a kialakuló állami kormányzat céljára középületek felépítésének szükségét látja; külső és belső dísszel, képek és szobrok befogadására alkalmasak legyenek, mert a „nemzeti önérzet, a hazafias érzelmek és a népizésre nagy befolyással lennének.“

9. Irodalmi munkásságával a képzőművészeti politikában irányjelző szerepet szerez.

10. Javaslatára 1880-ban az Iparművészeti Iskolát nyitják meg, mely eddig az anyaintézet védőszárnyai alatt fejlődött, akárcsak a M. Kir. Szobrászati, a M. Kir. II. Festészeti Mesteriskola és a M. Kir. Festészeti Nőiskola. Ezek 5 bérházban s két állami épületben voltak elhelyezve, amíg mindenik megerősödve, önálló életet kezdhett.

11. A kiállítás állami-aranyérem alapítását pendítette meg.

12. Majd a mesteriskolák és a tanárképző között mutatkozó hézagok betöltésével, ezeknek rendszeres Képzőművészeti Akadémiává való szervezését,

13. A Képzőművészeti Tanács újjáalakítását.

14. Külföldi kiállításokon állami közreműködéssel való részvételt sürgeti.

15. Kritikai munkássága a 70- és 80-as években, magyar és német lapokban gazdagította irodalmunkat.

16. És végül, mint festő, mint tájkép-poeta, tevékenyen vesz részt a műtárlatokon.

Művészi és esztétikai meggyőződése azt tartja, hogy a művészetben csak az sikerül, amit szeretettel, szenvedéllyel alkotunk, s csak azt a művészt becsüli, kiben megvan az a magasztos önzés, hogy mindenekelőtt önmagának és csak másodsorban kíván a világnak eleget tenni.

A mi művészi intézményeink az ő általa épített alapokon állanak. A ház öregszik, javításra szorul; tatarozni, belső átalakításokat eszközölni lehet, anélkül, hogy az épület megváltozzon. A művészet az időben él, az idővel halad, néha ködös napok jönnek, hogy utána ismét szép, tiszta nap-sütés ragyogjon.

És ma ez az intézmény, melyben a mai tanév megnyitó ünnepséget tartjuk, ma is így a maga speciális konstrukciójában egyedül áll.

Európai mértékkel is mérve: nagy, előrelátó, logikusan szervező művészpédagógus volt Kelety Gusztáv. A teljes elismerés zászlaját meg kell hajtani előtte.

A nyáron Párisban tartott nemzetközi művészet-oktatásügyi kongresszuson olyan problémákkal foglalkoztak, amelyek nálunk félszázadnál hosszabb ideje már megvannak. Egy egész kis vegyes rajzgyűjteménnyel, 11 m² területen vehettünk csak részt a kongresszussal kapcsolatos rajzkiállításon. És ezzel a kis, különböző iskola típusokból összeszedett, a magyar díszítő-kedvet és képességet ízleltető anyaggal a magyar rajzoktatás feltűnő sikert ért el: a külföldi szakemberekből álló zsüri „Grand Prix”-vel tüntette ki és kérte el a párisi pedagógiai múzeum részére. E kongresszuson Baranski E. László tanártársunk fejtett ki nagy munkát és tolmácsolta német, francia, és angol nyelven a mi véleményünket, felfogásunkat a különböző kérdésekben és érzéseinket, oly kitűnő eredménnyel, hogy a záróülés egyhangú lelkesedéssel zárult azzal a felkiáltással: „Viszontlátásra 4 év múlva Budapesten”. Ennek a régi jól megépített alapnak és benne folyó lelkes magyar munkának az eredménye volt ez.

Mindent elkövetünk és minden követ megmozgatunk, hogy 4 év múlva ez a kongresszus Budapesten összeüljön. Meg akarjuk mutatni a kultúr-nemzeteknek, hogy mi is nyugatiak vagyunk, és megmutatjuk, hogy emellett önállóak vagyunk, a nyugatnak tetsző, egész külön nemzetiségünkben. A 66 év fejlődése megmutatja az itthoni tényezőknek is, milyen helyet foglalunk el az egyetemes művészi kultúr-közösségben, és hogy az Orsz. Magy. Képzőművészeti Főiskola a reája bízott nemzeti kincséből a legszebb értékeket hozza napfényre. Csak ne volnánk anyagiakban olyan szegények!

Ma nem járunk már külföldre, ebben a sok érdeme van Kelety Gusztáv bölcs építőmunkájának; ma vannak már külföldi hallgatóink, akik örömmel jönnek hozzánk tanulni.

A tanításon kívül, az idők mutatnak rá, van még egy másik súlyos és fontos tennivalónk. Az egyetemeken, a főiskolákon nevelő, lélekmegeővő munkát is kell végezni!

A szülői háztól elkerült ifjút kézen kell fogni, tiszta lelkét megeővni, magyar öntudattal megtelíteni és a szentistváni országútra vezetni. Nálunk kis létszámú főiskolán könnyen megtehetjük ezt, annál is inkább, mert egész napos elfoglaltság és a tanárral való állandó kapcsolat és ellenőrzés ezt erősen elősegíti. Az ifjúság magában hordja a jövendőt. Erős magyar szív, tiszta magyar lélek kell a szebb magyar jövendőhöz! Népünk középrétegét, a nemzet gerincét meg kell tartanunk, féltékenyen örködnünk rajta s öntudatos szentistváni lélekké formálnunk! Ezt követeli a jövő!

És most néhány szóval az ifjúsághoz óhajtok szólni.

Kedves főiskolai Hallgatóság!

Kedves Fiaim! magyarosan beleértve mindenkit.

Művészek, művésztanárok akarnak lenni. Nehéz sors, nehéz magyar művész-sors. Sok munkát, sok nélkülözést kíván. Ki tanár lesz, annak jut egy kis száraz magyar kenyér; ki művész lesz, sok áldozatot kell hozzon; apostoli sors!

Az ünnepség elején elhangzott magyar Hiszekegy 3-ik sora így szól: Hiszek egy isteni örök igazságban!

Kedves magyar gyermekeim! Van isteni igazság!

Mindenki egyformán születik, akár bíborban, palotában, akár szalmán, kunyhóban, nincs kivétel. Isteni igazság!

Megajándékozza, megáldja tehetséggel a földre küldötteket. Az Örök-kevaló a maga abszolút igazságérzete szerint osztja ki azt a picinyke lángot: a tehetséget. Nem érzi, ki honnan indul el, selyem-kárpitos lakosztályból avagy kicsi falusi földes szobából.

És amikor az idő letelt, az óra ütött, a homokóra homokja leszállt, egyformán menni kell, akár palotából, aranyak-gyémántok közül, a jólét aranykoronájával a fején, akár a külvárosi kicsi szoba ninestelenségéből, az élet töviskoronájával ékesítve, egyformán menni kell. Isteni igazság!

A magyarság vétkezett önmaga ellen, most vezeklünk! Keserű isteni igazság!

Könnyelmű volt a magyar. Ebben a kánaánban angyali módon éltek eleink, volt bőven minden, volt kenyér, volt bor, de volt dinom-dánom is bőven; a jövőbe néző előre-látás, gondoskodás azonban csak egy pár emberben remegett. A liberálizmus csábdala elvette a tiszta látást, magyar kézből a gyepelőt kiejtették, a magyar öntudatot elvesztették, vétkeztek!

Most ráz fel a Gondviselés! A keserű pohár is elmulik.

Fel a fejjel Fiaim! Magyar öntudat, magyar munka kell! Az Úr ide vezetett erre a helyre, itt rendeltetésünk van. Dolgozni kell kemény akarással, mert van isteni igazság!

Ha hittel mondjátok mindennap, édes Fiam, a magyar Hiszekegy harmadik sorát, akkor a Mindenható megjutalmaz benneteket az ő igazságával és tiétek lesz újra a Szentistváni Határ!

Úgy legyen!“

A nagy tetszéssel fogadott rektori beszéd után dr. Ferenczy József, a főiskola főtitkára tartotta meg tartalmas felolvasását „Balló Ede emlékezete“ címen, méltatván őt, mint rajzszakos tanárt, mint a főiskola tanárát, mint művészt, s különösen azon irányú működését, hogy külföldi remekművekről készített másolataival hazánk fővárosának orsz. múgyüjteményét úgy gyarapította, hogy az ifjúság itthon ismerhesse meg a külföldi jelesebb alkotásokat. Nagysikerű felolvasásában kiemelte Balló Edét, mint az ifjú művésznemzedék mecenását, aki egész életében azért dolgozott, hogy a jövő művésznemzedék sorsát és boldogulását alapítványjaival elősegítse.

A felolvasás után következett az elsőéves hallgatók fogadalomtétele és befogadása az Alma Mater tagjai közé. Első eset, hogy a főiskolán a hallgatóság ilyen ünnepélyes keretben tett fogadalmat a Főiskola alapszabályainak betartására. A felsorakozott elsőévesek a fogadalom letétele után egyenként vonultak el az ünneplő közönség előtt a rektorhoz, aki őket kézfogással fogadta be a főiskola hallgatói sorába.

Az ünnepély a „Himnusz“-szal záródott le, melyet a főiskolai énekkar adott elő.

A méltó keretek közt bensőségesen lefolyt ünnepély részvevői; a meghívottak és az ifjúság mélyen megilletődve érezték azt a nagy hatást, amelyet az ünnepély kiváltott. A megjelentek, köztük az idősebb rajzi szakos tanárgeneráció számos jeles képviselője, azzal távoztak az élményszerű hatás színhelyéről, hogy a Főiskola életében az ilyen ünnepélyes tanár- és tanítványösszehozó alkalom minden tekintetben nevelőleg hathat az ifjúságra s a Főiskola erkölcsi birtokállományát jelentősen növeli.

Hasonló ünnepélyes keretek közt rendezte meg a főiskola az 1938/39 tanév megnyitó ünnepségét. 1938 október hó 28-án pénteken délben $1/2$ 1 órakor ugyancsak az intézet könyvtári nagy olvasótermében. Az ünnepélyt d. e. 9 órakor a városligeti jáki kápolnában dr. Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök úr Önagyméltósága által pontifikált szentmise és Veni Sancté előzte meg.

A megnyitó ülésen résztvett dr. Glattfelder Gyula csanádi megyéspüspök úr, m. kir. titkos tanácsos; a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr képviseletében: dr. Zsindely Ferenc államtitkár úr, továbbá dr. Jalsoviczky Károly miniszteri osztályfőnök úr és dr. vitéz Haász Aladár miniszteri osztályfőnök úr, a művészeti ügyosztály főnöke. A nagyszámú hivatalos és társadalmi előkelőségek között megjelentek az egyetemek és társfőiskolák, a Magyar Rajztanárok Egyesületének képviselői, valamint a hazai művészeti és társadalmi élet számos kiváló képviselője is.

Az ünnepélyes ülés a Főiskola énekkara által előadott Hiszekegygyel kezdődött, majd Meyer Antal e. i. rektor megnyitójában, a megjelentek üdvözlése után beszámolt a múlt tanév eredményeiről. E beszámoló beszéd keretében kegyelettel áldozott a Főiskola múlt tanévben elhunyt három volt professzora: Karlovszky Bertalan, volt főisk. r. tanár, Nádler Róbert, volt főisk. r. tanár, nyug. műegyetemi ny. r. tanár és Szentgyörgyi István főisk. r. tanár emlékének. Beszámoló és egyben évnyitó beszéde végén átnyújtotta az elmúlt tanév végével odaítélt három főiskolai kitüntető emlékérmét az azzal jutalmazott Burján László, Polóny Elemér végzett festő és Matzon Frigyes végzett szobrászhallgatóknak.

Három tanári székfoglaló következett ezután, melyeket a Főiskola újonnan kinevezett rendes tanárai: Burghardt Rezső és Szőnyi István, alak-

rajzi és festő tanszékek tanárai, továbbá dr. Molnár Ernő, a művészettörténeti tanszék tanára tartott.

Az I. éves hallgatók ünnepélyes fogadalomtétele és befogadása után a lélekemelő ünnepély a Himnusz eléneklésével ért véget.

A lefolyt két tanév ünnepélyes megnyitói kihatásukban örvendetesen járultak hozzá ahhoz, hogy főiskolánk, a hazai művész- és rajzi szakos tanárképzés legfelsőbbfokú intézménye az eddiginél fokozottabban kapcsolódhatott be a kulturális közéletbe. Maga a Tanári Kar is, az 1938 évi október hó 29-i ülésében örömmel állapította meg ezt, köszönetét fejezve ki a rektornak, aki szerencsés kézzel ragadja meg az alkalmakat — így e tanévmegnyitók rendezésével is — arra, hogy a főiskolát, annak értékeit és munkásságát, amelyet az illetékeseken és szakkörökön kívül a köz eddig-élé kellőképp nem ismert, bemutassa.

*

Felettes hatóságunk részéről, amelynek Főiskolánk iránti meleg gondoskodását és cselekvő nagy jóindulatát mindenkor érezhettük, a már említett ünnepélyes alkalmakon kívül több ízben látogatták meg az elmúlt két év alatt Főiskolánkat: Dr. Tasnádi Nagy András és dr. Zsindely Ferenc v. államtitkár urak, dr. Jalsoviczky Károly államtitkár úr, vitéz dr. Haász Aladár min. osztályfőnök úr, a művészeti ügyosztály főnöke, dr. Mariay Ödön min. tanácsos úr, az ügyosztály h. főnöke és dr. Say Géza min. oszt. tanácsos úr. Kijöveteleik kapcsán időszerű elintézendő ügyek felett folytattak eszmecserét a Főiskola vezetőségével, minden alkalommal betekintve a Főiskola oktató munkájába és napi életébe, amelyben a tanulmányi ügyek mellett különösen a diákszociális állapotokra terjedt ki érdeklődésük.

*

Az 1937/38 tanévben változás állott be a Főiskola miskolci művésztelepének vezetésében, amennyiben azt 1938. július hó 1-ével Burghardt Rezső r. tanár vette át a Rektori Tanács megbízásából. A Tanács egyidejűleg a korábbi vezető tanárnak, Benkhardt Ágost e. i. prorektornak a telep érdekében 17 éven át kifejtett buzgó munkásságáért köszönetét fejezte ki.

Az a helyzet, hogy az adott körülmények folytán a Főiskola miskolci művésztelepének szabályzatilag előírt szervezete kiépíthető nem volt, s arra rövidesen sor sem kerülhet, szükségessé tette, hogy e telep vezetésének mi-kéntje újjólag szabályoztassék. Ennek megfelelőleg a főiskola Rektori Tanácsa indokolt felterjesztésére a telep szervezeti szabályzata a 15.568/938. III. vkm. sz. rendelettel a következő módosító záradékkal bővült:

„Mindaddig, míg a telepnek helyi tanári kara nincs, vezetőtanár csak a főiskola rektori tanácsa által kijelölt főiskolai tanár lehet, aki a telep ügyeit a tanács által évről-évre előzetesen jóváhagyott program alapján vezeti, s a nyári hónapokban a nyári tanfolyamon oktat is, a telep Szerve-

zeti Szabályzatának vonatkozó rendelkezései szerint. Hatáskörébe tartozik a telep gazdálkodásának elsőfokú felügyelete is, de ennek kapcsán gazdasági természetű intézkedéseket csak a telepnek a rektori tanács által elfogadott költségvetése keretei közt tehet. Éppen ezért a telep költségvetéseit és számadásait az ő láttamozása után mutatja be a gondnok a főiskola quaesturájának.“

*

A főiskola vezetése mindkét iskolaév nyarán változatlan maradt, azt a rektor a nagy szünidők folyamán is elátta.

*

A folyó ügyek intézésére az 1937/38. tanév folyamán 9 rektori tanári és 10 kari ülést tartott, 1938/39-ben pedig egyformán 10—10 tanácsi, illetve kari ülést. A vonatkozó jegyzőkönyvek másodlati példányai, a 13.988/937. vkm. sz. r. alapján, 8 napon belül felterjesztetnek.

II. SZEMÉLYI ÜGYEK.

A Főiskola személyzeti létszámában az elmúlt két esztendőben több változás történt. Így a tanárok közül megváltak a Főiskolától: Glatz Oszkár r. tanár, aki 1938 június hó 30-ával (14.645/938. eln. v. k. m. sz. r.), Réti István r. tanár, aki 1938 július hó 31-ével (15.859/1938. eln. v. k. m. sz. r.) és Baranski E. László r. tanár, aki 1939 július hó 31-ével (15788/1939. eln. v. k. m. sz. r.), véglegesen nyugalomba vonult, az 1938 őszén pedig tragikus hirtelenséggel Szentgyörgyi István r. tanár.

Glatz Oszkár, aki a betöltött törvényes korhatár folytán nyugdíjaztatott, kétévi megszakítással 1914 óta, Réti István, aki az előbbihez hasonló alapon került nyugalomba, 1913 óta, Baranski E. László, aki betöltött teljes szolgálat okán vonatott végelbánás alá, 1920 óta, Szentgyörgyi István pedig 1924 óta működtek a Főiskolán, amely személyükben kiváló művészpedagógusokat, Tanári Karának oszlopos tagjait veszíti el.

A Kar visszaemlékezve a távozók nagyérdemű munkásságára, jegyzőkönyvileg méltatta azt, kiemelve Réti Istvánnak a Főiskola 1920. évi újjászervezése körüli nagy és értékes munkáját is, és bensőségesen vett búcsút Glatz Oszkártól és Réti Istvántól, a Főiskola egykori rektoraitól, egészséget, erőt és sikert kívánva nekik további művészi munkásságukhoz. Szentgyörgyi István emléke iránti kegyeletének a Kar kifejezést adott temetésén, amelyen gyászoló tanártársai testületileg megjelentek s azon Meyer Antal e. i. rektor a Főiskola koszorúját búcsúbeszéd kíséretében helyezte ravatalára; kifejezte azt 1938 októberében tartott ülésén, mikor is mély gyászát nyilvánítva, érdemeit jegyzőkönyvben örökítette meg s kifejezésre juttatja azt a Főiskola vezetősége most, a jelen Évkönyvben megjelent méltató életrajz közzétételével. Szentgyörgyi István elhunytával a Főiskolát ért súlyos csa-

pás alkalmából kifejezte részvétét a vall. és közokt. miniszter úr is a 14.842/1938. sz. a. kelt leiratában.

Baranski E. László nyugalombavonulása az idei nyári szünetben következett be s így arról Kar előtt hivatalos kijelentés csak a jövő tanév első ülésében történhetik. Addig is a Főiskola vezetősége tudomásul véve és közölve a történt felsőbb rendelkezést, a maga részéről bensőségesen köszönte meg nagyérdemű volt r. tanárának több évtizedes lelkes és odaadó munkásságát, amelyet a hazai rajzszakos tanárok különleges képzésében olyannyira eredményesen folytatott.

A Tanári Kar tagjai lettek a lefolyt két év alatt Burghardt Rezső és Szőnyi István festőművészek, dr. Molnár Ernő műtörténész, festőművész, Krocsák Emil okl. középisk. tanár és vitéz Aba-Novák Vilmos festőművész, okl. középisk. tanár. Burghardt Rezső, Szőnyi István és vitéz Aba-Novák Vilmos egy-egy alakrajzi és festői, dr. Molnár Ernő a művészettörténeti és esztétikai, Krocsák Emil pedig a mértani tárgyak parallel tanszékének egyikét vette át. Burghardt Rezső és Szőnyi István már az 1937/38. tanév elejétől kezdve bízták meg a tanítással s működtek (12,281/1937. vkm. sz. r.), mint tiszteletdíjjal megbízott tanárok, dr. Molnár Ernő megbízatása pedig e tanév folyamán 1938 január hóval következett be. A jelzett tanév végén mindhárman a Kormányzó Úr Öfőméltóságának 1938 június hó 30-án kelt legmagasabb elhatározásával a Főiskolához rendes tanárokká, a VII. fiz. oszt.-ba neveztettek ki. (13,345/1938. vkm. sz. r.)

Krocsák Emil és vitéz Aba-Novák Vilmos tiszteletdíjas tanári megbízatása 1939 március hó 6-ával eszközöltetett a 14,356/1939. sz. leirattal nyert felhatalmazás alapján, rendes tanárrá történt kinevezésük pedig az 1938/39. tanév végével következett be, amikor is nevezettek a Kormányzó Úr Öfőméltóságának 1939 június hó 30-án kelt legmagasabb elhatározásával, a VII. fizetési osztályba történt sorozással, kapták azt meg (18,239/1939. vkm. sz. r.). Időközi előléptetések is történtek a rendes tanárok sorában. Így az 1938. évi június hó 30-án történt legmagasabb kormányzói elhatározással az V. fizetési osztály jellegét kapta Meyer Antal r. tanár, (13,345/1938. vkm. sz. r.), ugyanakkor a VI. fizetési osztályba léptek elő Szentgyörgyi István és Sidló Ferenc r. tanárok, míg Varga N. Lajos és Strobl Zsigmond r. tanárok a VI. fizetési osztály jellegét nyerték el. (13,345/1938. vkm. sz. r.). Az 1938 augusztus hó 1-ével az V. fizetési osztály B) csoportjából ennek A) csoportjába soroztatott be Rudnay Gyula r. tanár (13,094/938. vkm. sz. r.). Az 1938 év végén Kandó László r. tanár kormányzói elhatározás alapján a VI. fizetési osztály jellegét nyerte el. Az 1939. június hó 30-án kelt legmagasabb kormányzói elhatározással a következő kinevezések, illetve előléptetések történtek: Baranski E. László r. tanár az V. fizetési osztályba lépett elő (18,238/1939. vkm. sz. r.), Andreotti Károly r. tanár az V. fizetési osztály jellegét kapta meg, a VI. fizetési osztályba előléptek Varga N. Lajos és Strobl Zsigmond r. tanárok, a VI. fi-

zetési osztály jellegét kapták Burghardt Rezső és Szőnyi István r. tanárok, A már fentiekben említett Burghardt Rezső és Szőnyi István, dr. Molnár Ernő, Krocsák Emil és vitéz Aba-Novák Vilmos egyideig tiszteletdíjas minőségben működött tanárokon kívül, mint felkért és megbízott tanárok tanítottak mindkét évben: dr. Alszeghy Zsolt c. gimn. igazgató, egyetemi m. tanár, mint a Magyar és Világirodalomnak; dr. Prohászka Lajos egyetemi ny. r. tanár, mint a Bevezetés a filozófiába c. tárgynak és dr. Tóth Géza c. gimn. igazgató, szakfelügyelő, mint a Nevelés és tanítástannak megbízott, illetve felkért tanárai. (13.546/1937., illetőleg 14.485/1938. III. vkm. sz. r.), dr. Brooser Béla szemészfőorvos, intézeti orvos pedig a gyakorló tanárjelöltek számára a tanév II. felében az Iskolaegészségtan c. tárgyat adta elő.

A francia és olasz nyelvet fakultatív tárgyként Francois Gachot, illetve dr. Francesco Nicosia tanár urak tanították, akiket a V. K. M. közbenjárására (25.770/1937), a francia, illetve olasz követség küldött ki.

Megbízott szakelőadóként működtek Krocsák Emil okl. középisk. tanár a Mértani rajz c. tárgynál, az 1939 március hó 6-án történt tiszteletdíjas tanári megbízatásáig, dr. Brummer Ernő vegyész, iparrajszisk. tanár, aki a festészeti és szobrászati anyagtant adta elő az 1937/38. tanév II. felében, mint fakulatív tárgyat, az 1938/39. tanév II. felében pedig már az V. é. hallgatókra kötelező studiumképen (10.225/1938. és 16.470/1938. vkm. sz. r.). Az 1937/38. tanévben dr. Lechner Jenő r. tanár, építészeti tanszéke mellett működött szakelőadóként Dénes Jenő okl. középisk. rajzi szakos tanár (13.883/1937. vkm. sz. r.) s Meyer Antal r. tanár iparművészeti tanszéke mellett Sebestha Loydolt Ferenc okl. középisk. rajzi szakos tanár, (11.776/1937. vkm. sz. r.). Az 1938/39. tanév II. felében megszervezett konzervátori tanfolyamnak, amely egyelőre fakultatív studium, Dex Ferenc okl. középisk. rajzi szakos tanár, festőművész, volt tiszteletdíjas szakelőadója (15.841/1939. vkm. sz. r.). A rajz szakos tanárjelöltek iparművészeti műhelygyakorlatainál a Székesfővárosi Iparrajsziskola több műhelyvezető tanára működött közre, nevezetesen: Fáy Aladár, Lakatos Artur, Legát Albert, Tóth Gyula és Vértes Rezső tanár úrak. Szíves és áldozatkész működésükért a Főiskola ezúttal is őszinte köszönetét fejezi ki.

A férfihallgatóság kötelező testnevelési óráit mindkét tanévben vitéz Szabó Zoltán testn. tanár látta el, a nőhallgatók fakultatív testnevelő óráit pedig Monokiné Fröhlich Magda testn. tanár tartotta a 95.900/1937. és 96.011/1938., továbbá a 95.980/1938. VII. 2. vkm. sz. r.-kel történt megbízatás alapján.

A Főiskola Tanári Karának több egykori kiválósága hunyt el a két év folyamán, akiket illő kegyelettel gyászolt meg, testületileg jelenvén meg végtisztességükön, illetve a Főiskola vezetősége képviselte az intézetünket a gyászszertartásban.

Karlovszky Bertalan volt. r. tanár temetésén, amely 1938. április hó

13-án történt a Szépművészeti Múzeum előcsarnokából, a főiskola nevében Strobl Zsigmond r. tanár, Nádler Róbert volt r. tanár temetésén 1938. június hó 10-én Meyer Antal e. i. rektor, Vaszary János volt nyug. r. tanár temetésén pedig, Tatán 1939. április hó 22-én Meyer Antal e. i. rektor mondott gyászbeszédet ravataluk fölött főiskolánk nevében, s helyezte oda a főiskola koszorúját. Méltató életrajzukat kegyeletes megemlékezéssel adjuk jelen Évkönyv előző lapjain. 1939. július hó 18-án húnyt el a főiskolának egykori felkért tanára dr. Badics Ferenc, ny. min. tanácsos, kir. tanácsos, egy. tanár, irodalom történetíró, aki 1893—1914-ig tanította a Magyar Irodalom c. tárgyat főiskolánkon. A főiskola vezetősége kegyelettel kísérte érdeemes régi professzorát utolsó útjára s emlékezetét kari ülésén jegyzőkönyvileg örökítette meg. A főiskola nem tanári tiszti státusában dr. Ferenczy József főisk. titkár-questor, megb. főtitkár az 1938. évi karácsonyi kinevezések alkalmával kormányzói legmagasabb elhatározással a VI. fizetési osztály jellegét kapta meg. A rektori hivatalban nyert beosztást 1937 évi október hó 19-vel Dénes Jenő okl. rajzi szakos középiskolai tanár, aki a V. K. M. 10.520/937. eln. sz. r.-vel, mint foglalkoztatott diplomás helyeztetett ki a főiskolához. Ugyancsak 1937. október 19-vel került a V. K. M. 10.752/937. eln. sz. rendelete alapján a főiskolához ideiglenes foglalkoztatott diplomásként Vassné dr. Bertothy Ilona bölcsész tudor, volt múzeumi s. ör, aki azóta a főiskola könyvtárában teljesít szolgálatot. Az altiszti személyzet a lefolyt két év alatt változatlan maradt.

A Főiskola tanárai oktató tevékenységük mellett mint alkotó és kiállító művészek és mint különböző művészeti egyesületek tagjai a magyar művészeti életben is állandóan részt vettek, ezenkívül kiküldött vagy meghívott szakférfiakként szerepeltek különféle hivatalos testületekben.

Meyer Antal r. tanár, e. i. rektor tagja az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanácsnak, hivatalból elnöke a Balló-féle 1000 és 5000 pengős ösztöndíjakra javaslatot tevő bizottságnak (98.397/938. és 119.201/939. vkm. sz. r.) tagja volt a Szent István emlékévé Orsz. Bizottságának (600/938. Min. E. sz. r.), tagja az Iparművészeti Társulatnak, a Magyar Rajztanárok Egyesületének, az Orsz. Kath. Egyházművészeti Tanácsnak, amelyekben élénk tevékenységet fejt ki, mint iparművész, állandóan alkot; így az ő műve az 1938 évi Eucharisztikus Kongresszus nagy oltárán beállított díszes nagy szentségtartó és számos más egyházművészeti alkotás. Benkhard Ágost r. tanár e. i. prorektor, a Kéve Művészeti Egyesület alelnöke, az Orsz. Ösztöndíjtanács tagja. Néhai Szentgyörgyi István prorektor tagja volt az Orsz. Irod. és Művészeti Tanácsnak és az Orsz. Ösztöndíj tanácsnak, kiállító és alkotó szobrászművész, akinek legutolsó legnagyobb alkotása a bpesti Horthy Miklós hídon elhelyezett tengerészemlékmű. Andreotti Károly e. i. prorektor 1938 őszétől igazolt tagja a Magy. Országgyűlés felsőházának a Főiskola kép-

viseletében. E tiszteletet 1938-ban történt nyugalombavonulásáig Réti István r. tanár viselte, aki tagja az Orsz. Ösztöndíj Tanácsnak és tagja volt a Horthy Collégium Igazgató Tanácsának. A Kisfaludy Társaság Réti Istvánnak ítélte oda az 1938 évi Greguss díjat, amely nagyértékű erkölcsi elismerésben a főiskola másik jeles professzora Nagy Sándor is részesült, az előbbi nagyméretű Kossuth arcképe, az utóbbi a pesterzsébeti templom falképei után. Sidló Ferenc r. tanár, rektori tanácsstag az előző évben már díjat nyert balassagyarmati Madách Imre szobrának elkészítésével, valamint a Szent István jubileumi Év kapcsán az állam megbízásából Székesfehérvárra készített nagyméretű Szent István lovasszobor megalkotásával a legszebb művészi sikert érte el. A magyar szobrászművészet fejlesztése körüli érdemeiért, az 1939. április 19-ei legmagasabb kormányzói elhatározással, a Magyar Érdemrend középkeresztjét nyerte. Tagja az Orsz. Irod. és Művészeti Tanácsnak 1939—1944-ig (83.050/937. eln. C. sz. vkm. r.). A kistarcsai hősi emlékmű elkészítése kapcsán e község díszpolgárává választotta. Vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár, a Magyar Corvin koszorúval tüntetett ki művészi munkásságáért (1207/939. eln. sz. r.); jelenleg nagyobb szabású ily munkákat végez a székesfehérvári romkerti Szent István sírkápolnában. Dr. Lechner Jenő r. tanár, műépítész fiával mint társtervezővel megnyerte az 1938. évi Eucharisztikus Kongresszus nagyoltárának tervezésére kiírt pályázat I. díját, s a kivitelezés e terv szerint történt. Pilch Dezső r. tanár, a Kormányzó Úr Öföméltóságának 1939. aug. hó 16-án kelt legmagasabb elhatározása alapján kitüntető elismerésben részesült a magyar képzőművészet fejlesztése érdekében kifejtett eredményes munkásságával szerzett érdemeiért. Ugyanezen alkalommal hasonló alapon ugyanezen elismerést nyerte el dr. Ferenczy József főtitkár is.

Az Országos Ösztöndíjtanács tagjai 1941. XII. 31-ig: Benkhard Ágost e. i. prorektor, r. tanár mint a Főiskolának kiküldöttje, Strobl Zsigmond r. tanár pedig mint a V. K. M. által meghívott szobrászművész.

Az Országos Közoktatásügyi Tanácsba az 1942. I. 1-ig terjedő időszakra Baranski E. László r. tanár, továbbá Alszeghy Zsolt dr., Dr. Tóth Géza és Dr. Prohászka Lajos felkért tanárok nyertek kinevezést.

A szerzői jogról szóló 1928:LIV. t.-c. 32. §-a alapján Budapeszen alakított állandó Szerzői Jogi Szakértő Bizottság tagja az 1933—1939. évi időszakra szólóan, a vall. és közokt. miniszter úr kinevezése alapján Strobl Zsigmond r. tanár.

Az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottságban a Tanári Karnak csaknem minden rendes és felkért tagja, mint a vall. és közokt. miniszter-től kiküldött beltag foglalt helyet (Lásd a jelen Évkönyv megfelelő helyén.

Dr. Molnár Ernő r. tanár veszprém-egyházmegyei püspöki tanácsosi címet kapott s a hercegprimás úr Öeminenciája őt a Központi Egyházművészeti hivatal igazgatójául nevezte ki s az Egyházművészeti Tanácsba előadóul hívta meg.

Burghardt Rezső r. tanár a Horthy Kollégium Igazgató Tanácsának tagja, Szőnyi István r. tanár az Orsz. Irod. és Műv. Tanács tagja, a Collegium Hungaricum Szövetség választott elnöke. Varga N. Lajos r. tanár két hézagpotló grafikai szakművet írt a rézmetszés és karcról s festői és grafikai műveiből 1938-ban gyűjteményes kiállítást rendezett a Műterem helyiségeiben.

Az elmúlt két év alatt huzamosabb szabadságon a Tanári Kar egyetlen tagja sem volt. Varga N. Lajos r. tanár tényleges katonai szolgálatot teljesített ez év tavaszán március 23-tól április hó 7-ig. A hivatali személyzetből Dénes Jenő fogl. diplomás súlyos skarlát-megbetegedése miatt az 1938. év május-június havában öt, majd kétheti meghosszabbított szabadságon volt (11.105/1938. és 11.653/1938. v. k. m. sz. r.). Az altiszti karból 1937 őszén Szabó Kálmán I. oszt. altiszt 3 heti betegszabadságot kapott (14.045/1937. sz. r.), az 1938 őszén Lapsánszky József kíséző szolga kétheti betegszabadságot kapott (13.025/1938. sz. r.), ismételt katonai behívása miatt három ízben volt távol az intézettől Budaházy Lajos besztott szegődm. küldönc, így 1938 tavaszán 19 napig, 1938 őszén 44 napig, 1939 tavaszán pedig 40 napig (12.259/1938 sz. r.). A főiskolai személyzet közül segélyben részesültek: Mudry Erzsébet kezelő 100 pengőt (18.051—1939. sz. r.), Bencze Sándor kíséző szolga 40 pengőt (9.161/1938. sz. r.), Török Győző II. o. altiszt 40 pengőt (12.460/1938. sz. r.), Gondol Lajos II. o. altiszt 70 pengőt (15.852/1939. sz. r.), végül Lapsánszky József kíséző szolga 18.088/1939. sz. r.-tel 40 pengőt kapott.

A Főiskola nem főfoglalkozású tiszteletdíjasainak és felkért tanárainak tiszteletdíjai, valamint az óratöbbleti díjak az 1937/38. tanévre szólóan a 13.883/937. III. v. k. m. sz. r.-tel állapították meg, ugyanezen díjak 1938/39. tanévben pedig a 15.028/1938. III. v. k. m. sz. r.-tel engedélyeztettek, majd az időközi változások miatt szükségessé vált változtatásokhoz a V. K. M. 15.276/1939, illetve 16.072/1939. III. sz. r.-ivel járult hozzá.

Az ösztöndíjas tanársegédek megbízatása — a Rektori Tanács vonatkozó felterjesztése alapján az 1937/38. tanévben a 14.450/1937., illetve a 9.524/1938. III. sz. r.-kel történt, az 1938/39. évben pedig a 16.266/1938., 14.824/1939., illetve a 15.439/1939. sz. r.-kel eszközöltetett.

III. TANULMÁNYI ÜGYEK.

A Főiskola tanulmányi rendjét a Kormányzó Úr Öfőméltóságának Budapesten, 1930. évi november hó 11-én kelt legmagasabb elhatározásával jóváhagyott Felvételi, Tanulmányi és Fegyelmi Szabályzat határozza meg. Az ennek alapján készült 1937/38. évi tanórarendet, a Rektori Tanács javaslatára a V. K. M. a 13.881/1937. sz. a. kelt leiratával vette tudomásul. Az 1938/39. évi tanórarendet 430/1938. sz. a. terjesztette fel a Rektori Ta-

nács, majd 151/1939. sz. a. a katona és felvidéki hallgatók részére szervezett külön pótfélév beillesztett órarendjét is bemutatta, amely a 15.766/1939. III. sz. r.-tel jóváhagyólag tudomásul vétetett. Az 1937/38. tanévi órarend tudomásulvételével kapcsolatban a V. K. M. megállapítva azt a körülményt, hogy a Főiskola Tanulmányi Szabályzata még az 1930. évben hagyatott jóvá, arra hívta fel a Főiskola vezetőségét, hogy az azóta szerzett tapasztalatok alapján a Főiskola tanrendjével behatóan foglalkozzék és a gyakorlati eredmények mérlegelésével megfelelő jelentést tegyen. A felhívás nyomán a Rektori Tanács 1938. évi január havi ülésében foglalkozott a kérdéssel, amelynek során azt abból a szempontból tárgyalta, hogy a kívánt áttekintés lényegében a tanulmányok terén fennálló helyzet javítására irányul, ahol a tapasztalatok több szükséges tennivalóra mutatnak rá. Kétségen felül áll ugyanis, hogy az oktatásnak általában a gyakorlati élet követelményeit kell szemelőtt tartania, hogy ilykép a hallgatóság az életre neveltessék. Csak így lesz képes a hallgató arra, hogy tanulmányai befejezte után, kint az életben, az elébe kerülő konkrét feladatokat megoldani tudja. Így kívánatosnak látszik, hogy a hallgatóság az összes művészi kifejezőmódokat ismerje meg itteni tanideje alatt, jártasságot szerezve a festés és rajzolás minden technikájában, illetve a fába, kőbe faragás, a gipszöntés és a kőbe sajtolás különféle eljárásaiban. A hallgatóság anyagismereti tudása is kiszélesítendő s ezért kellő festék-kémiai, illetve szobrászati anyagismeretet is kellene kapnia. Az elmúlt idő tapasztalatai arra is utalnak, hogy a Mozgástanulmányok, az Állatrajzolás és festés és a drapéria rajzolás intenzívebb gyakorlása, valamint a hallgatóság kompozíciós készségét előmozdító u. n. kompozíciós pályázatok állandó és rendszeres bevezetése szükséges.

A tanulmányi rend folytatólagos kiépítése ezenkívül bizonyos személyi szükségleteket igényel, így: egy gipszöntő mester, valamint grafikai művezető alkalmaztatását, végül bizonyos gondoskodásra szorúl a hallgatóság anyagszükségletének kérdése is, mert a tapasztalat szerint, hallgatógunk túlnyomóan szegénysorsú egyénei közt sokan vannak, akik a festéshez szükséges vásznat, festékeket és ecseteket stb. beszerezni alig képesek s így festési studiumaikban akadályozva vannak, a szobrász hallgatóságnál pedig, ugyancsak anyagi okokból, kiadósabb gipszöntési segélyekre a jobb munkák díjtalan kiöntésére volna szükség. Mindeme kérdésekkel kimerítően foglalkozott a Tanács által kijelölt bizottság, amely a rektor irányítása alatt, az illetékes tanárok bevonásával behatóan tárgyalta ezeket az okokat. E tárgyalások alapján a rektor még az 1937/38. tanév folyamán felterjesztette javaslatát egyelőre az Állat és mozgástanulmányoknak, valamint a Festészeti és szobrászati anyagtanak fakultatív tanulmányokként való tanítására, amely új tárgyak beiktatására a Főiskola Tanulmányi Szabályzatának 44. §-ában foglaltak lehetőséget nyújtottak.

E tanulmányok a V. K. M. jóváhagyásával az 1937/38. tanév II.-ik felében elő is adattak, az előbbit Pilch Dezső r. tanár, az utóbbit Dr. Brummer Ernő vegyész, iparraiziskolai tanár, akik erre felkértek. Egyebekben a felvetett pótlások tárgyalása tovább folytatódott, s ennek eredményeként a Főiskola rektora a Rektori Tanács 1938. évi november hó 19-én tartott ülésében részletes javaslatot tett az 1938/39. tanévben eszközendő tanulmányi pótlásokra, amelyhez már az időközben vett a 14.418/1939. v. k. m. számú leiratban jelzett kívánalom is járult. Eszerint kívánatos még, hogy egyrészt a hazai sportdíjak színvonalának emelése, másrészt a szellemi olimpiáson való hazai részvétel szempontjából képzőművészeink figyelme a sportábrázolások iránt felkeltesse, miért is szükséges, hogy a hallgatóságunk itteni tanideje alatt e tekintetben már megfelelő irányítást kapjon. A leirat nyomán a Rektori Tanács örömmel véve tudomásul azt, hogy a tovább tanulmányok révén az arra kedvet érő hallgatók nemcsak érdekes festői vagy szobrászi témakörhöz, hanem igen szép erkölcsi és anyagi sikerekhez is juthatnak, egyhangúlag elfogadta a rektor azon előterjesztését, hogy ő ez ügyben a Testnevelési Főiskola igazgatóságával érintkezésbe lépjen, annak kieszközlése végett, hogy a sport mozgások tanulmányozására hallgatóinknak ott mód adassék, s hogy e különleges tanulmányokban való serkentésükre pályadíjak tűzessenek ki.

Ugyanezen az ülésen letárgyalásra kerültek a többi elnöki javaslatok is. Így az, a) hogy a III.-ik évfolyamú művésznövendékek, akiknek a rajzolásban már megfelelő gyakorlatuk van, heti 2 órai Vízfestés-i tanulmányokra köteleztessenek, b) hogy az összes V. éves hallgatók, művésznövendékek és tanárjelöltek egyaránt, továbbá a IV. éves polg. isk. tanárjelöltek heti 2 órában Festészeti és szobrászati anyagtant hallgassanak, az V. éves művésznövendékek pedig, akik megfelelő rajzi és festői készséggel már rendelkeznek, a Festészeti technikák heti 2 órában való tanulmányozására köteleztessenek, c) hogy az Állat és mozgástanulmányok a III. éves hallgatók számára heti kötelező 2 órában adassanak elő, d) hogy az alakrajzi és szobrászati oktatás belterjessé tétele céljából a tanév folyamán az egyes osztályokban több ízben kompozíciós feladatok tűzessenek ki.

A Rektori Tanácsban körvonalazott álláspont alapján, a Főiskola vezetőségének felterjesztésére, a V. K. M. a 16.470/1938. III. sz. leiratával jóváhagyólag tudomásul veszi a fentiekben jelzett pótlásokat, az 1938/39. tanévre szólóan, amelyekhez a felterjesztés kapcsán az a javaslat is járult, hogy az Ikonografia c. tárgy az V. éves hallgatók részére egyelőre fakultatív előadássorozat módján, a rendes heti 2 órai esztétikai tanulmányokon felül, szemináriumszerűen adassék elő. Így a fentiekben részletezett tanulmányok az 1938/39. tanév II. felében kötelezően bevezették olyképp, hogy az új tárgyakból a fest. és szobrászati anyagtant Dr. Brummer Ernő szakelőadó, a mozgás és állattanulmányokat Pilch Dezső r. tanár taní-

totta. Mint rendkívüli fakultatív tanulmányt Dex Ferenc szakelőadó a „Műtárgyak és műemlékek konzerválása“-t adta elő. E külön előadás-sorozat keretében előadott anyag hasznos útravalóval látja el a kilépő művész és tanár generációt, akik ilykép főként a vidéken, adott esetben felette hasznos útbaigazítással szolgálhatnak a helyi köröknek is konzerválási kérdésekben. Felhívást kapott egyben a Főiskola vezetősége arra is, hogy a szerzett tapasztalatok alapján, a Főiskola tantervének a továbbiakra szóló kiegészítése iránt, kellő időben javaslattal éljen. Az ily módon elrendelt pótló tanulmányok beiktatása az 1938/39. tanév II. felében megtörtént, úgyhogy az ez ügynek jövő évi elrendezésére az előadó tanárok tapasztalatainak áttekintése után a Rektori Tanács még az oktatás megkezdése előtt felterjeszti javaslatát.

A Főiskola államfőileg jóváhagyott tanulmányi rendjében ezévből is fennállt az a két, egyelőre még ideiglenes, elvi fontosságú változás, amelyek egyike a tanítóképzőintézeti rajzi szakos tanárképzés idejének 6 évre való felemelésében, a másik pedig abban áll, hogy a középiskolai tanárjelöltek, a Szabályzatban eredetileg előírt 5 év helyett, szintén csak további egy évi külön tanulmánnyal szerezhetik meg a tanítóképzőintézeti tanári képesítést. E változások már a Szabályzat életbelépése óta fennállanak, a tanítóképzőintézeti általános tanárképzés reformjának folyamányaként, amely még befejezésre nem kerülvén, a Főiskola és Rajztanárvizsgáló Bizottság szabályzatai se voltak véglegesen megváltoztathatók. Így tehát a jelzett két változás a Rajztanárvizsgáló Bizottság ezidei működéséről szóló beszámolóban (lásd jelen Évkönyv megfelelő helyén) érintett külön államfői, illetve miniszteri intézkedések alapján nyert hatóerőt.

Az idei tanév folyamán különleges intézkedésekre volt szükség a katonai szolgálatból visszatérő, valamint a magyar felvidék visszacsatolásával a Főiskolára átiratkozott hallgatók tanulmányi ügyeit illetően. A V. K. M. 16.304/1938. számú leiratával kapta meg a főiskola a katonai hallgatók tanulmányi kedvezményeire vonatkozó 28.982/1938. IV. számú általános rendeletét, és a 16.304/1938. számú leirattal vette a 29.700/1938. IV. számú rendeletet, a felvidéki hallgatók hasonló kedvezményei tárgyában. E leiratok alapelve az, hogy az említett hallgatók tanulmányaikat, hátrány nélkül, zökkenésmentesen folytathassák s e szellemben részletes intézkedést tartalmaznak az említett hallgatók felvételi és tanulmányi ügyeit illetően. A két rendelet elsőben is pótfélév beiktatását rendeli el nevezettek részére, azért, hogy az első félévi elmaradt tanulmányaikat pótolhassák. A felvidéki hallgatókra vonatkozóan előírja a rendelet, hogy azok kellő igazolás után, létszámon felül vehetők fel s egyebekben végzett külföldi tanulmányaik: tárgyak, vizsgák elismerendők. Intézkedik a rendelet külföldi hallgatók középiskolai tanulmányainak magyar vonatkozású pótlása iránt is, amennyiben minden felvidéki hallgató

a II.-ik félévben a magyar alkotmányjogból és történelemből s a magyar irodalomból, s amennyiben nem magyar tan-nyelvű középiskolát végzett, a magyar földrajzból is póttanulmányt köteles folytatni s azokból kötelezően lekollokválni. Végül a tan- és egyéb díjak tekintetében is jelentős kedvezményeket biztosít az átiratkozott felvidéki hallgatóknak.

A kapott rendeleteket a Főiskola egész terjedelmükben végrehajotta, úgyhogy az érdekelt 19 katona-hallgató és 14 felvidéki hallgató (4 I. éves, 4 III. éves, 4 IV. éves és 1 VI. éves) tanulmányaikat rendben elvégezték. Az előírt pótfélév, amelynek tanulmányi rendjét 14.091/1939. szám alatt hagyta jóvá a V. K. M., január hó 13-ával kezdődött és február hó 19-ével fejeződött be. Ugyanezen idő alatt az I. félévi rendes tanulmányok is folytak. A II.-k félév a szabályzatilag előírt rendes időponttól eltérőleg, nem február hó 1-ével, hanem 20-ával kezdődött. Az előbb idézett miniszteri leirattal egyben a felvidéki hallgatók jelentkezési határideje január hó 13-ában jelöltetett ki. Az előbb említett külföldi középiskolai tanulmányokat pótló tanfolyamok a II. félévben rendszeresen megtartattak a V. K. M. által tudomásul vett előzetes tanprogramm alapján. A magyar alkotmányjog és történelmi előadásokat Dr. Marczinkó Ferenc tanügyi főtanácsos tartotta (14.091/1939. sz. r.), a nem magyar tannyelvű felvidéki hallgatók számára előírt magyar földrajzi tanfolyamot pedig Dr. Varga Sándor középiskolai tanulmányi felügyelő (14.991/1939. sz. r.). Tudomásul vette egyben a V. K. M. 16.067/1939. számú leiratában azt, hogy a felvidéki hallgatók a Főiskola rendes tárgyai sorában szereplő magyar irodalom című tárgyat pótláskép felvették s ezzel a vonatkozó rendelet erre vonatkozó részének is megfeleltek. A felvidéki hallgatók e pótló tanulmányainak elrendezésére vonatkozó beszámolót, amelyben a Főiskola a felvidéki hallgatók eredményes tanulmányairól is jelentést tett, 17.371/1939. számú leiratával vette tudomásul a V. K. M.

A fenti magas rendelkezések kiegészítéseképpen 14.905/1939. szám alatt kelt leirattal intézkedés történt arra nézve is, hogy a felvidéki hallgatók számára szervezett 1938/39. tanévi pótfélévre nemcsak a visszacsatolt felvidékről, hanem az új határokon túli felvidékről származó magyar nemzetiségű hallgatók is felvehetők, akikre a kedvezményes rend szintén kiterjesztetett. Ily irányú jelentkezés nem történt.

A felvidéki hallgatók tanulmányi ügyeinek elrendezésére a Főiskola Rektori Tanácsa külön javasoló, albizottságot küldött ki, amelynek tagjai a rektor elnöklete alatt: Baranski E. László, Horn Antal és Pilch Dezső tanárok voltak, előadója pedig Dr. Ferenczy József főtitkár. A bizottság munkájára azért volt szükség, mert az átiratkozott tanárjelöltek tanulmányainak átértékelése és e jelöltek tanulmányainak az itteni tanulmányi renddel való összhangba hozatala alapos áttekintést és kidolgozást kívánt, különös tekintettel a Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt teendő vizsgáikra is.

A készült javaslatot, amely a felvidéki hallgatók eddigi tanulmányainak áttekintésében a csehszlovák rajztanárképzés rendjének teljes ismeretét kívánta meg, minden részletre kiterjedt és az egyes hallgatók különleges eseteit is részletesen tárgyalta, a Rektori Tanács, majd a Rajztanárvizsgáló Bizottság is egészében elfogadta. Ehhez képest felvidéki hallgatóink az itteni f. tanévi tanulmányaikat, ottani tanulmányaik és vizsgáik, valamint itt végzett idei pótló és folyó tanulmányaik figyelembevételével mint szabályszerű III.-ad, illetve IV. éves tanárjelöltek végezték el s így tanulmányaikat a jövő tanévben, már további pótlások nélkül, mint a többi itt végzett társaik folytathatják.

A felvételi vizsgálatok mindkét tanévben, szeptember hó 9—22-ike közti időben, mindig két-két héten át tartattak s azokon mindkét tanévben 112—112 jelentkező vett részt. Ily felvételi vizsgát, mindkét tanévben, több később jött idegen állampolgár és katonai szolgálatból leszerelt jelentkező is tett utólagosan. A vizsgálatokon készült munkákat a Tanári Kar, az alakrajzi tanárokból álló bíráló bizottság kiküldésével, az 1930. évben bevezetett módszer szerint a titkos pályázatok módjára bírálta el, úgy, hogy a jelöltek felvétele minden szemponttól függetlenül, tisztán a rajzokból megállapítható alkalmasság alapján történt. A felvételnél a korábbi években irányadóul szolgált 50-es zártszámot vette alapul a Tanári Kar, amely a továbbiakban pótfelvételekre csak kivételes esetekben tett javaslatot. Így az 1938/39. tanévben 7 érdemes pályázó nyert pótfelvételt a 15.204/1938. számú rendelettel, továbbá egy katona hallgató a 15.351/1938. számú rendelettel, két külföldi hallgató a 15.206/1938. számú rendelettel.

Az I. félévi beiratások szeptember hó végén és október hó elején, a II. félévié pedig február hó első napjaiban folytak le oly beosztással, hogy azok az oktatást nem zavarták.

Az évvégi kollokviumok május hóban voltak. Ezek befejeztével már csak a művészeti főtárgyak: az alakrajz és festés és a szobrászat, továbbá az iparművészeti műhelygyakorlatok és vízfestés oktatása folyt még tovább a tanév végéig.

A hallgatóság tanulmányi eredményei az 1937/38. tanévben az 1938. évi május hó 20-án tartott Kari Ülésben tekintettek át, amelynek során megállapította a Kar, hogy a tanulmányi eredmény általában kielégítő. Az 1938/39. tanévben ezen áttekintést az 1939. évi május hó 26-i ülésben eszközte a Kar, ennek kapcsán megállapítva azt, hogy a tanév a zaklatottsága ellenére, amelyet az őszi és tavaszi háborús feszültség visszahatása és több más körülmény, s főleg az, hogy a hallgatók jórésze ezidén is nehezen birkózott meg anyagi helyzetének sanyarúságaival, a tanulmányi eredmény örvendetesnek mondható. A hallgatók érdekelt része szorgalmasan és eredményesen végezte a külön beiktatott pótszemesztet, s az időközben jött felvidéki hallgatók külön előírt póttanulmányaikat is szép eredménnyel foly-

tatták. Ilykép tanfegyelem tekintetében az év vége felé sem volt különösebb megoldásokra készülő intézkedésekre szükség.

*

A tanulmányi ügyekkel kapcsolatban örömmel jelenthetjük, hogy a Főiskola dologi javadalmainak a lefolyt két évben történt ismételt fel-emelése révén az oktatást a korábbi években bénító körülmények jórésze megszüntethető volt, sőt nagyobb könyvtári és szertári beszerzések révén a szemléltető oktatás is felette hasznos pótlásokhoz jutott. A festő és szobrászosztályok berendezését és felszerelését is kiadósan feljavítottuk, úgy-hogy e téren még megfelelő drapériák és a szobrászoknál szerszámok be-szerzésén kívül egyelőre számbajövő nagyobb dologi szükséglet alig van. Így, bár a délutáni alakrajzi és szobrász modellek beállítására még mó-dunk nincs, egyebekben az oktatás nyugodt menete minden más tekintet-ben biztosítva van. Az intézet vezetősége mindezek folytán, a legmélyebb hálával felsőbbbségének megértő gondoskodása iránt, a legszebb bizakodás-sal tekint a jövő felé, amelyben célkitűzéseit: a Főiskola oktatásának előbb-revitelében és továbbfejlesztésében, a magyar művészeti kultúra javára erőteljesen, zavaró gondoktól mentesen megvalósíthatja.

*

A Főiskola téli műtermi tanulmányait szervesen kiegészítő nyári sza-badtéri tanulmányokra mindkét tanév nyarán módot keresett a Főiskola. Ez elsősorban Miskolcon a Főiskola hivatalos telepén adódott, ahol Burg-hardt Rezső r. tanár vezetésével 1937/38-ban 40-en, 1938/39-ben 48-an vettek részt. E tanfolyam költségeire 1937/38-ban a V. K. M. 720 pengőt engedélyezett a 11.771/1938., illetve 13.607/1938. számú leiratokkal. Ez összegből 500 pengő a résztvevők menzasegélyeire, 220 pengő pedig modell-díjakra fordítatott. Ezenfelül a Főiskola Kirándulási alapjából 150 pengő útisegélyben is részesültek a kiválóbb szegénysorsú résztvevők, akiknek egy része külön támogatás nélkül, önerejéből nem tartózkodhatott volna a te-lepen. Miskolc thjf. város közismert nehéz anyagi helyzetében ez évben a nyári tanfolyam menzasegélyeire áldozni nem tudott s így a nyári tan-folyam megszervezése tisztán felettes hatóságunk különleges jóindulatán múlt, mert gondjainkat egyébként a Borsod vármegye alispánjának 18.665/1938. a. i. sz. a. kelt határozatával kiutalt 200 pengős rendkívüli segély enyhítette csak. Az 1938/39. évben Miskolc városa a Főiskola rek-torának ismételt személyes és írásos közbenjárása eredményeként 500 pengő menzasegély kiutalását helyezte kilátásba, amelynek ellenében a ked-vezményezett résztvevők a Város részére idegenforgalmi plakátokat tervez-nek. A nehézségeket ezúttal is felettes hatóságunk megértése és áldozatkész-sége segítségével küzdöttük le, amennyiben a 17.840/1938. számú rendelettel a telep menzasegélyeire 600 pengő folyósítatott és a Főiskola felhatalmazást kapott arra, hogy ugyanezen célra dologi megtakarításaiból 300 pengőt for-

díthasson. A 16.687/1939. számú rendelettel a telep vezető tanárának tiszteletdíjára és modell költségek fedezésére a Főiskola egyéb dologi javadalmaiból 720 pengő engedélyeztetett még.

Nyári tanfolyamok voltak még mindkét nyáron Mohácson 4, Pécsen 6 résztvevővel, az első évben Glatz Oszkár, a másodikban vitéz Aba Novák Vilmos r. tanárok irányítása alatt. Balatonlellén 6 főisk. hallgató dolgozott mindkét évben Kandó László r. tanár irányítása alatt és az általa adott és kieszközölt segítséggel. Dercsikán, a Csallóközben Rudnay Gyula r. tanár osztályának három hallgatója folytatott nyári tanulmányokat a községi előljáróság áldozatkészségéből. Veszprémben, a város közönségének jóvoltából, ezidén, Meyer Antal rektor irányítása alatt, 6 hallgató folytatott nyári tanulmányokat. Egyes elhelyezkedést kaptak vitéz Aba Novák Vilmos r. tanár közbenjárásával; Sátorhelyen két hallgató, Karapancsán egy, Pécsen és Székesfehérváron ugyancsak egy-egy hallgató.

Tekintettel a nyári tanfolyamok nagy fontosságára, amelyeket a Főiskola Tanulmányi Szabályzatának megfelelő részei is kiemelnek, a Főiskola vezetősége akciót indított oly irányban is, hogy további művésztelepek létesíttessenek hallgatóságunk szünidei munkásságának elősegítésére. E részben az a megfontolás vezet, hogy lehetőleg a főváros közelében, könnyen elérhető, de mindenekelőtt oly alkalmas helyeken alapíttassanak ezek, amelyek az összes festői szempontokat kielégítik s amellet módot adjanak hallgatóságunknak szintiszta magyar vidékeken való munkálkodásra, a magyar élet közvetlen közléről való tanulmányozására és ahhoz való hangolódásra. Felettes hatóságunk ez akció iránt a legteljesebb megértéssel van, úgyhogy remélhető, hogy a jövő tanév nyarán a hallgatóság további jórészét tudjuk majd ily nyári telepeken elhelyezni. A jövőben tehát a nyári telepekről való fokozottabb gondoskodás révén az oktatás további örömdetes kimélyülését remélhetjük.

A tanulmányi eredmények fokozására a Főiskola vezetősége, a lehetőséghez képest, mindenkép törekedett, így: múzeumok és aktuális kiállítások megtekintése, a Főiskola könyvtárának könnyen hozzáférhető igénybevétele, tanulmányi kirándulások, egyes tárgyaknál szemináriumi gyakorlatok és megbeszélések, valamint gyakorlati műhelyoktatások révén is igyekezett minél többet adni hallgatóságának, a jelen fejezet bevezető részében már említett rendes tantárgyi pótlásokon kívül. Szemináriumi gyakorlat volt a művészettörténeti előadásokkal párhuzamosan az Inkonográfia tárgyköréből Dr. Molnár Ernő r. tanár vezetése alatt az V. éves hallgatók részére. Az 1938/39. tanévben az utolsó évfolyamú rajztanárjelöltek részére Luttor Ignác c. gimn. igazgató vezetésével a Markó utcai realgimnázium nagytermében reformírási tanfolyamok tartattak, tekintettel arra, hogy a középiskolák új tanterve az u. n. szépírás tanítását a rajztanárra bízza s így azoknak megfelelő előkészítése kívánatos.

A II. és III. éves hallgatók bonctani és állatmozgási ismereteinek bővítése végett Pilch Dezső r. tanár, a M. Kir. Honvéd Ludovika Akadémián, Dr. Major Sándor főtörzsállatorvos úr közbenjárásával külön előadást eszközölt ki, amely lekötelező szívességéért a Főiskola vezetősége ez úton is köszönetét fejezi ki. Ugyanezen hallgatók ezenkívül több szemléltető előadás keretében a Nemzeti Lovardában is tanulmányozhatták a ló mozgásait.

Báncs Emil ny. alezredes úr a Főiskola volt hallgatója, a lóról és mozgásáról tartott felolvasást két ízben hallgatóinknak 1939 tavaszán. Felvinczi Takács Zoltán múzeumi igazgató úr, rektori felkérésre 1937. november végén, indiai és japáni útjáról tartott színes és értékes felolvasást. Ugyancsak ez év tavaszán Dr. Lepold Antal kanonok úr, régész és műörténész, tartalmas felolvasásban értekezett az esztergomi ásatásokról és azok művészeti jelentőségéről. A jelzett felolvasásokon a Tanári Kar számos tagja jelent meg s az ifjúság is nagyszámú megjelenésével dokumentálta ez értékes előadások iránti nagy érdeklődését.

Az elmúlt két évben jelentősebb tanulmányi kirándulások is voltak. Így: az 1938. és 1939. évben a húsvéti szünethez csatlakozóan 40, illetve 35 résztvevővel Bécsbe vezetett tanulmányi kirándulást Meyer Antal e. i. rektor, a IV. éves hallgatókkal. E 8—8 napos tanulmányi kirándulások kivitt fiataljaink jórészenek értékes élményt és ismeretgyarapítást jelentettek, nemcsak az ősi volt császár városnak értékes látnivalói révén, hanem azért is, mert az sokuknak az első külföldi utat jelentette. E tanulmányútak fontosságát méltányolva a V. K. M. is hathatósan támogatta azok megrendezését, amennyiben, a rektor kérésére és javaslatára, a szegénysorsú érdemes jelentkezőknek 200, illetve ezidén 220 pengő utazási segélyt is folyósított (11.347/1938. és 15.692/1939. v. k. m. sz. r.) és kieszközölte azt, hogy e tanulmányúthoz szükséges valutát a rendezőség megkaphassa. (11.379/1938. számú rendelet.)

Baranski E. László r. tanár 1937. és 1938. őszén, a rendes oktatást közvetlenül megelőzőleg Tihanyba vízfestő tanulmányi kirándulást rendezett 25—25 résztvevővel, akik ezen művészi kifejezésmód itteni tehetségesebb művelői közül kerültek ki. E tanulmányút költségei, miként az előbb említett bécsi utaké, jórészt a Főiskola Kirándulási alapjából fedeztetett, de ahhoz több hallgató is járult. E vízfestő kirándulások nagy hatással voltak a résztvevő hallgatókra, mert azokon megismerkedve a magyar tenger szépségeivel, a kitünő és hangulatos tájkép studiumok egész sorozatát készítették el.

Pilch Dezső r. tanár, a Tapasztalati látszattan c. tárgya keretében, több alkalommal kirándult tanítványaival a főváros környékére, Hajógyár, szentendrei sziget, Szentendre, stb. Baranski E. László r. tanár pedig a tavaszi vízfestési órákat jórészt a szabadban (liget, Állatkert) tartotta meg,

amely utóbbi helyre Pilch Dezső r. tanár is, az állatmozgások tanulmányozása végett, több ízben vitte el hallgatóságát.

Dr. Lechner Jenő r. tanár az Építészeti enciklopédia c. tárgy keretében több tanulmányi kirándulást tett hallgatóságával mindkét tanévben. Így az esztergomi ásatásokhoz, a királyi várba, a parlament és az Opera épületeibe.

Meyer Antal r. tanár IV. éves hallgatóságát mindkét évben több ízben elvezette különféle szakkörébe vágó üzemekbe, így: főv. házinyomda stb. és több középület iparművészeti érdekességének pl. a lipótmezei állami elme-gyógyintézet kápolnája üvegfestményeinek megtekintésére is.

Nagy Sándor r. tanár műveiből szemléltető bemutatót adott hallgatóságának gödöllői műtermében, majd a pesterzsébeti rk. plébánia templomban, amelynek falfestményeit ő tervezte és kivitelezte.

Az iparművészeti oktatás rendes órái a Főiskola főépületében folynak, míg az azt kiegészítő műhelygyakorlatok immár 18-ik éve a Székesfővárosi Iparrajziskola helyiségeiben és kitünő felszerelésének igénybevételével, a főváros és ez intézete vezetőségének hozzájárulásával. A Főiskola ezért e helyütt is megragadja az alkalmat arra, hogy az értékes támogatásért és szíves vendéglátásért ismételt köszönetét fejezze ki.

A végző tanárjelöltek előírt iskolalátogatása állami, illetve fővárosi és felekezeti közép és középfokú tanintézetekben folyt le. Erre vonatkozóan 1937/38-ban a 25.222/1937. IV. v. k. m. sz. rendelet, a székesfőváros polgármesterének 94.943/1937. VII. számú átirata, a bányakerületi ev. püspökség 1139 számú és a dunamelléki ref. püspökség 3841/1938. számú átirata intézkedik. Ugyanezen intézkedések az 1938/39. tanévben a 25.443/1938. v. k. m. számú leirattal, Budapest székesfőváros polgármesterének 95.147/1938. számú átirataival, továbbá a bányakerületi ev. püspökség 1803/1938. és a dunamelléki ref. püspökség 3939 számú engedélyével adattak ki.

Gyakorlótanítást, próbatanítást a tanári szak utolsó évfolyamának hallgatói a bpesti középisk.; Tanárképző Int. vezetőségének hozzájárulásával a VIII. ker. Gyakorló Gimnáziumban, ezenkívül felettes hatóságunk rendelkezésére a budapesti VII. ker. áll. Szent István reálgimnáziumban, az áll. Bolyai Farkas reáliskolában, az áll. Árpád reálgimnáziumban, az áll. Kemény Zsigmond reáliskolában, az áll. Zrinyi Miklós reálgimnáziumban, az ág. hitv. ev. gimnáziumban, az áll. Zrinyi Miklós reálgimnáziumban, áll. Erzsébet Nőiskola leánygimnáziumban, a községi Zrinyi Ilona leányliceumban, a községi Ráskai Lea leánygimnáziumban, a Baár Madas ref. leányliceumban, az I. ker. áll. tanítóképzőintézetben, a II. ker. Csalogány-utcai áll. tanítóképzőint.-ben, a VII. ker. Damjanich-u. áll. tanítóképzőint.-ben, a cinkotai áll. tanítóképzőint.-ben végeztek.

Az említett tanintézetek igazgatóinak és illetékes szaktanárainak ezúton is őszinte köszönetet mond a Főiskola szíves támogatásukért.

Tanítóképzőintézeti tanárjelölt az 1937/38. tanévben három V. éves és három VI. éves volt, az 1938/39. tanévben pedig három V. éves és hat VI. éves. E jelöltek mindegyike az Apponyi Kollégium budapesti tagozatában, mint a V. K. M. által felvett kültag, az előírt egyidejű külön szaktanulmányokat is végezte. Apponyi Kollégiumi felvételük a 24.736/1937., 27.140/1937. és a 30.504/1938. IV. v. k. m. számú leiratokkal történt.

Testnevelési oktatásban kötelezően részesült a hallgatóság azon része, amelyre a vonatkozó törvényes rendelkezések kiterjednek. De ezenkívül számos önkéntes jelentkező is igénybe vette a rendszeres testnevelés nyújtotta előnyöket. Az oktatás a rendszeres tornagyakorlatokon kívül a József Nádor Műszaki és Gazdaság Tudományi Egyetem Állatorvosi Karának Rottenbiller-utcai tornatermében tartattak, az athlétika különféle ágait ölelte fel s ezenkívül a céllövés, a vívás és síelés gyakorlását is. Az őszi és téli hónapokban sí előkészítő és terepgyakorlatokat, valamint versenyre való edzést is végeztek a kiválóbb teljesítményt felmutató hallgatók. Így mindkét évben szép eredményt értek el benevezett síelőink a főiskolai síbajnokságokban, amennyiben 1937/38-ban Kiss László I. é. hallgató a kezdők részére kiírt sí-futó és sí lefutó versenyen II. helyezést nyert el, a főiskola csapata szintén, az 1938/39. tanévben pedig Kiss László II. éves hallgatónk sí-futó főiskolai bajnokságot nyert, a Főiskola csapata pedig a futócsapat bajnokságban II. helyezést ért el a Testnevelési Főiskola csapata előtt. A csapat tagjai: Takács Tamás, Breznay József, Fülep Gábor, Breznay Imre és Kiss László. A tavaszi hónapokban a Főiskola ifjúsága körében népszerű kosárlabda játék is programba vetett s a főiskolai kezdők részére kiírt versenyen a csapat szerepelt is. A kötelező testnevelés felügyeletét a Rektori Tanács megbízásából Andreetti Károly r. tanár, e. i. prorektor végezte.

Beszámolónkat végül örömmel fejezhetjük be azzal, hogy fegyelmi szempontból, hazafias és erkölcsi érzés tekintetében az ifjúság magatartása általában kifogástalan volt, súlyosabb rendszabályok alkalmazására nem került sor.

IV. ÖSZTÖNDIJAK, JUTALOM- ÉS PÁLYADIJAK, ALAPITVÁNYOK.

A hallgatóság kiválóbbjainak a fenti címen juttatott összegek jelentősége nem csupán az érdekelteknek egyszeri vagy huzamosabban történt megsegítésében van, hanem egyrészt azon erkölcsi jelentőségben is, amellyel a közösség a kiemelkedőt ily módon kiválasztás útján elismeri, másrészt ezen elismertetés hat a szomszamos művészlélekre, amelyet így hathatósan buzdít a további fejlődésre s még jobb eredmények elérésére. Ez utóbbi az, ami itt a Főiskolán különösebb jelentőséget ad az ösztöndíjakkal és jutalomdíjakkal való elismerésnek. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a különféle pályázatok a fiatalság széles rétegét mozgatják meg s a minél eredménye-

sebben való szereplés vágya a legnemesebb vetélkedéseket váltja ki. Így a különben mindennapi munkát fokozottabb iramra serkentő vágy hatja át, amelynek lendületében születnek meg kiváló tanulmányimunkák, de amelyben általában emelkedik a színvonal, az érték és az eredmény is. A díjak itt valóban ösztönző díjak, hathatós segítői az oktatásnak s éppen ezért a főiskola vezetősége akkor, amidőn e díjak további szaporítását és növelését elsőrendű kötelességként ismerte, örömének ad kifejezést afellett, hogy hallgatóságunk az 1938/39. tanévben a „Horthy Miklós ösztöndíj” kedvezményezettjei közé felvétellett s hogy ez évben felettes hatóságunk kikért hozzájárulásával már az évközi osztály pályázatok is (kompozíciós díjakra) kiírhatók voltak.

Szegénysorsú és kiváló előmenetelű hallgatóink a lefolyt két tanévben az állam, közhatóságok és magánosok részéről a következő támogatásokban részesültek:

A Főiskola részéről **állami ösztöndíjjavadalom** címén 1937/38-ban 2000 P. engedélyezettett és folyósított a 27.014/1937. IV. illetve a 29.921 1937. IV. v. k. m. sz. rendeletekkel, amely összeg a Főiskola javaslatára a 14.450/1937. III., illetve pótlólag a 9.524/1938. III. v. k. m. sz. rendeletekkel történt jóváhagyás után a következőkép osztatott fel: 180 P. ösztöndíjat kapott Burján László VII. é. ösztöndíjas tanársegédi megbízatást nyert hallgató, továbbá egyenként 90.— P.-ös ösztöndíjat kaptak, mint megbízott ösztöndíjas tanársegédek a következő hallgatók: Antal A. József V. é., Csabai Kálmán V. é., Dabóczi Mihály VII. é., Dienes István VII. é., Drazsnyák Imre V. é., Élesdy István VII. é., Geróts Sándor V. é., Kelle Sándor V. é., Kőhalmy Henrik V. é., Matzon Frigyes VII. é., Metky Ödön I. é., v. Moór István V. é., Nagy Lajos V. é., Perjés Miklós V. é., Pomogáts Béla V. é., Sáros András V. é., B. Simon Pál VI. é. és Szalatnyai József V. éves hallgatók. Ezenkívül a művészi grafika c. tárgyból tanúsított kiváló előmenetelért: Tenkács Tibor V. éves hallgató 90 P. ösztöndíjban részesült. Végül az állami ösztöndíjjavadalomból kihasított Ferenczy István féle 110.— P.-ös szobrászati díjat, — pályázat alapján — Györi Dezső VI. éves szobrásznövendék nyerte el.

Az 1938/39. tanévben az **állami ösztöndíjjavadalom** 2000 P-ös összege a 26.887/1938. IV. illetve a 29.362/1938. IV. v. k. m. sz. rendeletekkel engedélyezettett. Felhasználása a Főiskola javaslatára, a 16.266/1938. III. és a 14.824/1939. III. és a 15.439/1939. III. v. k. m. sz. rendeletekkel történt jóváhagyás után a következőkép történt: 180 P. ösztöndíjat kapott Breznay József V. éves ösztöndíjas tanársegédi megbízatást nyert hallgató; továbbá egyenként 90 P.-ös ösztöndíjat kaptak, mint megbízott ösztöndíjas tanársegédek a következő hallgatók:

Amtzhauser Sándor V. é., Geróts Sándor VI. é., Kőhalmy Henrik VI. é., Percz Jenő V. é., Peršés Miklós VI. é. Györi Dezső VII. é., Kerényi Jenő VI. é., Kovács Imre VI. é., Balogh Jenő V. é., Bodó Aurél V. é.,

Drazsnyák Imre VI. é., v. Bodor Aladár VI. é., Marsovszky Endre V. é., Metky Ödön VII. é., Szentgyörgyi Kornél V. é., Szundy Gizella VI. é. és Tenkács Tibor VI. éves hallgatók; egyenként 45 P.-ös ösztöndíjat kaptak még mint megbízott ösztöndíjas tanársegédek (a II. félévben történt változás folytán) Sáros András VI. é. (az I. félévben), Párkányi Károly V. éves hallgató (a II. félévben). Ezenkívül az alakrajz és festészetben tanúsított kiváló előmenetelért: Ósz Dénes III. é. 67.50 P. és Icserekov András II. éves hallgató (az I. félévben) 22.50 P. ösztöndíjban részesültek. Végül az állami ösztöndíjjavadalomból kihasított Ferenczy István-féle 110.—P.-ös szobrászati díjat, pályázat alapján, Metky Ödön VII. éves szobrász hallgató nyerte el.

Az 1927. évi XIV. t.-c. alapján a közszolgálati alkalmazottak gyermekei részére létesített ösztöndíjak helyett, amelyek kiadása 1931. óta szünetel, a jelen tanévben is **tanulmányi segélyek** adtak ki. A 27.012/1937. IV. sz. alatt kelt v. k. m. rendelettel e címen engedélyezett 1.800 P.-ből a Főiskola Tanári Kara a 29.547/1937. IV. sz. vkm. leirattal tudomásul vett határozatával a bemutatott pályamunkák és más érdemességi szempontok mérlegelése alapján fejenként 150—150 P.-t Csekei Zoltán IV. é., Dörre Magda VI. é., Lencz Anna VI. é. és Sáros András V. éves hallgatóknak; egyenként 100—100 P.-öt Balajti Ilona III. é., Doór Ferenc II. é., Erdős Árpád III. é., Kapuvári Zelma VI. é., Kádár Gyula III. é., Köhalmy Henrik V. é., Morell Mihály VI. é., Párkányi Károly IV. é., Rác Béla III. é., Somlai Gyula V. é., Szabó Wladimir VII. é. és Szalay Kornélia V. éves hallgatóknak ítélte oda.

Az 1938/39. tanévben a **közalkalmazotti gyermekek tanulmányi segélyei** kiadása a 26.884/1938. IV. vkm. sz. rendelettel folyósított 1.800 P.-ből a Főiskola Tanári Karának a 29.843/938. IV., továbbá a 27.085/939. IV. sz. vkm. leiratokkal tudomásul vett határozatai alapján, pályázati s az előírt más elbírálási szempontok mérlegelése után a következőképp történt: Fejenként 150—150 P.-t kaptak Bonda Eugénia V. é. és Köhalmy Henrik VI. éves hallgatók, egyenként 125—125 P.-t Perjés Miklós VI. é., Doór Ferenc II. é., Nagy Edit VII. é. és Tóth Julianna V. éves hallgatók, egyenként 100—100 P.-öt Balajti Ilona IV. é., Cziráki Lajos II. é., Regös Árpád IV. é., Gergely Mihály V. é., Kapuvári Zelma VII. é., Ósz Dénes III. é., Párkányi Károly V. é. és Somlai Gyula VI. éves hallgatók s végül fejenként 50—50 P.-t Csekei Zoltán V. é. és Sáros András VI. éves hallgatók, akik csak a tanév I. felében jártak.

Állami külföldi ösztöndíjak-ban a lefolyt két év alatt csak kevés kiválasztott jelölt részesülhetett, mert az évekkel azelőtt eszközölt létszámcsökkenés fedezeti okokból még mindig nem volt kiküszöbölhető.

Ezen ösztöndíjakra hirdetett pályázatokon 1937/38-ban 26-an 1938/39-ben pedig 23-an vettek részt. A pályamunkákat mindkét alkalommal a Főiskola gyűjtötte össze s ezek elbírálása után tette meg az Orsz. Ösz-

löntudíjtanács felkérésére, véleményes javaslatát. Ennek az Ösztöndíjtanácsban való tárgyalása után, a Tanács előterjesztést tett a V. K. M.-hoz, amely ilykép az 1937/38. évre állami ösztöndíjban részesítette — a római Collegium Hungaricumba való kiküldetéssel Szabados Jenő festőművész okl. középisk. rajztanárt, Duray Tibor festőművészt, továbbá Kerényi Jenő és Varga Ferenc szobrászművészeket. (7.634/1937. eln. C. v. k. m. sz. rendelet.). Pótlólag — a bécsi Collegium Hungaricumba való kiküldetéssel — Csébi Pogány István okl. közép és tan.-képző int. rajztanár, festőművész ez ösztöndíjából szintén részesült. (7.829/1937. eln. C. sz. V. K. M. rendelet.).

A kiküldött fiatal ösztöndíjas művészek — Duray Tibor kivételével — a Főiskolának volt növendékei. Ugyanezen tanévben *olasz állami ösztöndíjjal* Rómában folytatott tanulmányokat Szücs István szobrászművész, szintén a Főiskola volt hallgatója. (23.344/937. eln. C. sz. vkm. r.).

Állami külföldi ösztöndíjban az 1938/39. tanévben — a római Collegium Hungaricumba való kiküldetéssel — Czene Béla és Élesdy István festőművészek, továbbá Dabóczy Mihály és Matzon Frigyes szobrászművészek részesültek. (4.389/1938. Eln. C. v. k. m. sz. rendelet), míg *olasz állami ösztöndíjjal* Kún István festőművész tanult Rómában. Ugyanitt *Budapest székesfőváros külföldi ösztöndíjával* Kovács Gláser Mária folytatott szobrász tanulmányokat.

Belföldi 400 P.-ös kutatási állami ösztöndíjat nyert az Ösztöndíjtanács javaslatára 1938/39-ben Homér Lajos okl. középisk. rajztanár, keleti művészettörténeti tanulmányok folytatására. Az említett 1938/39. évi ösztöndíjasok kivétel nélkül a Főiskola volt hallgatói.

A vall. és közoktatásügyi miniszter úr 1935. december hó 12.-én 13.912/1935. III. szám alatt kelt leiratával ádámosi Székely Bertalan születési centenáriumának alkalmából a nagy mester emlékére és nevére alapított **300 P.-ös Székely Bertalan díj** a 1937/38. tanévben került harmadik ízben kiadásra. A hirdetett pályázat, amelyen a Főiskola IV.—VII. évfolyamú hallgatósága kötelezően vett részt, a Főiskola epreskerti II. sz. pavillonja lépcsőházának falfestői megoldását írta elő. Az odaítélést a Főiskola művésztanáraiból alakított bíráló bizottság, az alapító rendelkezéséhez képest, május hó 8.-án, a néhai nagy mester születésnapjának 102. évfordulóján eszközölte, s a V. K. M. által folyósított díjat Iván Szilárd VII. éves művészhallgatónak ítélte oda.

Dicséretben részesültek és a Főiskola egyik alapjából fejenként 50.—P.-ös jutalomdíjat kaptak érdemességük sorrendjében: Balogh Jenő IV. é., Dienes István VII. é., Lukácsovits Lajos IV. éves hallgatók, végül figyelemreméltó munkáik alapján dicséretet kaptak még, sorrendi helyezés nélkül: Breznay József IV. é., Bonda Eugénia IV. é., Csekei Zoltán IV. é., Kun István VI. é. és Zirkelbach László IV. éves hallgatók.

Az 1938/39. tanévben a **Székely Bertalan díj** pályázati tárgya freskó terve volt, amely a Főiskola Andrassy-úti főépületének I. emeletére ter-

vezett s rövidesen kiképzés alá kerülő új díszterem rektori emelvényének háttérét képező falra kiviteleztetnék. A pályázat elbírálása a fentebb előírt módon megtörtént, de a díj kiadására sor nem került, mivel a két viszonylagosan legjobb terv egyike nem felelt meg egészében a kiírás főkikötésének, a másika pedig a díj odaítélési főszempontjának. (16.936/939. vkm. sz. leirat.)

A Főiskola miskolci művésztelepén rendszeresített műtermi ösztöndíjakat Burány Nándor és Döbröczeni Kálmán festőművészek élvezték, akik ösztöndíjaikat pályázat révén az 1937. évi november hó 1.-től 1939. évi október hó 31.éig terjedő kétéves időszakra szólóan kapták a 13.442/1937. III. v. k. m. sz. rendelettel jóváhagyott rektori tanácsi határozat alapján. Ugyanezen leirattal a korábban ösztöndíjas volt Meilinger Dezső festőművész, középisk. tanár, mint a művésztelep — első ízben a 169.006/1921. III. v. k. m. sz. rendelettel kötelezett — gondnoka e minőségében folytatólag meghagyatott.

A Budapest Székesfőváros által alapított ösztöndíjak címén a lefolyt két tanévben — az egyes tanévek befejezésekor — két 600 P.-ös festészeti és két 600 P.-s szobrászati díj adatott ki a Főiskola növendékei részére. Ezen ösztöndíjakra a Székesfőváros polgármestere által kiküldött bíráló bizottságok — amelyekben meghívás alapján a Főiskola rektora is részt vett — tett javaslatot a Főiskola festő- és szobrásztanárai által előzőleg e pályázatra kijelölt hallgatók kiválasztott pályamunkái alapján. Ilykép 1937/38-ban a 263.191/1938. XIV. sz. polgármesteri határozattal két festészeti ösztöndíjat Kádár Gyula III. é. és Nagy Ödön IV. éves festő, két szobrászati ösztöndíjat pedig Dabóczi Mihály VII. é. és Kovács Imre V. éves szobrásznövendékek kapták.

Ugyanezen **fővárosi ösztöndíjakat** az 1938/39. tanévben, az előzőekben ismertetett módon történt pályázati elbírálás után, a 262.752/939. XIV. sz. polgármesteri döntés alapján Breznay József és Bonda Eugenia V. é. végzett középisk. tanárjelöltek mint festők és Györi Dezső VII. é., valamint Oláh Sándor IV. é. művészhallgatók mint szobrászok kapták.

Néhai Balló Ede festőművész, a Főiskola volt nyug. tanára által végzett rajztanárjelöltek részére alapított 1000 P.-s utazási ösztöndíjat pályázat alapján s a Tanári Kar javaslatára Nagy Lajos V. éves, 1937/38-ban végzett hallgatónak, okl. középiskolai tanárnak adományozta a miniszter úr (98.491/938., ill. 98.523/935. sz. r.) azon kikötéssel, hogy annak ellenében Nyugateurópában tanulmányutat tenni és arról a Főiskolának beszámolni tartozik. Ugyanezen ösztöndíjat az 1938/39. évben hasonló módon Balogh Jenő ez évben végzett hallgató, okl. középiskolai tanár nyerte el azon kikötéssel, hogy azt Európa (Szovjetország kivételével) művészi, valamint művészeti oktatásügyi intézményeinek tanulmányozására fordítsa s erről — mindkét szempontra kiterjeszkedve — legkésőbb 1939 december 31-ig a Főiskola Rektori Tanácsának írásban beszámolni tarto-

zik. (119.462/939. VIII. 1., ill. 119.123/939. VIII. 1. vkm. sz. r.) Ugyancsak **néhai Balló Ede által alapított 1000 P.-ös festői díjat**, amelynek pályázatán minden magyar fiatalabb festőművész résztvehetett, Csabai Kálmán VI. é. r. művészhallgató, nyerte el a vkm. által kijelölt javasoló bizottság ajánlatára. (119.405/939. VIII. 1. sz. r.)

A Főiskola kezelése alatt álló **Korb Erzsébet olaszországi tanulmányúti alapítvány** kamatai, amelyek az alapítólevél rendelkezése alapján két évenként adandók ki, az 1938/39. évben kerültek — az első adományozástól számítottan hatodízben — kiadásra. Ez ösztöndíjat a pályázók műveinek elbírálása után, az alakrajz és festés tanárainak meghallgatásaival a Főiskola rektora, Bonda Eugénia V. é. tanárjelöltnek adományozta, aki ezen ösztöndíjat olaszországi tanulmányútra tartozik fordítani.

A V. K. M. alapítványi osztálya által kezelt **jánoshalmi Nemes Marcell-féle alapítvány** jövedelméből, amelyet a nemeslelkű alapító a Főiskola szegénysorsú növendékeinek támogatására rendelt, 1937/38-ban 800 pengő utalványoztatott a 99.936/937. vkm. sz. rendelettel.

Ezen összegből a Kar jutalomdíjakat adott ki a szaktanárok által javasolt szegénysorsú tehetséges növendékeinknek, azonkívül a rektor adott ki esetenként érdemes és rászorult hallgatók részére rendkívüli segélyeket.

Ilykép a szóbanforgó alapítvány jövedelméből 1937/38-ban az alábbi hallgatók részesültek:

a) Jutalomdíjban: 50 P-öt kapott: Dienes István VII. é.; 35 P-t kapott: Balogh Jenő IV. é.; 30—30 pengőt kaptak: Balogh Jenő IV. é., Breznay József IV. é., Élesdy István VII. é., Kerényi Jenő VI. é., és Perjés Miklós V. éves; 25—25 pengőt kaptak: Dabóczi Mihály VII. é., Geróts Sándor V. é., Iván Szilárd VII. é., Kun István VI. é., Nagy Ödön IV. é., Straszer István VI. é. és Ugray György III. éves; 20—20 pengőt kaptak: Azbej Imre II. é., Balogh András I. é., Béres Jenő VI. é., Bogáti Sándor I. é., Krikovszky Gizella III. é., Nagy Ödön IV., Olajos Béla IV. é., Szentgyörgyi Kornél IV. é. és Toroczky Ágnes II. éves; 15—15 pengőt kaptak: Somlai Gyula V. é. és Tóth Julianna IV. éves; 10—10 pengőt kaptak: Diószegi Balázs V. é., Irsay Nándor V. é., Cs. Pogány István VI. é. és Sajó Péter IV. éves hallgatók.

b) Rendkívüli segélyben: 40 pengőt kapott: Balogh Jenő IV. éves; 30—30 pengőt kaptak: Metky Ödön VI. é., Pomogáts Béla VI. é., Szabó Vladimir VI. é. és Tóta Gyula IV. éves; 25 pengőt kapott: Csekei Zoltán IV. éves; 20—20 pengőt kaptak: Breznay József IV. é., Lukács Ferenc V. é. és Marsovszky Endre IV. éves; 15—15 pengőt kaptak: Krikovszky Gizella III. é., Perjés András IV. é. és Szabó Miklós IV. éves; 14 pengőt kapott: Stankovits Emilia VI. éves; 10—10 pengőt kaptak: Barta Éva IV. é. és Zartler György III. éves; 8 pengőt kapott Katona Kiss Ferenc V. éves; 5 pengőt kapott: Metky Ödön VI. éves hallgató.

Ugyanezen alapítvány 1938/39-ben kiutalványozott (119.086/938. eln. B. 3. sz. r.) 1000 P összegű jövedelméből az alábbi hallgatók részesültek:

a) Jutalomdíjban: 50—50 P-t kaptak: Nagy Lajos V. é. és Perez Jenő V. é.; 45 P-t kapott: Somlai Gyula VI. é.; 30 P-t kapott: Perjés Miklós VI. é.; 25—25 P-t kaptak: Doór Ferenc II. é., Kovács Imre VI. é., Somlai Gyula VI. é.; 20—20 P-t kaptak: Balogh András II. é., Breznay József V. é., Csabai Kálmán VI. é., Sziráki Lajos II. é., v. Hiripi Gyula I. é., Jankó János III. é., Móczár Károly II. é., Sajó Péter IV. é., Schweitzer Teréz II. é., Szundy Gizella VI. é.; 15—15 P-t kaptak: Geróts Sándor VI. é., Nagy Ödön V. é., Ósz Dénes III. é., Papp Iván III. é., Puza Sándor II. é.; 12.50—12.50 P-t kaptak: Győri Dezső VII. é., Haáz Sándor IV. é.; 10—10 P-t kaptak: Bokor Róza I. é., Csupor László IV. é., Dengyel Tibor III. é., Drucker Dénes III. é., Glósz István III. é., Kiss László II. é., Olajos Béla V. é., Szalay Sarolta III. é.; 5—5 P-t kaptak: Gábor Marianne IV. é. és Geróts Sándor VI. éves hallgatók.

b) Rendkívüli segélyben: 30—30 P-t kaptak: Párkányi Károly V. é., Perjés Miklós VI. é.; 25—25 P-t kaptak: Fazekas Pál III. é., Hanula József II. é., Kerényi Jenő VI. é., Rajkay Jolán V. é., Samoday Lajos V. é.; 20—20 P-t kaptak: Breznay József V. é., Drucker Dénes III. é., Győri Dezső VII. é., Maksay László V. é., Schweitzer Teréz II. é., Takách Judit IV. é., Virányi Endre VI. é.; 15 P-t kapott: Bonda Eugénia V. é.; 10—10 P-t kaptak: Kiss János VI. é. és Pleidell János IV. éves hallgatók.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium adományozása alapján az 1937/38. tanévben a következő hallgatók nyertek tanulmányi segélyeket: Rácz Kálmán III. é. 50 pengőt, (14.040/937. sz. r.), Kovács Zoltán I. é. két ízben 75—75 P-t (9005/938. és 9713/938. sz. r.), Oláh Sándor III. é. két ízben 50—50 P-t (14.384/937. és 14.919/937. sz. r.), Szombat Béla I. é. 80 P-t (14.059/937., illetőleg 14.504/937. sz. r.). Az 1938/39. tanévben ily tanulmányi segélyben következők részesültek:

Benczédi Sándor I. é. hallgató $45 + 65 = 120$ P. (16.462/1939. III. és 15.866/938. III. sz. r.), Kovács Zoltán II. é. hallgató $50 + 67 = 117$ P. (14.431/938. III. és 16.512/936. III. sz. r.). Laborcz Ferenc II. é. hallgató 40 P. (15.584/938. III. sz. r.) és Pleidell János IV. é. hallgató 150 P (31.978/939. IV. sz. r.)

A M. Kir. Pénzügyminisztérium a Jövedéki-bírság alaphól az 1937/1938. tanévben 200 pengős ösztöndíjat adott Perjés András IV. é. rtj. hallgatónak (151.869/1935. XVIII. sz. pénzügymin. r.), melyet nevezett az 1938/39. tanévben, mint V. é. tanárjelölt, folytatólag élvezett. Ez utóbbi tanévben ugyanezen alaphól szintén 200 P-ös ösztöndíjat kapott Csergezán Sándor II. é. rtj. hallgató is. (98.972/938. XVIII. pénzügymin. sz. r.)

Jaloviczky Károly államtitkár úr által — első ízben a Főiskola 1936/37. tanévi reprezentatív kiállításán — a világháborúban hősi halált halt testvére emlékére felajánlott egyenként 100—100 P-s „vitéz Jaloviczky

István” jutalomdíjat a Főiskola Tanári Karának odaítélése alapján 1937/38-ban Tenkács Tibor V. é., 1938/39-ben pedig Nagy Ödön V. é. hallgatók nyerték el.

A clevelandi (USA) Közbiztonsági Tanács 1939. évi nemzetközi ifjúsági plakát-pályázatán Dengyel Tibor IV. é. rtj. 90 P, Gugi Sándor IV. é. rtj. 22 P 50 f., Bartha Zoltán III. é. rtj. és Somlai Gyula VI. é. festőhallgató 10—10, Fazekas Pál II. é. hallgató pedig 5 P díjazásban részesült. (15.590/939. III. vkm. sz. r.).

A Magyar Éremművészeti Egyesület által 1938/39-ben a Főiskolán meghirdetett érempályázatot, amelynek tárgya „A Felvidék visszatérése” volt, Metky Ödön VII. é. szobrászhallgató nyerte (50 P-s díj) s egyben az Egyesület és a Főiskola kiküldöttéből alakított bíráló jury dícsérő elismerésben részesítette Ugray György IV. é., Csicsatka Ottokár IV. é. és Kallós Elek I. é. szobrászhallgatókat is sikerült terveikért.

A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület elnöksége által hallgatóságunk részére kiírt **aktszobor-pályázat** nyertese Győri Dezső VII. é. szobrászhallgató lett (díja 50 P) s egyidejűleg e pályázaton szereplő Matos Lajos V. é. szobrászhallgatót is külön 20 P-s jutalomdíjjal tüntette ki az Egyesület.

Dr. Farkas Zoltán ügyvéd úr a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület alelnöke, aki annak idején a Főiskola Strobl-féle szobrászosztályának növendéke volt, hálás visszaemlékezése jeléül két egyenként 30—30 P-s díjat tűzött ki ez osztályon ezidén készült legjobb fej-, illetve aktszobor alkotói részére. A kiadás külön jury kapcsán, amelyben a nemeslelkű díjkitűző óhajához képest, Say Géza dr. min. o. tanácsos úr is résztvett, történt meg s ehhez képest a két díjat Győri Dezső és Morell Mihály VII. é. szobrászhallgatók nyerték el.

A Vidéki Napilapok Gazdasági Egyesülete által az 1938/39. tanévben kitűzött **plakát-pályázaton**, amely az első elbírálás után Balogh Jenő V. é., Dengyel Tibor IV. é., Somodi István II. é. és Bokross Kamill I. é. hallgatók közt szűkebb pályázattá alakíttatott át, az első díjat s a kivitelezésre való elfogadást Balogh Jenő V. é. rtj. nyerte (120 P), a többiek a részvételük kapcsán szintén díjakat kaptak.

Az Emericana Művész Céh 1937. karácsonyán a Szent Gellért-szobor alatt a T. E. B. E. által kiállított „Mindenki Karácsonyfája” mellé betlehemi jászolt állíttatott fel, amely szép feladatot a Főiskola szobrásznövendékei Bory Jenő r. tanár irányítása alatt végezték el. A jelentős összeget tevő költségeket Meyer Antal e. i. rektor lelkes fáradozással teremtette elő.

Hallgatóink e közreműködése több tekintetben volt hasznukra, mert nemcsak tanulságos szobrászi feladatot rótt rájuk, hanem anyagi segítséget is jelentett amellet, hogy a jól sikerült művészi munkájuk erkölcsiében is javukra szolgált. Az 1938/39. tanévben megismételt ezen akció során a jászol szoboralakjainak száma további kettővel — a visszatért Felvidéket

szimbolizáló két pásztoralakkal — növeltetett, ami hallgatóinknak újabb sikert jelentett.

Sikerrel vettek részt hallgatóink az **Orsz. Közegészségügyi Egyesület** által balesetmegelőzésre tanító propaganda képek megtervezésére kiírt pályázaton is, ahol több hallgató pályaműveit vette meg ezen Egyesület. A **Szinyey Merse Pál Társaság** ifjúsági kiállításán 1937/38-ban Strasser István VI. é. és Matzon Frigyes VII. é. szobrászhallgatók 150—150 P-s, Farkas János I. é. szobrászhallgató 50 P-s díjat nyert, ez utóbbi ezenkívül az 1938/39. évi ifj. kiállításon gyermekakt szobrával az I. díjat és kitüntető elismerést kapott.

Miskolc thjf. város polgármestere a 35.089/1938; 1540/ki. 1939. sz. határozatával Kotcián József I. é. hallgatót 95 P és Rácz Béla IV. rtj. hallgatót 7192/ki./1939. sz. határozat alapján 75. P segélyben részesítette.

Debrecen thjf. város koronázási jubileumi alapítványból az 1937/38. tanévben egyenként 174 P ösztöndíjban részesültek Toroczky Ágnes II. é. és Somlai Gyula V. é. rtj.-ek a 48.229/1937. IV., illetve a 45.802/937. sz. a. kelt polgármesteri határozattal. Ugyanezen ösztöndíjat az 1938/39. évben folytatólag kapta Toroczky Ágnes, mint III. é. tanárjelölt, továbbá Bogáti Sándor II. é. rtj. hallgató a 46.229/937., illetve 45.944/937. sz. polgármesteri határozat alapján.

Szombathely megyei város polgármesterének 7006/1938. és 292/1939. sz. határozata szerint Végh Mária I. é. hallgató 250 P tanulmányi segélyben részesült, amelyet azonban a Horthy Miklós-féle ösztöndíj elnyerése folytán nem vett igénybe.

A **Budapesti Thökölyanum** nevelőintézet és internátus igazgatósága részéről a Thököly Száva alapítványból Markovits Szvetisláv IV., ill. V. é. festőszaki hallgató 600 pengő ösztöndíjat élvezett az 1937/38. ill. 1938/39. tanévekben.

A **Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület** Oláh Sándor IV. é. szobrászhallgatót, mindkét tanév folyamán több ízben 50—50 pengős segélyben részesítette.

Zala Vármegye Közjóléti Bizottságától annak 33.897/ni. 1938. sz. határozata szerint Trapli István V. é. szobrászhallgató 100 pengő tanulmányi segélyt kapott 1938/39. évben.

Csongrád vármegye alispánja 125 P tanulmányi segélyben részesítette Tokácsli Lajos III. é. hallgatót (2677—1/alisp. 1938. és 8763—2/alisp. 1938. határozat) az 1938/39. tanévben.

Somogy vármegye alispánja a 14.002/1—1938. sz. határozatával Farkas János II. é. hallgatót 80 P segélyben részesítette 1938/39-ben.

Gróf Gyürki Aladár gazdasága Farkas Lajos I. é. hallgatónak 40 P segélyt adományozott 1938/39-ben.

Az 1938/39. tanévben adatott ki első ízben Főiskolánkon a m. kir. vkm. és közokt. miniszter úr 9000/937. eln. sz. rendeletével létesített „**Horthy Miklós ösztöndíjalap**”-ból ösztöndíj. Az alapító rendeletben Főiskolánk hallgatói még nem szerepelnek a kedvezményezettek között, a pótlás, a Főiskola ismételt kérő felterjesztései nyomán, ez évben történt meg. Így a f. évre a 27.074/939. IV. sz. leirattal hirdetett pályázat eredményeként a Főiskola Tanári Kara több kiváló eredményt felmutató pályázót javasolhatott ez ösztöndíjra a vonatkozó 27.000/939. vkm. sz. rendelettel kiadott adományozási szabályok szem előtt tartásával. Ehhez képest egyenként 200—200 pengős ily ösztöndíjat kapott Reinecker János és Zakariás Margit II. é. hallgató, 360 P-s ösztöndíjat Kádár Gyula IV. é. hallgató. (16.664/939. sz. r.) Ugyanezen alapból a már középiskolai tanideje alatt elnyert 200 P-s ösztöndíját folytatólag élvezi Végh Mária I. é. hallgató. (15.604/939. sz. r.)

A lefolyt két évben már másod-, illetve harmadízben került kiadásra a **Főiskola kitüntető érme**, amely a 9754/937. vkm. sz. r.-tel jóváhagyott szabályzat szerint az egyes években — kivéve a Főiskolai Kiállítások éveit — legfeljebb 3 példányban, 2 festő, 1 szobrász díjként — adható ki. Ezen díjért, amely a Főiskolán elnyerhető legmagasabb erkölcsi elismerést jelenti a díjazott hallgatónak, igen magas színvonalú pályázaton vetélkedtek a felsőbb évfolyamok hallgatói. Nyertesei 1937/38-ban Burján László VII. é., Polony Elemér VI. é. festő és Matzon Frigyes VII. é. szobrász hallgatók. 1938/39-ben: Breznay József V. é. és Somlai Gyula VI. é. festő, továbbá Metky Ödön VII. é. szobrászhallgatók.

*

A kitüntető érem ügyével kapcsolatban az 1938. évi március hó 11-i Kari Ülés szükségesnek tartotta, hogy egyrészt az alapító szabályzatban nem részletezett módosatait az odaítélésnek, kialakítsa, másrészt pedig, hogy kitüntető éremmel kiemelt jobb hallgatók támogatása erkölcsi és anyagiakban fokozottabban domboríttassék ki. A határozatban tehát kimondta a Kar, hogy a) az érmet csak pályázat alapján ítélik oda, az illetékes festő- és szobrásztanárokból álló bizottságok, b) e pályázaton csak V—VII. évesek — egyes külön-külön elbírálandó eseteket kivéve, főként szobrászhallgatóknál, akik jórészt már szaki előtanulmányokkal kerülnek ide —, vehetnek részt, c) a pályázatra az illetékes festő- és szobrásztanárok jelölik ki a részvételre érdemeseket, d) az éremmel kitüntetettek részére külön állami ösztöndíjat kér, végül, e) az érdíjjal jutalmazott műveknek a Főiskola számára leendő megvételét szükségesnek tartja s ezért erre fedezetet kér.

A két utóbbi pont keresztülvitele érdekében tett felterjesztésünk nyomán a V. K. M. 11.589/938. sz. leiratában tudatta, hogy az érdíjasok az

Orsz. Ösztöndíjtanács útján megfolyamodható belföldi állami ösztöndíjakra pályázhatnak, a műveik megvételére szükséges fedezet kérdését pedig a jövő költségvetések során fogja tárgyalni.

A Kelety Gusztáv emlékmű felállítására hirdetett pályázat eredményéről az 1936/37. tanévi Évkönyvben már beszámoltunk, a leleplezési ünnep leírását a jelen évkönyv tartalmazza. E helyütt most még csak arra utalunk, hogy a pályadíjnyertes Matos Lajos IV. é. szobrászhallgató a kivitelezéssel is megbízott, amelyet kifogástalanul végzett el. Az emlékmű felállításainak összköltségei 900 P-re rugtak, amelyből 245 P munka- és egyéb díj jutott a tervezőnek. Már az 1936/37. tanévi Évkönyvben említettük fel a pályázatot, amelyet Főiskolánk a *világháborúban hősi halált halt volt növendékei emlékművének* tervezésére írt ki. Az első bírálatot követő második pályázaton hat kijelölt pályázó vett részt, akik közül a díjnyertes s egyben a kivittel is megbízott Matzon Frigyes VII. é. szobrászhallgató lett.

Az általános nézet szerint felette sikerült bronz-emlékmű, amelynek költségeire a Vkm. a 11.287/937., ill. 13.827/937. sz. r.-kel együtt 1700 P-t folyósított, már fel is állíttatott a Főiskola Andrassy-úti épülete előcsarnokában, amelynek belsejébe harmónikusan illeszkedik bele s az épület legszebb díszét adja. E szép emlékmű nemcsak a kegyeleti és hazafias érzéseinknek bensőséges mély kifejezője, de, mint egy hallgatónk ihletett munkája, a Főiskola szobrászati oktatásának elismert magas színvonalát tanúsítja. Az emlékmű leleplezése eredetileg még 1938. őszén, majd 1939 májusában történt volna, de a közbejött országos események, majd a tanév végén torlódó tennivalók miatt, azt halasztani kellett. A leleplezési ünnepély így előreláthatólag a jövő iskolai év megnyitásával kapcsolatban fog megrendeztetni.

A Főiskola oktatási eredményeinek emelését hathatósan mozdították elő az ú. n. **kompozíciós pályázatok**, amelyek a festő- és szobrászosztályokban konkrét feladatok megoldásának kitűzésével tették elevenné, színessé és lüktetővé a hallgatóság alakrajzi és szobrásztanulmányait. E pályázatok alapján az egyes osztályok legjobb tanulmány-munkáinak szerzői az ú. n. **kompozíciós díjak**-at nyerték két ízben 1939 március és április havában. A tapasztalt jó eredmény a Főiskola vezetőségét arra indította, hogy e kompozíciós pályázatokat, amelyek hatásukban, különösen az életnevelés szempontjából előnyösek, a jövőben is fenntartsa, sőt kiszélesítse. Erre a Főiskola megfelelő javadalmainak növelése ad anyagi alapot.

V. DIÁKJÓLÉTI ÜGYEK.

A lefolyt két tanév alatt a Főiskola vezetősége fokozottabban igyekezett felkarolni a szegény sorsú hallgatóság megsegítésének ügyét. Az a körülmény ugyanis, hogy hallgatóságunk közt aránylag igen sokan nehéz anyagi küzkdések közt végezték tanulmányaikat, ami bénítólag hat vissza

rájuk, szükségessé tette, hogy törekvő derék hallgatóinkat minden kivihető módon támogassuk, annál is inkább, mert sok esetben az illetők külön segítség nélkül tanulmányaikat folytatni sem tudnák. Tandíjmentességek, ösztöndíjak, jutalmak, pénz- és természetbeni segélyek adásával, magánmunkák közvetítésével s pályázati alkalmak kieszközlésével igyekezett rajtuk segíteni.

A különféle kedvezmények kiadásánál a főiskola illetékes szervei az illetők érdemességét elsősorban természetesen tanulmányi eredményeik alapján bírálták el, rászorultságuk egyidejű figyelembevétele mellett, de egyenlő esetekben tekintetbe jöttek az illetők mellett szóló más méltányossági indokok, így a sokgyermekes család, az atya tűzharcos és hadirokkant volta (19.197/938. sz. r.), hadiárvai mivolt, az önkéntes nemzeti munkaszolgálatban való részvétel (21.100/938. sz. r.) stb.

Tandíjmentességben az 1937/38. tanévben az I. félévben 325 hallgató közül 113, a II. félévben 320 hallgató közül 112, az 1938/39. tanévben az I. félév 328-as hallgatói létszámából 118, a II. félévi 313-as létszámából pedig 113-an részesültek. Az ilykép elengedett tandíjak összege tavaly 9562.50 P-t, idén 9757.50 P-t, együtt 19.320 P-t tett ki.

Uj tandíjmentességet a Kar 1937/38.-ban 25-t, 1938/39.-ben 29-et adott, illetve ez utóbbihoz hozzászámítva a felvidéki hallgatóknak külön elbírálás alapján adott 13 mentességet is, az 1938/39. évben 42-t. A Kar vonatkozó határozatait a V. K. M. 14.451/937., illetve 16.728/938. sz. r.-kel, a felvidékiekre vonatkozót pedig a 14.992/939. és a 15.772/939. sz. a. kelt leiratával vette tudomásul.

Az említett 13 felvidéki hallgató ezenkívül a 28.112/939. sz. vkm. r. alapján mentesült az egyéb díjak (beiratás, diákasztal, stb.) fejenkénti 32 P-s összegének fizetése alól is, amennyiben a V. K. M. a „Magyar a magyarért“ mozgalom rendelkezésre bocsátott részéből e díjakat nevezettek segélyezésekép engedélyezte és kiutalványozta. Jelentős segítséget jelentett szegénysorsú hallgatóságunk támogatásában a főiskola immár három évtizedes múltú Diákasztala, amelynek működéséről jelen Évkönyvünk másikként adunk részletes beszámolót. Ehelyütt azonban kedves kötelességet teljesítünk avval, hogy ezen áldásos működésű intézményünk jóakaróinak és támogatóinak köszönetet mondjunk. Így mindenekelőtt mély hálánkat kell kifejeznünk felettes hatóságunk illetékes szerveinek, akiknek megértése és cselekvő jóindulata tette lehetővé mindkét évben azt, hogy Diákasztalunk üzemét zavartalanul fenntarthattuk. Különösen éreztük ezt ezidén, amikor a katonai szolgálatból visszajött s a felvidék visszatérésével ide átiratkozott szegény hallgatók rendes létszámon felül való elhelyezését a V. K. M. által adott rendkívüli segély révén azonnal eszközölhattük.

Szegénysorsú hallgatóságunk ellátásában a Diákasztal mellett további hathatós segítséget jelentett Budapest Székesfőváros polgármesteri

hivatalának ama nemes áldozatkészsége, hogy 25 hallgatónk részére, akiket a Diákasztalon elhelyezni már nem lehetett, a Főiskola közelében működő egyik fővárosi konyhán ingyenes ebédkedvezményt biztosított.

Több kiváló és rászorult hallgatóján segített a Rektori Tanács vonatkozó határozata abban, hogy ezek indokolt esetekben — megszabott lehetőségek mellett — engedélyt nyertek a nyári szünidő alatt műterem használatra. Így az illetők nemcsak folytatólagos studiumra nyertek alkalmat, hanem arra is, hogy több esetben magán művészi munkákat vállalva, keresethez, további létfenntartási alaphoz jutottak. A hallgatókat támogató szociális intézkedések közt jelentős tételt alkotnak a keresk. kormány által megadott vasúti kedvezmények. Ezek egyrészt a szünidei haza- és visszautazások alkalmából, évente 3 alkalommal 50, illetve 30%-os jegy ármérséklést biztosítanak számukra, másrészt pedig az e tárgyban külön kiadott rendelkezés szerint (Ker. Min. 2405/939. sz. rendelete, közölve a 14.215/939. vkm. sz. leirattal) a Főiskola rendkívüli hallgatói is megkapják azon tanulói viteldíjkedvezményt, amelyet eddig csak Főiskolánk környéken lakó rendes hallgatói élveztek. Ez utóbbi rendelkezés a Főiskola ismételt kérésének eredménye, amely régi, méltányosságra érdemes hátrányos elbírálást szüntett meg tekintettel arra, hogy a rendkívüli hallgatók itt a Főiskolán a rendesekkel egyenlő kötelezettségek mellett tanulnak s így helyzetük e szempontból a más főiskolák és egyetemek ú. n. rendkívüli hallgatóival nem azonos, mert ez utóbbiak tanulmányi kötelezettsége a rendes hallgatótársaikénál sokszorosán kevesebb és más is.

A Főiskola végzett tanárjelöltjeinek érdekeit tekintette a V. K. M.-nak már több év óta megismételt azon intézkedése, amellyel évente megküldi 45.500/939. és 64.200/939. sz. rend.) az ország iparos tanonciskoláiban a rajzi szakos tanárok által betöltendő tanári állások kimutatását s amelynek folyamánként ez iskolák fenntartói az évközi változások kapcsán is ide megküldik kihirdetés végett a vonatkozó pályázati hirdetményeket. A továbbiakban a hallgatóság diákszociális helyzetének javításában hatékonyan működtek közre a Főiskola ifjúsági egyesületei is; e részben a jelen Évkönyv további lapjain közölt egyesületi beszámolók tájékoztatnak bővebben. Magánosok is támogatták hallgatóinkat sok esetben. E részben mindenképp utalunk az előző fejezetben részletesen felsorolt magánösztöndíjakra és segélyekre, e helyt pedig köszönetünk kifejezésével említjük azt, hogy dr. Tolnai Dénes fogorvos úr is abban a kedvezményben részesítette hallgatóinkat, hogy fogorvosi kezelésük munkadíját félárban számította; Braun Ármin festékkereskedő úr (Teréz-krt. 26.) 20 vásárló bont, egyenként 5 pengő értékben küldött szegény hallgatóink közt leendő szétosztásra; Balló Edéné úrnő pedig néhai férje hagyatékából 17 darab nagyobb méretű festővásznat ajándékozott hasonló rendelkezéssel.

A hallgatóság egészségügyi viszonyait is állandó figyelemmel kísérte a Főiskola vezetősége. A négy év előtt rendszeresített iskolaorvosi rendeléseken hetenként nyert ingyenes orvosi tanácsot az arra rászorult fiatal-ság. Az I. évfolyam hallgatói a tanév elején kötelező szemorvosi vizsgálat alá vétettek, amelynek intézményesítése — miként a tapasztalat igazolta — igen hasznos és szükséges fiatalságunknál, amelynek választott életpályáján a szem épsége az egyik legfontosabb tényező.

Örömmel jelentjük még, hogy a Főiskola ifjúságának egészségügyi állapota általában kielégítő volt mindkét évben, tömeges megbetegedések, vagy halálesetek a tényleges hallgatóság körében nem fordultak elő.

Az 1937. év november és december havában az Orsz. Közegészségügyi Egyesület megbízásából Dr. Steiger Kazal Dezső főorvos úr, három felvilágosító előadást tartott férfi hallgatóságunknak a sexualhigienia köréből, amelyért a Főiskola ezton is köszönetét fejezi ki az Egyesületnek s az előadó főorvos úrnak.

VI. EGYÉB ESEMÉNYEK.

Az elmúlt két tanévben tartott főiskolai ünnepségek közt bensőségesen és méltó keretekben rendeztetett meg az 1927. évi XXXI. t. c.-kel nemzeti ünneppé nyilvánított március 15-ének megünneplése. Ezen ünnepnap délelőttjén a Tanári Kar és az ifjúság felekezetei szerint megosztottan ünnepi istentiszteleten vett részt, délután pedig a Főiskola vezetőségének és Tanári Karának részvételével a Főiskola nagy könyvtártermében, a három ifjúsági egyesület közös rendezésében, magas színvonalú ünnepély folyt le, amelyen a Tanári Kar részéről 1937/38-ban Glatz Oszkár r. tanár, 1938/39-ben pedig Meyer Antal e. i. rektor magnificus tartott nagyhatású ünnepi beszédet.

Az 1938/39. tanévben tartott ünnepségnek külön nagy jelentőséget adott az elmúlt év őszén bekövetkezett nagy fordulat, amely az Isten kegyelmi ajándékkaként a rég várt és hön óhajtott revízió megkezdését hozta nekünk. Két szomorú évtized elmulta után a Főiskola vezetősége, Tanári Kara és ifjúsága, szent egységben hazánk egész népével, az isteni igazságba vetett törhetetlen hittel boldogabban tett tanúságot hazafias érzéséről. Ez ünnepélyen visszaidézve a letűnt vérzivataros időket s abban a hazaszerető elődeink példaadó törekvéseit és harcait az ünnepély résztvevői bensőségesen erősödtek meg azon érzésükben, hogy a revízió folytatása lesz még, mert a balsors tépheti a nemzeteket, változtathatják a határokat, de a szívekbe írt határok kitörülhetetlenek maradnak örökké.

Ünnepélyes keretek közt áldozott a Főiskola 1938. április hó 14-én nagynevű alapító és első igazgatója komjatszegi Kelety Gusztáv emléké-

nek, amikor is a főépülete lépcsőházában elhelyezett emlékművét leplezte le. Az ünnepélyen a vall.- és közokt. miniszter úr képviselőjében Dr. Jalsovicky Károly min. osztályfőnök úr jelent meg, továbbá Dr. Marjay Ödön min. tan. úr, a művészeti ügyosztály h. főnöke, Dr. Ybl Ervin és Dr. Tihamér Lajos min. tanácsos és Dr. Say Géza min. o. tanácsos úrak, a társintézetek s a magyar művészeti élet számos meghívott jeles képviselője s a család tagjai.

Az ünnepélyt közvetlen megelőzőleg Meyer Antal e. i. rektor és Szentgyörgyi István e. i. prorektor a Főiskola koszorúját helyezte el Kelety Gusztávnak a kerepesi temetőben lévő sírjára, kifejezve evvel is el nem múltó kegyeletos emlékezetét hervadhatatlan érdemű alapító igazgatója iránt.

A leleplezés ünnepélye a nagy könyvtárteremben kezdődött, s azt, az ifjúsági énekkar által előadott „Hiszekegy“ után Meyer Antal e. i. rektor tartalmas beszéddel nyitotta meg. Dr. Molnár Ernő, a Főiskola művészet-történet tanára méltatta ezután több szempontból Kelety Gusztáv működését, felsorolta azokat a kritikai véleményeket is, melyek abban a korban Kelety alkotását kísérték és kimutatta, hogy az alkotott iskola a rajz komoly megtanításának alapjára helyezkedve fejlődött, Kelety elgondolása szerint. A sok vonzó részletet tartalmazó előadást a közönség nagy tetszéssel fogadta. Grabovicszy Leon a Magy. Rajztanárok Orsz. Egyesületének alelnöke szólt ezután átfogó rövid beszédben. Hangsúlyozottan kiemelte ebben Kelety Gusztávnak kiváló érdemeit, az egykori Mintarajztanodának, akkor még a világon egyedülálló intézménynek megalkotása körül.

Az ünnepély második része a lépcsőházban, az emlékmű előtt folyt le, ahol Meyer Antal e. i. rektor kérte a miniszter képviselőjétől az emlékmű leleplezésére az engedélyt, majd mély hatású beszéde kíséretében vette át az emlékművet a Főiskola gondozásába és tette le erre az emlékműre a Főiskola babérkoszorúját.

Utána Nádler Róbert a M. Rajztanárok Orsz. Egyesületének elnöke helyezte az emlékműre egyesületének koszorúját, a következő mély érzésű szavakkal:

„A magyar rajztanárképzés bölcs és elmulthatatlan emlékü első úttörőjének, a Mintarajziskola nemes emlékü első igazgatójának hoztam a M. R. O. E. koszorúját. Kevesen vagyunk már azok közül, kik vele együtt dolgoztunk. Én az ő meghívására jöttem az intézethez, és azok az évek melyeknek leforgása alatt, benső barátságban, vele együtt dolgozhattam, megismertették velem az ő kiváló tudását és finom lelkületét. Az ő igazgatása idején nemcsak a neve volt Mintarajziskola ez intézetnek, hanem valóságban is minta volt az, a külföldi, nemzetközi művészetoktatási kongresszusok résztvevői előtt, kik a legnagyobb elismeréssel adóztak az iskola kiváló és páratlan vezetőjének Sokoldalú műveltsége, tudása és tapintata, emberszeretet és jóakarata vezették minden cselekedetében.

A M. R. O. E. örömét fejezte ki e szép emlékmű létrejöttén. Kívánjuk, hogy e koszorú minden levele legyen tanubizonysága emlékéhez való ragaszkodásunknak, benső szeretetünknek és nagyrabecsülésünknek.“

A Főiskola e kegyeletes ünnepélyét az ifj. énekkar a Himnusz éneklésével fejezte be.

*

Budapest Székesfőváros Iskolánkívüli Népművelési Bizottsága a lefolyt két év alatt több ízben vezetett tanulmányi csoportokat a Főiskola és munkájuk megtekintésére. Így 1938. január hó 21-én a főépületbe, 1938. augusztus hó 10-én az Epreskertbe, 1938. december hó 19-én ismét a főépületbe, majd 1939. május hó 20-án és augusztus hó 24-én az Epreskertbe. A főépületben történt látogatások kapcsán Varga Nándor és Horn Antal r. tanárok fogadták a megjelent csoportokat. A tapasztalt előzékenységért s a nyújtott tanulságokért a Bizottság ismételtén köszönetet mondott.

*

A Főiskola házipénztárában 1938. február hó 10-én a V. K. M. 9799/1938. III. sz. rendelete alapján kiküldött Róna Alajos vkm. számv. tanácsos váratlan vizsgálatot tartott, amelynek eredményeként a kezelés a legteljesebb rendben találtatott.

*

A Főiskola tatarozási munkáinak megindulásával kapcsolatban a helyiségek célszerűbb elhelyezésének kérdése is felmerült. Így került sor a már régóta nélkülözött műtörténeti szeminárium helyiségeinek megtervezésére is, amelyek a Főiskola könyvtári termeiből kerülnének ki. Miután pedig ilykép a könyvtár korszerűbb elhelyezésének kérdése is megoldható lenne, másrészt pedig a könyvtár szakkatalógusának nyomtatásban való kiadása megfelelő szakerők alkalmazását kívánja, a Főiskola felterjesztéssel fordult felettes hatóságához szakértő bibliografus kiküldetése iránt, hogy ennek megfelelő javaslata alapján egyrészt a könyvtártermek átrendezése, másrészt a katalógusmunkák megkezdhetők legyenek. A kérés nyomán az 1939. év tavaszán a 15.277/939. III. vkm. sz. rendelettel Dr. Joó Tibor egyetemi magántanár, az Országos Széchényi Könyvtár őre küldetett ki, majd június hóban a könyvtár ügyvezetését újabb bizottság tekintette át, amelynek vezetője Dr. Fritz József, az említett Országos Könyvtár főigazgatója, tagjai pedig Joó Tibor könyvtárőr és Viniss Antal vkm. számv. tanácsos voltak. Az áttekintés a könyvtár ügykezelésének egészére kiterjedt s azt rendben találta. A továbbiakban a Főiskola reménnyel tekint előterjesztett kérelmének teljesítése elé, amelynek folyamányaként az oktatásnak egyrészt olyannyira fontos segítő eszközét képező könyvtár rendkívül becses anyagát kimerítő útmutatóban adhatja, másrészt az anyag korszerű átcsoportosítása révén a műtörténeti szeminárium helyiség kérdése

is megoldódik, ami a művész hallgatók s főként a tanárjelöltek képzésében, ahol a műtörténet fontos vizsgai tárgy, igen értékes nyereséget fog jelenteni.

*

A kiadott törvényes rendelkezések folyamányaként a Főiskola a saját hatáskörében is keresztülvitte azokat az intézkedéseket, amelyeket anyagi lehetőségeihez mérten, megtehetett épületeinek légoltalmi védelmére. E tekintetben a 14.900/937. III. sz., a 14.981/937., valamint a 6814/938. eln. sz. vkm. leiratok alapján, a szóbelileg vett utasítások alapján megszerezte a megfelelő összegeket, végrehajtotta a padlásterék lomtalanítását, beszerezte a megfelelő előírt védőeszközöket és szereket, kidolgozta és kihirdette az épületei részletes légoltalmi rendjét. A Rektori Tanács által kijelölt légoltalmi vezető Dénes Jenő fogl. diplomás, aki teendőiben a fentiek, valamint a legújabban kiadott 88.000/939. Honv. Min. sz. rendelet előírásai szerint jár el.

*

A Főiskola Rektori Tanácsa az 1938/39. tanév folyamán kijelölt albizottsága útján kiválogatást rendezett az utolsó 15 év alatt itt visszatartott s maradt tanulmányművek közül. Ez intézkedés célja az volt, hogy egyrészt az egyes osztályokra és korokra jellemző kiválóbb munkák rendszeresen egybegyűjtve, a Főiskola osztályaiban, illetve könyvtárában állandóan kiállítassanak, ami igen tanulságos nevelő eszköz a tanításban, másrészt pedig az, hogy a kevésbé jelentős anyag, főként a sok helyet foglaló szobrok selejtezésével, az amúgy is igen érezhető nyomasztó helyszükét enyhítse. A kiválogatás megfelelő formák közt végrehajtatott s a továbbra is visszatartott szoboranyag Bory Jenő r. tanár irányításával elhelyezést is nyert, a rajzi és festményanyag pedig Benkhardt Ágost r. tanár szíves közreműködésével a közel jövőben kerül az egyes osztályokba megfelelő elhelyezés végett.

*

A lefolyt két évben különös gondja volt a Főiskola vezetőségének épületei tatarozására, amelyet a Főiskola ismételt kérései nyomán felettes hatósága is nagy megértéssel karolt fel. Ennek folytán az előző évben megindított nagyobb arányú javítások a követő mindkét évben erőteljesen keresztülvitettek. A munkálatok tavaly, a régi elavult Perkins fűtőberendezés teljes átcserélésével, illetve a közp. fűtésnek az egész főépületben való bevezetésével kezdődtek meg, majd folytatódtak a tetők javításával, az egyszerű folyosó és műterem ablakok megkettőzésével, ami a fűtési viszonyokban idézett elő javulást. A történt belső festések, a régi kályhafűtés megszüntetésével, a szanitárius állapotok javítására vezettek a főépületben, ahol naponta cca 200—250 személy fordul meg. A világítás is részben már javított, ami a télideji sötét napok alatt, valamint az esti rajznál felette fontos. A Diákasztal helyiségei teljesen átalakítottak, azokhoz új

lépcsőházi lejáró készült, ami ezen itt olyannyira fontos intézmény érdekében hozott jóeső, rég óhajtott változást. A Bajza-utcai 3 pavillon belső helyreállítása, festése és padlózása végeztetett el még az elmúlt tanévben, úgyhogy örömmel állapíthatjuk meg e tatarozások nyomán az addigi nehéz helyzet gyökeres javulását, amely a vkm. hathatós támogatása révén még az 1939. évben tovább folytatódik. A már engedélyezett újabb tervezet a főépület belsejének további átalakítására ad módot, padlók átcserélése, világítás javítása, W. C. átépítése s újabb belső festések kerülnek sorra s megvalósul a Főiskola egy régi óhaja: az I. emelet Andrassy úti frontján az új aula kiképzésével. Ezzel a Főiskola végre megfelelő helyiséghez jut egyrészt reprezentatív életmegnyilvánulásainak méltó megrendezésére, másrészt pedig ezen aula megfelelő belső kiképzése és átalakíthatósága révén, azt kiállítási célokra veheti igénybe, amit már oly régen és sajnosan nélkülöz. Ezidőszerint már a tanév folyamán számos főiskolai pályázat anyaga kerül itt elbírálásra (állami, közalkalmazotti gyermeki, Balló tanári, Korb érdemdíj, Székely kompozitív pályázat stb.), sőt a Főiskola gyűjti össze az anyagát a fővárosi négy 600 P-s ösztöndíjpályázatnak, az Orsz Ösztöndíjtanács külföldi ösztöndíjpályázatainak, a V. K. M. által hirdetett Balló ösztöndíjak pályázatainak stb., mi a jelen helyzetben, amikor mindezt a Főiskola e célokra alkalmatlan világítású könyvtári termeiben kényszerül lebonyolítani, nemcsak a könyvtár használhatása stb. szempontjából kedvezőtlen, de a pályamunkák megfelelő bemutatására sem kedvező.

Igy elsőrendű szükséglet oldódik meg a rektorátus kezdeményezésére az új aula kiképzésével, amelynek kivitelezését a V. K. M. megértése s anyagi gondoskodása máris dülőre juttatott. Még e nyáron fog előreláthatólag az elkészülni cca 350 főnyi befogadó képességgel. Dr. Lechner Jenő r. tanár tervei szerint, amelyeket ezen agilis tanárunk, aki a 12.486/936. III. vkm. sz. r. alapján már elejétől fogva önzetlenül vesz részt a főiskolai tatarozások műszaki ellenőrzésében és segítője a Főiskola vezetőségének tatarozási javaslatok elkészítésében is, olyannyira készséggel készített el.

Tatarozási munkák folytak a Főiskola miskolci művésztelepén is, amely célra két ízben 5000—5000 pengő folyosított. Ez összegekből a vezető tanári lakáson és műtermen kívül elsősorban a biztonsági okokból szükséges javítások eszközöltettek, valamint a hallgatóság oktatását és elhelyezésére szolgáló helyiségek tataroztattak gyökeresen, úgyhogy a korábbi állapotokkal szemben az 1938/39. tanévi tanfolyam már türhető elhelyezési körülmények között indulhatott meg. A telepen egyébként szükséges tatarozások folytatására a V. K. M. által már biztosított további fedezetből még az 1939. év folyamán kerül sor.

Az intézet könyvtárát, amelynek a szemléltető oktatásban igen fontos szerepe van, — az adott anyagi helyzethez képest, a lefolyt két év alatt kiadósabban sikerült gyarapítani. Állománya az év végén 13.534 kötet és

111.177 mülap, értéke — az 1937/38. évi 2442 P 02 f. és az 1938/39. évi 3569 P 97 f. értékben történt beszerzési és kötési költségek beszámításával — 600.028 P 88 f.-t tesz ki. A könyvtári berendezés 7973 P 57 f. értéket képvisel.

Az olvasók száma 1937/38-ban 3500, 1938/39-ben 3850 volt.

A Főiskola leltári vagyona ez évben a következő ajándékozások révén gyarapodott.

Székely Bertalan életnagyságú, gyulafirátóti márványból faragott fejszobra, amelyet Osváth Imre volt V. é. szobrászhallgató 250 P-s pályadíjjal jutalmazott műve után maga a szerző faragott. E fej az Epreskerti II. pavillon bejárója előtt sóskuti kő talpazaton állítatott fel. Komjátszegi Kelety Gusztáv márvány emlékműve a Főiskola főépületének lépcsőházában felállítatott a vkm. áldozatkészségéből 900 P költséggel. Réti István volt rektor gipszmása, mely a rektori hivatalban a többi rektori képmások közt helyeztetett el, Szentgyörgyi István r. tanár ajándéka, Sas Brunner Ferencné és leánya „Mystic India“ c. művét, a Pázmány P. Tud. Egyetem Bölcsészeti kara 17 drb. műtörténeti tárgyú 1936/37-ben készült értekezést, Varga N. Lajos r. tanár „Adattár a magyar művészi grafikához“ és „A rézmetszet“ c. műveit, Huszár Károly a Szent Imre év jubileumi albumát, a World Youth szerkesztősége egy amerikai hölgy ajándékozása révén lapja egy évi példányait, Dr. Lechner Jenő r. tanár 2 drb. díszes függőlámpát, az Áll. Felső Ipariskola igazgatósága 60 éves fennállása jubileumi évkönyvét 2 példányban, ajándékozta intézetünknek. A nemes ajándékozónak a Főiskola ezuton is kifejezi hálás köszönetét.

A V. K. M. művészeti ügyosztályának intézkedéseiből a Főiskola leltári állománya a következő ajándéktárgyakkal bővekedett: 9443/938., illetve 12.128/938. sz. r.-tel egy vonatrendszerű Wörner nyomdagép, amely a Főiskola grafikai osztályán már üzemben van, 10.634/938. sz. r. Zala György hagyatékából megvett s a Szépművészeti Múzeumba került könyvanyag egy része, amely most kerül részletes leltározás alá, 14.249/938. sz. r. Ybl Ervin dr.: „Mester és mesterművek“ c. műve 2 péld., 15.824/938. sz. r. Le Biennali di Venezia dopo Guerra és le Biennali dell anteguerra c. mű, 14.581/938. sz. r. Lotz Károly élete és művészete c. mű, a 12.847/938. sz. r.-tel a Tér és forma c. folyóirat egy évre előfizettetett, a 9281/938. sz. r. Th. Dahs: János vitéz és a Magyar Anthologia angol fordítása 2 példány, a 14.806/939. sz. r. a The Studio 1937. évi két száma, a 9246/939. sz. r. a Magyar Művészeti Könyvtár 3 teljes sorozata, a 14.871/939. sz. r.-tel Romhányi K. A Magyar könyvkötés művészete a XVIII. és XIX. században c. mű 2 példány, a 14.850/939. sz. r.-tel az Iparművészet c. folyóirat 2 példányára előfizettetett.

TANÁRI KAR

AZ 1937/38. ÉS 1938/39. TANÉVEKBEN

VITÉZ ABA-NOVÁK

VILMOS,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, festő és grafikus művész. Rendes tanárrá kinevezetett 1938. június 30-án. A Főiskolán tanít 1938. évi március 6. óta.

ANDREETTI KÁROLY,

okl. építész. Rendes tanárrá kinevezetett 1923. november 27. Orsz. gyűl. képviselősege alatt id. nyugdíjjal szabadsággalva 1932. február — 1935. márc. majd újból a tényleges szolgálatba visszahelyeztetett. A Főiskolán tanít 1915. szeptember óta.

BARANSKI E. LÁSZLÓ,

festőművész, okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1922. évi december 21. A Főiskolán tanít 1920. november óta.

BENKHARD ÁGOST,

festőművész, okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1922. évi december 21. A Főiskolán tanít 1920. november óta.

BORY JENŐ,

szobrászművész, okl. műépítész. Rendes tanárrá kinevezetett 1918. évi március 9. A Főiskolán tanít 1911. szeptember óta.

BURGHARDT REZSŐ,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1938. évi június 30. A Főiskolán tanít 1937. szeptember 1. óta.

GLATZ OSZKÁR,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1923. évi november hó 27. A Főiskolán 1914. január óta, két évi megszakítással 1938. június hó 30-ig tanított.

HORN ANTAL,

festőművész, okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1922. évi december 21. A Főiskolán tanít 1920. november óta.

KANDÓ LÁSZLÓ,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1933. évi június 29.

KROCSÁK EMIL,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1939. évi július 30.. A Főiskolán tanít 1938. március 6. óta.

DR. LECHNER JENŐ,

m. kir. kormányfőtanácsos, okl. műépítész. Rendes tanárrá kinevezetett 1928. évi július 28. A Főiskolán tanít 1928. július óta.

MEYER ANTAL,

iparművész, okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1923. évi november 27. A Főiskolán tanít 1920. november óta.

DR. MOLNÁR ERNŐ,

okl. középisk. és tan. képzőint. rajzi szakos tanár, festőművész, műtörténet író. Rendes tanárrá kinevezetett 1938. június 30. A Főiskolán tanít 1938. január 28. óta.

PILCH DEZSŐ,

festőművész, okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1918. évi február 13. A Főiskolán tanít 1911. szeptember óta.

RÉTI ISTVÁN,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1923. évi november 27. A Főiskolán 1913. szeptember óta 1938. július 31-ig tanított.

RUDNAY GYULA,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1923. évi november 27. A Főiskolán tanít 1922. november hó óta.

SIDLÓ FERENC,

magyar kir. kormányfőtanácsos, szobrászművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1925. évi június 12. A Főiskolán tanít 1924. január óta.

STROBL ZSIGMOND,

magyar kir. kormányfőtanácsos, szobrászművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1925. évi június 12. A Főiskolán tanít 1921. január óta.

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN,

magyar kir. kormányfőtanácsos, szobrászművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1925. évi június 12. A Főiskolán 1924. január óta 1938. szeptember hó 28-áig tanított.

SZŐNYI ISTVÁN,

festőművész. Rendes tanárrá kinevezetett 1938. évi június 30. A Főiskolán tanít 1937. szeptember hó 1. óta.

VARGA NÁNDOR LAJOS,

festő- és grafikusművész. Okl. középisk. rajzi szakos tanár. Rendes tanárrá kinevezetett 1931. évi augusztus 7. A Főiskolán tanít 1931. október óta.

Felkért és megbízott tanárok az 1937/38. — 1938/39. tanévekben.**DR. ALSZEGHY ZSOLT,**

c. gimn. igazgató, egyet. magántanár, a „Magyar és Világirodalom” c. tárgy tanára.

NAGY SÁNDOR,

m. kir. kormányfőtanácsos, festőművész, a festészeti technikák c. tárgy tanára.

DR. FRANCESCO NICOSIA,

az olasz nyelv tanára.

DR. PROHÁSZKA LAJOS,

egyetemi ny. r. tanár, a „Bevezetés a filozófiába” c. tárgy tanára.

FRANCOIS GACHOT,

a francia nyelv tanára.

DR. TÓTH GÉZA,

c. gimnáziumi igazgató, középisk. szakfelügyelő, a „Neveléstan” c. tárgy tanára.

Szakelőadók:**DR. BRUMMER ERNŐ,**

vegyész, főv. iparajzisk. tanár, előadta a festészeti és szobrászati anyagtan c. tárgyat az 1937-38—1938-39. tanévekben.

KROCSÁK EMIL,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, a mértani rajz c. tárgynál 1939. március 5-ig.

DEX FERENC,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, előadta a „Műtárgyak és műemlékek konzerválása” c. tárgyat az 1938-39. II. felében.

MONOKINÉ**FRÖHLICH MAGDA**

okl. testnevelési tanár, vezette a nőhallgatók testnevelését.

DÉNES JENŐ,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, az Építészeti enc. c. tárgynál 1937-38-ban.

SEBESTA LOYDOLT FERENC,

okl. középisk. rajzi szakos tanár, az Iparművészet c. tárgynál 1937-38-ban.

VITÉZ SZABÓ ZOLTÁN,

okl. testnevelési tanár, vezette a férfi hallgatók kötelező testnevelését.

A felvidéki hallgatók részére külön előírt pótló tárgyak előadói az 1938/39. II. felében:**DR. MARCZIKÓ FERENC,**

tanügyi főtanácsos, előadta a Magyar alkotmánytörténetet.

DR. VARGA SÁNDOR,

középisk. tanulm. felügyelő, előadta a Magyar földrajzot.

Hivatalok az 1937/38. és 1938/39. évben.

Rektori hivatal:

Főtitkár : DR. FERENCZY JÓZSEF,
főisk. titkár.

Beosztva : DÉNES JENŐ,
okl. középisk. rajzi szakos
tanár

MUDRY ERZSÉBET,
kezelő.

Quaestura:

Quaestor : DR. FERENCZY JÓZSEF,

Ellenőr : ZÁBRÁK DÉNES,
min. o. tan.

Könyvtár:

Könyvtárőr : HORN ANTAL,
főiskolai r. tanár.

Beosztva : SEBESTA L. FERENC,
okl. középisk. rajzi szakos
tanár, főiskolai képesítésű gya-
kornok.

VASSNÉ Dr. BERTÓTHY ILONA,
bölcseztudor.

A középfokú iskolák rajzi szakfelügyelete:

Megbízott vezető : BARANSKI E. LÁSZLÓ,
főiskolai r. tanár.

Segédszemélyzet.

Ösztöndíjas tanársegédi teendők ellátásával megbízott hallgatók az 1937/38. tanévben.

BURJÁN LÁSZLÓ VII. é.
Szónyi István tanár alakraj-
zi osztályában és a szobrász-
hallgatók alakrajzánál.

GERÓTS SÁNDOR V. é.
Rudnay Gyula tanár alakraj-
zi osztályában.

CSABAI KÁLMÁN V. é.
Benkhard Ágost tanár alak-
rajzi osztályában.

KÓHALMY HENRIK V. é.
Kandó László tanár alakrajzi
osztályában.

DIENES ISTVÁN VII. é.
Réti István tanár alakrajzi
osztályában.

PERJÉS MIKLÓS V. é.
Burghardt Rezső tanár alak-
rajzi osztályában.

ÉLESZY ISTVÁN VII. é.
Glatz Oszkár tanár alakrajzi
osztályában.

DABÓCZI MIHÁLY VII. é.
Strobl Zsigmond tanár szob-
rász osztályában.

METKY ÖDÖN VI. é.
Bory Jenő tanár szobrász-
osztályában.

MATZON FRIGYES VII. é.
Sidló Ferenc tanár szobrász-
osztályában.

ANTAL A. JÓZSEF V. é.
Szentgyörgyi István tanár
szobrász osztályában.

DRAZSNYÁK IMRE V. é.
a „Mértani rajz” c. tárgynál.

NAGY LAJOS V. é.
az „Iparművészet” c. tárgy-
nál.

KELLE SÁNDOR V. é.
a „Művészetek története” c.
tárgynál.

SZALATNYAI JÓZSEF V. é.
a „Művészeti bonctan” c.
tárgynál.

SÁROS ANDRÁS V. é.
a „Tapasztalati látszattan” c.
tárgynál.

POMOGÁTS BÉLA VI. é.
a „Művészeti grafika” c.
tárgynál.

B. SIMON PÁL VI. é.
a „Vízfestés” c. tárgynál.

VITÉZ MOÓR ISTVÁN V. é.
a „Rajztanítás módszere” c.
tárgynál.

Segédszemélyzet.

**Ösztöndíjas tanársegédi teendők ellátásával megbízott hallgatók
az 1938/39. tanévben.**

AMTZHAUSER SÁNDOR V. é.
Benkhard Ágost tanár alak-
rajzi osztályában.

BREZNAY JÓZSEF V. é.
Szónyi István tanár alakrajzi
osztályában és a szobrász-
hallgatók alakrajzánál.

GERÓTS SÁNDOR VI. é.
Rudnay Gyula tanár alakraj-
zi osztályában.

KÓHALMY HENRIK VI. é.
Kandó László tanár alakrajzi
osztályában.

PERCZ JENŐ V. é.
vitéz Aba-Novák Vilmos tanár
alakrajzi osztályában.

PERJÉS MIKLÓS VI. é.
Burghardt Rezső tanár alak-
rajzi osztályában.

GYŐRI DEZSŐ VII. é.
Strobl Zsigmond tanár szob-
rász osztályában.

KERÉNYI JENŐ VI. é.
Bory Jenő tanár szobrász-
osztályában.

KOVÁCS IMRE VI. é.
Sidló Ferenc tanár szobrász
osztályában.

BALOGH JENŐ V. é.
a „Rajztanítás módszere” c.
tárgynál.

BODÓ AURÉL V. é.
az „Iparművészet” című
tárgynál.

DRAZSNYÁK IMRE VI. é.
a „Mértani rajz” című tárgy-
nál.

V. BODOR ALADÁR VI. é.
a „Vízfestés” című tárgynál.

MARSOVSZKY ENDRE V. é.
az „Építészeti enciklopédia”
című tárgynál.

METKY ÖDÖN VII. é.
a „Művészeti bonctan” című
tárgynál.

PÁRKÁNYI KÁROLY V. é.
a „Tapasztalati látszattan”
című tárgynál a tanév I. fél-
évében.

SÁROS ANDRÁS VI. é.
a „Tapasztalati látszattan”
című tárgynál a tanév I. fél-
évében.

SZUNDY GIZELLA VI. é.
a „Művészetek története” cí-
mű tárgynál.

SZENTGYÖRGYI KORNÉL V. é.
a „Művészetek története” cí-
mű tárgynál.

TENKÁCS TIBOR VI. é.
a „Művészeti grafika” című
tárgynál.

Altisztek és kisegítő szolgák az 1937/38. és 1938/39. években.

I. oszt. altisztek:

Kancsár Mátyás,

Merényi József,

Szabó Kálmán,

II. oszt. altisztek:

Gondol Lajos,
Merényi Sándor,
Németh Ferenc,

Szantusz Károly,
Török Győző,

Varga József,

(beosztva az Orsz. Irod. és Műv. Tanáshoz)

Kisegítő szolgák:

Bencze Sándor,
Lapsánszky József,

Ravasz Károly,
Szirom István,

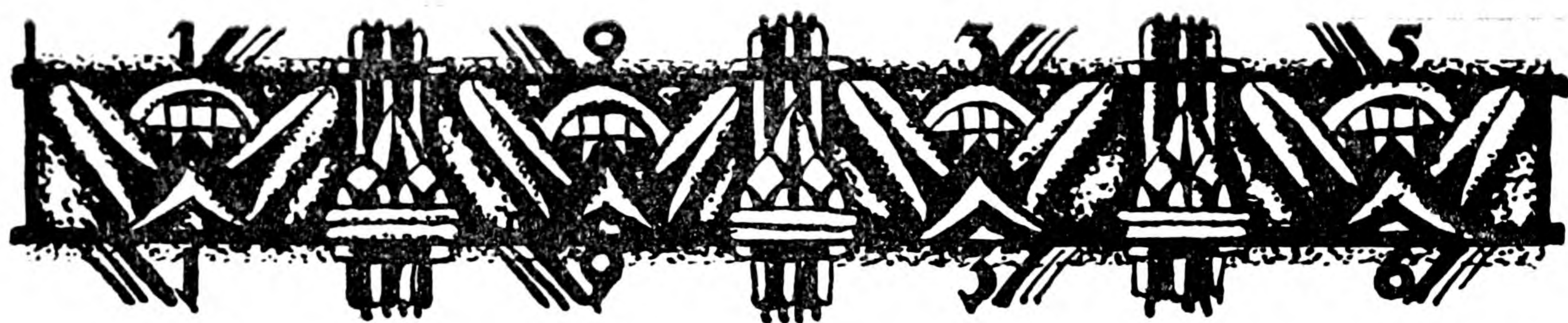
Napszámos—kőműves:

Pullman Károly

Beosztott küldönc:

Budaházy Lajos.

(az Orsz. Irod. és Műv. Tanács alkalmazásában)

Főiskolai egyesületek és diákjóléti intézmények élete az 1937/38. és 1938/39. tanévben.

1. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Ifjúsági Köre:

Alakult az 1898. évben az addigi Társaskör jogutódként. Jelenlegi alapszabályai a 48.457/1909. V. K. M. r.-tel nyertek jóváhagyást. Alapszabályszerű célja: a Főiskola ifjúságának egyesítése egyrészt szellemi művelődésének, másrészt anyagi jólétének előmozdítására. Egyesületi helyiség: VI., Andrassy-út 71. Alagsor.

A Kör Tisztikara az 1937/38. évben a következő volt:

Elnök:	Marsovszky Endre IV. é. rtj.
Titkár:	Bodó Aurél IV. é. rtj.
Pénztárnok:	Laczi István V. é. műv. növ.
Jegyzők:	Szentgyörgyi Kornél IV. é. rtj.
	Balogh Jenő IV. é. rtj.

az 1938/39. tanévben pedig:

Elnök:	Barlai László IV. é. rtj.
Titkár:	Sztupkay László V. é. rtj.
Pénztárnok:	Jancsó Mihály IV. é. rtj.
Jegyző:	Dengyel Tibor IV. é. rtj.

A Kör ügyeinek vezetésében a közgyűlés által választott tagok segítettek, akik az egyes alakrajzi és szobrászati osztályokat képviselték a választmányi üléseken.

A nehéz viszonyok között a Kör vezetősége mindkét tanévben igye-

kezett a Főiskola hallgatóit a lehetőség szerint anyagilag támogatni segélyek és kölcsönök adásával, de egyszersmind igyekezett kulturális téren is működést kifejteni. Eredményes munkát végzett a Kör a szegény hallgatók ellátási ügyeinek előbbrevitelében. Így 1937/38-ban először volt egész évben a Főiskola Diákasztalán minden ebédhez kenyér, melynek költségeit eleinte a Kör fedezte.

Közbenjárt mindkét évben a Kör vezetősége abban is, hogy azon szegény hallgatók, akik helyhiány miatt a Diákasztalnál kedvezményt nem kaptak, a Székesfőváros egyik menzáján étkezhessenek. Ezen ügyeink adminisztrálását szintén a Kör látta el.

Az 1937/38. évben megismételte a Kör a korábbi években bevált képeret akciót, mellyel kapcsolatban nagymennyiségű keretet bocsátott olcsó áron az ifjúság rendelkezésére.

A vidéken lakó főiskolai hallgatók 50 és 30⁰/₀-os MÁV utazási kedvezményeinek intézésében, amely évente többször igényelt eljárást, a Kör segédkezett a rektori hivatalnak.

1938. évi december elején a Külső Lipótvárosi Keresztény Kör karácsonyi vásárral egybekötött kiállítást rendezett, amelynek kapcsán a Kör vezetősége kieszközölte, hogy a hallgatók ezen kitűnő eladási és propagandatív kiállításon minél nagyobb számban vehessenek részt. Ennek szép anyagi sikere volt, sok munka került eladásra, 350 pengőt meghaladó értékben.

A szokásos vigalmi megmozdulások közül mindkét évben megrendezte a Kör a hagyományos Ismerkedési Estet, a többi ifjúsági egyesülettel karöltve pedig a nagysikerű Képzőművész Jelmezbált, melyen társadalmi és művészi életünk számos kiválósága jelent meg. 1938. márciusában Farsangi Estet tartott a Kör, amelynek keretében Amtzhauser Sándor IV. é. műv. hallgató rendezésében a Kör tagjai humoros színelőadást tartottak.

Nemzetünk nagy ünnepén, március 15-én, a Kör magas színvonalú ünnepélyt rendezett a könyvtár olvasó-termében. Ez ünnepély szónoka 1937/38-ban Glatz Oszkár r. tanár volt, míg az ifjúság részéről Somlai Gyula V. é. rtj. méltatta a nap jelentőségét, 1938/39-ben pedig Meyer Antal e. i. rector magnificus, illetve Amtzhauser Sándor V. é. műv. hallgató tartottak magas színvonalú hazafias beszédet.

1937/38-ban az Actio Catholica munkásosztályának felkérésére a Kör két tagja: Kelle Sándor és Nádaskay József V. é. rtj.-ek munkáscsoportokat vezettek a Szépművészeit Múzeumban, magyarázó előadással. Nevezettek munkája nagy elismeréssel találkozott.

A Kör keretén belül működött, Balogh Jenő IV. rtj. vezetésével, immár harmadik, illetve negyedik éve a főiskolai énekkar. Tagjainak szorgalmas és odaadó működése, szakavatott vezetőjének irányítása mellett, igen szép

sikereket eredményezett. Így közreműködött az énekkar a főiskolai ünnepeken, az évmegnyitó Veni Sancteken, az Emericana művészblokk által rendezett karácsonyi estéken, Kelety Gusztáv emlékművének leleplező ünnepségén, március 15-én és a Főiskola két Te-Deumján. Megtisztelő meghívást is kapott a kar, amennyiben az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Társulat díszközgyűlésén — amelyen Horthy Miklós Kormányzó Úr Öföméltósága díszelnökké választása történt — közreműködött a Műcsarnokban. 1937/38. évi működését az 1938. június 1-i a Terézvárosi Egyházközség székházában tartott nagysikerű önálló hangversenyével fejezte be, amelyen középkori egyházi és modern magyar világi művek szerepeltek. Ezen teremnek a hangverseny céljára való önzellen átengedéséért a Kör ezuton is köszönetet mond a Terézvárosi Egyházközség vezetőségének.

A Kör 1938/39. évi bevételei 3.216 P 68 f.-t, kiadásai 3.206 P 10 f.-t tettek ki s így a pénztári maradvány 10.58 P.

Az 1938/39. évi pénzkezelés még nem záratott le, így annak adatait jövőre adjuk.

2. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Székely Bertalan Bajtársi Egyesülete.

Alapított az 1922. évben, Alapszabályai a 64.009/1922. V. K. M. r.-tel hagyattak jóvá. Kitűzött célja: a Főiskola ifjúságát oly szervezetben egyesíteni, amely a választott hivatás kifogástalan betöltéséhez szükséges képességek megszerzését lehetőleg biztosítja a jellem, kötelességérzet, becsületesség és igazságszeretet fejlesztésével. Hivatalos helyiség: VI., Andrássy-út 71. földszint.

Az Egyesület ezidőszerinti védőura: Horn Antal főiskolai r. tanár.

Tisztikara az I. félévi nagytáborok választása alapján a következőkép alakult:

1937/38-ban:

Vezér:	Maksay László IV. é. rtj.
Kulturális alvezér:	Fülep Gábor IV. é. rtj.
Intéző alvezér:	Dobóczky Imre III. é. műv. növ.
Főkincstáros:	Laczi István IV. é. műv. növ.
Kincstárőr:	Sajó Péter IV. é. rtj.
Nádor:	Sztupkay Lajos IV. é. rtj.
Udvarnagy:	Gergely Mihály IV. é. rtj.
Főlövészmaster és darúfő:	Kánya István V. é. rtj.
„Paál L.“ törzsfője:	Alapi Zoltán IV. é. rtj.
„Stróbl A.“ törzsfője:	Marsovszky Endre IV. é. rtj.
„Réka királynő“ törzsfője:	Zakariás Gizella V. é. rtj.
Főíródeák:	Gergely Sára II. é. rtj.
Lövészmaster:	Glósz István II. é. rtj.

Gyulaszék:	Miklóssy Gábor III. é. műv. növ. Polony Elemér V. é. műv. növ. v. Mohr István V. é. rtj. Okos Géza III. é. műv. növ. Horváth Olivér IV. é. rtj. Somlai Gyula V. é. rtj. Bagi Ernő IV. é. műv. növ. Somogyi József II. é. rtj.
------------	--

1938/39-ben:

Vezér:	Fülep Gábor V. é. rtj.
Kulturális alvezér:	Glósz István III. é. rtj.
Intéző alvezér:	Bagi Jenő V. é. műv. növ.
Főkincstáros:	Okos Géza IV. é. műv. növ.
Kincstárőr:	Gonda László III. é. rtj.
Udvarnagy:	Gergely Mihály V. é. rtj.
Főíródeák:	Zoltán Antal III. é. rtj.
Főállomány vezető:	Rátz Béla IV. é. rtj.
Főlövészmeister:	Domonkos Imre III. é. rtj.
Lövészmeister:	Bogáti Jenő III. é. rtj.
Darúfő:	Somodi László III. é. rtj.
Számvizsgáló bizottság tagjai:	Horváth Olivér V. é. rtj. v. Hiripi László II. é. rtj. Péczei Antal III. é. rtj.
Gyulaszék tagjai:	Marsovszky Endre V. é. rtj. Miklóssy Gábor IV. é. műv. növ. Sztupkay Lajos V. é. rtj. Ősz Dénes III. é. műv. növ.

Az 1938. nov. 16-án tartott törzsfői tábor határozata értelmében a Székely Bertalan törzs vezetésével Ősz Dénes, a Paál László törzs vezetésével Péczei Antal, a Réka királyné törzs vezetésével Gergely Sára bízott meg.

Az Egyesület az 1937/38. tanévben az alapszabályzatban lefektett céloknak megfelelően hat darutábort tartott, melyeken a Turul Szövetség irányelvei kerültek tárgyalásra, vitaelőadások alakjában.

A tisztikar hét törzsfői tábort tartott, melyeken az Egyesület program-pontjait dolgozták ki. A súlypont a kultúrtáborok rendezésén volt ezévből. Az Egyesület első kultúrtáborozásán (okt. 27.) Forgács István, Horn Antal és Mayer Antal tanár, illetve rektor úr, dr. Szabó Gyula és Gádor Emil tartottak beszédet.

1937. nov. 3-án Glatz Oszkár főiskolai tanár úr tartott előadást. A „művészet és élet“ címen. A nov. 10-i tisztújító nagytáboron Forgács István beszámolót, Maksay László e. i. vezér pedig programbeszédet mondott. Nov. 17-én dr. László Gyula tartott vetítettképes előadást „Rajz a modern művészetben“ címen; dec. 3-án dr. Varga László jezsuita páter „Társadalmi

kérdések értelme”: 15-én pedig Bosnyák Zoltán író „Fajbiológiai kérdések” címen.

1938 január 26-án dr. Say Géza miniszteri o. tanácsos úr adott elő „A művészek társadalmi, szociális és gazdasági helyzeté”-ről, amikor is az Egyesület abban a kitüntetésben részesült, hogy a vendégek között a rektor úron és a Tanári Karon kívül megjelent dr. Tasnádi Nagy András vkm.-i államtitkár úr is.

Febr. 16-án dr. Dénes István ügyvéd és író tartott nagyszerű előadást hazánk agrárkérdéseiről.

A március 15-i ünnepélyen az ifjúsági szónok Somlai Gyula egyesületi tag volt. Az utolsó kultúrtábor (1938. május 11.) előadója dr. Krihnyay Ede az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács titkára volt, aki „A művész egyénisége” címen értekezett.

A tanév kimagasló eseménye a „Képzőművészeti Est” volt, melyet Ófensége József Ferenc dr. királyi herceg, Ófensége Anna királyi hercegné asszony és Hóman Bálint dr. M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi miniszter legfőbb védnöksége alatt 1938. február 28-án este 8 órakor a Zeneművészeti Főiskola nagytermében rendezett meg az Egyesület. E dísztáboron, melyet a rádió is közvetített, üdvözlőszavakat mondott Horn Antal főiskolai tanár, az Egyesület magistere. Megnyitó beszédet tartott Tasnády Nagy András dr. ny. államtitkár, a Nep elnöke. Régi olasz áriát adott elő Basilides Mária, az Operaház tagja, Ákom Lajos orgonaművész kíséretével. Aba Novák Vilmos festőművész „Öncélú és alkalmazott művészet”-ről tartott felolvasást, Sidló Ferenc szobrászművész, főisk. tanár a „Művészet és a közönség”-ről, Hegyi Emánuel, a Zeneművészeti Főiskola tanára, Liszt: Petrarca sonetto és Nocturno-ját adta elő. Utána Rudnay Gyula festőművész, főisk. tanár „Magyar lelkeség művészetünkben”, Kisfaludy Strobl Zsigmond szobrászművész, főisk. tanár: „Művészetünk és a külföld” címen tartottak felolvasást. Ákom Lajos orgonaművész Rapszodiája után Glatz Oszkár festőművész, főisk. tanár: „A mecenás és az ifjúság”-ról, Szönyi István festőművész, főisk. tanár pedig „Stílus és kvalitás”-ról beszéltek, a zárószavakat Maksay László egyesületi vezér mondta.

A művészeti világ előkelőségein kívül a Képzőművészeti Est nagyszámú vendégei között üdvözölhette az Egyesület dr. Zsindely Ferenc kultuszállamtitkár urat is. A lapokban is nagy visszhangot és sikert keltett est anyagi eredményeképen pályadíjat hirdetett az Egyesület. A beküldött képanyagból a könyvtárteremben kiállítás rendeztetett, majd több felkért tanárból alakult bizottság bírálta azt. Ilykép jutalmazott képek alapján az Egyesület több, mint húsz bajtárs tagját részesítette összesen 300 pengő értékű segélyben. Az első díjat Polony Elemér kapta, a másodikat Forgács István, a harmadikat Miklóssy Gábor, a negyediket pedig Doboczky Imre.

December 5-én Mikulás-Estet rendezett az Egyesület a Sz. E. F. H. E.

helyiségében, majd az Ismerkedési Est és Képzőművész Jelmezbál rendezésében vett részt a társegyesületekkel karöltve. Március 13-án vígtáboron látta vendégül tagjait. Mindezekon kívül az Egyesület résztvett az évmegnyítón, a március 15-i és műcsarnoki ünnepségeken; kivonult a Kelety Károly emlékmű leleplezésére, Karlovszky Bertalan főiskolai tanár temetésére és a különböző központi Turul-megmozdulásokra.

*

Az Egyesület 1938/39. tanévi működése az új hallgatók beszerzéseivel kezdődött. Tisztújító nagy táborra a lelépő egyesületi vezér betegsége miatt csak 1938. november hó 9-én került sor, s ezt követőleg jelölte meg munkatervét a tisztikar, amely végeredményben öntudatos, világosan látó bajtársak nevelésére irányult. Ezt azáltal érték el, hogy az Egyesület havonta kétszer törzsfői tábort tartott, amelyen a felmerült aktuális kérdések felett értekeztek. E szerda esti vitatáborozásokat kultúrtáborozások egészítették ki, amelyek a magyar kultúra kincseit ismerhették meg a bajtársak. (Igy Köepe Viktor: Milyen műveltséget hoztak őseink; Gombos Imre: Az ősi magyar népzene címen értekeztek.) Kétszer nedves-tábort is tartott az Egyesület, melyeken régi magyar népdalok kerültek előadásra. Az év elején az ifjúsági egyesületek békés munkája érdekében az Emerikána Képzőművész Blokkal létrejött megegyezés alapján 1938/39. évben a két egyesület minden táncos estét együtt rendezett. (Mikulás-est, piknik.)

Húsvét után a Turul Fővezérség jóváhagyásával az Egyesület hozzálátott a reorganizáló munkához. Ennek értelmében csak azokat vették vissza az Egyesületbe, akik a tevékeny újjáépítő munkában is részt akartak venni és akik magyar mivoltukat magyar név viselésével is biztosították. Az Egyesület valódi bevétele mindkét évben tagdíjrészesedésből 51—51 pengő volt, amely részben az estek rendezésére, részben követtáborozási kiküldésekre fordított.

3. Foederatio Emericana Képzőművész Blokkja.

Alakult az 1934. évben mint a Foederatio Emericana egyetemi és főiskolai Bajtársi Szövetség szervezkedése az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskolán. Hivatalos helyisége: VI., Andrássy-út 71. szám.

A blokk vezető tanára kezdettől fogva Meyer Antal r. tanár, e. i. rektor, tisztikara pedig a következő volt:

1937/38-ban:

Senior:	Sáros András V. é. rtj.
Consenior:	Nagy Lajos és Perjés Miklós V. é. rtj.-ék.
Titkár:	Szarka Árpád V. é. rtj.
Magister:	Kele Sándor V. é. rtj.

Pénztáros:	Drazsnyák Imre V. é. rtj.
Jegyző:	Percz Jenő V. é. rtj.
Háznagy:	Bodó Aurél IV. é. rtj.
Házikisasszonyok:	Hodinka Edit III. é. és Kovács Lenke III. é. rtj.

A blokk ez évben összesen hét rendes gyűlést, 5 kultúrdélután tartott a hazafias összetartás és a vallásos élet ápolásának jegyében, ezenkívül 3 táncos délutánt rendezett. A jelen tanévben a Blokk folytatta a megkezdett szervezési munkát; taglétszáma máris jelentősen emelkedett. Kulturális téren a Blokk együttesen működött a másik két ifjúsági egyesülettel, amennyiben az ifjúsági egyesületek beszámolóiban részletesen jelzett ünnepeségek, esték és előadások rendezésébe befolyt, de méltóan vett részt az Emericana országos jellegű kulturális összejövetelén is. Tagjainak anyagi megsegítésére is gondot fordított a blokk különféle pályadíjak és segélyek adásával.

A pénztári év 30 pengő többlettel zárult.

1938/39-ben:

A Blokk tisztikara az 1938. május 15-ei választógyűlés határozata szerint a következőképp alakult:

Senior:	—Percz Jenő V. é. rtj.
I. Consenior:	Bodó Aurél V. é. rtj.
II. Consenior:	Mosshammer György V. é. rtj.
Senior titkár:	Schweitzer Teréz II. é. rtj.
Propaganda főtitkár:	Párkány Károly V. é. rtj.
Pénztáros:	Gyulai József III. é. rtj.
Jegyző:	Maklár József II. é. rtj.
Háznagy:	Azbej Imre III. é. rtj.
Házikisasszony:	Hodinka Edit IV. é. rtj.

A Blokk ez év folyamán három rendes és két rendkívüli gyűlést tartott, melyeken az időszerű és hivatalos ügyeket tárgyalta. A létszám: 62 levante, 21 apród, kiknek vezetését Bodó Aurél magister végezte.

Ez évvel kezdte meg a Blokk Főiskolánkon ötödik működési évét. Részt vett a Főiskola ifjúságának minden hivatalos megmozdulásában és az ifjúság kulturális tájékoztatásába, szakelőadók szerepeltetésével, megsegítésébe pedig karitatív munkával szolgált a tagok ügyét. A Felvidék visszacsatolása idején harcoló tagjait rendkívüli ülésen méltatta. A Blokk katona tagjai: Párkány Károly és Azbej Imre rtj.-ek előadást tartottak felvidéki útjukról. Előadást tartottak még: Dr. Krihnyay Ede: A plakát lélektanáról és Duma György: A kerámia és annak lehetőségei címmel, majd Dr. Lepold Antal, prelat kanonok, műtörténész archeológus: Esztergom és az ásatások címmel; mind a négy előadást Alma Materünk Művészettörténeti előadójában vetített képekkel tették szemléletesebbé.

Ez év folyamán a Székely Bertalan Bajtársi Egyesület együtt rendezte meg a Blokk egy hagyományos táncestjét és a Főiskola Mikulás-estjét a Pátia-Club összes helyiségeiben a bajtársi szellem kimélyítése céljából. Majd az egész főiskolai együttes számára megrendezte a Blokk műsoros Karácsony-estjét, melyen a Főiskola tanári kara, élén a rektorral gyertyákat gyújtott a fiatalság képviselőivel együtt az ifjúság karácsonyfáján az ország megnagyobbodásának örömére. Ezután a „Művész karácsony-est“ eszméjéről Dr. Brisits Frigyes ciszterci rendi igazgató úr tartott mélyhatású ünnepi beszédet. Ugyancsak ő tartotta a húsvéti időszak szokássá vált lelki-gyakorlatos szentbeszédeit, amelyekkel olyannyira hozzájárult a hallgatóság vallásos érzületeinek fejlesztéséhez. Az előző kultúrténykedésekkel párhuzamosan a Blokk karitatív munkássága a múlt hiányosságait igyekezett pótolni akkor, amikor a Prior úr segítségével s a senior közbenjárására „Az Emerikánás Diákjóléti Bizottság“ méltányoló belátása folytán a szegénysorsú bajtársaink számára beiratkozási és vizsgadíj segélyeket 325 P erejéig tudott kieszközölni.

A házipénztár, mely tagdíjak és egyéb bevételekből a folyó kiadásokat fedezte, 50 P-s többlettel zárult.

4. Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Diákasztala.

Alapítatott az 1908. évben Alapszabályai a 124.223/907. V. K. M. sz. r.-tel hagyattak jóvá. Célja: szegénysorsú tehetséges főiskolai hallgatók ingyenes vagy kedvezményes ebéddel való ellátása. Helyisége: VI., Andrássy-út 71. alagsor.

A Diákasztal ügyeit az alapszabályok értelmében intéző s a kedvezményeket odaítélő Felügyelő Bizottság ezidén a következőkép alakult meg:

Elnök: Meyer Antal e. i. rektor.

Tagok:

Horn Antal főiskolai r. tanár.

Varga N. Lajos főiskolai r. tanár,

Dr. Ferenczy József főiskolai főtitkár.

A hallgatóság részéről:

A fentiekben említett három főiskolai egyesület akkori vezetői.

A Diákasztal üzemét a főiskolai questura házilag kezeli.

A lefolyt két év alatt a Felügyelő Bizottság a következő kedvezményeket adta ki:

az 1937/38 tanév I. felében 45 teljesen ingyenes és — félingyenes

az 1937/38. tanév II. felében 43 teljesen ingyenes és 4 félingyenes
 az 1938/39. tanév I. felében 44 teljesen ingyenes és 4 félingyenes
 az 1938/39. tanév II. felében 53 teljesen ingyenes és 3 félingyenes
 E kimutatás is igazolásul szolgál annak, hogy a Diákasztal áldásos működése Főiskolánkon mennyire felette fontos. Az 1937/38. tanévben a hallgatóságnak cca 14⁰/₀-a, az 1938/39. évben szintén cca 14⁰/₀-a volt kedvezményezett, amellett, hogy számosan a Székesfőváros, magánosok stb. jóvoltából egyebükt élveztek ily ebédkedvezményt, amely sokaknak úgyszólván főellátása volt, amely nélkül ittartózkodásuk és tanulásuk is kérdésessé válhatott volna. Ennek tudatában a Főiskola vezetősége arra is törekedett, hogy a Diákasztal jórészt esetleges tételekből álló bevételeit fokozza s így kiadóssá és még megfelelőbbé tegye a Diákasztal szolgáltatásait. Így már az 1937/38. évben bevezettük, hogy a kedvezményezettek ebédjéhez (napi 3 tál étel, hetenként háromszor hússal) a Diákasztal kenyeret is adhatott s a vezetőség továbbiakban azon van, hogy egyrészt a minőség javítása, másrészt a heti húsos napok számának emelése révén a Diákasztal teljesítményeit emelje, sőt a lehetőséghez képest a létszámot is szaporítsa. Ez utóbbi az 1938/39. tanév II. felében már lehetővé is vált, a révén, hogy a V. K. M. tekintettel az időközi katona szolgálatukból visszajött rászorult értékes egyénekre, valamint a felszabadult felvidékről jött új hallgatókra a Főiskola külön kérésére 500 pengő rendkívüli segélyt folyósított a Diákasztalnak (16.594/938. III. sz. r.).

A Főiskola épületeinek tatarozása során a vezetőség keresztülvitte a Diákasztal helyiségeinek alapos kijavítását is, úgyhogy az 1937/38. tanév elején beszerezett jávorfa ebédlőberendezés, új átcserélt evőeszközök beállításával, valamint az alagsorba levezető új lépcsőház elkészíttetésével az étkezőhelyiség teljesen új képet nyert, s a higiénikus és esztétikai szempontok is kielégítettek.

A minden téren való javulás megmutatkozott a fizető önkéntes résztvevők számának gyarapodásában is, amennyiben napi 50 f.-es ár mellett az 1937/38. évben 1301.60 P, 1938/39-ben pedig 1938.50 P folyt be ebéddíjakból.

A Diákasztal főbb jövedelemforrásait elsősorban a hallgatóktól a beiratkozáskor szedett fejenkénti 8 P-s hozzájárulás (1937/38-ban 2592 P, 1938/39-ben 2624 P), további a V. K. Minisztérium évi 800 P-s segélyei (11.775/938., 16.687/939. sz. rendeletek) alkották, a már említett ebéddíjakon felül. Kisebb adományokból a lefolyt két év alatt 233.95 P + 431.74 P folyt be, nagyobb tételt alkotnak a T. É. B. E. 1938/39. évi 250 pengős segélye, s az Ifjúsági Kör elnöksége által lebonyolított húsvéti ebédsegélyakció eredménye az 1937/38. évben, 900 P-vel. A fedezethez mért körültekintő gazdálkodás mellett sikerült mindkét évben egyensúlyban tartani a Diákasztal anyagi helyzetét, sőt a jövő évre már jelentősebb ösz-

szegű tartalék is maradt, amely a további javítási tervek keresztülvitelét is lehetővé teszi.

A Diákasztal üzeme az egyes tanévekben a karácsony és húsvét ünnepeit kivéve évente novembertől a tanév végéig bezárólag működött, 1937/38. évi gazdasági éve 1427.66 P, 1938/39. éve pedig 2447.63 P maradvánnyal zárult.

A Diákasztal tulajdonát képezi még 14.000 ar. kor. n. é. 6⁰/₀-os hadi-kölcsön-kötvény, továbbá az ingó leltári vagyon, együtt 411 vett és 416 ajándékozott darab, 1362 P 48 f. összértékben.

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA HALLGATÓINAK NÉVSORA AZ 1937—38. TANÉVBEN.

(A NÉV UTÁN ÁLLÓ RÓMAI SZÁM A FÉLÉVET JELENTI, AMELYRE
A HALLGATÓ BEIRATKOZOTT).

I. ÉVFOLYAM.

Általános tanfolyam. (Leendő festők és rajztanárok.)

Rendes hallgatók:

Albán Ilona . . . . . I. II.	Kégl Adorján . . . . . I. II.	Somodi László . . . . . I. II.
Bagóczy Katalin . . . . . I. II. 20	Kiss László . . . . . I. II.	Stalter Etelka . . . . . I. II.
Balogh András . . . . . I. II.	Kovács Aranka . . . . . I. II.	Szalai Éva . . . . . I. —
Belák Endre . . . . . I. II.	Liftner Laura . . . . . I. II.	Szalai Zoltán . . . . . I. II.
5 Blaskó János . . . . . I. II.	Maklári József . . . . . I. II. 40	Szeiffert János . . . . . I. II.
Bogáti Sándor . . . . . I. II.	Mayer Margit . . . . . I. II.	Szőnyi Gyula . . . . . I. II.
Boreczky László . . . . . I. II. 25	Merényi Hugó . . . . . I. II.	Tamási Lajos . . . . . I. II.
Csergezán Sándor . . . . . I. II.	Mészáros Tamás . . . . . — —	Trausch Erzsébet . . . . . I. II.
Cziráki Lajos . . . . . I. II.	Móczár Károly . . . . . I. II.	Vadas Teréz . . . . . I. II.
10 Darányi Erzsébet . . . . . I. II.	Páldy György . . . . . I. II. 45	Varga Ilona . . . . . I. II.
Fajka Veronika . . . . . I. II.	Páli Katalin . . . . . I. II.	Vermes Frigyes . . . . . I. II.
Ferenczy Klára . . . . . I. II. 30	Puruczki Mária . . . . . I. II.	Vicseff Vladimir . . . . . I. II.
Gábor Sándor . . . . . I. II.	Reinecker János . . . . . I. II.	Vida Mária . . . . . I. II.
Gerstenberger Mária . . . . . I. II.	Schweitzer Teréz . . . . . I. II.	Vuics István . . . . . I. II.
15 Gulyás Rozália . . . . . I. II.	Serényi Márta . . . . . I. II. 50	Wessely Józsefné . . . . . I. II.
Hevessy Kálmán . . . . . I. II.	Sikuta Gusztáv . . . . . I. II.	Zakariás Margit . . . . . I. II.
Keller Livia . . . . . I. II. 35	Simon Olga . . . . . I. II.	Zákonyi Teréz . . . . . I. II.
Kerti Károly . . . . . I. II.		

Rendkívüli hallgatók:

Benkovics István . . . . . I. II. 5	Kovács Zoltán . . . . . I. II.	Szombat Béla . . . . . I. II.
Bíró Géza . . . . . I. II.	Puza Sándor . . . . . I. II.	Tallós Ilona . . . . . I. II.
Ébenhöc Antai . . . . . I. II.	Sólymos Anasztázia . . . . . I. II. 10	Uhrig Zsigmond . . . . . I. II.
Hering Julia . . . . . I. —		

(Leendő szobrászok)

Rendes hallgatók.

Laborecz Ferenc . . . . . I. II.	Tóth Ilona . . . . . I. II.
----------------------------------	-----------------------------

Rendkívüli hallgatók:

Dobándi Károly . . . . . I. II.	Hanula József . . . . . I. II.	Tóth István . . . . . I. II.
Elbi Nihát Fatma . . . . . I. II. 5	Megyeri Barnabás . . . . . I. II. 8	Ványa Géza . . . . . I. II.
Farkas János . . . . . I. II.	Selmeczi Olga . . . . . I. II.	

II. ÉVFOLYAM

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Azbej Imre	I. II.	Gyulai József	I. II.	Szikora Antal	I. —
Doór Ferenc	I. II.	Iscserekov András	I. II.	Szösz Jenő	I. II.
Glósz István	I. II.	Kákonyi István	I. II. 15	Toroczky Ágnes	I. II.
Gonda László	I. II. 10	Korpás Márta	I. II.	Travnik Jenő	I. II.
5 Gömör Aranka	I. II.	Nyári Adrien	I. II.	Vas Endre	I. II.
Györe Géza	I. II.	Peti János	I. II. 18	Zoltán Antal	I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Domján József	I. II.	Kanyó Erzsébet	I. II.
Drucker Dénes	I. II.	Tokácsli Lajos	I. II.
5 gr. Zichy Mária	I. II.		

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Erdei Sándor . . . . . — II.

Rendkívüli hallgatók:

Fazekas Sándor	I. II.	Jankó János	I. II.
Hállay Tivadarné	I. II.	4 Légrádi Vilmos	I. II.

Tanári szak.**a) Középiszkolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Beyer Vilmos	I. II.	Imre István	I. II.	Péczeli Antal	I. II.
Domonkos Imre	I. II.	Ósz Dénes	I. II.	Somogyi József	I. II.
Fazekas Pál	I. II.	5 Papp Iván	I. II.	8 Szentiványi Károly	I. II.

Nők.

Bokor Ágnes	I. II.	Malcher Hedvig	I. II.
Eisler Györgyike	I. II.	5 Scultéty Éva	I. II.
Gergely Sára	I. II.	Szalay Sarolta	I. II.
7 Vladár Margit	I. II.		

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Ballagó Imre	I. II.	Bartha Zoltán	I. II.
------------------------	--------	-------------------------	--------

Nők.

Bervanger Magda	I. II.	Minik Anselma	I. II.
Hollós Mária	I. II.	5 Sereghy Mária	I. II.
Horváth Anna	I. II.	6 Tihamér Anna	I. II.

III. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Erdős Árpád	..... I. II.	Gábor Marianne	.. — —
Figlár Géza	..... I. II.	Kádár Gyula	.... — —

Rendkívüli hallgatók:

Bacsa János	..... I. II.	Csupor László	.... I. II.	10 Kakassy Eszter	.... I. II.
Bálint István	..... I. II.	Dobóczy Imre	.... I. II.	Kurucz Dezső	.... I. II.
Báthly Zoltán	..... I. II.	Dudás Máté	..... I. II.	Miklóssy Gábor	.... I. II.
Betegh László	.... I. II.	Gulyás Ferenc	.... I. II.	Németh Márta	.... I. II.
5 Breznay Imre	..... I. II.			14 Okos Géza	..... I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Gách György	..... I. II.	Szentkirályi Gyula	.. I. II.
Haáz Sándor	..... I. II.	Ugray György	.... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Moskovits László	.. — —	Oláh Sándor	..... I. II.
------------------	--------	-------------	--------------

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Barlai László	..... I. II.	5 Gugi Sándor	..... I. II.	10 Mosshammer György	I. II.
Dengyel Tibor	.... I. II.	Jancsó Mihály	.... I. II.	Pék Sándor	..... I. II.
Dragon Zoltán	.... I. II.	P. Kovács Sándor	.. I. II.	Takács Tamás	.... I. II.
Furtkovits Zoltán	.. I. II.	Libertiny Olivér	.. I. II.	13 Zartler György	.... I. II.
		Lovas László	.... I. II.		

Nők.

Balajti Ilona	..... I. II.	5 Fikár Mária	..... I. II.	Szőnyi Magdolna	.. I. II.
Barta Éva	..... I. II.	Hodinka Edit	.... I. II.	10 Takács Judit	..... I. II.
Bodor Éva	..... I. II.	Kovács Lenke	.... I. II.	Takács Terézia	.... I. II.
Dienes Klára	..... I. II.	Péter Mária	..... I. II.	12 Tóth Erzsébet	.... I. II.

b) Polgáriliskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Csik Géza	..... I. II.	Dobry Lajos	..... I. II.
		Rácz Béla	..... I. II.

Nők.

Ferenczi Etelka	.... I. II.	Kanizsai Erika	.... I. II.
Kalmár Julianna	.. I. II.	Krikovszky Gizella	I. II.

IV. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Csekei Zoltán ..... I. II.	Laczi István ..... I. II.	Péterfi István ..... I. II.
Fazzi Hugó ..... I. II.	5 Marics Zoltán ..... I. II.	Sajó Péter ..... I. II.
Károly Gyula ..... I. II.	Markovic Svetisláv I. II.	9 Sipos Márta ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Amtzhauser Sándor I. II.	Lukácsovits Lajos .. I. II.
Bagi Jenő ..... I. II.	Nagy Ödön ..... I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Koren István ..... I. II.	Matos Lajos ..... I. II.	Rákos Éva ..... I. II.
---------------------------	--------------------------	------------------------

Rendkívüli hallgatók:

Szabó Iván ..... I. II.	Trapli István ..... I. II.
-------------------------	----------------------------

Tanári szak.**a) Középiszkolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Alapi Zoltán ..... I. II.	Horváth Olivér ..... I. II.	Percz Jenő ..... I. II.
Balogh Jenő ..... I. II.	10 Kalmár János ..... I. II.	Perjés András ..... I. II.
Bodó Aurél ..... I. II.	Katona Kiss Ferenc I. II.	Szentgyörgyi Kornél I. II.
Breznay József .... I. II.	Maksay László .... I. II.	20 Szentneményi Béla I. II.
5 Cseh László ..... I. II.	Marsovszky Endre I. II.	Sztupkay Lajos .... I. II.
Fülep Gábor ..... I. II.	Németh László .... I. II.	Tóta Gyula ..... I. II.
Gergely Mihály .... I. II.	15 Clajos Béla ..... I. II.	Varga László .... I. II.
Gévai Antal ..... I. II.	Párkányi Károly .. I. II.	24 Zirkelbach László .. I. II.

Nők.

Bányász Ildikó .... I. II.	5 Gortvai Stefánia .. I. II.	10 Rajkay Jolán ..... I. II.
Biczó Judit ..... I. II.	Görgényi Gertrud .. I. II.	Schulz Margit .... I. II.
Bonda Eugénia .... I. II.	Keszeg Ilona ..... I. II.	Tóth Julia ..... I. II.
Fülöp Gabriella .. I. II.	Nagy Mária ..... I. II.	14 Vértényi Theodóra I. II.
	Nagy Paula ..... I. II.	

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Gergely László .... I. II.	Keve Gyula ..... I. II.	Szabó Miklós .... I. II.
----------------------------	-------------------------	--------------------------

Nők.

Albrecht Mária .... I. II.	Garai Julianna .... I. II.
Barta Éva ..... I. II.	5 Hicke Borbála .... I. II.
Bánóczy Adrienne.. I. II.	Máté Anna ..... I. II.

V. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Chován Loránd .... I. —   Pákey Izabella .... I. II.
 Kraumann Erik .... I. II.   Polony Elemér .... I. II.
 5 Pósch Eszter ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Geróts Sándor .... I. II.   Pausz Ilona ..... I. II.   Virányi Endre .... I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Ivánovics János .. I. II.   Theisz István ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Antal A. József .. — —   Kovács Imre ..... I. II.

Tanári szak.**a) Középfiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Andel Tibor ..... I. II.	Kelle Sándor ..... I. II.	Perjés Miklós .... I. II.
Bodor Aladár ..... I. II. 10	Kőhalmy Henrik .. I. II.	Sallay Árpád ..... I. II.
Csabai Kálmán .... I. II.	Lizony Ede ..... I. II.	Sáros András ..... I. II.
Diószegi Balázs .... I. II.	Lukács Ferenc .... I. II.	Somlai Gyula ..... I. II.
5 Drazsnyák Imre .. I. II.	Moór István ..... I. II. 20	Szalatnyai József .. I. II.
Forgács István .... I. II.	Nagy Lajos ..... I. II.	Szarka Árpád .... I. II.
György Ferenc .... I. II. 15	Nádaskay József .. I. II.	Szepesi Lajos ..... I. II.
Kánya István ..... I. II.		23 Tenkács Tibor .... I. II.

Nők.

Galgóczy Gizella .. I. II.	Szalay Kornélia .. I. II. 5	Szundy Gizella .... I. II.
Hajós Veronika .. I. II.	Karla Irma ..... I. II.	Turchányi Klára .. I. II.
	7 Vastagh Katalin .. I. II.	

b) Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.**Férfiak.**

Egy sem jelentkezett.

Nők.

Tscheik Tesza .... I. II.   Varga Erzsébet .... I. II.   Zakariás Gizella .. I. II.

VI. ÉVFOLYAM.

Művészi szak.**Rendes hallgatók:**

Benedek Margit .. I. II.	5 Kapuvári Zelma .. I. II.	10 Pomogáts Béla ..... I. II.
Béres Jenő ..... I. II.	Lencz Anna ..... I. II.	B. Simon Pál ..... I. II.
Győri Dezső ..... I. II.	Maronyák József .. I. II.	Szabó Vladimír ..... I. II.
Dr. Hahnné	Morell Mihály ..... I. II.	Sztankovits Emilia I. II.
Kosinszky Erzsébet — —	Nagy Aladár ..... I. II.	14 Szücs Pálma ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Bajnóczy Eszter .. I. II.	Kovács Gláser Mária I. II.	
Berkes Ilona ..... I. II.	5 Kun István ..... I. II.	
Guzsik István ..... I. II.	Metky Ödön ..... I. II.	
	Strasser István .... I. II.	

Tanári szak.**Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.****Férfiak.**

Egy sem jelentkezett.

Nők.

Dörre Magdolna .. I. II.	Geszti Katalin .... I. II.	Petrich Katalin .... I. II.
--------------------------	----------------------------	-----------------------------

---

VII. ÉVFOLYAM.

Rendes hallgatók:

Báncs Emil ..... I. II.	Élesdy István ..... I. II.	5 Lányi Rezső ..... I. II.
Burján László .... I. II.	Jankovics Judit .... I. II.	Pokorny Marcella .. I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Benedek Klára .... I. II.	Iván Szilárd ..... I. II.	
Dabóczy Mihály .... I. II.	5 Matzon Frigyes .... I. II.	
Dienes István ..... I. II.	Staub József ..... I. II.	

AZ ORSZ. M. KIR. KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA HALLGATÓINAK NÉVSORA AZ 1938—39. TANÉVBEN.

(A NÉV UTÁN ÁLLÓ RÓMAI SZÁM A FÉLÉVET JELENTI, AMELYRE
A HALLGATÓ BEIRATKOZOTT.)

I. ÉVFOLYAM.

Általános tanfolyam. (Leendő festők és rajztanárok.)

Rendes hallgatók:

András Gizella .... I. II.	v. Hiripi Gyula .... I. II.	Pászkán Lilla .... I. II.
Antal Gyula ..... I. II.	Iványi Ödön ..... I. II.	Pesti Lujza ..... I. II.
Bányai Mária .... I. II.	Kalmár Dezső ..... I.—	35 Polgár Ida ..... I. II.
Beke István ..... I. II. 20	Kluge Lenke ..... I. II.	Regős Ferenc ..... I. II.
5 Beke Klára ..... I. II.	Kolozsváry Vilmos.. I. II.	Simoncsics József .. I. II.
Bod László ..... I. II.	Kovács Emil ..... I. II.	Szentgyörgyváry
Bokros Kamil .... I. II.	Kőhalmi László ..— I. II.	Ilona ..... I. II.
Bozó Pál ..... I. II.	Kunt Ernő ..... I. II.	Szentgyörgyváry
Csernyik Magda .. I. II. 25	Lukács Gabriella .. I. II.	Margit ..... I. II.
10 Egyed Antal ..... I. II.	Maderspach Ilona.. I. II. 40	Tálas József ..... I. II.
Elekes Judit ..... I. II.	Magdányi Antal .. I. II.	Tóth Judit ..... I. II.
Felsmann Tamás .. I. II.	Mankovich Ákos .. I. II.	Veress Pál ..... I. II.
Fischer Margit .... I. II.	Matheidesz Ibolya.. I. II.	Végh Mária ..... I. II.
Gál Judit ..... I. II. 30	Mongyi Gyula .... I. II.	Victor Gábor ..... I. II.
15 Gyarmathy Etel .. I. II.	Németh Erzsébet .. I. II. 45	Vida Márta ..... I. II.
Halmágyi Roland .. I. II.	Palkó József ..... I. II. 46	Visy Ilona ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Bokor Róza ..... I. II.	Hering Julia ..... — II.	Simon Béla ..... I. II.
Farkas Lajos ..... I. II.	Kotzián József .... I. II.	Szilvássy Lajosné .. I. II.
Fikár Oszkár .... I. II.	Kovács Géza ..... I. II.	Szilvási Pál ..... I. II.
Gajdonsé K. Lily .. I. II.	Miklós György .... I. II. 15	Szopós Klára ..... I. II.
5 Hegedüs László .. I. II. 10	Pái Ferenc ..... I.—	10 Zmeták Ernő ..... I. II.
	Simó Lajos ..... I. II.	

(Leendő szobrászok.)

Rendes hallgatók:

Kallós Elek ..... I. II.   Kemény Zsigmond I.—

Rendkívüli hallgatók:

Bársony György .. I. II.	Patak völgyi (Bach-	5 Pál Mihály ..... I. II.
Benczédi Sándor .. I. II.	taller) János .... I. II.	Schicker Jenő .... I. II.
Molnár László .... I. II.		7 Uitz László ..... — II.

II. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Balogh András . . . . . I. II.	Kégl Adorján . . . . . — II.	Szkiora Antal . . . . . — II.
Belák Endre . . . . . I. II.	Kiss László . . . . . I. II.	Szönyi Gyula . . . . . I. II.
Blaskó János . . . . . I. II.	Mészáros Tamás . . . . . I. II.	Tamási Lajos . . . . . I. II.
Darányi Erzsébet . . . . . I. —	Páldy György . . . . . I. II.	Vicseff Vladimir . . . . . I. II.
5 Hevessy Kálmán . . . . . I. II.	10 Szeiffert János . . . . . I. II.	15 Wessely Józsefné . . . . . I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Ébenhöch Antal . . . . . I. II.	Kovács Zoltán . . . . . I. II.	Tallós Ilona . . . . . I. II.
Görgényi István . . . . . I. II.	Puza Sándor . . . . . I. II.	7 Uhrig Zsigmond . . . . . I. II.
	5 Szombath Béla . . . . . I. II.	

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Hanák Vera . . . . . I. II.	Laborcz Ferenc . . . . . I. II.	Tóth Ilona . . . . . I. II.
-----------------------------	---------------------------------	-----------------------------

Rendkívüli hallgatók:

Farkas János . . . . . I. II.	Selmeczy Olga . . . . . I. II.	Tóth István . . . . . I. II.
Hanula József . . . . . I. —		5 Ványa György . . . . . I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Boreczky László . . . . . I. II.	5 Kégl Adorján . . . . . I. —	Sikuta Gusztáv . . . . . I. II.
Csergezán Sándor . . . . . I. II.	Maklári József . . . . . I. II.	10 Somodi László . . . . . I. II.
Gábor Sándor . . . . . I. II.	Móczár Károly . . . . . I. II.	Szalay Zoltán . . . . . I. II.
Kerti Károly . . . . . I. II.	Reinecker János . . . . . I. II.	12 Vermes Frigyes . . . . . I. II.

Nők.

Albán Ilona . . . . . I. II.	Liftner Laura . . . . . I. II.	5 Trausch Erzsébet . . . . . I. II.
Ferenczy Klára . . . . . I. II.	Páli Katalin . . . . . I. II.	6 Vida Mária . . . . . I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Bogáti Sándor . . . . . I. II.	Cziráki Lajos . . . . . I. II.	Vuics István . . . . . I. II.
--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------

Nők.

Bagóczy Katalin . . . . . I. II.	Kovács Aranka . . . . . I. II.	Serényi Márta . . . . . I. II.
Fajka Veronika . . . . . I. II.	Mayer Margit . . . . . I. II.	Stalter Etelka . . . . . I. II.
Gerstenberger Mária . . . . . I. II.	Puruczki Katalin . . . . . I. II.	Vadas Teréz . . . . . I. II.
Gulyás Rozália . . . . . I. II.	Schweitzer Teréz . . . . . I. II.	Varga Ilona . . . . . I. II.
5 Keller Livia . . . . . I. II.	10 Simon Olga . . . . . I. II.	15 Zakariás Margit . . . . . I. II.

III. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Beyer Vilmos . . . . . I. II.	Gömöry Aranka . . . I. II.	Szösz Jenő . . . . . I. —
Doór Ferenc . . . . . I. II.	Iscserekov András . . I. II.	7 Vas Endre . . . . . I. II.
	5 Ösz Dénes . . . . . I. II.	

Rendkívüli hallgatók:

Domján József . . . . . I. II.	Tokácsli Lajos . . . . . I. II.
Drucker Dénes . . . . . I. II.	gróf Zichy Mária . . . I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Egy sem iratkozott be.

Rendkívüli hallgatók:

Fazekas Sándor . . . I. II.	Jankó János . . . . . I. II.
Hállay Tivadarné . . I. II.	Légrádi Vilmos . . . . . I. II.

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Azbej Imre . . . . . I. II.	Györe Géza . . . . . I. II.	Péczeli Antal . . . . . I. II.
Christ Vilmos . . . . . I. II.	Gyulai József . . . . . I. II.	15 Sárpataky László . . . I. II.
Domonkos Imre . . . I. II.	10 Imre István . . . . . I. II.	Somogyi József . . . . . I. II.
Fazekas Pál . . . . . I. II.	Lévay Tibor . . . . . I. II.	Szabó László . . . . . I. II.
5 Fischer Ernő . . . . . I. II.	Papp Iván . . . . . I. II.	Szentiványi Károly . . I. II.
Glósz István . . . . . I. II.	Peti János . . . . . I. II.	Travnik Jenő . . . . . I. II.
Gonda László . . . . . I. II.		20 Zoltán Antal . . . . . I. II.

Nők.

Bokor Ágnes . . . . . I. II.	Malcher Hedvig . . . I. II.	Szalay Sarolta . . . . . I. II.
Eisler Györgyike . . I. II.	5 Nyári Adrienne . . . I. II.	Toroczky Ágnes . . . . . I. II.
Gergely Sára . . . . . I. II.	Scultéty Éva . . . . . I. II.	9 Vladár Margit . . . . . I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Ballagó Imre . . . . . I. II.	Bartha Zoltán . . . . . I. II.	Kákonyi István . . . . . I. II.
-------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Nők.

Bervanger Magda . . I. II.	Horváth Anna . . . . . I. II.	Minik Anselma . . . . . I. II.
Hódosi Anna . . . . . I. II.	5 Korpás Márta . . . . . I. II.	Sereghy Mária . . . . . I. II.
Hollós Mária . . . . . I. II.		8 Tihamér Anna . . . . . I. II.

IV. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Erdős Árpád	..... I. II.	Gábor Marienne	.. I. II.
Figlár Géza	..... I. II.	Kádár Gyula	..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Bálint István	..... I. —	5 Csupor László	..... I. II.	Kurucz Dezső	..... I. II.
Básthy Zoltán	..... I. II.	Dudás Máté	..... I. II.	Miklóssy Gábor	..... I. II.
Betegh László	..... I. II.	Gulyás Ferenc	..... I. II.	10 Németh Márta	..... I. II.
Breznay Imre	..... I. II.			11 Okos Géza	..... I. II.

Szobrászati szak.**Rendes hallgatók:**

Gách György	..... I. —	Szentkirályi Gyula	.. I. —
Haáz Sándor	..... I. II	Ugray György	..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Csicsátka Ottókár	.. I. II.	Moskovits László	.. I. II.	Oláh Sándor	..... I. II.
-------------------	-----------	------------------	-----------	-------------	--------------

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Barlai László	..... I. II.	Dragon Zoltán	..... I. II.	Mosshammer György	I. II.
Berecz Vilmos	..... — II.	Gugi Sándor	..... I. II.	Pék Sándor	..... I. II.
Deme Dezső	..... I. II.	Jancsó Mihály	..... I. II.	Pleidell János	..... I. II.
Dengyel Tibor	..... I. II.	Libertiny Olivér	.. I. II.	Takács Tamás	..... I. II.
5 Dinnyés Károly	.. I. II.	10 Lovas László	..... I. II.	15 Zartler György	..... I. II.

Nők.

Balajti Iлона	..... I. II.	Fikár Mária	..... I. II.	Takách Judit	..... I. II.
Bodor Éva	..... I. II.	5 Hodinka Edit	..... I. II.	Takács Terézia	..... I. II.
Dienes Klára	..... I. II.	Péter Mária	..... I. II.	9 Tóth Erzsébet	..... I. II.

b) Polgáriiskolai tanárjelöltek.**Férfiak.**

Csik Géza	..... I. II.	Dobry Lajos	..... I. II.	Rác Béla	..... I. II.
-----------	--------------	-------------	--------------	----------	--------------

Nők.

Barta Éva	..... I. II.	Kalmár Julianna	.. I. II.	5 Krikovszky Gizella	.. I. II.
Ferenczi Etelka	..... I. II.	Kanizsai Erika	..... I. II.	6 Szőnyi Magdolna	.. I. II.

V. ÉVFOLYAM.

Festészeti szak.**Rendes hallgatók:**

Csekei Zoltán . . . . . I. . .	Fazzi Hugó . . . . . I. II.	5 Markovics Szvetiszláv I. II.
Chován Loránd . . . . . I. . .	Károly Gyula . . . . . I. II.	6 Nagy Mária . . . . . I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Amtzhauser Sándor I. II.	Nagy Ödön . . . . . I. II.	Rosenberg Miklós . . . I. II.
Bagi Jenő . . . . . I. II.		5 Samoday Lajos . . . I. II.

Rendes hallgatók:

Koren István . . . . . I. II.	Péterfi István . . . . . I. II.
Matos Lajos . . . . . I. II.	Rákos Éva . . . . . I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Szabó Iván . . . . . I. II.	Trapli István . . . . . I. II.
-----------------------------	--------------------------------

Tanári szak.**a) Középiskolai tanárjelöltek.****Férfiak.**

Balogh Jenő . . . . . I. II.	Horváth Olivér . . . . . I. II.	Percz Jenő . . . . . I. II.
Bodó Aurél . . . . . I. II.	10 Kalmár János . . . . . I. II.	Perjés András . . . . . I. II.
Breznay József . . . . . I. II.	Katona Kis Ferenc I. II.	20 Szentgyörgyi Kornél I. II.
Cseh László . . . . . I. II.	Kraumann Erik . . . . . I. II.	Szentneményi Béla I. II.
5 Fazekas József . . . . . I. II.	Maksay László . . . . . I. II.	Sztupkay Lajos . . . . . I. II.
Fülep Gábor . . . . . I. II.	Marsovszky Endre . . . I. II.	Tóta Gyula . . . . . I. II.
Gergely Mihály . . . . . I. II.	15 Németh László . . . . . I. II.	Varga László . . . . . I. II.
Gévai Antal . . . . . I. II.	Olajos Béla . . . . . I. II.	25 Zirkelbach László . . I. II.
	Párkányi Károly . . . . . I. II.	

Nők.

Bányász Ildikó . . . . . I. II.	5 Gortvai Stefánia . . . I. II.	Rajkay Jolán . . . . . I. II.
Biczó Judit . . . . . I. II.	Görgényi Gertrud . . . I. II.	10 Schulz Margit . . . . . I. II.
Bonda Eugénia . . . . . I. II.	Keszeg Ilona . . . . . I. II.	Tóth Julia . . . . . I. II.
Fülöp Gabriella . . . . . I. II.	Nagy Paula . . . . . I. II.	12 Vértényi Theodóra I. II.

b) Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.**Férfiak.**

Gábor Béla . . . . . I. —

Nők.

Garai Julianna . . . . . I. II.   Hicke Borbála . . . . . I. II.

VI. ÉVFOLYAM.

Művészeti szak.**Rendes hallgatók:**

v. Bodor Aladár .. I. II.	Lencz Anna ..... I. —	Tenkács Tibor .... I. II.
Drazsnyák Imre .. I. II.	5 Sáros András ..... I. —	Turchányi Klára .. I. II.
Kiss János ..... I. —	Somlai Gyula .... I. II.	10 Vastagh Katalin .. I. II.
	Szundy Gizella .... I. II.	

Rendkívüli hallgatók:

Antal A. József .... I. II.	Kerényi Jenő .... I. II.	Kovács Imre ..... I. II.
Geróts Sándor .... I. II.		5 Virányi Endre .... I. II.

Tanári szak.**Tanító (nő) képzőintézeti tanárjelöltek.****Férfiak.**

Kőhalmy Henrik .. I. II.	Perjés Miklós .... I. II.
--------------------------	---------------------------

Nők.

Galgóczy Gizella .. I. II.	Varga Erzsébet .... I. II.
Dr. Bojtárné Tscheik Tessa .. I. II.	Zakariás Gizella .. I. II.

VII. ÉVFOLYAM.

Rendes hallgatók:

Győri Dezső ..... I. II.	Kapuvári Zelma .. I. II.	Morell Mihály .... I. II.
Hincz Gyula ..... I. II.		5 Nagy Edit ..... I. II.

Rendkívüli hallgatók:

Metzky Ödön ..... I. II.

Névsor

az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola rajztanári szakának azon nő-hallgatóiról, akik a 61.071/1914. V. K. M. sz. r.-tel a Főiskolától függetlenül létesített és ezidőszertől fakultatív kézimunkatanárnői szaktanfolyamon az 1937/38. tanévben résztvettek:

I. évek

Ferenczy Klára
Serényi Márta

Schweitzer Teréz
Varga Ilona

Zakariás Margit
Zákonyi Teréz

II. évek

Bervanger Magda
Eisler Györgyi

Minich Anselma

Horváth Anna
Tihamér Anna

III. évek

Barta Éva

Kanizsai Erika

Ferenczi Etel

IV. évek

Biczó Judit
Bonda Eugénia

Hiche Borbála

Garai M. Gonsaga
Máthé M. Xavéria

V. évek

Zakariás Gizella

VI. évek.

Volt főiskolai hallgatók, illetve okl. rajzi szakos tanárok:

Borosné Löffler Edit

Friedrich Klára
Lendvai Szabó Julia

Schivetz Katalin

Névsor

az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola rajztanári szakának azon nő-hallgatóiról, akik a 61.071*1914. V. K. M. sz. r.-tel a Főiskolától függetlenül létesített és ezidőszerint fakultatív kézimunkatanárnői szaktanfolyamon az 1938/39. tanévben résztvettek:

I. évek

Bányai Mária
H. Gál Judit

Kluge Lenke
Lukács Gabriella

Szentgyörgyváros Ilona
Tóth Judit

II. évek

Ferenczy Klára
Gerstenberger Mária

Serényi Márta
Schweitzer Teréz

Varga Ilona
Zakariás Margit

III. évek

Bervanger Magda
Eisler Györgyi

Horváth Anna
Korpás Márta

Minich Anselma
Tihamér Anna

IV. évek

Parta Éva

Ferenczi Etel

Kanizsai Erika

V. évek

Biczó Judit

Bonda Eugénia

VI. évek.

Zakariás Gizella

Volt főiskolai hallgatók, illetve okl. rajzi szakos tanárok:

Borsné Löffler Edit

Karla Irma
Sztankovits Emilia

Pokorny Marcella

STATISZTIKAI ADATOK AZ 1937–38 TANÉVRŐL.

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak megoszlása:

a) évfolyamok és szakok szerint részletezve.

		I. félévben	II. félévben
I. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	52	51
„ szobrászok	— — — — —	2	2
rendkívüliek	— — — — —	10	9
„ szobrászok	— — — — —	8	8
II. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	18	17
„ szobrász	— — — — —	—	1
rendkívüli festő	— — — — —	5	5
„ szobrász	— — — — —	4	4
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	16	16
polgáriiskolai	„ — — — — —	8	8
III. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	4	4
„ szobrász	— — — — —	4	4
rendkívüli festő	— — — — —	14	14
„ szobrász	— — — — —	2	2
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	25	25
polgáriiskolai	„ — — — — —	7	7
IV. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	9	9
„ szobrász	— — — — —	3	3
rendkívüli festő	— — — — —	4	4
„ szobrász	— — — — —	2	2
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	37	37
polgáriiskolai	„ — — — — —	9	9
V. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	5	4
„ szobrász	— — — — —	2	2
rendkívüli festő	— — — — —	3	3
„ szobrász	— — — — —	2	2
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	30	30
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	— — — — —	3	3
VI. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	14	14
rendkívüliek	— — — — —	7	7
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	— — — — —	3	3
VII. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	6	6
rendkívüliek	— — — — —	6	6
Összes hallgatók száma:		324	321

b) Évfolyam és hallgatói minőség szerint:

Évfolyam :	Rendes Rendkívüli I. félévben		Rendes Rendkívüli II. félévben	
	I.	53	18	53
II.	43	9	42	9
III.	40	16	40	16
IV.	58	6	58	6
V.	40	5	39	5
VI.	17	7	17	7
VII.	6	6	6	6
Összesen:	<u>257</u>	<u>67</u>	<u>255</u>	<u>66</u>
Együtt:	324		321	

c) Szakok szerint:

(a tanév végén)

	I. évfolyam	férfi	nő
		Általános tanfolyam	41
Festészeti szak	II. „	16	6
„ „	III. „	15	3
„ „	IV. „	12	1
„ „	V. „	4	3
Szobrászati „	II. „	4	1
„ „	III. „	6	—
„ „	IV. „	4	1
„ „	V. „	4	—
Rajztanári „	II. „	11	13
„ „	III. „	16	16
„ „	IV. „	27	19
„ „	V. „	23	10
„ „	VI. „	—	3
Továbbképző „	VI. „	12	9
„ „	VII. „	9	3
	Összesen:	<u>204</u>	<u>117</u>
	Együtt:	321	

d) Hitfelekezet szerint:

(a tanév végén)

	érfi	nő
Római katolikus . . .	133	78
Görögkatolikus . . .	7	2
Görögkeleti . . .	3	1
Ágostai evangélikus	19	9
Református . . .	38	18
Unitárius . . .	1	1
Izraelita . . .	3	7
Egyéb . . .	—	1
Összesen:	<u>204</u>	<u>117</u>
Együtt:	321	

e) Anyanyelv szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Magyar	201	115
Német	—	1
Szerb	1	—
Tót	1	—
Egyéb	1	1
Összesen:	<u>204</u>	<u>117</u>
Együtt:	321	

f) Születési év szerint:

(a tanév végén)

	Férfi	Nő
1920	3	—
1919	12	2
1918	11	13
1917	17	13
1916	9	16
1915	28	8
1914	26	19
1913	21	10
1912	22	4
1911	9	10
1910	12	7
1909	8	4
1908	5	3
1907	4	2
1906	5	—
1905	4	—
1904	1	2
1903	1	2
1902	—	—
1901	2	—
1900	1	—
1899	1	—
1898	1	1
1897	—	—
1896	—	—
1895	—	1
1881	1	—
Összesen:	<u>204</u>	<u>117</u>
Együtt:	321	

g) Szülők foglalkozása szerint:

(a tanév végén)

férfi nő

Öster- melés	}	Nagybirtokos	—	1
		Kisbirtokos	6	3
		Alkalmazott	7	1
Ipar	}	Nagyiparos	1	—
		Kisiparos	18	4
		Alkalmazott	16	7
Kereske- delem	}	Nagykereskedő	—	—
		Kiskereskedő	5	2
		Alkalmazott	1	—
Köztisztviselő		86	59	
Magántisztviselő		19	14	
Katona		10	8	
Személyes szolgálat		13	10	
Magánzó		5	2	
Nem részletezett		17	6	
Összesen:		<u>204</u>	<u>117</u>	
Együtt:		321		

h) Születési hely szerint:

(a tanév végén)

férfi nő

Budapest		49	35
Pest megye		20	9
Egyéb Magyarország		70	38
Csehszlovákiának	ítelt részen	1	—
Magyar- ország Románának		12	2
Ausztriának		16	15
Jugoszláviának		37	13
Ausztria		—	—
Egyéb külföld		5	5
Összesen:		<u>204</u>	<u>117</u>
Együtt:		321	

i) Tandíjfizetés szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Teljes tandíjat fizetett	129	80
Féltandíjat fizetett	—	—
Egész tandíjmentes	75	37
Összesen:	<u>204</u>	<u>117</u>
Együtt:	321	

A hallgatók szakonkénti eloszlása és a kötelező előadások száma és óraterjedelme.

A tanfolyam (szak) megnevezése	A II. félév elején az							A hallg. összes száma valamennyi évfolyamban				A hallgatók közül rendkívüli volt		Az előadások			
	I.		II.	III.	IV.	V.	VI-VII.	az I.		a II.		az I.	a II.	az I.	a II.	száma	heti órában
	évfolyam hallgató							félévben		félévben		félévben					
	férfi		nő		férfi		nő		férfi		nő						
Általános tanfolyam	70	—	—	—	—	—	—	41	31	41	29	18	17	7	7	40	40
Művészi szak	festők	—	22	18	13	7	—	48	13	47	13	26	26	—	—	11.—5 III.—3 IV.—2 V.—3	11.—39 III.—41 IV.—38 V.—40
	szobrászok	—	5	6	5	4	—	18	2	18	2	10	10	—	—	II.—6 III.—4 IV.—4 V.—3	II.—39 III.—41 IV.—38 V.—40
	középiskolai	—	16	25	37	30	—	69	39	69	39	—	—	—	—	II.—9 III.—8 IV.—7 V.—6	II.—41 III.—41 IV.—39 V.—32
Tanári szak	—	8	7	9	—	—	8	16	8	16	16	—	—	—	—	II.—9 III.—8 IV.—7	II.—41 III.—41 IV.—38
tanító(nő) képzőintézeti	—	—	—	—	3	3	—	—	6	—	6	—	—	—	—	V.—5 VI.—5	V.—30 VI.—26
Továbbképzősök VI—VII.	—	—	—	—	—	—	33	21	12	21	12	13	13	1	1	36	36
Összesen :	70	51	56	64	44	36	205	119	204	117	66	67	102	104	721	723	
							321		324		321						

STATISZTIKAI ADATOK AZ 1938–39. TANÉVRŐL.

Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak megoszlása:

a) évfolyamok és szakok szerint részletezve.

		I. félévben	II. félévben
I. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	46	44
„ szobrászok	— — — — —	2	1
rendkívüliek	— — — — —	15	15
„ szobrászok	— — — — —	6	7
		69	67
II. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	13	14
„ szobrász	— — — — —	3	3
rendkívüli festő	— — — — —	7	7
„ szobrász	— — — — —	5	4
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	18	17
polgáriiskolai	„	18	18
		64	63
III. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	7	6
„ szobrász	— — — — —	—	—
rendkívüli festő	— — — — —	4	4
„ szobrász	— — — — —	4	4
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	29	28
polgáriiskolai	„	11	11
		55	53
IV. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	4	4
„ szobrász	— — — — —	4	2
rendkívüli festő	— — — — —	11	10
„ szobrász	— — — — —	3	3
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	23	24
polgáriiskolai	„	9	9
		54	52
V. ÉVFOLYAM			
rendes festő	— — — — —	6	4
„ szobrász	— — — — —	4	4
rendkívüli festő	— — — — —	5	5
„ szobrász	— — — — —	2	2
középiskolai rajztanárjelölt	— — — — —	37	37
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	— — — — —	3	2
		57	54
VI. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	10	7
rendkívüliek	— — — — —	5	5
tanítóképzőintézeti tanárjelölt	— — — — —	6	6
		21	18
VII. ÉVFOLYAM			
rendesek	— — — — —	5	5
rendkívüliek	— — — — —	1	1
		6	6
Összes hallgatók száma:		326	313

b) Évfolyam és hallgatói minőség szerint:

Évfolyam :	Rendes Rendkívüli		Rendes Rendkívül	
	I. félévben		II. félévben	
I.	48	21	45	22
II.	52	12	52	11
III.	47	8	45	8
IV.	40	14	39	13
V.	50	7	47	7
VI.	16	5	13	5
VII.	5	1	5	1
Összesen:	<u>258</u>	<u>68</u>	<u>246</u>	<u>67</u>
Együtt:	326		313	

c) Szakok szerint:

(a tanév végén)

	I. évfolyam	férfi	nő
		Általános tanfolyam	40
Festészeti szak	II. „	19	2
„ „	III. „	8	2
„ „	IV. „	12	2
„ „	V. „	8	1
Szobrászati „	II. „	4	3
„ „	III. „	3	1
„ „	IV. „	5	—
„ „	V. „	5	1
Rajztanári „	II. „	14	21
„ „	III. „	22	17
„ „	IV. „	18	15
„ „	V. „	25	14
„ „	VI. „	2	4
Továbbképző „	VI. „	9	3
„ „	VII. „	4	2
	Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>
	Együtt:	313	

d) Hitfelekezet szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Római katolikus . . .	129	78
Görögkatolikus . . .	11	2
Görögkeleti	2	1
Ágostai evangélikus	17	11
Református	33	17
Unitárius	3	1
Izraelita	3	5
Egyéb	—	—
Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>
Együtt:	313	

e) Anyanyelv szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Magyar	193	114
Német	1	1
Szerb	1	—
Tót	1	—
Egyéb	2	—
Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>
Együtt:	313	

f) Születési év szerint:

(a tanév végén)

	Férfi	Nő
1920	13	8
1919	16	10
1918	16	12
1917	21	12
1916	12	15
1915	24	9
1914	19	15
1913	18	8
1912	13	5
1911	11	8
1910	7	6
1909	3	2
1908	6	—
1907	5	—
1906	4	—
1905	1	—
1904	2	—
1903	1	2
1902	1	—
1901	2	—
1900	1	—
1898	1	—
1899	1	2
1897	—	—
1896	—	—
1895	—	1
Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>
Együtt:	313	

g) Szülők foglalkozása szerint:

(a tanév végén)

		férfi	nő
Öster- melés	Nagybirtokos	—	1
	Kisbirtokos	2	1
	Alkalmazott	8	3
Ipar	Nagyiparos	—	—
	Kisiparos	21	4
	Alkalmazott	9	7
Kereske- delem	Nagykereskedő	—	—
	Kiskereskedő	4	2
	Alkalmazott	1	—
Köztisztviselő	89	60	
Magántisztviselő	20	16	
Katona	11	10	
Személyes szolgálat	12	5	
Magánzó	6	3	
Nem részletezett	15	3	
Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>	
Együtt:	313		

h) Születési hely szerint:

(a tanév végén)

		férfi	nő
Budapest		50	34
Pest megye		11	6
Egyéb Magyarország		96	52
Ausztriának	Magyar- ország itelt részen	2	—
Jug Oszláviának		7	4
Csehszlovákiának		4	4
Romániának		22	12
Ausztria		—	—
Egyéb külföld		6	3
Összesen:		<u>198</u>	<u>115</u>
Együtt:		313	

i) Tandíjfizetés szerint:

(a tanév végén)

	férfi	nő
Teljes tandíjat fizetett	116	84
Féltandíjat fizetett	—	—
Egész tandíjmentes	82	31
Összesen:	<u>198</u>	<u>115</u>
Együtt:	313	

A hallgatók szakonkénti eloszlása és a kötelező előadások száma és óraterjedelme.

A tanfolyam (szak) megnevezése	A II. félév elején az							A hallg. összes száma valamennyi évfolyamban				A hallgatók közül rendkívüli volt		Az előadások				
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI-VII.		az I. a II.		száma			
	évfolyam hallgató							férfi		nő		férfi		nő		valamennyi évfolyamban		
								férfi		nő		férfi		nő		az I. a II. az I. I.		
Általános tanfolyam	67	—	—	—	—	—	—	43	26	40	27	—	—	7	7	40	40	
Művészi szak	festők	—	21	10	14	9	—	49	8	47	7	—	—	II.—5 III.—3 IV.—2 V.—3	II.—5 III.—5 IV.—2 V.—5	II.—39 III.—41 IV.—38 V.—40	II.—39 III.—45 IV.—38 V.—44	
	szobrászok	—	7	4	5	6	—	20	5	17	5	—	—	II.—6 III.—4 IV.—4 V.—3	II.—6 III.—5 IV.—4 V.—4	II.—39 III.—41 IV.—38 V.—40	II.—39 III.—43 IV.—38 V.—42	
Tanári szak	középiskolai	—	17	28	24	37	—	71	36	70	36	—	—	II.—9 III.—8 IV.—7 V.—6	II.—9 III.—9 IV.—7 V.—8	II.—41 III.—41 IV.—39 V.—32	II.—41 III.—43 IV.—39 V.—36	
	polgáriiskolai	—	18	11	9	—	—	9	29	9	29	—	—	II.—9 III.—8 IV.—7	II.—9 III.—9 IV.—9	II.—41 III.—41 IV.—38	II.—41 III.—43 IV.—41	
tanító(nő) képzőintézeti	—	—	—	—	2	6	3	6	2	6	6	—	—	V.—5 VI.—5	V.—5 VI.—5	V.—30 VI.—26	V.—30 VI.—26	
Továbbképzősök VI—VII.	—	—	—	—	—	18	15	6	13	5	5	—	—	1	1	36	36	
Összesen :	67	63	53	52	54	24	210	116	198	115	—	—	—	102	114	721	744	
							313			326			313					

AZ ORSZ. M. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG, 1937-38 TANÉVI VIZSGASZAKBAN.

Elnök:

MEYER ANTAL,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola e. i. rektora.

Alelnökök:

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola
e. i. prorektora.

NÁDLER RÓBERT,
festőművész, a kir. József Műgyetem
nyug. r. tanára.

Beltagok:

DR. ALSZEGHY ZSOLT,
c. gimn. igazgató, egy. m. tanár,

ANDRETTI KÁROLY,
műépítész, főisk. r. tanár,

BARANSKI E. LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

BENKhardt ÁGOST,
festőművész, főisk. r. tanár,

BURGHARDT REZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

BORY JENŐ,
szobrászművész, főisk. r. tanár.

GLATZ OSZKÁR,
festőművész, főisk. r. tanár,

HORN ANTAL,
festőművész, főisk. r. tanár,

KANDÓ LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. LECHNER JENŐ,
műépítész, főisk. r. tanár.

MEYER ANTAL,
iparművész, főisk. r. tanár.

DR. MOLNÁR ERNŐ,
művészettörténeti író, meg
bizott főisk. tanár.

PILCH DEZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

RÉTI ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

RUDNAY GYULA,
festőművész, főisk. r. tanár,

SIDLÓ FERENC,
szobrászművész, főisk. r. tanár.

STROBL ZSIGMOND,
szobrászművész, főisk. r. tanár.

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN,
szobrászművész, főisk. r. tanár.

SZÓNYI ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. TÓTH GÉZA,
c. gimn. igazgató, szakfelügyelő

VARGA N. LAJOS,
grafikus-festőművész, főisk.
r. tanár,

Kültagok:

BUNDSCHUH OTTÓ,
gyak. gimn. r. tanár,

DR. BRISITS FRIGYES,
cisz. r. gimn. r. tanár, c.
gimn. igazgató.

GULYÁS SÁNDOR,
reálgimn. r. tanár.

DR. HEKLER ANTAL,
tud. egyet. ny. r. tanár.

DR. HUSZTI JÓZSEF,
tud. egyet. ny. r. tanár

KÖVESDY GÉZA,
áll. felsőipariskolai r. tanár

DR. KORNIS GYULA,
tud. egy. nyilv. r. tanár.

LYKA KÁROLY,
ny. főisk. r. tanár, műtör-
ténét író.

NÁDLER RÓBERT,
l. fentebb.

DR. PADÁNYI FRANK ANTAL,
az I. ker. áll. tanítóképzőint.
igazgatója.

DR. PINTÉR JENŐ,
tanter. kir. főigazgató.

SZABLYA-FRISCHAUF FERENC,
festőművész, az Orsz. Iparmű-
vészeti Iskola igazgatója.

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
festőművész, a szlov. Ipar-
rajzisk. igazgatója.

A Bizottság jegyzője:

DR. FERENCZY JÓZSEF,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola főtitkára.

AZ ORSZ. M. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG AZ 1938/39. ÉVI VIZSGASZAKBAN.

Elnök:

MEYER ANTAL,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola e. i. rektora.

Alelnökök:

ANDREETTI KÁROLY,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola
e. i. prorektora.

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
festőművész, a szlov. Iparrajziskola
igazgatója.

Beltagok:

VITÉZ ABA-NOVÁK VILMOS,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. ALSZEGHY ZSOLT,
c. gimn. igazgató, egy. m.
tanár.

ANDREETTI KÁROLY,
műépítész, főisk. r. tanár.

BARANSKI E. LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

BENKHARDT ÁGOST,
festőművész, főisk. r. tanár,

BORY JENŐ,
szobrászművész, főisk. r. tanár.

BURGHARDT REZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

HORN ANTAL,
festőművész, főisk. r. tanár,

KANDÓ LÁSZLÓ,
festőművész, főisk. r. tanár,

KROCSÁK EMIL,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. LECHNER JENŐ,
műépítész, főisk. r. tanár.

MEYER ANTAL,
iparművész, főisk. r. tanár.

DR. MOLNÁR ERNŐ,
művészettörténeti író, főisk.
r. tanár.

PILCH DEZSŐ,
festőművész, főisk. r. tanár,

RUDNAY GYULA,
szobrászművész, főisk. r.
tanár.

SIDLÓ FERENC,
szobrászművész, főisk. r.
tanár.

STROBL ZSIGMOND,
festőművész, főisk. r. tanár,

SZÓNYI ISTVÁN,
festőművész, főisk. r. tanár,

DR. TÓTH GÉZA,
c. gimn. igazgató, szakfel-
ügyelő.

VARGA N. LAJOS,
grafikus-festőművész, főisk. r.
tanár.

Kültagok:

BUNDSCHUH OTTÓ,
gyak. gimn. r. tanár.

DR. BRISITS FRIGYES,
ciszt. rend. gimn. igazgatója.

CSÁNYI KÁROLY,
műegyetemi ny. r. tanár.

DR. DEÁK JÁNOS,
c. iparisk. igazgató.

DR. GEREVICH TIBOR,
tud. egyetemi ny. r. tanár.

GULYÁS SÁNDOR,
reálgimn. r. tanár.

DR. HEKLER ANTAL,
tud. egyetemi ny. r. tanár.

DR. HUSZTI JÓZSEF,
egy. ny. r. tanár, az Apponyi
Kollegium kormánybiztosa.

KÖVESDY GÉZA,
áll. felsőiparisk. r. tanár, c.
igazgató.

DR. PADÁNYI FRANK GYULA,
tanügyi főtanácsos, az I. ker.
áll. tanítóképzőint. igazgatója.

DR. PINTÉR JENŐ,
tankerületi kir. főigazgató.

SZABLYA-FRISCHAUF FERENC,
festőművész, az Orsz. Ipar-
művészeti iskola igazgatója.

ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA,
l. fentebb.

A bizottság jegyzője:

DR. FERENCZY JÓZSEF,
az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola főtitkára.

AZ ORSZ. MAGY. KIR. RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG 137/38. ÉS 1938/39. TANÉVI MŰKÖDÉSE.

A Bizottságnak 1937/38. évi működése a 11.061/1937. III. vkm. sz. rendelet alapján az 1936/37—1937/38.-i két éves időszakra nyert megbízatáson, az 1938/39. évi működése pedig a 15.561/1939. III. vkm. sz. rendelettel az 1938/39—1939/40. évi hasonló időtartamra kapott mandátumon alapult.

Elnöke mindkét tanévben Meyer Antal a Főiskola e. i. rektora volt, aki, mint e két évre szabályszerűen megválasztott és megerősített rektor a Bizottság működésére vonatkozó szabályzat 83. §-a alapján vette át a Bizottság elnöki tisztét.

Az 1937/38. évi ülőszak az 1938. évi május hó 20-án tartott első üléssel kezdődött s az 1938. évi június hó 18-i záróüléssel fejeződött be. Ezen ülőszak keretén belül az egyes vizsgálatok a következőkép osztottak be:

- 1938 május 21—31-ig az I. alapvizsgálat,
- 1938 június 1—8-ig a II. alapvizsgálat,
- 1938. június 9—14-ig a szakvizsgálat,
- 1938 június 15—18-ig a pedagógiai vizsgálat.

Az I. alapvizsgálat idejébe egy heti szünet esik, amely a fővárosunkban megtartott eucharisztikus világkongresszusra való tekintettel volt tartandó; közelebbről személyi tekintetek, így több vizsgáztató tanár másirányú fontos elfoglaltsága, de maga az a tény, hogy a kongresszus főútvonalán levő Főiskolát, amelynek főépületében székel a Bizottság, több

napon át csak felette körülményesen lehetett megközelíteni, indokolták a szünet kiírását.

Az 1938/39. évi ülészak alakuló ülését 1939. évi május hó 26-án tartotta meg a Bizottság, amely az 1938/39. évi vizsgálatok beosztását az alábbiakban határozta meg:

- 1939 május 27—június 1-ig az I. alapvizsgálat,
- 1939 június 2—június 9-ig a II. alapvizsgálat,
- 1939 június 10—június 15-ig a szokvizsgálat,
- 1939 június 16—június 19-ig a pedagógiai vizsgálat.

Ugyanezen a napon folyt le az 1938/39. évi vizsgaszak záróülése is.

A fentiekben ismertetett beosztású két vizsgaszakban folytak le az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálatra jelentkezett jelöltek 8 különböző szaki tárgyat felölelő vizsgálatai is, azonban a tanárjelöltek vizsgáitól elkülönítetten, más beosztással.

Az egyes vizsgálatok eredményei — az azokat követő értekezleteken — az egyes szakcsoportok albizottságainak javaslatai alapján összegeztettek, s ehhez képest történt a vizsgázó jelöltek minősítése.

A Bizottság működési rendjét az 1930. évi november hó 11-i államfői elhatározással jóváhagyott szabályzat határozza meg, amely egészében az 1932/33. tanévvel lépett hatályba.

E szabályzat több pontja azonban, mint erről az előző Évkönyvekben is már részletesen beszámoltunk, nem érvényesült, mivel azok a tanítóképzőintézeti tanárképzésnek időközben 6 évre történt emelése folytán változtatást igényelnek. Így elsősorban a középiskolai tanárjelöltek egyidejű tanítóképzőintézeti tanár képzésére és képesítésére vonatkozó eredeti rendelkezések nem nyertek gyakorlati alkalmazást. Ennek folytán a 12.811/1937. vkm. sz. rendelettel közölt kormányzói döntés alapján a középiskolai rajzi szakos tanárok okleveleiben további intézkedésig, illetve addig is, míg a Bizottság szabályzata a tanítóképzőintézeti általános tanárképzés tervezett végleges rendjének jóváhagyása után, megfelelően megváltoztatható nem lesz, a „tanítóképzőintézetekben“ szó kihagyatik. De ezenkívül ugyancsak az említett okból (a 6 éves képzés általános reformja még nem hagyatott jóvá) szükség volt a tanítóképzőintézeti rajzi szakos tanárjelöltek pedagógiai vizsgálata mikéntjének ideiglenes rendezésére is és pedig mindkét vizsgaszakban. Ez a 21.197/1938. és a 27.722/1939. IV. vkm. sz. rendeletekkel, az előző évi ideiglenes intézkedésekhez hasonlóan történt, amennyiben a V. K. M. tudomásul vette, hogy a tanítóképzőintézeti tanárjelöltek képzése folytatólag mindkét tanévben is az új 6 éves rend szerint történt s egyben felhatalmazást adott arra, hogy egyebekben e jelöltek vizsgálatát mindkét vizsgaszakban az eddigi módozatok mellett folytathassa le a Bizottság.

A fentemlített két vizsgaszakban történt jelentkezésekről, az egyes vizsgálatok eredményéről a következő oldalakon közölt táblázatos kimutatók adnak közelebbi felvilágosítást.

A pedagógiai vizsgálatot tett középiskolai tanárjelöltek által a szabályzat értelmében a vizsgálatot megelőzően benyújtott és elfogadott művészettörténeti értekezések szerzők és cím szerinti felsorolását a továbbiakban közölt statisztikai adatok után adjuk.

Különleges intézkedésekre volt szükség az 1938/39. évi vizsgaszakban a felszabadult magyar Felvidék visszacsatolása kapcsán a Főiskolára jött, majd a Bizottság elé is került tanárjelöltek ügyeinek elbírálását illetőleg. E hét jelölt — 4 III. éves és 3 IV. éves — a prágai technikai főiskolán az itteni tanulmányi és vizsgarendtől eltérő csehszlovák rend szerint végezte eddigi tanulmányait. Ilykép tehát a 16.004/1939. III. vkm. sz. rendelettel megküldött 29.700/1938. IV. vkm. sz. rendelet alapján mindenekelőtt idei képzésük volt az ottani tanulmányaik és vizsgáik szemelőtt tartásával a Főiskola tanulmányi rendje szerint eligazítandó, hogy ilykép, mint szabályszerű vizsgázók jelenhessenek meg tanév végén a Bizottság előtt. Ez a jelen Évkönyv tanulmányi ügyek című fejezetében előadottak szerint meg is történt, úgyhogy a Bizottság őket a megfelelő vizsgákra bocsájtotta. Elbírálásuk, figyelemmel a 29.700/1938. IV. sz. r. vonatkozó előírására, akként történt, hogy lehallgatott tárgyaik és fél éveik s főként az ott letett tanári vizsgáik eredményei itt beszámítottak, úgyhogy, úgy tanulmányaikban, mint pedig az itt előírt vizsgatárgyakat illetőleg, csak a hiányzókat pótolták. E felvidéki jelöltek ilykép a jövő évben már, mint hazai rend szerinti előtanulmányokkal és vizsgákkal bíró hallgatók, illetve vizsgázó tanárjelöltek jönnek számba, tekintettel arra is, hogy középiskolai előképzettségük megfelelő kiegészítésére előírt pótló előadásokat a magyar irodalom, történet és földrajzból eredményesen hallgatták, a Főiskolán részben e célból szervezett külön tanfolyamokon.

*

Az elmúlt két vizsgaszakban a Bizottság személyi összetételében változások álltak be annak folytán, hogy úgy a bel-, mint a kültagok sorából kiválások és elhalálózások révén többen kiestek s így helyettük az illető szaktárgyakra, a főiskolák és szakkörök képviselői közül, megfelelő pótlásokról kellett gondoskodni. Ez a következőkben történt. Az 1937/38. tanévi vizsgaszakra szólóan beltagokul pótlólag kiküldöttek Burghardt Rezső, dr. Molnár Ernő és Szőnyi István megbízott főisk. tanárok (11.774/1938. III. vkm. sz. r.), a Bizottság újabb két éves megbízatásának jóváhagyása kapcsán pedig új beltagokul, az 1938/39. évre szólóan vitéz Aba-Novák Vilmos és Krocsák Emil megbízott főisk. tanárok. A Bizottság új kültagjaiként kerültek be az 1938/39. évi vizsgaszakban az elnökség javaslatára a V. K. M. által a Bizottság 1938/39.—1939/40. évi legújabb megbízatásának tartamára kinevezett: Csányi Károly műegyetemi ny. r. tanár, dr. Deák János a V. K. M.-ba berendelt c. ipariskolai igazgató és dr. Gerevich Tibor tud. egyetemi ny. r. tanár.

A Bizottságot a lefolyt két vizsgaszakban ért súlyos személyi veszte-

ségek sora Sváb Gyula v. helyettes államtitkár, műegyetemi ny. r. tanár, biz. kültag 1938 január 11-én történt elhalálozásával kezdődött.

A megboldogult az 1936/37. évi vizsgaszakban nyert először kinevezést a Bizottságba, amely nagy várakozással tekintett itteni munkássága elé. Sajnos, ezt rövidesen közbejött elhunyt megakadályozta s így a Bizottság igen értékes kapcsolatát veszítette el e tagjában, aki, mint a Műegyetem rajzi tanszékének működő professzora, főhivatásában szintén a legfelsőbbfokú művészeti és rajzi oktatás terén működött.

Ujabb nagy gyász érte a Bizottságot 1938 június 7-én, amikor is Nádler Róbert festőművész, építész, a Műegyetem és a Képzőművészeti Főiskola volt r. tanára s a Bizottságnak öt évtizeden át volt tagja és alelnöke, hunyt el tragikus hirtelenséggel. Halálával a hazai művészeti oktatás és a rajzi szakos tanárképzés legöregebb harcosát veszítette el, aki a Bizottság munkájában a legutolsó időkig tevékenyen résztvett. A Bizottság, amely az alakuló ülésen az ősz mestert, pár nappal halála előtt, 80 éves születési évfordulója kapcsán bensőségesen ünnepelte, mélyen megrendülve állt ravatalánál, bensőségesen adta meg testületileg azt a végtisztességet, amellyel a nagy halottjának tartozott.

Ugyancsak elhunyt tagja iránti mélységes nagyrabecsülésének és szívből jövő kegyeletének adott kifejezést a Bizottság azzal is, hogy elárvult alelnöki székét nem töltötte be az 1937/38. vizsgaszak hátralevő idejére és helyére gyászkoszorút helyezett. Nádler Róbert elhunyt nemcsak a Bizottságnak, hanem a Főiskolának is mélységes gyásza volt, amelynek az elhunyt temetésén s a gyászistentiszteleten való részvétel kapcsán ennek méltó kifejezést is adott.

Nádler Róbert tartalmas, munkás életét, amely példaadóként sugalmazhatja a jövő nemzedéket is, a jelen Évkönyvben közölt életrajzban méltatjuk.

A további veszteségek részben önkéntes kiválás, részben több tagnak a főhivatásukban történt változás (nyugalomba vonulás) folyamányaként következtek be.

Igy dr. Kornis Gyula v. államtitkár, tud. egyetemi ny. r. tanár, az Országgyűlés Képviselőházának v. elnöke, aki közel tíz éven át foglalt helyet a Bizottságban, közéleti elfoglaltságára hivatkozással meghívásának mellőzését kérte. Kiválását a Bizottság, amelynek munkáját olyannyira sokoldalúan és hathatósan támogatta, mély sajnálattal vette, éppenúgy, mint Lyka Károlynak, közel 20 éven át volt bel-, illetve kültagnak és több vizsgaszakon át volt elnökének távozását is, akinek nevéhez fűződik a Bizottság 1920. évi reformszabályzatának megalkotása s aki a modern rajzi szakos tanárképzés megalkotásának egyik alapvető munkása volt. Az újabb magyar rajzi szakos tanárképzés másik megalapozója búcsúzott el az 1937/38. évi vizsgaszakkal Réti István főisk. tanár, a Bizottság közel 25 éven át volt tagja és 8 éven át volt elnöke személyében, aki, mint főiskolai tanár, nyugalomba vonult. Réti Istvánnak a legfelsőbbfokú művészeti oktatás s a

kapcsolatos rajzi szakos tanárképzés újabb alapokra fektetésében vezető érdemei vannak. Áldozatos munkássága, amellyel életét csaknem egészében a művész- és rajztanárképzés szolgálatába állította, a Bizottság emlékezetében is mindenkor példaadó marad.

Ugyancsak az 1937/38. évi vizsgaszakban vált meg a Bizottságtól Glatz Oszkár főisk. tanár is, aki ez utóbbi minőségben nyugalomba vonult. Glatz Oszkár a Bizottságnak két évtizeden át volt beltagja s két éven át elnöke is, aki annak idején az előbbiekkal együtt szintén résztvett a rajzi szakos tanárképzés reformmunkáiban s a továbbiakban mindenkor lelkes buzgalommal vett részt a Bizottság munkájában, amelyet meggyőződéssel támogatott.

A további veszteség ismételten haláleset révén érte a Bizottságot Szentgyörgyi István főisk. r. tanár tragikus hirtlenségű elmulásában, 1938. évi szeptember 28-án. A megboldogult 1924 óta, 15 éven át, volt beltagja a Bizottságnak s 1936/37. óta alelnöke is. Amiként művésztanári működését, úgy a Bizottságban vállalt munkáját is lelkesen, odaadóan s elhivatottsággal végezte. Emlékezetét mély kegyelettel őrzi meg a Bizottság, de éppen úgy emlékezetébe zárja e sugalmazó erejű professzora emlékét a Főiskola is, amely el nem múló kegyeletének nemcsak a végtisztesség bensőséges megadásával s emlékének jegyzőkönyvben való megörökítésével áldozott, hanem a jelen Évkönyv lapjain megjelent életrajza közlésével is méltatni kívánja a magyar művész és rajzi szakos tanárképzés e kiválóan érdemes munkását.

A Bizottság már korábban kivált tagjai közül hárman haláloztak el az elmúlt két vizsgaszak folyamán: Karlovsky Bertalan és Vaszary János festőművészek és dr. Badics Ferenc irodalomtörténész. Karlovsky Bertalan 6 évig, Vaszary János közel 15 évig, dr. Badics Ferenc pedig 30 éven át vettek részt a Bizottság munkájában s abból annak idején a Főiskolától való megválásuk alkalmából, illetve dr. Badics Ferenc 1927-ben, önként kapcsolódtak ki. Emlékezetüket kegyelettel őrzi a Bizottság, maga a Főiskola pedig a jelen Évkönyvben külön emlékezik meg róluk, mint volt tanárainról, külön életrajzokban állítva emlékét a két nagynevű művésztanárnak, Karlovsky Bertalannak és Vaszary Jánosnak.

A lefolyt két vizsgaszak folyamán a Bizottság mély hódolattal emlékezett meg Öfömméltósága a Kormányzó Ur 70. és 71-ik születésnapjáról. Ennek kapcsán visszatekintve kormányzásának két évtizedes eseményeire, a Bizottság azon szívből jövő óhajának adott kifejezést, hogy a Gondviselés Öfömméltóságát, hazánk üdvére még számos éven át tartsa meg. A Bizottság hódoló szerencsekívánatait a bizottsági elnök, a kormányzóságon személyes eljárása kapcsán, külön dokumentálta is.

Üdvözölte a Bizottság három illusztris tagját; dr. Kornis Gyulát azon alkalomból, hogy a Magyar Tudományos Akadémia nagydíját nyerte el s amikor a képviselőházi elnöki tisztébe lépett, dr. Pintér Jenőt pedig annak kapcsán, hogy legutóbbi 20 éves kulturális munkásságának elismerésül a

Magyar Érdemrend középkeresztjét kapta, Sidló Ferencet pedig akkor, amidőn a magyar szobrászművészet terén kifejtett értékes munkásságának elismerésül a Magyar Érdemrend középkeresztjével tüntettetett ki. Ez üdvözlések közül a két legutóbbi az 1938/39., az első még az 1937/38. évre esik.

Az 1937/38., majd az 1938/39. évi vizsgaszakok egyebekben szabályszerűen, minden zökkenő nélkül folytak le, az előre megállapított rend szerint. Befejezésüket bensőségebbé s a távozó végzett jelöltek számára felejthetlenné tették az elnökség által 1937/38-ban bevezetett intézkedések, amelyek folyamányaként a jelöltek a vizsgaszak záróülésén ballagás keretében, búcsúbeszédben köszöntek el a Bizottságtól, majd a követő napokban, Te Deum után, ünnepélyes diplomakiosztó főiskolai közgyűlésen, az Alma Matertől is búcsút véve, vették át oklevelüket az elnök, egy személyben a Főiskola rektora kezéből.

Statisztikai adatok

az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt az 1937/38. tanévben tett vizsgálatokról.

I. Vizsgálatok neme és eredménye.

Vizsgálatok megnevezése		I.		II.		Szak-		Pedagógiai-	
		Alapvizsgálat				vizsgálat			
		Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.
Középiskolai rajztanári	tartatott	25	2	31	6	38	4	30	5
	elfogadtatott	23	2	29	5	37	4	28	5
Polgári iskolai rajztanári	tartatott	11	1	6	2	9	3	—	—
	elfogadtatott	9	1	6	2	9	3	—	—
Tanítóképző intézeti rajztanári	tartatott	—	—	—	—	—	—	3	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	3	—
Iparostanone iskolai rajztanári	tartatott	—	—	—	—	—	—	11	3
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	9	3
Összesen:	tartatott	36	3	37	8	47	7	44	8
	elfogadtatott	32	3	35	7	46	7	40	8

II. A képesítő szak-, illetve pedagógiai vizsgálatok részletes eredménye.

A képesítés megnevezése		A képesített egyének, ill. azok száma, kik részére hazai okl. adatott ki		Az 1937/38 tanévben képesített egyének közül										
				r. kath.	gör. kath.	reform.	ág. h. ev.	gör. kel.	unit.	izr.	babpt.	egyéb	Magyar honos	Külföldi honos
				v a l l á s ú										
Középiskolai rajztanári	hazai okl.	24	9	25	1	4	2	—	—	1	—	—	33	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polgári iskolai rajztanári	hazai okl.	3	9	9	—	1	—	—	1	1	—	—	12	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanítóképző int. rajztanári	hazai okl.	—	3	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iparostanone isk rajztanítói	hazai okl.	7	5	9	—	2	—	—	—	1	—	—	11	1
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen:	hazai okl.	34	26	44	1	9	2	—	1	3	—	—	59	1
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. A képesített rajztanárjelöltek és iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet nyertek megoszlása vallás és anyanyelv szerint.

Oklevél	Az oklevelet nyert egyének																
	összes száma	vallása									anyanyelve						
		róm. kath.	gör. kath.	ev. ref.	ág. h. ev.	gör. kel.	unitárius	izraelita	baptista	egyéb	magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb
Rajztanári	48	35	1	7	2	—	1	2	—	—	48	—	—	—	—	—	—
Rajztanítói	12	9	—	2	—	—	—	1	—	—	12	—	—	—	—	—	—
Együtt	60	44	1	9	2	—	1	3	—	—	60	—	—	—	—	—	—

60

IV. Kiadott oklevelek száma.

	Férfi	nő
Középiskolai rajztanári	24	9
Tanítóképzőintézeti rajztanári	—	3
Polgári iskolai rajztanári	3	9
Iparostanonciskolai rajztanítói	7	5
Összesen	34	26

60

Statisztikai adatok

az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság előtt az 1938/39. tanévben tett vizsgálatokról.

I. Vizsgálatok neme és eredménye.

Vizsgálatok megnevezése		I.		II.		Szak-		Pedagógiai-	
		Alapvizsgálat				vizsgálat			
		Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.	Első ízben	Pótvizsga jav. ism.
Középiskolai rajztanári	tartatott	25	3	31	2	24	1	37	2
	elfogadtatott	21	3	27	—	21	1	37	2
Polgári iskolai rajztanári	tartatott	17	2	9	—	10	—	—	—
	elfogadtatott	17	2	9	—	9	—	—	—
Tanítóképző intézeti rajztanári	tartatott	—	—	—	—	—	—	6	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	—	—	6	—
Iparostanonc iskolai rajztanári	tartatott	—	—	—	—	13	1	—	—
	elfogadtatott	—	—	—	—	5	1	—	—
Összesen:	tartatott	42	5	40	2	47	2	43	2
	elfogadtatott	38	5	36	—	35	2	43	2

II. A képesítő szak-, illetve pedagógiai vizsgálatok részletes eredménye.

A képesítés megnevezése		A képesített egyének, ill. azok száma, kik részére hazai okl. adatott ki		Az 1938/39 tanévben képesített egyének közül										
				r. kath.	gör. kath.	reform.	ág. h. ev.	gör. kel.	unit.	izr.	babpt.	egyéb	Magyar honos	Külföldi honos
				v a l l á s ú										
Középiskolai rajztanári	hazai okl.	27	12	25	—	4	7	1	1	1	—	—	39	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Polgári iskolai rajztanári	hazai okl.	3	6	8	—	1	—	—	—	—	—	—	9	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tanítóképző int rajztanári	hazai okl.	2	4	5	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iparostanonc isk rajztanítói	hazai okl.	3	3	2	2	1	—	—	—	—	—	—	6	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen:	hazai okl.	35	25	41	2	6	8	1	1	1	—	—	60	—
	honos. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

III. A képezített rajztanárjelöltek és iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet nyertek megoszlása vallás és anyanyelv szerint.

Oklevél	Az oklevelet nyert egyének																
	összes száma	vallása									anyanyelve						
		róm. kath.	gör. kath.	ev. ref.	ág. h. ev.	gör. kel.	unitárius	izraelita	baptista	egyéb	magyar	német	tót	oláh	ruthén	horvát	szerb
Rajztanári	54	38	—	5	8	1	1	1	—	—	54	—	—	—	—	—	—
Rajztanítói	6	3	2	1	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
Együtt	60	41	2	6	8	1	1	1	—	—	60	—	—	—	—	—	—

60

IV. Kiadott oklevelek száma.

	Férfi	nő
Középiskolai rajztanári	27	12
Tanítóképzőintézeti rajztanári	2	4
Polgári iskolai rajztanári	3	6
Iparostanonciskolai rajztanítói	3	3
Összesen :	35	25
	60	

Névjegyzéke

az 1937/38. tanév végén oklevelet nyert rajztanárjelölteknek, illetve az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálaton képesítetteknek.

I. Középiskolai tanári oklevelet kaptak: 33

---

a) Férfiak:

v. Bodor Aladár	10 Klaszsek Kaposy Ödön	Perjés Miklós
Csabai Kálmán	Kánya István	Sallay Árpád
Diószegi Balázs	Kelle Sándor	20 Sáros András
Élesdy István	Kőhalmy Henrik	Somlai Gyula
5 Forgács István	Lukács Ferenc	Szalatnyay József
Galgóczy Gizella	15 v. Moór István	Szarka Árpád
György Ferenc	Nagy Lajos	Szepesi Lajos
Horváth Sándor	Nádakay József	25 Tenkács Tibor
Irsay Nándor		

b) Nők:

Benedek Margit	Hajós Veronika	Szundy Gizella
Bordi Erzsébet	5 Karla Irma	Turchányi Klára
Galgóczy Gizella	Szalay Kornélia	9 Vastagh Katalin

II. Tanító(nő) képzőintézeti tanári oklevelet kaptak: 3

---

a) Férfiak:

egy sem jelentkezett.

b) Nők:

Dörre Magdolna	Geszti Katalin	Petrich Katalin
----------------	----------------	-----------------

III. Polgári iskolai tanári oklevelet kaptak: 12

---

a) Férfiak:

Gergely László	Lovrits Kálmán	Szabó Miklós
----------------	----------------	--------------

b) Nők:

Albrecht Mária	Bánóczy Adrienne	Királdi Mária
Balló Ilona	5 Garai Julianna	Máté Anna
Barta Éva	Hicke Borbála	Pákey Izabella

IV. Iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet kaptak: 12

---

a) Férfiak:

Amtzhauser Sándor	5 Haraszti Pál	Szepes Gyula
Guzsik István	Kerekes István	Tóvári István
	Nagy Ödön	

b) Nők:

Bajnóczy Eszter	Kokesch Katalin	Szabó Irén
Jankovits Judit		5 Szőke Margit

Névjegyzéke

az 1938/39. tanév végén oklevelet nyert rajztanárjelölteknek, illetve az iparostanonciskolai rajztanítói vizsgálaton képesítetteknek.

I. Közéiskolai tanári oklevelet kaptak: 39

a) Férfiak:

Balogh Jenő	10 Horváth Olivér	Párkányi Károly
Bodó Aurél	Kalmár János	20 Percz Jenő
Breznay József	Katona Kis Ferenc	Perjés András
Cseh László	Kraumann Erik	Szentgyörgyi Kornél
5 Drazsnyák Imre	Lizony Ede	Szentneményi Béla
Fazekas József	Maksay László	Sztupkay Lajos
Fülep Gábor	Marsovszky Endre	Tóla Gyula
Gergely Mihály	Németh László	Varga László
Gévai Antal	Olajos Béla	27 Zirkelbach László

b) Nők:

Bányász Ildikó	5 Gortvai Stefánia	Rajkay Jolán
Biczó Judit	Görgényi Gertrud	10 Schulz Margit
Bonda Eugénia	Keszeg Ilona	Tóth Julianna
Fülöp Gabriella	Nagy Paula	12 Vértényi Dóra

II. Tanító(nő)képzőintézeti oklevelet kaptak: 6

a) Férfiak:

Köhalmy Henrik	Perjés Miklós
----------------	---------------

b) Nők:

Dr. Bojtárné Tscheik Tessza	Galgóczy Gizella Varga Erzsébet	Zakariás Gizella
--------------------------------	------------------------------------	------------------

III. Polgári iskolai tanári oklevelet kaptak: 9

a) Férfiak:

Csík Géza	Dobry Lajos	Zartler György
-----------	-------------	----------------

b) Nők:

Barta Éva	Kalmár Julianna	Nagy Mária
Ferenczi Etelka	Krikovszky Gizella	Szőnyi Magdolna

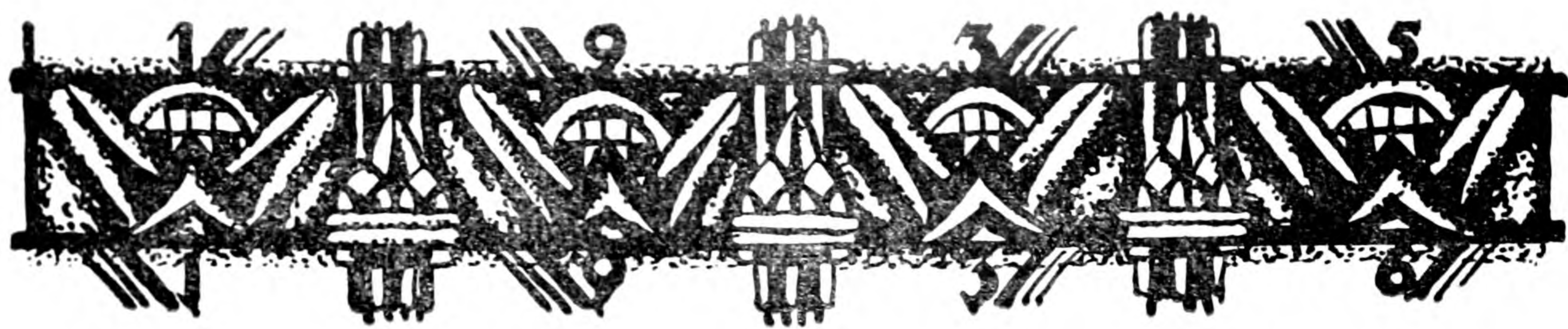
IV. Iparostanonciskolai rajztanítói oklevelet kaptak: 6

a) Férfiak:

Daday Ferenc	Samoday Lajos	Szabó Vladimír
--------------	---------------	----------------

b) Nők:

Czakó Ilona	Mikita Ilona	Szűcs Pálma
-------------	--------------	-------------

J E G Y Z É K

az 1937/38. tanévi képesítő vizsgálatokon a középiskolai rajzi szakos tanári oklevelet nyert jelöltek által benyújtott és elfogadott művészet-történeti értekezésekről.

Tétel	S z e r z ő	É r t e k e z é s é n e k a c í m e
1.	Benedek Margit	A protestantizmus hatása a magyar képzőművészetekre 1521-től a világháborúig 4 ^o füzve.
2.	Bodor Aladár	Telepy Károly munkássága és kora. 4 ^o füzve.
3.	Bordi Erzsébet	Székely Bertalan. 4 ^o kötve.
4.	Csabai Kálmán	Ferenczy Károly. 4 ^o kötve.
5.	Díószegi Balázs	Önarckép a festőművészetben. 4 ^o füzve.
6.	Élesdy István	Francesco De Goya Rézkarcai. 4 ^o füzve.
7.	Forgách István	A modern művészet tárgyszemlélete. 4 ^o füzve.
8.	Galgóczy Gizella	Faragott kép lelke. 8 ^o kötve.
9.	György Ferenc	A könyv rövid története és szépsége az 1900-as évekig. 4 ^o kötve.
10.	Hajós Veronika	Anyag és lélek. 4 ^o füzve.
11.	Horváth Sándor	Nemzeti jelenségek a XIX. század magyar festészetében. 4 ^o füzve.
12.	Irsay Nándor	A művészi plakát. 4 ^o füzve.
13.	Klaszek Kaposy Ödön	Paál László az európai művészetben. 4 ^o füzve.
14.	Karla Irma	Jan Toorop. 4 ^o füzve.
15.	Kánya István	Korok és népek jelleme, világfelfogása, arcképeiken. 4 ^o kötve.
16.	Kelle Sándor	Festészetünk a XIX. század elején. 4 ^o füzve.
17.	Kőhalmy Henrik	A fametszet és Dürer. 4 ^o füzve.
18.	Lukács Ferenc	Az alkotás és Michelangelo. 4 ^o füzve.

Tétel	Szerző	Értekezésének a címe
19.	v Moór István	Pannonia román stílú templomai. 4 ^o kötve.
20.	Nagy Lajos	Vincent Van Gogh. 4 ^o füzve.
21.	Nádaskay József	Honoré Daumier. 4 ^o füzve.
22.	Perjés Miklós	Rippl Rónai József művészete. 4 ^o kötve.
23.	Sallay Árpád	Természetábrázolás a korai renaissance festészetben. 4 ^o füzve.
24.	Sáros András	A középkori magyar Madonna-ábrázolás. 4 ^o füzve.
25.	Somlai Gyula	Francisco De Goya rézkarcai. 4 ^o füzve.
26.	Szalatnyay József	Szinyei Merse Pál. 8 ^o kötve
27.	Szalay Kornélia	A Balaton festői. 4 ^o füzve
28.	Szarka Árpád	A soproni Keresztelő Szt. János templom. 4 ^o füzve.
29.	Szepesi Lajos	Az üvegfestészet. 4 ^o füzve.
30.	Szundy Gizella	Giotto. 4 ^o füzve.
31.	Tenkács Tibor	Rembrandt biblikus karcai. 4 ^o füzve.
32.	Turchányi Klára	Madarász Viktor és a XIX. század történelmi magyar festészete. 4 ^o füzve.
33.	Vastagh Katalin	Krisztus arca a festőművészetben. 4 ^o kötve.

J E G Y Z É K

az 1938/39. tanévi képesítő vizsgálatokon a középiskolai rajzi szakos tanári oklevelet nyert jelöltek által benyújtott és elfogadott művészet-történeti érekezésekről.

Tétel	S z e r z ő	M i a c i m e ?
1.	Balogh Jenő	Egy múzeumi terem. 4 ^o füzve.
2.	Bányász Ildikó	Művészet és a lélek. 4 ^o kötve.
3.	Biczó Judit	A miniatúrafestészet és Mátyás Király corvinái. 4 ^o kötve.
4.	Bodó Aurél	Európa lelke síremlékek visszfényében. 4 ^o füzve.
5.	Bonda Eugénia	A jégkorszak művészete. 4 ^o füzve.
5.	Breznay József	Művészeti kultúrák fejlődése. 4 ^o füzve.
7.	Cseh László	Szín- és forma szerepe az olasz és németalföldi festészetben. 4 ^o füzve.
8.	Drazsnyák Imre	Művészet és vallás. 4 ^o füzve.
9.	Fazekas József	Szemelvények Esztergom műemlékeiből. 8 ^o kötve.
10.	Fülep Gábor	tordai és litteráti Vágó Pál élete. 4 ^o füzve.
11.	Fülöp Gabriella	Az olasz festőművészet Krisztus képei lelki ábrázolás szempontjából a XVII. századig. 4 ^o füzve.
12.	Gergely Mihály	Művészet hatása a társadalomra. 4 ^o füzve.
13.	Gévai Antal	Amerikai indiánművészet. 4 ^o füzve.
14.	Gortvai Stefánia	A vonalról. 4 ^o füzve.
15.	Görgényi Gertrud	Angyalok az olasz renaissance festészetben. 4 ^o kötve.
16.	Horváth Olivér	Thorma János. 4 ^o füzve.
17.	Kalmár János	Szenvedésábrázolások a barokk korig. 8 ^o kötve.
18.	Katona Kis Ferenc	A Felvidék középkori faszobrászata. 4 ^o füzve.

Tétel	S z e r z ő	M i a c í m e ?
19.	Keszeg Ilona	Fra Angelico és a beuroni bencés művésziskola. 4 ^o kötve.
20.	Kraumann Erik	Felsőmagyarországi renaissance stílusú építészeti emlékeink Eperjesen és Sáros megyében. 4 ^o fűzve.
21.	Lizony E. László	Gondolatok a magyar művészetről és a magyar művészi öntudatról. 4 ^o fűzve.
22.	Maksay László	Individuális művészeti kritika. 8 ^o kötve.
23.	Marsovszky Endre	Formai és spiritualis törekvések a szobrászatban. 4 ^o fűzve.
24.	Nagy Paula	A stílus. 4 ^o fűzve.
25.	Németh László	Egyiptom halottkultusza. 4 ^o fűzve.
26.	Olajos Béla	A modern festészet kialakulása. 4 ^o fűzve.
27.	Párkányi Károly	Az újabb magyar vallásos-művészet kialakulása, szelleme és mai állása. 4 ^o fűzve.
38.	Percz Jenő	Mozaikok a mozaikról. 4 ^o fűzve.
29.	Perjés András	Posztimpreszionizmus és Csontváry Kosztká Tivadar. 4 ^o fűzve.
30.	Rajkay Jolán	Halotti emlékek az ókorban, a görög művészet ki-fejlődése előtt. 4 ^o fűzve.
31.	Schulz Margit	Az annuntiatio a művészetben. 4 ^o fűzve.
32.	Szentgyörgyi Kornél	A körvonal. 4 ^o kötve.
33.	Szentneményi Béla	A plakátművészet. 4 ^o kötve.
34.	Sztupkay Lajos	Modern szoborgyűjtemény a Szépművészeti Múzeumban. 4 ^o fűzve.
35.	Tóta Gyula	Korai olasz képek a Szépművészeti Múzeumban. 4 ^o fűzve.
36.	Tóth Julianna	Sandro Botticelli. 4 ^o fűzve.
37.	Varga László	A kassai székesegyház. 4 ^o kötve.
38.	Vértényi Theodóra	A gyermekrajzokról. 4 ^o fűzve.
39.	Zirkelbach László	Japán-művészet. 4 ^o fűzve.

TARTALOMJEGYZÉK:

	Oldal
Főiskolánk alapításának és fejlődésének főbb mozzanatai	3
A Főiskola felettes hatósága	5
A Főiskolát kormányzó Rektori Tanács	7
A Főiskola tanári és oktató személyzete 1871—1939.	8
Dr. Molnár Ernő: Karlovszky Bertalan	17
Dr. Molnár Ernő: Nádler Róbert	31
Dr. Molnár Ernő: Szentgyörgyi István	40
Pilch Dezső: Vaszary János	49
Dr. Lechner Jenő: Építőművészet és a képzőművészetek	60
A Főiskola 1937/38.—1938/39. tanévének eseményei	132
A Főiskola tanári kara és személyzete	133
Főiskolai egyesületek és diákjóléti intézmények	138
A Főiskola hallgatóinak névsora	148
Statisztikai adatok	162
Az Orsz. M. Kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság működése 1937/38.— 1938/39.	170
Statisztikai adatok a képesítő vizsgálatokról	178

ATTILA-NYOMDA RT.
II., Szász Károly-u. 3-5.
IGAZGATÓ: KULCSÁR A.

